

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปริญญานิพนธ์
ของ
ถาวร แสงเอียด

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2550

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปริญญานิพนธ์
ของ
ถาวร แสงเอียด

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทคัดย่อ
ของ
ถาวร เสงี่ยมยอด

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2550

ถาวร เล็งเอียด. (2550). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้* สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม: ศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ ราชบัณฑิต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบของประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อสร้างโมเดลเชิงสาเหตุของตัวแปรระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 36 คน ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 45 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,163 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,244 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามจำนวน 3 ฉบับ ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามสำหรับนักเรียน 2) แบบสอบถามสำหรับครู และ 3) แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows (Version 11.1) การวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบของประสิทธิผลของโรงเรียน และการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุโดยใช้โปรแกรมลิสเรล 8.72 (LISREL 8.72)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับปานกลาง
2. ผลการวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบของประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบของคุณลักษณะทั้ง 8 ด้านของประสิทธิผลของโรงเรียนมีค่าเป็นบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่บ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียนให้ความสำคัญกับแรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ความคิดที่มีต่อวิชาการ ความสนใจในชั้นเรียน ความสัมพันธ์กับครู เจตคติต่อการบ้าน การบูรณาการทางสังคมในห้องเรียน ความสนใจในสิ่งที่เรียน และความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน ตามลำดับ มีค่าน้ำหนักตั้งแต่ 0.66-0.90

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุ ระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปได้ดังนี้

3.1 ปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก คือ พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก โดยเรียงลำดับค่าอิทธิพลจากมากไปหาน้อย คือ การเอาใจใส่ ของผู้ปกครองต่อการเรียน ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนของรัฐบาล จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน จำนวนนักเรียนที่ ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และรายได้ของผู้ปกครองตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงลบคือ จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน และจำนวนพี่น้องในครอบครัว ตามลำดับ

3.2 ปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก คือ ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงาน ของครู ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก โดยมีค่าอิทธิพลเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ตามลำดับ คือ จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ และจำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม

3.3 ปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก คือ พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ตามลำดับ ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียน จำนวนครูในโรงเรียน และจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนตัวแปรที่ส่งอิทธิพลทางอ้อมเชิงลบ คือ จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ

4. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พัฒนาขึ้น ทั้ง 3 ระดับ คือโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในระดับนักเรียน ระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียน มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

FACTORS AFFECTING ELEMENTARY SCHOOL
EFFECTIVENESS IN THE SOUTHERN BORDER PROVINCES,
OFFICE OF COMMISSION FOR BASIC EDUCATION

AN ABSTRACT
BY
THAWORN SENG EAED

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Doctor of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University
May 2007

Thaworn Seng Eaed. (2007). *Factors Affecting Elementary School Effectiveness in the Southern Border Provinces*, Office of Commission for Basic Education. Dissertation, Ed.D. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Prof. Dr. Sermsak Wisalaporn, Asst. Prof. Dr. Phairojana Khinkularb, Dr. Rachan Boonthima.

The purposes of this research were to investigate levels of the elementary school effectiveness in the Southern border provinces, to analyze factor loadings of school effectiveness, to study causal relationship of factors in student level, classroom level and school level influencing the school effectiveness, and to develop three causal relationship models of factors: student level, classroom level, and school level affecting elementary school effectiveness in the Southern border provinces.

The samples consisted of 36 school principals, 45 homeroom teachers in Prathom Suksa six, and 1,163 students in Prathom Suksa six, a total of 1,244 samples. A multi-stage sampling procedure was used to generate the samples. Three different questionnaires were utilized to gather data from three different samples. Descriptive statistics included mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficients using SPSS for Windows (Version 11.1). The factor loadings of the school effectiveness and the causal relationship models were analyzed using LISREL 8.72.

The findings were as follows

1. The elementary school effectiveness of the elementary schools in the Southern border provinces was at the moderate level.
2. The analyses of the factor loadings of the school effectiveness revealed the significant factor loadings of the eight factors were positive at .01 level of significance, in descending order being: students' motivation towards learning tasks, academic self-concept, attentiveness in class, relationships with teachers, attitude to homework, social integration in class, interest in learning tasks, and well-being at school respectively, ranging from 0.66 to 0.90.
3. The analyses of the causal relationship of the factors in student level, classroom level and school level revealed as follow.
 - 3.1 The factors in the student level affecting elementary school effectiveness included the variable of students' learning behaviors which had direct positive effect; those having indirect positive effect, in descending order being: parents' attentions of student learning, students' intention to continue studies in Mathayom Suksa one in public schools,

number of students studying the Islamic religion, frequency of the Islamic prayers, number of students speaking local Southern Thai dialect at home, parents' education, and parents' income; and those having indirect negative effect, in descending order being: number of students speaking Yawee language at home, and number of siblings in the family.

3.2 The factors in the classroom level affecting elementary school effectiveness included the variable of teachers' intention to move from current working places, which had direct positive effect; and those having indirect positive effect, in descending order being: number of Buddhist teachers, and number of Islamic teachers.

3.3 The factors in the school level affecting elementary school effectiveness included the variables of participative management behaviors, and school curriculum management which had direct positive effect; school and community relationships had direct negative effect; those having indirect positive effect, in descending order being: school principals' instructional leadership, school climate, number of teachers in school, and number of Islamic students; number of Buddhist students had indirect negative effect.

4. The causal relationship models affecting elementary school effectiveness in the Southern border provinces at all 3 levels were fitted with the empirical data.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ของ
ถาวร แสงเอียด

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุริยบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2550

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. กล้า ทองขาว)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ)

ประกาศคุณูปการ

ผลสำเร็จแห่งการศึกษาเล่าเรียนในครั้งนี้ ข้าพเจ้าสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหาราช และ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ที่ครั้งหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาตรี ข้าพเจ้าได้รับทุนการศึกษาชื่อทุน “นวฤกษ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์” ผลแห่งทุนการศึกษานั้น เป็นแรงบันดาลใจให้ข้าพเจ้าทุ่มเทความพยายามเพื่อศึกษาให้ถึงปริญญาระดับสูงสุด และตั้งปณิธานว่าจะตั้งใจอุทิศตนเพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาประเทศตามแต่โอกาสจะเอื้ออำนวย

ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นหนี้บุญคุณของผืนแผ่นดินไทย ที่ทำให้ข้าพเจ้าเติบโตจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง และได้รับการศึกษาจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และได้รับความเมตตาจากคุณแม่เล็ก คุณพ่อพิน เพชรรักษ์ ที่ได้อบรมเลี้ยงดูและส่งให้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ขอขอบคุณญาติพี่น้องที่มีส่วนผลักดันให้ข้าพเจ้าได้เรียนต่อจนจบชั้นสูงสุดตามที่คาดหวังไว้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (ราชบัณฑิต) ผู้เป็นครู และเป็นแบบอย่างที่ดีของข้าพเจ้า เป็นครูที่เมตตาต่อศิษย์อย่างสม่ำเสมอ สอนข้าพเจ้าทั้งศาสตร์และศิลป์ของการบริหาร และการวิจัย อีกทั้งคุณธรรม และจริยธรรมของนักวิจัย และกรุณาเป็นประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ ทำให้ข้าพเจ้าได้รับความรู้ และประสบการณ์ที่ดียิ่ง ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งในความเมตตา

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ที่ท่านเป็นแบบอย่างของครูที่ดีที่มีความเมตตาต่อข้าพเจ้าตั้งแต่วันแรกที่เรียนจนถึงวันนี้ ขอขอบพระคุณ ดร. ราชันย์ บุญธิมา ที่ให้ความรู้ในเชิงสถิติ ให้กำลังใจ และให้คำแนะนำที่ดีมาโดยตลอด และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. กล้า ทองขาว และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ ผู้ทรงคุณวุฒิที่อนุเคราะห์เป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัช มีชาญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบูลย์ อ่อนมั่ง ดร.มารศรี สุธานี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศน แสงศักดิ์ ดร.กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภณ พวงสุวรรณ ดร.ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช ดร.มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์ และ อ. เสน่ห์ โอบุธรรม ที่ท่านอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ขอขอบพระคุณ คณะผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ช่วยประสานในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนปริญญาเอก รุ่น 7 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร. ปรียานุช สถาवरมณี ที่ให้ความอนุเคราะห์ในทุก ๆ อย่าง และขอขอบคุณ อาจารย์ ดร. นิคม นาคอ้าย ที่ช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ และผู้มีพระคุณท่านอื่นๆ ที่มีได้เอื้อนามที่มีส่วนช่วยเหลือและเป็นที่กำลังใจให้ จนงานวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผลแห่งความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขออุทิศให้แก่ คุณยายเกตุ และคุณตาแดง แก้วขาว ผู้ที่เปรียบเสมือนแม่และพ่อของข้าพเจ้า ซึ่งท่านไม่ได้มีโอกาสชื่นชมในความสำเร็จของข้าพเจ้า

ถาวร เสงี่ยมยอด

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	8
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
สมมุติฐานของการวิจัย.....	8
ความสำคัญของการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	10
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	19
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	25
ตอนที่ 1. สภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาใน จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	26
ตอนที่ 2. สภาพทั่วไปและปัญหาที่สัมพันธ์กับการจัดการศึกษาในจังหวัด ชายแดนภาคใต้.....	45
ตอนที่ 3. ประสิทธิภาพของโรงเรียน.....	56
ตอนที่ 4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้....	93
4.1 ปัจจัยระดับนักเรียน.....	96
4.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน.....	119
4.3 ปัจจัยระดับโรงเรียน.....	145
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	167
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	167
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	170
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	171
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	184
การรวบรวมข้อมูล.....	185
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	186
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	187
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	187
ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดน ภาคใต้.....	189

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4(ต่อ) ผลการวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาใน จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	192
โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับต่าง ๆ ที่มีอิทธิต่อประสิทธิผล ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	197
ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยระดับนักเรียน.....	197
ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยระดับห้องเรียน.....	208
ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยระดับโรงเรียน.....	217
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	228
สรุปผลการวิจัย.....	231
อภิปรายผล.....	232
ข้อเสนอแนะ.....	251
บรรณานุกรม.....	256
ภาคผนวก.....	303
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	304
ภาคผนวก ข รายชื่อโรงเรียน จำนวนห้องเรียน และจำนวนนักเรียนที่เป็น ตัวอย่างในการวิจัย.....	306
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรต้นระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน.....	309
ภาคผนวก ง คำอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ.....	317
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	320

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540.....	35
2 คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2544.....	37
3 จำนวนนักเรียนนอกระบบโรงเรียนหลักสูตรสายสามัญและหลักสูตรเบ็ดเสร็จ พื้นฐานจำแนกตามจังหวัด.....	38
4 จำนวนประชากรโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามเขตพื้นที่ การศึกษา.....	168
5 จำนวนโรงเรียน ผู้บริหาร ครูผู้สอน และจำนวนนักเรียนที่เป็นประชากร และกลุ่ม ตัวอย่าง.....	169
6 ค่าการกระจายของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย.....	190
7 ค่าสถิติเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	191
8 ผลการวิเคราะห์น้ำหนักของตัวแปรตาม ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับนักเรียน จากการ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน.....	193
9 ผลการวิเคราะห์น้ำหนักของตัวแปรตาม ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับห้องเรียนจากการ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน.....	194
10 ผลการวิเคราะห์น้ำหนักของตัวแปรตาม ประสิทธิภาพของโรงเรียนในภาพรวมจาก การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน.....	196
11 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปร ระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ที่ได้ก่อนการปรับโมเดล.....	199
12 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปร ระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ที่ได้จากการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย.....	201
13 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสองและค่าอิทธิพลของตัวแปรเชิงสาเหตุระดับ นักเรียนที่อธิบายประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ที่ได้รับการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย.....	202
14 ค่าอิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลโดยรวม (TE) ของ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	205

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
15	ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับห้องเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้จากการปรับโมเดลครั้งแรก.....	211
16	ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับห้องเรียน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้จากการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย.....	213
17	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสองและค่าอิทธิพลของตัวแปรเชิงสาเหตุระดับห้องเรียนที่อธิบายประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้รับการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย.....	214
18	ค่าอิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลโดยรวม (TE) ของตัวแปรระดับห้องเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	216
19	ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก่อนการปรับโมเดล.....	220
20	ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้จากการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย.....	222
21	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสองและค่าอิทธิพลของตัวแปรเชิงสาเหตุ ระดับโรงเรียนที่อธิบายประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้รับการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย.....	223
22	ค่าอิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลโดยรวม (TE) ของตัวแปรระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	225

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	17
2 แสดงองค์การในฐานะที่เป็นระบบเปิด.....	63
3 แสดงโมเดลของระบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สปช.....	67
4 แสดงลักษณะของประสิทธิผลที่มีลักษณะลดหลั่นกัน.....	70
5 แสดงโมเดลการวัดประสิทธิผลโรงเรียนของ ยูไลน์ และคนอื่น ๆ	77
6 นำหนักของตัวแปรตามจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของ ตัวแปรประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ระดับนักเรียน.....	192
7 นำหนักของตัวแปรตามจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของ ตัวแปรประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ระดับห้องเรียน.....	193
8 นำหนักของตัวแปรตามจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของ ตัวแปรประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ในภาพรวม.....	195
9 โมเดลตามสมมุติฐานแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับ นักเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด ชายแดนภาคใต้.....	197
10 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับนักเรียนที่ส่งผล ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก่อนการปรับโมเดล.....	198
11 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับนักเรียนที่ส่งผล ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้จากการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย.....	200
12 โมเดลตามสมมุติฐานแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับ ห้องเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด ชายแดนภาคใต้.....	209
13 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับห้องเรียนที่ ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ก่อนการปรับโมเดล.....	210

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
14 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับห้องเรียนที่ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ที่ได้จากการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย.....	212
15 โมเดลตามสมมุติฐานแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับ โรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด ชายแดนภาคใต้.....	218
16 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับโรงเรียนที่ส่งผล ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก่อนการปรับโมเดล.....	219
17 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับโรงเรียนที่ส่งผล ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้จากการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย.....	221

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญมั่นคงดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช เกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษาตอนหนึ่งความว่า (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2542: ปกใน)

“การพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญยิ่งขึ้นไปนั้น ย่อมต้องพัฒนาบุคคลก่อน เพราะถ้าบุคคลอันเป็นองค์ประกอบของส่วนรวมไม่ได้รับการพัฒนาแล้ว ส่วนรวมจะเจริญมั่นคงได้ยาก การที่บุคคลจะพัฒนาได้ก็ด้วยปัจจัยประการเดียว คือ “การศึกษา” การศึกษานั้นแบ่งเป็นสองส่วนคือ การศึกษาด้านวิชาการส่วนหนึ่ง กับการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นผู้มีจิตใจใฝ่ดีใฝ่เจริญมีปกติละอายชั่วกลัวบาปส่วนหนึ่ง การพัฒนาบุคคลจะต้องพัฒนาให้ครบถ้วนทั้งสองส่วน เพื่อให้บุคคลได้มีความรู้ไว้ใช้ประกอบการ และมีความดีไว้เกื้อหนุน การประพฤติปฏิบัติทุกอย่างให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง และอำนวยความสะดวกที่พึงประสงค์”

ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาจึงถูกกำหนดให้เป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลเกือบทุกยุคสมัย ในปัจจุบันก็เช่นกัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดไว้ในมาตรา 81 ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนเอกชน จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2542: 32) การจัดการศึกษา จึงนับได้ว่าเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์ของทุกประเทศในโลก เพราะว่าการศึกษามีหน้าที่หลักอยู่หลายประการ ประการแรกคือการศึกษาที่มีหน้าที่สร้างคน หมายความว่าตั้งแต่การสร้างพลเมือง การสร้างนักวิชาชีพ การสร้างแรงงาน นักวิชาการ ฯลฯ ประการที่สอง การศึกษาเป็นตัวสำคัญที่สุดในการสร้างความแข็งแกร่งทางสังคมและเป็นปัจจัยที่ทำให้สังคมเสื่อมหรือเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดวิกฤติสังคม และประการที่สาม การศึกษาเป็นเสาหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ (เกษม วัฒนชัย. 2545: 1-2)

แต่ในสภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาของไทยยังไม่ค่อยมีคุณภาพ ดังจะเห็นได้จากการที่ผลผลิตทางการศึกษา คือ ผู้เรียนยังมีคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยเฉพาะการที่จะพัฒนาคนให้มีปัญญา คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น หรืออาจกล่าวได้ว่าการศึกษายังไม่สามารถสนองตอบต่อวิถีชีวิตของประชาชน จึงทำให้การแก้ปัญหาต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นไปได้ยากเช่น ปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด เป็นต้น ดังนั้น จึงจำเป็นที่รัฐจะต้องให้ความสำคัญ และมุ่ง

พัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยจะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงานและยุทธศาสตร์ ในการดำเนินงานที่เหมาะสม (ดุฎฎิ โยเลลา; ประสิทธิ์ สารสันต์; และ ยุทธนา ไชยจุลกุล. 2543: 47-48)

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อมวลชน โดยรัฐได้จัดบริการเป็นแบบการให้เปล่า เพื่อที่จะพัฒนาประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่อยู่ในวัยเรียน ให้ได้รับการศึกษา (สุวิทย์ บุญช่วย. 2534: 76) โรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นหน่วยงานการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นองค์กรที่ช่วยวางรากฐาน ในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ รวมทั้ง พฤติกรรม เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมของเยาวชนไปทุกช่วงอายุต่อเนื่องตลอดชีวิต (ดุฎฎิ โยเลลา; ประสิทธิ์ สารสันต์; และ ยุทธนา ไชยจุลกุล. 2543: 49) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ กล่าวคือเป็นเสมือนเครื่องมือของรัฐบาลที่ใช้ในการพัฒนากำลังคนของประเทศถ้าหากรัฐต้องการพลเมืองที่มีคุณสมบัติเช่นใดก็สามารถกำหนดคุณลักษณะนั้นๆ เอาไว้ในหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้ได้คนที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ ความมุ่งหวังดังกล่าวของรัฐจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของโรงเรียนเป็นสำคัญ (ประมุข ต้นจรรย์. 2534: บทคัดย่อ)

อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาของประเทศไทย ก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ภายหลังจากที่มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกที่ถือเป็นแผนแม่บทของการจัดการศึกษา โดยมีการกำหนดให้มีการบริหารจัดการการศึกษาที่เน้นความเป็นเอกภาพเชิงนโยบาย และมุ่งเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดคุณภาพเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาแบ่งออกเป็นเพียงสองระดับคือการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ส่วนการบริหารก็ได้ลดสายการบังคับบัญชาลงเน้นการกระจายอำนาจไปสู่โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา และให้มีการบริหารแบบองค์คณะบุคคลในทุกระดับ อีกทั้งยังกำหนดให้มีระบบรับรองมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการกำหนดให้การศึกษาภาคบังคับเพิ่มขึ้นจากหกปีเป็นเก้าปี พร้อมกันนั้นก็มีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 (กรมวิชาการ. 2544) และยังมีการออกกฎหมายให้โรงเรียนมีสภาพเป็นนิติบุคคล เพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอีกด้วย (รุ่ง แก้วแดง. 2546) ด้วยเหตุนี้ การศึกษาระดับประถมศึกษาจึงปรับเปลี่ยนไปเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งประกอบด้วย การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นหลัก (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี; และคนอื่น ๆ. 2545: 94)

จากรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในปีการศึกษา 2541 และปีการศึกษา 2545 ที่ปรากฏว่า ผลการประเมินคุณภาพของนักเรียน โดยภาพรวมยังอยู่ในระดับต่ำ คือ ต่ำกว่าร้อยละ 50 และไม่มีรายวิชาใดเลยที่มีผลการประเมินสูงกว่าร้อยละ 60 แสดงให้เห็นชัดเจนถึงประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของเด็กไทย ที่จะต้องได้รับการพัฒนา โดยเร่งด่วน (กระทรวงศึกษาธิการ.

2546: ออนไลน์) สอดคล้องกับข้อสรุปของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546: บทสรุปสำหรับผู้บริหาร, 28) ที่พบว่าคุณภาพการศึกษาที่วัดจากผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของประเทศไทยในภาพรวม รายวิชาพื้นฐานได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ซึ่งพบว่าผลสัมฤทธิ์ยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีเพียงวิชาสังคมศึกษาเท่านั้นที่ผ่านเกณฑ์ โดยสามารถสรุปว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้มีคุณภาพประกอบด้วย ครู สื่อการเรียนการสอน การประกันคุณภาพการศึกษา และการบริหารและการจัดการศึกษา ในส่วนของประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษา ที่เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของการบริหารจัดการ ยังมีบางส่วนที่ยังไม่เกิดประสิทธิภาพเต็มที่ เห็นได้จากโอกาสการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กที่ยังไม่ครบ 100 เปอร์เซ็นต์ ยังมีการออกกลางคัน และการจัดสรรงบประมาณยังมีปัญหา สำหรับประสิทธิผลการจัดการศึกษาที่เน้นถึง ผู้สำเร็จการศึกษาที่จะสามารถสนองต่อความต้องการของการพัฒนาประเทศ ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย

สำหรับในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และอำเภอจะนะ เทพา สะเตาะ นาทวี และอำเภอสะบ้าย้อยของจังหวัดสงขลา ก็เช่นกัน การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา มีปัญหาหลายประการ ทั้งในด้านการบริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับโรงเรียน ครูผู้สอน และคุณลักษณะส่วนตัวของนักเรียนเอง โดยมีข้อที่น่าสังเกตว่า แม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะมีความสามารถในการให้การสนับสนุนแก่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้มากเพียงใดก็ตาม หากการจัดการยังขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การพัฒนาย่อมไม่บรรลุผลสำเร็จได้ ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินคุณภาพนักเรียนประถมศึกษาในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมาเมื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละของระดับประเทศทุกกลุ่มประสบการณ์ ทุกปีการศึกษา และร้อยละของนักเรียนที่มีผลการเรียนที่น่าพอใจก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน คือน้อยกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศทุกปี ปัญหาคุณภาพของนักเรียนดังกล่าวอาจเกิดจากปัจจัยของสังคมหลายประการแต่ปัจจัยที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน (สมพงษ์ หนูเนื้อ. 2536: 8) สอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในเขตการศึกษา 2 ที่ปรากฏว่าประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของเขตการศึกษา 2 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกจังหวัด ยกเว้นจังหวัดสงขลา มีผลการดำเนินงานการศึกษาอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 เป็นส่วนใหญ่ (กรมวิชาการ. 2547)

ด้วยเหตุที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีสภาพสังคมวัฒนธรรมแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่นของประเทศ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ และอยู่ห่างไกลจากเมืองหลวงอันเป็นศูนย์กลางอำนาจของรัฐ จึงเป็นการยากที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจนโยบายของรัฐบาล โดยมีการติดต่อสื่อสารกับทางราชการได้อย่างเข้าใจและถูกต้อง รวมทั้งการที่ประชาชนมีความรู้ และมีการประกอบอาชีพ ที่จะให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น มีจำนวนน้อย การศึกษาจึงนับว่ามีบทบาทที่สำคัญยิ่ง ที่จะช่วยพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวนี้ ให้มีความเจริญก้าวหน้า และแก้ปัญหาต่าง ๆ

(ทัศนีย์ พรหมไพจิตร. 2541: 101) โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือประชาชนส่วนใหญ่ (Majority) เป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือที่เรียกกันว่า “ชาวไทยมุสลิม” โดยชาวไทยมุสลิมบริเวณนี้มีลักษณะพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ทั้งทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และภาษา ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจาก การที่ประชาชนยึดถือปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติและค่านิยมที่มีอยู่เฉพาะกลุ่ม (อภันตริ์ อารีกุล. 2533: 53) ด้วยเหตุนี้เอง ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีสภาพปัญหาแตกต่างไปจากที่อื่นด้วย ซึ่งสามารถสรุปสภาพปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ 4 ประการ คือ 1) ปัญหาทางด้านสังคมจิตวิทยา คือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งมีได้เกิดจากความแตกต่างในเรื่องศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีลักษณะพิเศษจากพื้นที่อื่น ๆ แต่เกิดจากความไม่เข้าใจและความหวาดระแวงต่อกันของทุกฝ่าย ทำให้กลุ่มบุคคลที่ไม่หวังดี แสวงหาประโยชน์และสร้างความแตกแยกขึ้นในสังคม 2) ปัญหาความไม่สงบ ปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และโจรคอมมิวนิสต์มลายูได้ยุติบทบาทลงแล้ว แต่ยังมีปัญหาโจรอาชญากรรมธรรมดา และขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.) ซึ่งมีผลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยทั่วไป 3) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจค่อนข้างสูงแต่การพัฒนาเป็นไปอย่างเชื่องช้าเนื่องจากสาเหตุความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้ทั้งภาครัฐและเอกชนเกิดความลังเลในการตัดสินใจลงทุนในพื้นที่ 4) ปัญหาการขาดเอกภาพในการดำเนินการ ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะซับซ้อน และเกี่ยวพันเป็นลูกโซ่ ดังนั้นการแก้ไขปัญหา จึงจำเป็นต้องให้ทุกฝ่ายมองสถานการณ์ให้ตรงกันมีเอกภาพทางความคิด และร่วมมือปฏิบัติตามนโยบายให้เกิดประสิทธิภาพ พร้อมทั้งประสานให้มีความสอดคล้องไปในแนวทางที่มุ่งไปสู่การแก้ปัญหาที่ถาวร (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. 2537)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหาอื่น ๆ ในพื้นที่ โดยสภาพปัญหาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถสรุปได้ 6 ประการคือ 1) การศึกษาภาคบังคับยังไม่ทั่วถึงและอัตราการตกชั้นสูง 2) อัตราการเรียนต่อของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาโดยเฉพาะในชนบท ยังมีไม่มากนักแม้ว่าที่ผ่านมามีแนวโน้มจะสูงขึ้นก็ตาม 3) ประชาชนชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (ปอเนาะ) และไม่นิยมใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน 4) ประชาชนส่วนใหญ่คุ้นเคยแต่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะสวนยางพารา ไม่มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพรอง และอาชีพเสริมอย่างอื่น การจัดฝึกอาชีพมีปัญหาเรื่องความรู้พื้นฐานและ การสื่อด้วยภาษาไทย 5) การบริการทางการศึกษาภาครัฐ ยังขาดนโยบายจูงใจให้ชาวไทยมุสลิมเรียนวิชาสามัญเพิ่มเติมจากวิชาศาสนา เช่นไม่มีระเบียบให้เงินอุดหนุนโรงเรียนเอกชนที่สอนวิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนา 6) ขาดสวัสดิการและขวัญกำลังใจ สำหรับข้าราชการครูในสถานศึกษาชนบทห่างไกล ทำให้คุณภาพการศึกษาในชนบทต่ำกว่าในเมือง (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2540)

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาอื่น ๆ อีกได้แก่ ปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังมีขีดจำกัดในการใช้ภาษาไทย ปัญหาที่ประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำ และไม่รู้หนังสือ กล่าวคือ ร้อยละ 60 จบการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา และมีสัดส่วนร้อยละ 12 ที่ยังไม่ได้รับการศึกษา ประกอบกับ การจัดบริการด้านการศึกษาของรัฐยังไม่เพียงพอและทั่วถึง โดยเฉพาะในเขตชนบท ปัญหาที่ผู้ที่จบการศึกษาในแต่ละระดับยังไม่สามารถนำความรู้ด้านวิชาชีพไปประกอบวิชาชีพได้ และปัญหาของเยาวชนในพื้นที่บางส่วน ที่ยังอยู่ในสภาพด้อยการศึกษา ว่างาน และติดยาเสพติด นอกจากนี้ปัญหาคำสำคัญอีกประการหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือมีปัญหามือเมือง ปัญหาการก่อการร้าย ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความไม่เข้าใจกันของประชาชนกับข้าราชการในพื้นที่ ทำให้มีการยุ่ง ส่งเสริมให้มีการต่อต้านนโยบายของรัฐบาลในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการก่อการร้าย การต่อสู้เพื่อการแบ่งแยกดินแดน โดยใช้เงื่อนไขของความแตกต่างในด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ ทำให้มีผลกระทบต่อนโยบายการจัดการศึกษาและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยตรง (สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2540: 5-7)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาของหลักสูตร แบบเรียน และสื่อการสอนที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียนไทยมุสลิม เนื้อหาบางอย่างที่เป็นหลักสูตรของกรมวิชาการมีสาระขัดกับหลักศาสนาอิสลาม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนส่วนปัญหาของนักเรียนพบว่านักเรียนจบออกมาแล้วนั้นประสิทธิภาพ และคุณภาพไม่ดีพอ สอบเข้าเรียนต่อไม่ได้ นักเรียนไทยมุสลิมไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ เช่น การแต่งกายด้วยชุดลูกเสือเนตรนารี ระเบียบว่าด้วยการกั๊ยมเงินเรียนที่จะต้องเสียดอกเบี้ย ปัญหาที่นักเรียนขาดทักษะภาษาไทย เพราะนักเรียนไม่นิยมใช้ภาษาไทยแต่จะใช้ภาษามลายูท้องถิ่น หรือภาษายาวี เพราะเป็นภาษาที่นักเรียนใช้ในการสื่อสารที่บ้าน ปัญหาที่ผู้ปกครองและนักเรียนนิยมไปเรียนโรงเรียนปอเนาะ แทนที่จะส่งไปเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ทำให้นักเรียนมาเรียนด้วยความรู้สึกถูกบังคับเป็นต้น ในส่วนของครูและผู้บริหาร พบว่า เกิดจากปัญหาที่ครูส่วนใหญ่ไม่ใช่ครูในท้องถิ่น ทำให้มีปัญหาด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรม ปัญหาคุณภาพชีวิตการทำงาน อันได้แก่ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ครูตกเป็นเป้าหมายของการก่อการร้าย อยู่เสมอ ๆ ปัญหาที่ตามมาคือครูขอย้ายออกจากพื้นที่ทำให้ขาดแคลนครูตามมา (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. 2543? : 10 - 15 ; สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2545: 19)

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่สะท้อนถึงปัญหาการจัดการศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น ผลการวิจัยที่ศึกษา พบว่า จำนวนนักเรียนที่ได้รับ และที่ไม่ได้รับการศึกษาของสังคมไทยพุทธกับมุสลิม มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในสังคมไทยมุสลิมมีถึง ร้อยละ 54.92 ในขณะที่สังคมไทยพุทธมีผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 15.12 เท่านั้นและพบว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นเพศชายที่เป็นผู้นำครอบครัว (รัชนิ

กัลยาณคุณานุฉ. 2535: บทคัดย่อ) และยังมีผลการศึกษาที่พบว่าสมรรถภาพในการบริหารงานของ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในระดับปานกลางในทุกด้าน (เพ็ญพร
เหมบุปผกะ. 2533: บทคัดย่อ) ขณะที่ จรูญ พรหมสุข (2538: บทคัดย่อ) วิจัยพบว่า ประสิทธิภาพ
ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เขต
การศึกษา 2 อยู่ในระดับดี แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง และพบ
ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร และมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการสอน และความต้องการการ
นิเทศของครูผู้สอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษา
ในจังหวัดนราธิวาส โดยพบว่า ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีปัญหาทุกด้าน อยู่ใน
ระดับปานกลาง (กัลยา สุนทรการวิโรจน์. 2528: บทคัดย่อ) สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ศึกษา
ความต้องการและปัญหาในการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอน ของสังกัดสำนักงานการประถม
ศึกษาจังหวัดใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนและผู้บริหารมีความต้องการ
พัฒนาสมรรถภาพด้านการสอน อยู่ในระดับมากในทุกด้าน ทั้งครูผู้สอนและผู้บริหารมีปัญหาในการ
พัฒนาสมรรถภาพทางด้านการสอนอยู่ในระดับปานกลาง (อรทิพย์ อารยะทรงศักดิ์. 2537:
บทคัดย่อ) ส่วนสิทธิศักดิ์ เจ๊ะสารี (2536: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการสอนของครู
อิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีทั้งระดับปานกลางและระดับดีในบาง
ด้าน นอกจากนี้ ยังศึกษาพบความไม่สอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน
ประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียนที่นับถือศาสนา
อิสลาม เช่น การเขียนคำขึ้นต้นจดหมายที่ใช้คำว่า “กราบเท้า...” การเขียนและการกล่าวคำอวยพร
ในโอกาสต่าง ๆ ที่ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การฝึกให้นักเรียนทำความเคารพพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่โดย
การไหว้ การเรียนการสอนโดยใช้ภาษาไทยกลาง การสื่อความหมายของครูและนักเรียน และการ
สอนหลักศาสนาเป็นต้น (พิศาล ไชยราบ. 2535)

จากผลการวิจัยทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นประเด็นที่มีปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งน่าจะมีหลาย
ปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพล ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีงานวิจัยจำนวนมากที่พบว่ามีปัจจัยต่าง ๆ ที่
สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนโดยทั่ว ๆ ไป เช่น ผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยด้านโรงเรียน
ด้านชีวสังคมของผู้บริหาร ด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร ด้านครู และปัจจัยด้านนักเรียนมีความสัมพันธ์
กับประสิทธิผลของโรงเรียน (Steers. 1977: 8) และต่อมามีการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่
สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยได้ข้อสรุปว่า ปัจจัยด้านการบริหารงาน ปัจจัยด้าน
สภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้บริหาร และปัจจัยด้านนักเรียนมีความสัมพันธ์กับ
ประสิทธิผลของโรงเรียน (Reid; et al. 1988: 24–29) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัย
ที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน คือ คุณลักษณะและพฤติกรรมของครู คุณลักษณะและ
พฤติกรรมของผู้บริหาร และบรรยากาศในโรงเรียน (Mann. 1989: 77) สำหรับในประเทศไทยพบว่า
มีผลการวิจัยในทำนองเดียวกัน กล่าวคืองานวิจัยที่พบว่าปัจจัยด้านโรงเรียน ด้านชีวสังคมของ
ผู้บริหาร ด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร ด้านครู ด้านนักเรียน และปัจจัยด้านชุมชน มีความสัมพันธ์

กับประสิทธิผลของโรงเรียนเช่นกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2533: 13) ; (กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. 2536: 335) ; (บุญเรือง ศรีเหรียญ. 2542: บทคัดย่อ)

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่าในประเด็นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีการศึกษาในเรื่องดังกล่าวค่อนข้างน้อย มีเพียงเรื่องเดียวคือ การศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดย ชิตชนก เชิงเขาว์; อัมภา บุญช่วย; และ ทวี ทองคำ (2541 : 132) จึงน่าจะต้องมีการวิจัยในทำนองนี้เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาของรัฐบาลที่กระจายอยู่ทั่วไปถึงในระดับรากหญ้า ประกอบกับในปัจจุบัน มีเหตุความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กำลังมีความรุนแรงอย่างมากและเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเริ่มตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน โดยมีการวิเคราะห์ว่า น่าจะมีสาเหตุหลักมาจากความต้องการแบ่งแยกดินแดน โดยใช้เงื่อนไขของศาสนา และสภาพปัญหาในพื้นที่ มาเป็นเงื่อนไขสำคัญในการก่อการร้าย โดยเหตุการณ์รุนแรงดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสังคมอย่างมากมาย เช่น การลักลอบทำร้าย ฆ่าประชาชนเป็นรายวัน การฆ่าข้าราชการ พ่อค้า พระภิกษุ ครู ผู้นำท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อ การจัดการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่นการที่โรงเรียนประถมศึกษาต้องหยุดสอน เมื่อมีเหตุการณ์ลอบทำร้ายหรือฆ่าครูและบุคลากรทางการศึกษา หรือหลาย ๆ ครั้งที่โรงเรียนถูก ผู้ก่อความไม่สงบเผาจนได้รับความเสียหายจนทำให้เกิดผลกระทบต่อการบริหารและน่าจะกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย

เนื่องจากสภาพธรรมชาติของโครงสร้างระบบบริหารราชการของการศึกษาไทยที่มีลักษณะเป็นสายบังคับบัญชาที่ลดหลั่นกันหลายระดับโดยแต่ละระดับจะมีปฏิสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นนโยบายของโรงเรียน จะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมและสภาพการสอนของครู ในขณะที่เดียวกันพฤติกรรมการสอนของครู ก็จะมีผลกระทบต่อการเรียนการสอนของนักเรียนด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำสภาพธรรมชาติของโครงสร้างการศึกษาดังกล่าว มาเป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบการวิจัยในครั้งนี้ด้วย เพื่อให้การวิจัยนี้มีข้อมูลครบถ้วนในทุกๆระดับ การวิจัยนี้จึงแบ่งการศึกษาข้อมูลออกเป็น 3 ระดับ คือระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน

จากข้อมูลสภาพปัญหาการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยและ สภาพของโครงสร้างทางการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว โดยสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งศึกษาว่าโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีประสิทธิผลอยู่ในระดับใด มีปัจจัยใดบ้างในระดับนักเรียน ในระดับห้องเรียน และในระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และโมเดลของประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะอย่างไร อันจะเป็นประโยชน์ทั้งในด้านทฤษฎีและเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนของรัฐบาลและหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และหน่วยงานพัฒนาสังคมที่จะสามารถนำข้อมูลที่ได้เหล่านี้มาสู่

การบูรณาการในการแก้ปัญหา เพื่อการพัฒนาพื้นที่นี้ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและวิถีชีวิตของประชาชน อันจะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง และความมั่นคงของประเทศในภาพรวมต่อไป

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีคำถามการวิจัยดังนี้

1. ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับใด
2. น้ำหนักองค์ประกอบของประสิทธิผลของโรงเรียนให้ความสำคัญกับองค์ประกอบใดบ้างอย่างไร
3. มีปัจจัยใดบ้างในระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะอย่างไร มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบของประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยในระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. เพื่อสร้างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของปัจจัยในระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สมมุติฐานของการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดสมมุติฐานไว้ดังนี้

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับนักเรียน มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับห้องเรียน มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับโรงเรียน มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่สร้างขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยนี้จะได้อธิบายและผลการวิจัยที่มีประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยจะช่วยให้ทราบถึงระดับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งระดับชาติ ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียน สามารถนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการวิจัย มาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนการศึกษา และการปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป
2. ผลการวิจัย ทำให้ทราบถึงตัวแปรเชิงสาเหตุต่าง ๆ คือตัวแปรระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาอันจะนำไปสู่การหาแนวทางเพื่อพัฒนาปัจจัยในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยที่เกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหาร การจัดการเรียนการสอนของครู และการเรียนรู้ของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นท้องที่พิเศษของประเทศไทย
3. ผลการวิจัยนี้จะป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนต่อไปในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ มีขอบเขตของการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา เป็นการศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียน และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งศึกษาตัวแปร 3 ระดับ คือปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน โดยผู้วิจัยออกแบบการวิจัยนี้เป็นแบบการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship Model) โดยใช้โมเดลลิสเรล(LISREL Model)
2. เป็นการวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบที่บ่งชี้ความสำคัญของประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. การศึกษานี้เก็บข้อมูลจากนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครูผู้สอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปีการศึกษา 2548

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การศึกษานี้มุ่งศึกษาเฉพาะประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น แม้ว่าปัจจุบันจะมีการปฏิรูปการศึกษา โดยมีการรวมการศึกษาระดับประถมศึกษากับมัธยมศึกษาเข้ามาอยู่ในกรมเดียวกัน คือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) แต่ยังเป็นการเริ่มต้นของการบริหารงานที่อยู่ในรูปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การบริหารงานบางประการยังมีการแยกกันปฏิบัติตามระบบการสังกัดกรมเดิมเช่นการย้าย การโอน และการแต่งตั้งผู้บริหารโรงเรียน เป็นต้น ทำให้เอกลักษณ์ของการทำงานในโรงเรียนทั้งสองระดับมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียนของการวิจัยนี้ มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยค่อนข้างน้อย เนื่องจากในการวางแผนการวิจัยในช่วงแรก ได้ออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โมเดลลดหลั่นเชิงเส้นแบบพหุระดับ แต่เมื่อมีการเก็บข้อมูลจริงพบว่าข้อมูลมีข้อจำกัดของการวิเคราะห์โดยใช้โมเดลลดหลั่นเชิงเส้นแบบพหุระดับ เพราะจำนวนห้องเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนน้อย (ส่วนใหญ่มีห้องเดียว) จึงทำให้ข้อมูลในระดับห้องเรียนมีความแปรปรวนต่ำ ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์โดยใช้โมเดลลดหลั่นเชิงเส้นแบบพหุระดับ ผู้วิจัยจึงปรับวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลมาเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship Model) โดยใช้โมเดลลิสเรล (LISREL Model) ของปัจจัยในแต่ละระดับแทน จึงทำให้ผลการวิเคราะห์ขาดความเชื่อมโยงในระหว่างระดับของตัวแปร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

1. การศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นตัวแปรตามของการวิจัยนี้ ศึกษาตามแนวคิดของ แวนแดม และคนอื่นๆ (Van Damme; et al. 2002) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเอ็ดมอน (Edmon. 1992) ; แนวคิดของ ดัตโตไวเลอร์ (Sergiovanni. 1991: 88 ; citing Duttweiler's. 1990) และแนวคิดของ ลูเนนเบิร์ก และออร์นสไตน์ (Lunenberg; & Ornstein. 2004) โดยศึกษาเฉพาะตัวแปรผลผลิตของโรงเรียนที่ไม่ใช่วิชาการ (Non-academic Output) แม้ว่าจะมีแนวคิดการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนหลาย ๆ แนวด้วยกัน แต่ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดนี้ เป็นแนวคิดในการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน ที่มีความครอบคลุมคุณสมบัติของนักเรียน และเน้น

การให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดไว้ในมาตรา 22 ซึ่งประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 ความสนใจในสิ่งที่เรียน
- 1.2 ความสัมพันธ์กับครู
- 1.3 ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน
- 1.4 ความสนใจในชั้นเรียน
- 1.5 แรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน
- 1.6 เจตคติต่อการบ้าน
- 1.7 ความคิดที่มีต่อวิชาการ
- 1.8 การบูรณาการทางสังคมในห้องเรียน

2. ตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา อันเป็น
ตัวแปรต้นของการวิจัยนี้ มีรายละเอียดคือ

2.1 ปัจจัยระดับนักเรียน แบ่งออกเป็น ปัจจัยนำเข้า และปัจจัยกระบวนการ ดังนี้
ปัจจัยนำเข้า ได้แก่

2.1.1 จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน

2.1.2 จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นได้เมื่ออยู่ที่บ้าน

ตัวแปรทั้งสองตัวนี้ ศึกษาตามแนวคิดของสาออง หิรัญบุรณะ; สุไร พงษ์ทองเจริญ; และประพาศน์ พฤทธิประภา (2527?) ที่กล่าวว่าสังคมที่มีภาษาและวัฒนธรรมต่างกันย่อมประสบปัญหาการสื่อสารและการศึกษาอยู่เสมอ เช่น ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประชาชนนิยมพูดภาษายาวี ทำให้การใช้ภาษาของนักเรียนมีปัญหา และมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนี้ผลการวิจัยของจิรรัตน์ สาครินทร์; นิฟาริต ระเด่นอาหมัด; และ วิมล แซ่อึ้ง (2534) ที่พบทำนองเดียวกันว่า การใช้ภาษาของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหา และเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน เพราะนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยเข้าใจในการใช้ภาษาไทยและเป็นอุปสรรคต่อการเรียนในทุกรายวิชา และผลการวิจัยของสุชาติ อินทรกำแหง ณ ราชสีมา (2545) ที่สนับสนุนว่าปัจจัยการใช้ภาษาถิ่นในการเรียนการสอน การใช้ภาษาถิ่นในชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของนักศึกษา

2.1.3 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ตัวแปรนี้ศึกษาตามผลการวิจัยของคัตนางค์ มณีศรี; และ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541: 51) ที่ศึกษาพบว่าปณิธานทางการศึกษาของเด็กได้รับอิทธิพลจากระดับการศึกษาของพ่อ ความคาดหวังของพ่อแม่ สำหรับ ญาณี ยิ้มมงคล (2536: บทคัดย่อ) ; ชัยยุทธ ทองทิพย์ (2537: บทคัดย่อ) ; อุบลวรรณ บัวอ่อน (2537: บทคัดย่อ) ; ซอร์บอน (Sorbon. 1981) และ ลูคัส และคน

อื่น ๆ (Lucus; et al. 1990) ศึกษาพบคล้ายคลึงกันว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

2.1.4 รายได้ของผู้ปกครอง

ตัวแปรนี้ศึกษาตามผลการวิจัยของจุมพล พูลภัทรชีวิน (2532: บทคัดย่อ) และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 6 (2529: 66) ที่วิจัยพบว่าฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2.1.5 จำนวนพี่น้องในครอบครัว

ตัวแปรนี้ศึกษาตามผลการวิจัยของภิญโญ ต้นพิทยคุปต์ (2524?) ที่พบว่าประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่นับถือศาสนาอิสลามมีความเชื่อในเรื่องการทำหมัน และการคุมกำเนิดว่าเป็นสิ่งต้องห้ามตามศาสนา หากใครทำจะถือว่าเป็นบาป ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีขนาดใหญ่ ประกอบกับหลักศาสนาที่อนุญาตให้ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคนแต่ต้องสามารถให้การอุปการะเลี้ยงดูได้อย่างเสมอภาคกัน ก็ยิ่งทำให้ครอบครัวมีขนาดใหญ่ขึ้น นอกจากนี้งานวิจัยของ อรพินท์ ชูชม (2522) ก็ศึกษาพบเช่นกันว่าขนาดของครอบครัว มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2.1.6 ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล

2.1.7 ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ตัวแปรทั้งสองตัวนี้ศึกษาตามผลการวิจัยของสุรรัตน์ ไชยชมภู (2535 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผลการเรียนรู้ จำนวนพี่น้อง อิทธิพลของกลุ่มญาติหรือผู้ใกล้ชิด ส่งผลต่อความตั้งใจในการเรียนต่อระดับมัธยม ศึกษาของนักเรียน และผลการศึกษาของทัศนีย์ พรหมไพจิตร (2541) ที่พบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ผู้ปกครองประกอบอาชีพกรรมกรเป็นผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และการมีปริมาณผลผลิตต่ำ)เยาวชนมีเจตคติต่อการเรียน (การคล้อยตามกลุ่มเพื่อน) มีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1.8 การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน

ตัวแปรนี้ ผู้วิจัยศึกษาตามผลการวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน ได้แก่ ศักดิ์เศเรศ ประกอบผล (2539) ; องอาจ นัยพัฒน์ (2544) ; คัดนางค์ มณีศรี; และ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541) ที่ศึกษาพบอย่างชัดเจนว่าการเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียนของนักเรียนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2.1.9 จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม

ตัวแปรนี้ศึกษาตามผลการวิจัยของ โนรี ใจใส และคนอื่น ๆ (2531) และผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2534?) ที่ศึกษาพบว่านักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาในการเรียนเพราะผู้ปกครองนิยมส่งลูกไปเรียนตามปอเนาะ มัสยิด หรือบ้านของโต๊ะครู เพื่อเรียน

พิเศษเกี่ยวกับศาสนา แต่ไม่ให้ความสนใจในการเรียนทางสามัญมากนัก ทำให้มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

2.1.10 ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน

ตัวแปรนี้ศึกษาตามแนวคิดและผลการวิจัยของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้แก่ ภิญโญ ตันพิทยคุปต์ (2524?); ดวงเดือน พันธมนาวิน และคนอื่น ๆ (2533); รัชนี้ กัลยาณคุณาวุฒิ (2535?) และ ผลการศึกษาของ คอลิด บุษะมัญญ (2538) ที่ส่วนใหญ่ศึกษาพบว่าการนับถือศาสนาและการประกอบพิธีทางศาสนาของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอิทธิพลต่อการปกครองและการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมาก ที่เด่นชัด คือผลการศึกษาของ ดรุณี บุญภิบาล (2530: 104) ที่พบว่าชาวไทยมุสลิมมีความเคร่งครัดในหลักการปฏิบัติของศาสนาโดยเฉพาะในข้อที่ว่าจะต้องถือศีลอดปีละ 30 วัน และมากกว่า 30 วันนั้น ได้มีผู้ปฏิบัติถึงร้อยละ 87.3 การบำเพ็ญนมาซวันละ 5 ครั้ง และมากกว่า 5 ครั้ง ถึงร้อยละ 84.7 เป็นต้น

ปัจจัยกระบวนการ ได้แก่

2.1.11 พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

ตัวแปรนี้ผู้วิจัยศึกษาตามผลการวิจัยของ นารี อาแว (2545: บทคัดย่อ) และ พิมพอร์ สดเอี่ยม (2547: บทคัดย่อ) ที่พบสอดคล้องกันว่าพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของผู้บริหารหน่วยงานการศึกษา

2.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน แบ่งออกเป็นปัจจัยนำเข้า และปัจจัยกระบวนการ ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า ได้แก่

2.2.1 การนับถือศาสนาของพุทธของครู

2.2.2 การนับถือศาสนาของอิสลามของครู

ตัวแปรนี้ศึกษาตามผลการศึกษาของ สุรพงษ์ ปนาทกุล (2527?: บทคัดย่อ) ; ชยาภรณ์ ศรีสาคร (2534: 21) ; ยึดฟอง อินทโกษี (2537: บทคัดย่อ) และนิमित ยศกิจ (2541 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบสอดคล้องกันว่าข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่มีได้นับถือศาสนา และพูดภาษาเดียวกับประชาชนในท้องถิ่น ทำให้ขาดความผูกพันในวัฒนธรรมของท้องถิ่น ขาดความรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ถูกต้องแก่ชาวไทยมุสลิมทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมในด้านการปกครอง และปัญหาการจัดการศึกษาขึ้น

2.2.3 บรรยากาศในชั้นเรียน

ตัวแปรนี้ผู้วิจัยศึกษาตามแนวคิดของอำภา บุญช่วย (2537 : 145) ที่กล่าวว่าเมื่อนักเรียนอยู่ในโรงเรียน นักเรียนจะอยู่ในห้องเรียนมากกว่าอยู่นอกห้องเรียนดังนั้นการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้ออำนวย จะทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ในทางบวก สำหรับสุรางค์ โค้วตระกูล (2544: 421-423) กล่าวว่านักเรียน และครูมีหน้าที่ในการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนร่วมกันเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ประกอบกับผลการวิจัยของทศพล สังข์ทิดนุ (2533: บทคัดย่อ) ; ปราณี

จำนงเจริญ (2533: บทคัดย่อ) และ ศักดิ์เศเรศ ประกอบผล (2539: บทคัดย่อ) ที่พบว่าบรรยากาศในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความพึงพอใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2.2.4 จำนวนครูที่มีภูมิสำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวแปรนี้ศึกษาตามแนวคิดของ ชัรฟุดดิน หะยี (2541) ; สมบูรณ์ นุ้ยช่วย (2541) และ วิชเทพ ภาชาฤทธิ์ (2545: 17) ที่ศึกษาพบในทำนองเดียวกันว่าในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ข้าราชการครูไม่ใช่คนในท้องถิ่นทำให้ไม่เข้าใจวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมทำให้สถานศึกษาของรัฐไม่ได้รับความนิยมนเท่าที่ควร ประกอบกับการที่ครูผู้สอนรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จึงทำให้มีการย้ายออกบ่อย จึงมีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา

2.2.5 คุณภาพชีวิตการทำงานของครู

ตัวแปรนี้อาศัยแนวคิดของวอลตัน (Walton. 1973 : 11) ที่กล่าวว่าคุณภาพชีวิตการทำงานเป็นเรื่องของสภาพแวดล้อมและสังคมที่ส่งผลให้การทำงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ผลที่เกิดขึ้นสามารถสนองตอบต่อความต้องการ และความพึงพอใจของสมาชิกที่ทำงานโดยมีองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่ การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพการทำงานที่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความก้าวหน้าและความมั่นคงในชีวิตการทำงาน การพัฒนาศักยภาพของสมาชิก การบูรณาการทางสังคม การมีธรรมาภิบาลขององค์กร การมีชีวิตที่สมบูรณ์ และความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในสังคม

2.2.6 ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู

ตัวแปรนี้ศึกษาตามผลการวิจัยของ อารมณ จินดาพันธ์ (2536) ที่พบว่าปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความตั้งใจที่จะเปลี่ยนงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนคือ ทัศนคติต่อระบบราชการ อายุ ความมีอิสระในการทำงาน ระดับการศึกษา ภาระตามบทบาท และเพื่อนร่วมงาน

ปัจจัยกระบวนการ ได้แก่

2.2.7 พฤติกรรมการสอนของครู

ตัวแปรนี้ศึกษาตามแนวคิดของนารี อาแว (2545 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่าพฤติกรรมการสอนของครูมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของหัวหน้าภาควิชา คณะพยาบาล มหาวิทยาลัยเอกชน

2.2.8 คุณภาพการสอนของครู

ตัวแปรนี้ศึกษาตามแนวคิดของแคโรล (Carroll. 1963) และบลูม (Bloom. 1976) ที่กล่าวสอดคล้องกันว่าคุณภาพการสอนของครู เป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลต่อผลการเรียนรู้ของนักเรียน ประกอบกับแนวคิดของ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2544: 13) ที่กล่าวว่าการศึกษาที่มีคุณภาพคือการที่ครูสามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามความถนัด และ ความสามารถของนักเรียนทุกคน อีกทั้งผลการวิจัยของนักวิชาการหลายๆ ท่าน ที่ศึกษา พบว่า คุณภาพการเรียนการสอน มีอิทธิพล

ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อมได้แก่ บุญชม ศรีสะอาด (2524: บทคัดย่อ) ; แวน มีเตอร์ และ แอชเชอร์ (ชิตชนก เชิงเชาว์, อัมภา บุญช่วย และทวี ทองคำ. 2541 ; อ้างอิงจาก Van Meter; & Asher. 1973) ; ซอลติก (Soltic. 1984: 4048 – A)

2.3 ปัจจัยระดับโรงเรียน แบ่งออกเป็นปัจจัยนำเข้า และปัจจัยกระบวนการดังนี้

ปัจจัยนำเข้า ได้แก่

2.3.1 จำนวนครูในโรงเรียน

ตัวแปรนี้ ศึกษาตามผลงานวิจัยของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 6 (2529 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าการศึกษาที่มีครูไม่ครบชั้น เป็นสาเหตุที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ประกอบกับผลการวิจัยของ เยาวลักษณ์ แสงสร้อย (2542 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าอัตราส่วนครูต่อนักเรียนเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

2.3.2 จำนวนนักเรียนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ

2.3.3 จำนวนนักเรียนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม

ตัวแปรนี้ศึกษาตามข้อมูลที่พบว่า ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม และถือเป็นชนกลุ่มใหญ่ของพื้นที่ แต่เป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศไทย ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการบริหารในทุกๆระบบ รวมทั้งการบริหารจัดการการศึกษา (ปิยนถ บุนนาค. 2534)

2.3.4 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

ตัวแปรนี้ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดของทรัสตี (จันทราณี สงวนนาม. 2545 ; อ้างอิงจาก Trusty. 1986) ที่กล่าวว่าผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ และจากผลการวิจัยของนักวิชาการหลายท่านที่พบว่าประสิทธิผลของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางวิชาการ เช่นจันทราณี สงวนนาม (2533) ; กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536) และผลการวิจัยของบัญชา แสนทวี (2539)

2.3.5 บรรยากาศของโรงเรียน

ตัวแปรนี้ศึกษาตามแนวคิดที่นักวิจัย และนักปฏิบัติการศึกษาให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า บรรยากาศของโรงเรียน ก่อให้เกิดความแตกต่างในสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ของโรงเรียน และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (Sweetland; & Hoy. 2000 : 704 ; citing Bossert. 1988 ; Brookover; et al. 1978 ; Hoy; Sabo; & Barnes. 1998 ; Purkey; & Smith. 1983 ; Stedman. 1987) และผลการศึกษาของแมคเคนซี (Mckenzie. 2000: Online) และ บัญชา แสนทวี (2539: 195) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศของโรงเรียนกับความสำเร็จของโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า บรรยากาศของโรงเรียนมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และเป็นตัวแปรที่ช่วยให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ดี

ปัจจัยกระบวนการ ได้แก่

2.3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ตัวแปรนี้อาศัยแนวคิดของ อุทัย บุญประเสริฐ และคนอื่น ๆ (กัมภณฑ์ จุนโท. 2536: 12 ; อ้างอิงจาก อุทัย บุญประเสริฐ; และคนอื่น ๆ. 2525: 151) ที่กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนคือการให้ การสนับสนุนซึ่งกันและกัน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ความร่วมมือร่วมใจกันในกิจกรรมของชุมชน กับโรงเรียน และจากผลการวิจัยที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนได้แก่ วาด หนูมา (2540: บทคัดย่อ) และงานวิจัยของ ชิดชนก เชิงเซาว์; อำภา บุญช่วย; และ ทวี ทองคำ (2541)

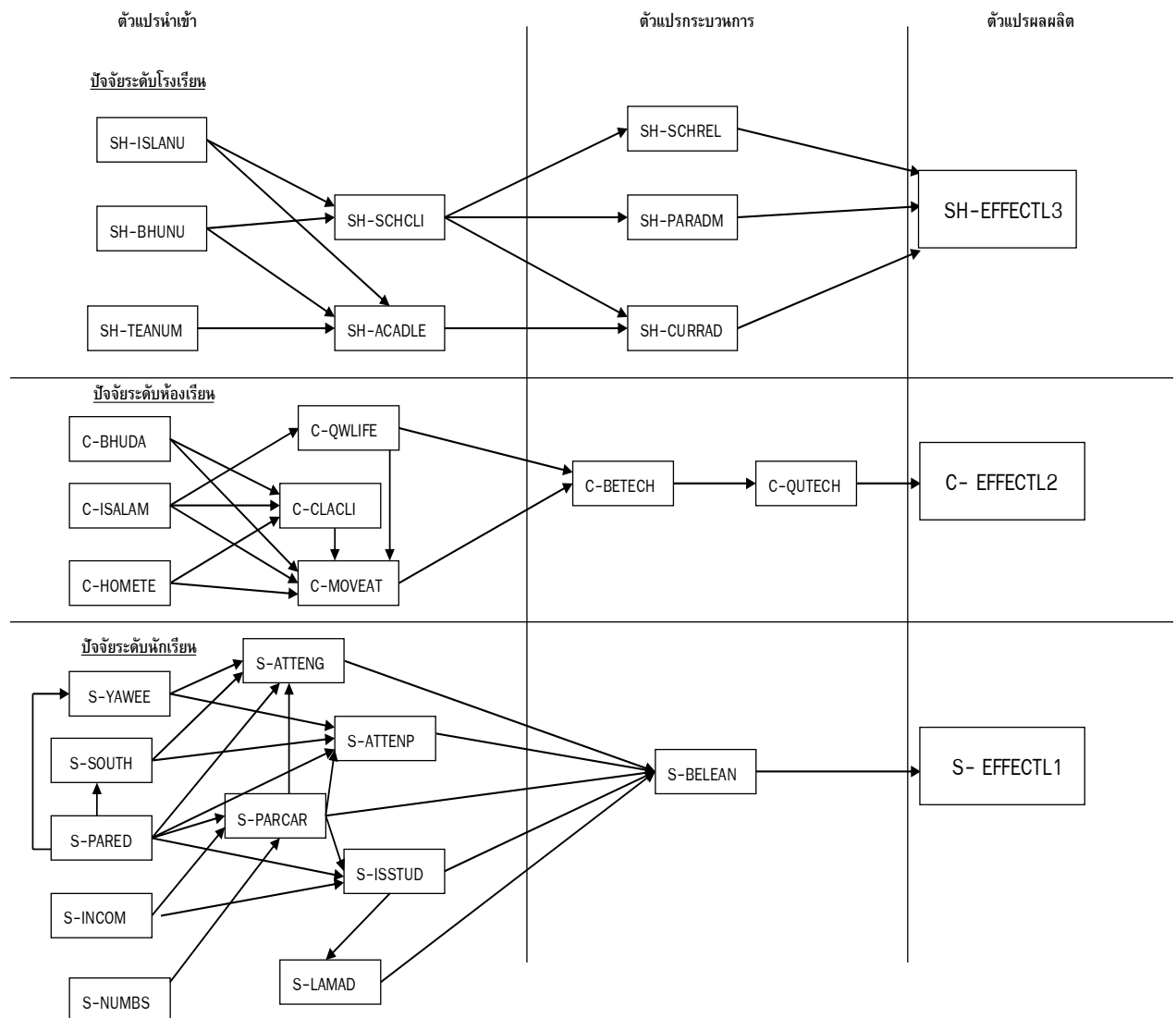
2.3.7 พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ตัวแปรนี้ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดพื้นฐานของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้มีการบริหารประเทศและการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ประกอบกับแนวคิดของ โคเฮน และอัปฮอฟฟ์ (Cohen; & Uphoff. 1980 : 213 - 218) ที่แบ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็น 4 ประการคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมิน

2.3.8 การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน

ตัวแปรนี้ผู้วิจัยศึกษาตามผลการวิจัยของ ชิดชนก เชิงเซาว์; และคนอื่น ๆ (2533) และผลการศึกษาของพิศาล ไชยราบ (2535) ที่สำรวจปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่พบว่า บทเรียน เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี หรือความเชื่อของท้องถิ่น

จากแนวคิด และผลการวิจัยในตัวแปรระดับต่าง ๆ ทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ประกอบกับแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและโครงสร้างของระบบการศึกษา สามารถเขียนเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship Model) เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สัญลักษณ์ที่ใช้ในโมเดลนี้

ตัวแปรต้นระดับนักเรียน

1. S-YAWEE แทน จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาฮาวายเมื่ออยู่ที่บ้าน
2. S-SOUTH แทน จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน
3. S-PARED แทน ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

4. S-INCOM	แทน	รายได้ของผู้ปกครอง
5. S-NUMBS	แทน	จำนวนพี่น้องในครอบครัว
6. S-ATTENG	แทน	ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล
7. S-ATTENP	แทน	ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
8. S-PARCAR	แทน	การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน
9. S-LAMAD	แทน	ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน
10. S-ISSTUD	แทน	จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม
11. S-BELEAN	แทน	พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

ตัวแปรต้นระดับห้องเรียน

1. C-BHUDA	แทน	จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ
2. C-ISALAM	แทน	จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม
3. C-CLACLI	แทน	บรรยากาศในชั้นเรียน
4. C-HOMETE	แทน	จำนวนครูที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้
5. C-QWLIFE	แทน	คุณภาพชีวิตการทำงานของครู
6. C-MOVEAT	แทน	ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู
7. C-BETECH	แทน	พฤติกรรมการสอนของครู
8. C-QUTECH	แทน	คุณภาพการสอนของครู

ตัวแปรต้นระดับโรงเรียน

1. SH-ISLANU	แทน	จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม
2. SH-BHUNU	แทน	จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ
3. SH-TEANUM	แทน	จำนวนครูในโรงเรียน
4. SH-ACADLE	แทน	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
5. SH-SCHCLI	แทน	บรรยากาศของโรงเรียน
6. SH-SCHREL	แทน	ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
7. SH-PARADM	แทน	พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม
8. SH-CURRAD	แทน	การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน

ตัวแปรตาม

S-EFFECTL1	แทน	ประสิทธิผลของโรงเรียนระดับนักเรียน
C-EFFECTL2	แทน	ประสิทธิผลของโรงเรียนระดับห้องเรียน
SH-EFFECTL3	แทน	ประสิทธิผลของโรงเรียนในภาพรวม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **โรงเรียนประถมศึกษา** หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการเรียนการสอนในระดับช่วงชั้นที่ 2 ในการวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของช่วงชั้นที่ 2

2. **จังหวัดชายแดนภาคใต้** หมายถึง จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา (เฉพาะอำเภอเทพา จะนะ นาทวี สะเตาะ และบ้าย้อย)

3. **ประสิทธิผลของโรงเรียนระดับนักเรียน** หมายถึง ผลจากการที่นักเรียนในโรงเรียน ได้รับการปฏิบัติ การดูแลเอาใจใส่จากผู้บริหารและครู และก่อให้เกิดพฤติกรรม การแสดงออก ที่แสดงถึงความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย **ความสนใจในสิ่งที่เรียน** ได้แก่ พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงความสนใจในเนื้อหาวิชา การเห็นความสำคัญความจำเป็น และประโยชน์ของการเรียนการสอนในโรงเรียนในภาพรวมทุกรายวิชา **แรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน** ได้แก่ แรงผลักดันภายในที่เกิดขึ้นในจิตใจของนักเรียนในการที่จะบรรลุผลสำเร็จในการเรียน หรือ กิจกรรมในโรงเรียน เช่น ความรู้สึกที่จะทำงานให้ดีกว่าเดิมอยู่เสมอ ความกล้าหาญในการทำสิ่งที่ดีกว่าให้สำเร็จ การทุ่มเทความสามารถในการเรียนอย่างเต็มที่ **เจตคติต่อการบ้าน** ได้แก่ พฤติกรรมของนักเรียนที่เอาใจใส่ และการให้ความสำคัญต่อการบ้านที่ครูมอบหมายให้

4. **ประสิทธิผลของโรงเรียนระดับห้องเรียน** หมายถึง ผลจากการที่ครูกับนักเรียน เกิดปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในห้องเรียนที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ประกอบด้วย **ความสัมพันธ์กับครู** ได้แก่ สัมพันธภาพที่ดีที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน ที่นักเรียนสามารถรับรู้เมื่อได้รับการปฏิบัติจากครู เช่น ความรู้สึกที่ครูใจดี ครูเข้าใจความรู้สึกของนักเรียน การให้ความช่วยเหลือของครูเมื่อนักเรียนมีปัญหา **ความสนใจในชั้นเรียน** ได้แก่ พฤติกรรมที่นักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้ต่อบทเรียนที่ครูผู้สอนได้ทำการสอน เช่น การแสดงถึงการมีส่วนร่วมในบทเรียน การตั้งใจฟังการอธิบายของครู ความจริงใจต่อการสอนของครู การรับผิดชอบงานที่ครูมอบหมาย

5. **ประสิทธิผลของโรงเรียน** หมายถึง ผลจากการที่ผู้บริหารและครูในโรงเรียน ประถมศึกษาที่ทำงานร่วมกันจนสำเร็จ โดยผ่านกระบวนการการบริหารงานของผู้บริหาร และการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนของครู การสร้างความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชนในอันที่จะก่อให้เกิดผลกับนักเรียนรายบุคคล และภาพรวมของโรงเรียนในลักษณะที่เป็นผลผลิตวิชาการและผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการ ในการวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการ ซึ่งประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.1 **ความสนใจในสิ่งที่เรียน** คือ พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงความสนใจในเนื้อหาวิชา การเห็นความสำคัญ ความจำเป็น และประโยชน์ของการเรียนการสอนในโรงเรียนในภาพรวมทุกรายวิชา

5.2 ความสัมพันธ์กับครู คือ สัมพันธภาพที่ดีที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน ที่นักเรียนสามารถรับรู้ เมื่อได้รับการปฏิบัติจากครู ได้แก่ ความรู้สึกที่ครูใจดี ครูเข้าใจความรู้สึกของนักเรียน การให้ความช่วยเหลือของครูเมื่อนักเรียนมีปัญหา

5.3 ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน คือ ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ในโรงเรียน ได้แก่ ความรู้สึกภาคภูมิใจที่มีต่อโรงเรียน ความรู้สึกถึงความร่มรื่นน่าอยู่ภายในโรงเรียน

5.4 ความสนใจในชั้นเรียน คือ พฤติกรรมที่นักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้ต่อบทเรียนที่ครูผู้สอนได้ทำการสอน ได้แก่ การแสดงถึงการมีส่วนร่วมในบทเรียน การตั้งใจฟังการอธิบายของครู ความจริงใจต่อการสอนของครู การรับผิดชอบงานที่ครูมอบหมาย

5.5 แรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน คือ แรงผลักดันภายในที่เกิดขึ้นในจิตใจของนักเรียนในการที่จะบรรลุผลสำเร็จในการเรียน หรือกิจกรรมในโรงเรียน ได้แก่ ความรู้สึกที่จะทำงานให้ดีกว่าเดิมอยู่เสมอ ความกล้าหาญในการทำสิ่งที่ดีกว่าให้สำเร็จ การทุ่มเทความสามารถในการเรียนอย่างเต็มที่

5.6 เจตคติต่อการบ้าน คือ พฤติกรรมของนักเรียนที่เอาใจใส่ และการให้ความสำคัญต่อการบ้านที่ครูมอบหมายให้

5.7 ความคิดที่มีต่อวิชาการ คือ เจตคติ หรือการเห็นคุณค่า หรือความคิดเห็นโดยรวมของนักเรียนที่มีต่อด้านวิชาการ ที่ตนได้รับการถ่ายทอดจากครูในโรงเรียนว่า ตนมีความสามารถในการเข้าใจเนื้อหาที่เรียนผ่านมาแล้ว มีความมั่นใจในผลการสอบของตน ความมั่นใจในสามารถทางวิชาการของตน ความสามารถในการอธิบายเนื้อหาวิชาการที่เรียนมาแล้วให้ผู้อื่นฟังได้

5.8 การบูรณาการทางสังคมในห้องเรียน คือ ความรู้สึกเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างตนเองกับเพื่อนของนักเรียนที่ต้องอยู่ร่วมสังคมกับผู้อื่นทั้งในห้องเรียน และเมื่ออยู่ที่บ้าน ได้แก่ การเข้ากับเพื่อนได้ดี การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อน

6. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง ตัวแปรต้นระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่ผู้วิจัยพิจารณาโดยอยู่บนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยของนักวิชาการต่าง ๆ ว่าเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการก่อให้เกิดความผันแปรในตัวแปรตาม คือ ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

6.1 ปัจจัยระดับนักเรียน หมายถึง ปัจจัยที่มีความเกี่ยวพันกับความเป็นอยู่ของนักเรียนทั้งที่เป็นคุณลักษณะส่วนตัวของนักเรียน และสภาพแวดล้อมที่บ้านและที่โรงเรียนของนักเรียน ซึ่งเป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานว่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนประกอบด้วย

6.1.1 จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาแม่เมื่ออยู่ที่บ้าน หมายถึง จำนวนนักเรียนที่มีการใช้ภาษาแม่เป็นภาษาพูดหลัก ในการสื่อสารกับผู้ปกครอง และคนอื่น ๆ เมื่อนักเรียนอยู่ที่บ้าน

6.1.2 จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน หมายถึง จำนวนนักเรียนที่มีการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เป็นภาษาพูดหลัก ในการสื่อสารกับผู้ปกครอง และคนอื่น ๆ เมื่อนักเรียนอยู่ที่บ้าน

6.1.3 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง หมายถึง วุฒิการศึกษาระดับสูงที่สุดที่บิดาหรือมารดาของนักเรียนได้รับ หากนักเรียนไม่ได้อยู่กับบิดาหรือ มารดาก็ให้หมายถึงผู้ที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยในขณะที่เรียนหนังสือ

6.1.4 รายได้ของผู้ปกครอง หมายถึง รายได้ที่คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ยต่อเดือนรวมกันของผู้ปกครองนักเรียน

6.1.5 จำนวนพี่น้องในครอบครัว หมายถึง จำนวนพี่ หรือ น้อง ที่ร่วมบิดามารดา หรือร่วมเฉพาะบิดา หรือมารดาของนักเรียนรวมกัน รวมทั้งตัวนักเรียนด้วย

6.1.6 ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล หมายถึง จำนวนนักเรียนที่มีความตั้งใจ หรือความปรารถนาของนักเรียนในการศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนของรัฐบาลประเภทต่าง ๆ เมื่อนักเรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา

6.1.7 ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หมายถึง จำนวนนักเรียนที่มีความตั้งใจ หรือความปรารถนาของนักเรียนในการศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามประเภทต่าง ๆ เมื่อนักเรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา

6.1.8 การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน หมายถึง การที่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียนในลักษณะของการส่งเสริม การกระตุ้น การให้กำลังใจ ต่อการเรียนและการมอบหมายงานที่นักเรียนได้รับมาจากโรงเรียน

6.1.9 จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม หมายถึง การที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนตามปกติ แต่จะไปเรียนด้านศาสนาเพิ่มเติม จากสถานที่เรียนศาสนาได้แก่ มัสยิด ปอเนาะ บ้านของครู หรือที่อื่น ๆ โดยอาจเรียนในตอนเช้าก่อนมาโรงเรียน ไปเรียนตอนหลังเลิกเรียน หรือไปเรียนในวันเสาร์อาทิตย์

6.1.10 ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน หมายถึง จำนวนครั้งในการทำละหมาดของนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามโดยเฉลี่ย ในรอบ 1 วัน

6.1.11 พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติที่มีต่อการเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ที่แสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้น ความสนใจ ความตั้งใจ การวางแผนการเรียน และวิธีเรียน

6.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน หมายถึง ตัวแปรที่เป็นคุณลักษณะ หรือสภาพที่มีความเกี่ยวข้องกับสภาพการสอนของครู หรือเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของครู อันมีผลต่อการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งเป็นตัวแปรต้นที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ตัวแปรระดับห้องเรียนประกอบด้วย

6.2.1 จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ หมายถึง จำนวนครูที่มีความศรัทธาในศาสนาพุทธ ยึดหลักธรรมของพุทธศาสนาประจำใจ ปฏิบัติตนตามพิธีกรรม และธรรมเนียมของศาสนาพุทธและยอมรับว่าตนคือพุทธศาสนิกชน

6.2.2 จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม หมายถึง จำนวนครูที่มีความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ปฏิบัติตนตามวิถีและดำเนินตนตามพิธีกรรม และธรรมเนียม ข้อบังคับของศาสนาอิสลามและยอมรับว่าตนคืออิสลามิกชน

6.2.3 บรรยาภาศในชั้นเรียน หมายถึง สภาพหรือลักษณะทางกายภาพและเจตคติของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และบุคคลในชั้นเรียน ความสัมพันธ์ที่เกิดในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

6.2.4 จำนวนครูที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จำนวนครูที่มีสถานที่อันเป็นจังหวัดบ้านเกิดของตน ที่อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลา (เฉพาะในอำเภอ สะเดา เทพา นาทวี สะบ้าย้อย และจะนะ)

6.2.5 คุณภาพชีวิตการทำงานของครู หมายถึง สภาพแวดล้อมในการทำงาน อันเกิดจากการบริหารจัดการของโรงเรียนอันเกิดจากนโยบายของรัฐบาลและ นโยบายของโรงเรียน ที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจของครูและส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของครูโรงเรียน และชีวิตส่วนตัวในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย

6.2.5.1 การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม หมายถึง การที่ครูได้รับค่าตอบแทนจากการทำงาน ที่มีความเป็นธรรม สมเหตุสมผล และมีความเพียงพอในการดำรงชีวิต

6.2.4.2 สภาพการทำงานที่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หมายถึง การที่ครูอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และการได้รับความคุ้มครองในทรัพย์สิน

6.2.5.3 ความก้าวหน้าและมีความมั่นคงในหน้าที่การงาน หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้สมาชิกมีความก้าวหน้าและรู้สึกถึงความมั่นคงในงาน

6.2.5.4 การพัฒนาศักยภาพของสมาชิก หมายถึง การที่ผู้บริหารให้โอกาสสมาชิกได้รับการพัฒนาในทักษะความสามารถเพิ่มตามที่สนใจ และการให้ได้ใช้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่

6.2.5.5 การบูรณาการทางสังคม หมายถึง การที่ครูในที่ทำงานรู้สึกว่ามีคุณค่า ได้รับการยอมรับ และความร่วมมือในการทำงานกับกลุ่มหรือเพื่อร่วมงาน มีความรู้สึกที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะและการรู้สึกในทางทำลายซึ่งกันและกัน

6.2.5.6 การมีธรรมนุญขององค์กร หมายถึง การที่ครูในโรงเรียนต่าง รับทราบสิทธิและเสรีภาพของตนและได้รับความคุ้มครองจากกฎระเบียบโดยเสมอภาคกัน มีการเคารพในสิทธิเสรีภาพ รวมทั้งการมีมาตรฐานในการทำงานที่มีความยุติธรรมโปร่งใส

6.2.5.7 ความมีชีวิตที่สมบูรณ์ หมายถึง ความสมดุลของการใช้

ชีวิตประจำวันของครูที่มีการจัดสรรแบ่งเวลาในการประกอบอาชีพ การเดินทาง การใช้เวลาว่าง และการใช้เวลาแก่ครอบครัว

6.2.5.8 ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในสังคม หมายถึง การที่กิจกรรมของ

ครูในโรงเรียนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดคุณค่าขึ้นในชีวิต ได้แก่ การที่หน่วยงานของตนมีความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านการผลิต การรักษาสิ่งแวดล้อม

6.2.6 ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู หมายถึง เจตนาที่ครูต้องการย้ายที่ทำงานไปอยู่โรงเรียนอื่น อำเภออื่น หรือจังหวัดอื่น

6.2.7 พฤติกรรมการสอนของครู หมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึงการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งครอบคลุมถึงการเตรียมการสอน การใช้สื่อการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้

6.2.8 คุณภาพการสอนของครู หมายถึง ความสามารถในการสอนของครูที่จะสามารถทำให้นักเรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยพิจารณาจากการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ความสามารถในการเสนอบทเรียน การช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ให้สิ่งเสริมแรงที่สอดคล้องกับผู้เรียน การค้นข้อมูลย้อนกลับและการแก้ไขข้อบกพร่อง ให้การค้นคว้าเพิ่มเติมจากในชั้นเรียน

6.3 ปัจจัยระดับโรงเรียน หมายถึง ตัวแปรที่มีคุณลักษณะหรือสภาพแวดล้อม ที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นตัวแปรต้นที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรประสิทธิผลของโรงเรียนอันเป็นตัวแปรตาม โดยมีตัวแปรย่อย ๆ ดังนี้

6.3.1 จำนวนครูในโรงเรียน หมายถึง จำนวนครูที่เป็นข้าราชการประจำ รวมทั้งครูอัตราจ้างที่ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปีการศึกษา 2548

6.3.2 จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ หมายถึง จำนวนนักเรียนในโรงเรียนที่ยึดถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำใจ

6.3.3 จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม หมายถึง จำนวนนักเรียนในโรงเรียนที่ยึดถือศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำใจ

6.3.4 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมเป็นแกนนำในเชิงวิชาการ ในการประยุกต์ใช้ความรู้ แนวคิด วิธีการ ตลอดจนเทคโนโลยี ๆ ที่มีประสิทธิภาพ มาใช้ในการบริหารจัดการ ให้เกิดประโยชน์กับคณะครูและนักเรียน เช่น การนำผลการวิจัยมาพัฒนาการเรียนการสอน การส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการ

6.3.5 บรรยากาศของโรงเรียน หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน อันเป็นผลที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนทั้งที่เป็นความสัมพันธ์ส่วนบุคคล และกลุ่ม ซึ่งมีผลทำให้โรงเรียนแห่งหนึ่งแตกต่างไปจากโรงเรียนอีกอื่น ๆ

6.3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียนได้มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับชุมชน ในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุน ส่งเสริม และการบริการ การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ตลอดจนการร่วมในงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน

6.3.7 พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง พฤติกรรม การบริหารที่ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน 4 ประการ คือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมิน

6.3.8 การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน หมายถึง ความสามารถ และการจัดการของผู้บริหารโรงเรียน ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สนองต่อความต้องการ และสภาพปัญหาของชุมชน ตั้งแต่การเตรียมการวางแผน การจัดทำหลักสูตร รวมทั้งจัดการให้ครูนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน และการประเมินผลหลักสูตร

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหัวข้อต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

- 1.1 การจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 1.2 ระบบการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 1.3 ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 1.4 สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 2 สภาพทั่วไป และปัญหาที่สัมพันธ์กับการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

- 2.1 สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2.2 ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2.3 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2.4 ศาสนา และภาษา
- 2.5 ปัญหาที่สัมพันธ์กับการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพของโรงเรียน

- 3.1 ความหมายของประสิทธิภาพของโรงเรียน
- 3.2 ความเป็นมาของการศึกษาประสิทธิภาพของโรงเรียน
- 3.3 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของโรงเรียน
- 3.4 การประเมินประสิทธิภาพของโรงเรียน
- 3.5 ปัญหาที่เกิดขึ้นในการวิจัยประสิทธิภาพของโรงเรียน
- 3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพของโรงเรียน

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

- 4.1 ปัจจัยระดับนักเรียน
- 4.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน
- 4.3 ปัจจัยระดับโรงเรียน

ตอนที่ 1 สภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาใน จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยนำเสนอให้เห็นสภาพและปัญหาตลอดจนประสิทธิผลของการจัดการศึกษา
ของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 การจัดการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่แตกต่างไปจากภาคอื่น ๆ
นั่นคือประชาชนส่วนใหญ่มากกว่า 80 % นับถือศาสนาอิสลาม พวกเขาไม่ชอบใช้ภาษาไทย แต่มักจะใช้
ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน คนส่วนหนึ่งพูดภาษาไทยไม่ได้เลย มีแต่มุสลิมในจังหวัดสตูล และ
สงขลาเท่านั้นที่พูดภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่ว ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของผู้คนใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็แตกต่างไปจากภาคอื่น ๆ เช่นกัน (อิมรอน มะลูลีม. 2538: 33 ; อ้างอิง
จาก สนอง จันทรนิธ. 2525: 67) ด้วยเหตุผลที่มีสภาพโครงสร้างทางสังคมที่เป็นชุมชนมุสลิม
เป็นส่วนใหญ่ การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีความผูกพันกับการศึกษาทางศาสนา
มาตั้งแต่เดิมและมีเคยเสื่อมคลาย

ศาสนาอิสลาม กับการศึกษา เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคนเนื่องจาก
มีการบัญญัติไว้ในหลักคำสอนของศาสนา ดังที่ จัรญ มะลูลีม, กิตีมา อมรทัต และพรพิมล ตรีโชติ
(2539 : 95) กล่าวถึงการศึกษาและศาสนาอิสลามว่า ศาสนาอิสลามส่งเสริม และเน้นในเรื่องหน้าที่
สืบทอดศาสนาไว้เป็นพิเศษ ตามหลักการของอิสลามถือว่าเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่จะต้อง
ศึกษาหาความรู้ในสิ่งที่ตนไม่รู้ และเผยแพร่คำสอนหรือความรู้นั้นไปสู่ผู้อื่นด้วย ดังที่ท่านศาสดา
มุฮัมมัด กล่าวว่า “การศึกษาหาความรู้เป็นหน้าที่ ที่จำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคน” ดังนั้นการศึกษา
ของมุสลิม จึงมีอยู่ตลอดช่วงอายุของการมีชีวิตอยู่ ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้มีความรู้ในทาง
ศาสนา เช่น โต๊ะครู (คือครูผู้สอนในปอเนาะ) และอิมาม (คือผู้นำทางละหมาดในมัสยิด) ที่จะต้อง
ให้การศึกษาแก่ผู้อื่น นอกจากนี้อิสลามยังได้กำหนดหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติของบิดามารดาที่มีต่อ
บุตรในการให้การศึกษาอบรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาทางศาสนา จะเห็นว่าศาสนาอิสลามมี
อิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างมาก

การจัดการศึกษาประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันประกอบด้วย 4
จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และอีก 5 อำเภอในจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอนาทวี
เทพา จะนะ สะบ้าย้อย และสะเดา (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.
2545 : 3) หลังจากมีการปฏิรูปการศึกษา โดยมีจัดการศึกษาตามแนวทางการกระจายอำนาจที่
กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 81ที่กำหนดให้มีกฎหมาย
เกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ และในมาตรา 43 ที่กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเท่าเทียมกันการรับการศึกษา

ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและต่อมาก็มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งมีผลทำให้การบริหารจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากไม่ว่าในด้านรูปแบบการจัดการศึกษา โครงสร้างการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน การประกันคุณภาพการศึกษาสิ่งต่างๆ เหล่านี้มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในทุกพื้นที่ของประเทศไทย สำหรับในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏว่ามีการยุบสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2 เปลี่ยนไปเป็นสำนักตรวจราชการเขตการศึกษาที่ 7 ครอบคลุมจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ตอนล่างทั้งหมด ได้แก่ พัทลุง ตรัง สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ส่วนในจังหวัดชายแดนภาคใต้แต่ละจังหวัดก็จะมีการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา รายละเอียดคือ (สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2. 2546: 17)

จังหวัดปัตตานี แบ่งเป็น 2 เขตพื้นที่การศึกษา คือตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองปัตตานี สำหรับเขตการพื้นที่การศึกษา 1 และเขตพื้นที่การศึกษา 2 อยู่ในอำเภอเมืองเช่นเดียวกัน

จังหวัดยะลา แบ่งเป็น 2 เขตพื้นที่การศึกษา คือตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองยะลา สำหรับเขตการพื้นที่การศึกษา 1 และอำเภอบันนังสตา เป็นเขตพื้นที่การศึกษา 2

จังหวัดนราธิวาส แบ่งเป็น 2 เขตพื้นที่การศึกษา คือตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองนราธิวาส สำหรับเขตการพื้นที่การศึกษา 1 และอำเภอสู่ไห้โกลก เป็นเขตพื้นที่การศึกษา 2

จังหวัดสตูล มีเพียงเขตพื้นที่การศึกษาเพียงเขตเดียว ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองสตูล ส่วนจังหวัดสงขลา พื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษา 3 ประกอบด้วยอำเภอ จะนะ เทพา นาทวี สะเดา และสบ้าย้อย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการจัดการเรียนการสอน ที่มีระบบและการศึกษาภาคบังคับของรัฐบาลได้กระจายอย่างทั่วถึงแล้วก็ตาม แต่การเรียนการสอนในลักษณะของปอเนาะยังคงได้รับความนิยมอยู่ตลอดมา เพียงแต่รูปแบบอาจจะเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ที่เป็นเช่นนี้เพราะอิทธิพลของศาสนา และความเป็นเอกลักษณ์ของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ยังคงเหนียวแน่นและมั่นคงตลอดไป สิ่งนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังที่ จรัญ มะลูลีม; กิติมา อมรทัต; และ พรพิมล ตรีโชติ (2539: 95) อธิบายว่าการเรียนศาสนาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อชาวไทยมุสลิม หลักการอิสลามต้องการให้มุสลิมทุกคนรู้หลักการเบื้องต้นหรือที่มาของศาสนาเป็นอย่างดี (ฟัรฎุฮ์) ฉะนั้นในขณะที่เด็กๆ ชาวมุสลิมต้องเรียนตามหลักสูตรภาคบังคับถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วก็ต้องเรียนศาสนา และการอ่านพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานควบคู่ไปด้วย โดยเรียนตามบ้านซึ่งผู้ปกครองจัดหาครูมาสอน หรือไปเรียนในโรงเรียนตามมัสยิดต่างๆ ในภาคพิเศษของโรงเรียนธรรมดาเมื่อเรียนจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว พ่อแม่ผู้ปกครองมักส่งบุตรหลานไปเข้าเรียนต่อในโรงเรียนสอนศาสนา (ปอเนาะ) โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนเด็กมุสลิมจากจังหวัดอื่น ๆ ก็มาเรียนเหมือนกัน โดยพักอยู่ในจังหวัดที่โรงเรียนปอเนาะตั้งอยู่ แต่พ่อแม่ของเด็กมุสลิมในที่อื่นๆ ก็ยังส่งบุตรหลานไปตามโรงเรียนชั้นสูงขึ้น คือ ชั้นประถมปีที่ห้าขึ้นไป ซึ่งเปิดสอนวิชาทางศาสนาด้วย

หรือมิฉะนั้นก็ส่งไปโรงเรียนเอกชน หรือโรงเรียนรัฐบาลธรรมดาเลยก็ได้ โดยไม่มีการเรียนศาสนา ผู้ที่สนใจให้บุตรหลานได้เรียนรู้ศาสนา ก็ให้บุตรหลานได้เรียนศาสนาในโรงเรียนที่สร้างขึ้นตามมัสยิด เป็นเวลาพิเศษ เช่น ตอนเย็นหรือวันเสาร์ – อาทิตย์ ส่วนผู้ที่นิยมทางโลกอย่างเดียวก็มิได้ส่งบุตรหลานเรียนทางศาสนาแต่ประการใด นับเป็นการสูญเสียในด้านความรู้ ความคิดอ่าน ความสำนึกของความเป็นมุสลิมไปเป็นอย่างมาก

1.2 ระบบการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับระบบการจัดการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ และการศึกษาตลอดชีวิตแบ่งได้ดังนี้ (พิสุทธ์ บุญเจริญ. 2541ก)

1. การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา อายุประมาณ 3-6 ปี แบ่งออกได้ดังนี้

1.1 การศึกษาสามัญก่อนระดับประถมศึกษา เป็นเหมือนกับการจัดการศึกษาในภูมิภาคอื่นๆ ทั่วประเทศ กล่าวคือสอนโดยโรงเรียนอนุบาล ในโรงเรียนของรัฐและเอกชน ในการควบคุมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) เป็นส่วนใหญ่และการสอนเด็กเล็กโดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และโดยวัด

1.2 การศึกษาทางศาสนาอิสลาม เรียกว่า "เรอฎะฮ์"(Raudhah) เป็นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด หมายถึง สถานที่จัดตั้งขึ้นในบริเวณมัสยิด หรือที่ดินของมัสยิด เพื่อให้การศึกษาอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและเตรียมความพร้อมแก่เด็กก่อนวัยเรียน มีลักษณะการสอน 2 แบบคือ

1.2.1 จัดสอนโดยเอกชน เป็นการศึกษาลดชีวิต โดยไม่ขึ้นตรงต่อมัสยิดใด ๆ บางแห่งมีรถมารับ-ส่ง โดยผู้ปกครองจ่ายค่ารถ ค่าอาหารกลางวัน และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ รวมทั้งค่าเล่าเรียน

1.2.2 จัดสอนโดยมัสยิด ตามระเบียบของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2538 ว่าด้วยศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด ซึ่งได้รับเงินอุดหนุนเป็นค่าตอบแทนครูพี่เลี้ยง ตามระเบียบของทางการ หลักสูตรเรียกว่า แนวการจัดประสบการณ์ที่กรมการศาสนากำหนดเป็นแนวทาง หลักสูตรเหมือนกับโรงเรียนอนุบาลทั่ว ๆ ไปแต่ได้สอดแทรกเรื่องเกี่ยวกับศาสนาอิสลามเบื้องต้นเข้ามาด้วย ครูผู้สอนเรียกว่า "เจ๊ะมู" หรือครูพี่เลี้ยง แบบเรียนจะเป็นภาษามลายู และภาษารูมี (Rumanize Language) มีลักษณะของการใช้อักษรภาษาอังกฤษมาผสมตามคำ และเสียงพูดของชาวมลายู ภาษาที่ใช้จะเป็นภาษามลายูท้องถิ่น (ภาษาพูด) และภาษามลายูกลาง (ภาษาเขียน) สำหรับเรอฎะฮ์ ที่จัดสอนโดยมัสยิดจะเป็นไปตามระเบียบของกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด พ.ศ. 2538 ศูนย์ดังกล่าวนี้จะต้องใช้ แนวการจัดประสบการณ์ที่กรมการศาสนากำหนดไว้เป็นแนวทางและถือปฏิบัติตามระเบียบนั้น ๆ (สำนัก

พัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2. 2546 ; ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543?: 79)

1.3 การศึกษาทางศาสนาพุทธ จัดสอนโดยวัด และศูนย์เด็กเล็กของกรมพัฒนาชุมชน เป็นการจัดเพื่อเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนวัยเรียน โดยนักเรียนเป็นคนไทย นับถือศาสนาพุทธ แต่มีจำนวนน้อย มักไม่ค่อยมีปัญหาจึงไม่ค่อยมีการกล่าวถึง

2. การศึกษาระดับประถมศึกษา แบ่งเป็น 2 แบบคือ

2.1 การศึกษาสามัญระดับประถมศึกษา จัดตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ผู้เรียนเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาอายุประมาณ 7-12 ปี จัดโดยรัฐบาล ซึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) และจัดโดยเอกชนในการควบคุมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) เป็นส่วนใหญ่ การจัดการศึกษาระดับนี้จะมีหลักสูตรแกนกลาง เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในภูมิภาคอื่นทั่วประเทศ แต่จะมีหลักสูตรพิเศษ เรียกว่าหลักสูตรอิสลามศึกษาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เริ่มมีมาตั้งแต่ปี 2518 และปรับปรุงมาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน โดยในระยะแรกมีเนื้อหา 5 รายวิชา จัดการสอนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ต่อห้องเรียน โดยให้สอดคล้องในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ต่อมาปี พ.ศ. 2533 กระทรวงศึกษาธิการได้มีการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 เป็นหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) และต่อมาปี พ.ศ. 2537 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้งหนึ่ง เป็นหลักสูตรอิสลามศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2537) ซึ่งปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก. 1172/2538 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2538 ซึ่งมีโครงสร้างเนื้อหา 8 รายวิชา มีเวลาในการจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมงต่อห้องเรียนดังเดิม (กรมวิชาการ. 2538?: 3-11 ; สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา. 2544: 4-6)

2.2 การศึกษาทางศาสนา เรียกว่า “ตาดีกา” (TADIKA) เป็นคำย่อที่มาจากภาษามลายู (ฟิสุทธี บุญเจริญ. 2541ก : 17) คือ

TA ย่อมาจากคำว่า TAMAN (อ่านว่า ตามัน) แปลว่า สถานที่อบรมหรือสวน หรือสถานที่

DI ย่อมาจากคำว่า DIDIKAN (อ่านว่า ดี ดิกัน) แปลว่าการฝึกอบรม

KA ย่อมาจากคำว่า KANAK KANAK (อ่านว่า กานัก กานัก) แปลว่า เด็ก ๆ ตาดีกา มีลักษณะเป็นการศึกษาตลอดชีวิตอีกรูปแบบหนึ่ง ส่วนใหญ่เปิดสอน เฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ แต่บางแห่งเปิดสอนตอนเช้าเวลาประมาณ 07.00-08.00 น. และมีบางที่ที่เปิดสอนหลังเลิกเรียนของนักเรียนในระบบโดยเปิดประมาณ 16.00-17.00 น. ในวันจันทร์ถึงศุกร์

เด็กที่มีอายุประมาณ 7-11 ปี ซึ่งกำลังอยู่ในวัยการศึกษาภาคบังคับ ก็จะมาเรียนการจัดการเรียนการสอนจะจัดในมัสยิด มีการจัดชั้นเรียน เป็น A B C D E F หรือ 1 2 3 4 5 หรือ 6 ตาม

แต่มีสยิดจะกำหนดเองโดยไม่มีหลักสูตรที่แน่นอน การเรียนการสอนขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญครูจะมีชื่อเรียกเช่นเดียวกันกับระดับก่อนประถมศึกษา คือ เจ๊ะมู ซึ่งจะเป็นผู้จัดการเรียน และหาแบบเรียนมาสอนตามแต่ความสามารถของครู ส่วนใหญ่จะเป็นแบบเรียนของต่างประเทศ เช่นแบบเรียนของประเทศมาเลเซีย ลิเบีย อียิปต์ อินโดนีเซีย และอิรัก เป็นต้น ส่วนที่เป็นของประเทศไทยก็พอจะมีอยู่บ้าง เนื้อหาจะเหมือน ๆ กับวิชาศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือการเรียนในปอเนาะ จะซ้ำมากบ้างน้อยบ้างขึ้นอยู่กับตาดีกาหรือปอเนาะแต่ละที่ และนักเรียนที่นี่ก็จะเข้าเรียนปอเนาะต่อไปเป็นส่วนใหญ่ เมื่อเรียนจบแล้วผู้เรียนจะมีความรู้เทียบเท่ากับระดับ “อับตีดาอียะฮ์”

3. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จัดการเรียนการสอนเป็น 2 แบบ คือ

3.1 การศึกษาสามัญ คือ การศึกษาที่จัดโดยกรมสามัญศึกษา และ สปช.

เป็นส่วนใหญ่ โดยมีหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แบ่งเป็น 3 ปี คือ มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โดยมีการบูรณาการหลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และฉบับปรับปรุง 2537 โดยจะเป็นรายวิชาเลือกในกลุ่มสังคมศึกษา

3.2 การศึกษาศาสนา แบ่งออกได้ดังนี้ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2536? : 77)

3.2.1 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15(1)

หมายถึง โรงเรียนที่สอนศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ เป็นโรงเรียนที่สอนในระบบโรงเรียน ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และฉบับปรับปรุง 2537 (โรงเรียนปอเนาะที่จดทะเบียนแล้ว) ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2535 สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล

3.2.1.1 หลักสูตรกิตาบ หรือหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนต้น (อับตีดาอียะฮ์) ใช้เวลาเรียน 4 ปี เมื่อจบหลักสูตร จะได้รับประกาศนียบัตรอิสลามศึกษาตอนต้นของกระทรวงศึกษาธิการ

3.2.1.2 หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตาวซซึเตาะห์) ใช้เวลาเรียน 3 ปี เมื่อจบหลักสูตรจะได้รับประกาศนียบัตรอิสลามศึกษาตอนกลาง ของกระทรวงศึกษาธิการ

3.2.1.3 หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวียะฮ์) ใช้เวลาเรียน 3 ปี เมื่อจบหลักสูตรจะได้รับประกาศนียบัตรอิสลามศึกษาตอนปลายของกระทรวงศึกษาธิการ ระบบการจัดการศึกษาอิสลามศึกษามีความซ้ำซ้อนกันในเนื้อหาบางส่วน

3.2.2 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15 (2)

(โรงเรียนปอเนาะที่จดทะเบียนแล้ว) หมายถึงโรงเรียนที่สอนศาสนาอิสลามเพียงอย่างเดียวกับหลักสูตรที่สอนศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ ซึ่งใช้หลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน (มัธยมศึกษา

ตอนต้น 2530) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และฉบับปรับปรุง 2537

4. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกได้ดังนี้

4.1 การศึกษาศาสนา คือการศึกษาที่จัดโดยกรมสามัญศึกษา (เดิม)

เป็นส่วนใหญ่ โดยมีหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 แบ่งเป็น 3 ปี คือ ม.4-6 โดยมีการบูรณาการหลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533) และฉบับปรับปรุง 2537 โดยจะเป็นรายวิชาเลือกในกลุ่มสังคมศึกษา (กรมวิชาการ. 2538?)

4.2 การศึกษาศาสนา อยู่ภายใต้การควบคุมกำกับโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน แบ่งออกได้ดังนี้

4.2.1 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15 (1)

(โรงเรียนปอเนาะที่จดทะเบียนแล้ว) คือโรงเรียนที่สอนศาสนาควบคู่กับการเรียนการสอนวิชาชีพ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2535 สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามของกระทรวงศึกษาธิการ

4.2.2 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15 (2)

(โรงเรียนปอเนาะที่จดทะเบียนแล้ว) คือ โรงเรียนที่สอนศาสนาอิสลามเพียงอย่างเดียว ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพ.ศ.2535สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามของกระทรวงศึกษาธิการ

5. การศึกษาในรูปแบบปอเนาะ

การศึกษาตลอดชีวิตของชาวไทยมุสลิม มีมานานมากแล้วอาจจะกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นมา พร้อม ๆ กับชีวิตของชาวไทยมุสลิม นั่นคือการศึกษาที่บุคคลได้รับจากการถ่ายทอดวัฒนธรรมของศาสนาอิสลามโดยผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ และการสอนโดยพ่อแม่ และผู้นำทางศาสนา สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวไทยมุสลิมแถบนี้ จนไม่ได้เกิดความรู้สึกว่าเป็นการรับการศึกษา พิธีกรรมที่เห็นได้ชัดเด็กแรกเกิดจะมีพิธีการให้โต๊ะครู หรือผู้นำทางศาสนาเป็นผู้กล่าวคำเกี่ยวกับศาสนาเมื่อเด็กลืมตา และร้องออกมา ต่อมาเมื่อเด็กโตขึ้นการศึกษาตลอดชีวิตของเด็กก็จะถูกยึดโยงอยู่กับศาสนา ที่มีคำสอนให้บุคคลได้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังวณะของศาสนาอิสลามที่ว่า “...การศึกษาหาความรู้เป็นสิ่งที่กำหนดสำหรับมุสลิมทุกคน...” , “...จงศึกษาหาความรู้ตั้งแต่วัยในเปล จนถึงหลุมฝังศพ...” (พิสุทธ์ บุญเจริญ. 2541ข: 66) สำหรับสถานที่ที่เป็นแหล่งในการเรียนรู้ของชาวไทยมุสลิมนั่นก็คือโรงเรียนปอเนาะ (โรงเรียนที่ยังไม่ได้จดทะเบียนกับทางราชการ) ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้มีมานานแล้ว แต่ต่อมาทางราชการก็เข้ามาจัดระบบระเบียบโดยการให้จดทะเบียนเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนราษฎร์ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะ ในปีพ.ศ. 2514 และพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พุทธศักราช 2479 มาตรา 20 (3) และเปลี่ยนเป็นโรงเรียนเอกชน พุทธศักราช 2525 (พิสุทธ์ บุญเจริญ. 2541ค: 74) ดูเหมือนว่า

ปอเนาะนั้นหมดไปแล้ว แท้ที่จริงแล้วยังมีโรงเรียนที่ยังไม่ยอมจดทะเบียนกับรัฐไม่ว่าด้วยเหตุผลที่มีหลักเกณฑ์มากมายหรือเหตุผลซ่อนเร้นอื่น ๆ จึงยังคงมีปอเนาะหลงเหลืออยู่จนถึงปัจจุบันนี้ และมีความพยายามของรัฐบาลในสมัยนี้เช่นกันที่พยายามจัดระเบียบโรงเรียนปอเนาะให้มาจดทะเบียนเป็นสถาบันปอเนาะหลังจากเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นในวันที่ 28 เมษายน 2547 การศึกษาในระบบปอเนาะ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจ เพราะการจัดการศึกษาของปอเนาะมีผลโดยตรงต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษามาโดยตลอด

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ปรากฏว่าปอเนาะกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่จังหวัดปัตตานี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2442 (ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. 2519: 182) เป็นสถานศึกษาที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงที่สุดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จนได้ชื่อว่าเป็นอยู่แห่งอารยธรรมอิสลาม การจัดการศึกษาในลักษณะปอเนาะนี้ได้ดำเนินสืบต่อมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2442 ก่อนการเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2475 และพบว่ามีปอเนาะอยู่ในเขตนี้ 5 แห่ง ในปี 2475 และเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ บางครั้งอาจมีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดของเนื้อหาหลักสูตร และวิธีการไปบ้าง แต่ก็มีได้แตกต่างจากเดิมไปมากนัก กล่าวคือยังคงรักษาระบบการศึกษาไว้เช่นเดิม (อรรถพ เนิยมคง. 2538)

สำหรับ ขจิตภัย บุรุษพัฒน์ (2519: 186) อธิบายเกี่ยวกับปอเนาะว่า “ปอเนาะ” มาจากคำว่า ปอนด็อก (Pondok) ซึ่งเพี้ยนจากคำภาษาอาหรับว่า ฟุนดุก ซึ่งแปลว่าที่พักโรงแรม หรือกระท่อม) โดยความหมายทางการศึกษา หมายถึง สถานที่อบรมสั่งสอนศาสนาของชาวไทยมุสลิม เพื่อให้มีความรู้ในทางศาสนา สามารถปฏิบัติกิจการศาสนาได้ รู้จักบำเพ็ญกิจวัตรประจำวันตลอดจนได้รู้เรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวและหลักการอื่นๆ ของอิสลาม ลักษณะของโรงเรียนปอเนาะในจังหวัดภาคใต้ นั้น เป็นกระท่อมใต้ถุนสูง ปลูกเรียงรายกันเป็นแถวเพื่อเป็นที่พักอาศัยของนักเรียน มีอาคารสถานที่สอนเรียกว่า บาลาเซาะห์ หรือบาโล ซึ่งนิยมสร้างติดกับอาคารที่พักของผู้สอนเพื่อความสะดวก บางแห่งก็สร้างเป็นอาคารเอกเทศ ส่วนผู้สอนเรียกว่า โต๊ะครู ปอเนาะใดมีกระท่อมของผู้เรียนมากแสดงว่าปอเนาะนั้นมีชื่อเสียงมีนักเรียนมากเพราะโต๊ะครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถมาก จึงได้รับความศรัทธาจากประชาชนมากสำหรับผู้ที่มีความสนใจและศรัทธาจากผู้สอนจากท้องถิ่นอื่น ก็มักจะไปปลูกกระท่อม หรือปอเนาะอยู่รอบๆ บ้าน โต๊ะครู โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า สถานที่ตั้งปอเนาะส่วนใหญ่มักอยู่ในถิ่นชนบทนอกเมืองโดยจะปลูกสร้างบนที่ดินของโต๊ะครูเองหรือในที่ดินที่ประชาชนบริจาคให้เป็นการกุศล โดยไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ ส่วนอาหารก็จัดหาจากบ้านเป็นครั้งคราวหรือซื้อหาจากตลาดใกล้เคียง หากผู้เรียนคนใดไม่มีอาหารหรือสิ่งจำเป็นแก่การครองชีพอื่นๆ มาไว้ใช้สอยในระหว่างเรียนก็จะไปรับจ้างทำงานในชุมชนแห่งนั้น เช่น รับจ้างเกี่ยวข้าว กรีดยาง เพื่อแลกเปลี่ยน ค่าแรงกับอาหารหรือสิ่งจำเป็นที่ตนต้องการ การจัดตั้งปอเนาะในที่ห่างไกลความเจริญนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่อยู่ในชนบทซึ่งขาดโอกาสในการศึกษา จัดได้ว่าเป็นการให้บริการทางวิชาการโดยไม่คิดมูลค่าใด ๆ เป็นการสอนแบบให้เปล่า เพราะการให้ความรู้ทางศาสนานั้น อิสลามถือว่าการให้ทานเพื่อผลในการเผยแพร่ศาสนา และอบรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นแบบอย่างของมุสลิมให้แก่เยาวชน ดังได้กล่าวมาแล้ว (พิสุทธ์ บุญเจริญ.

2541ข: 66) สำหรับผู้สอน หรือโต๊ะครูนั้นไม่ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือน แต่จะประกอบอาชีพอื่นไปด้วย เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน รายได้อีกส่วนหนึ่งของโต๊ะครูได้มาจากทานชะกาต (Zakat) ซึ่งมุสลิมทุกคนที่อยู่ในเกณฑ์กำหนดจะต้องบริจาคทุกปี ตามหลักการที่กำหนดไว้ของอิสลาม โต๊ะครูเป็นผู้มีสิทธิได้รับบริจาคทานชนิดนี้ในฐานะที่เป็นผู้เสียสละในหนทางของพระผู้เป็นเจ้า เป็นผู้บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม วิธีการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างโต๊ะครูกับนักเรียนในปอเนาะนั้นเปรียบเสมือนพ่อกับลูก ช่วยเหลือและร่วมสุขร่วมทุกข์กัน มิได้แสวงหาผลประโยชน์ระหว่างกัน นักเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้พ้นเกณฑ์บังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา จบการศึกษาศาสนาจากตาดีกา มีทั้งเพศหญิงและชายไม่จำกัดอายุ ส่วนใหญ่มีอายุในระหว่าง 15-25 ปี มีทั้งที่เป็นโสด และมีครอบครัวแล้ว การที่ผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในปอเนาะนั้นสืบเนื่องมาจากเหตุผลทางศาสนาเป็นสำคัญ โดยที่ในคัมภีร์อัลกุระอานมีบทบัญญัติเป็นเชิงบังคับให้ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามต้องเอาใจใส่ให้ลูกหลานได้ศึกษาเล่าเรียนหลักศาสนาอิสลาม เพื่อจะได้เป็นมุสลิมที่ดี และปฏิบัติกิจทางศาสนาได้ถูกต้อง (ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. 2519: 186)

ปัจจุบันรัฐบาลได้ปรับเปลี่ยนปอเนาะ โดยเปลี่ยนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อให้การส่งเสริมอุดหนุนการเงิน และบุคลากรช่วยสอน อุปกรณ์การเรียน และวิทยาการต่าง ๆ โดยนำเอาวิชาสามัญ และวิชาพื้นฐานอาชีพเข้ามาสอนควบคู่กับวิชาศาสนา แต่การปรับเปลี่ยนดังกล่าวก็หาได้เป็นความรู้สึที่ดีต่อรัฐบาลไม่ กลับกลายเป็นการทำลายระบบการศึกษาตลอดชีวิตของเขาดังจะเห็นได้จากการที่ปอเนาะหลายแห่ง ไม่ยอมจดทะเบียนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา มาจนถึงทุกวันนี้ สภาพปอเนาะเหล่านั้นจึงไม่ได้รับการเหลียวแล เอาใจใส่จากทางการ จึงทำกันไปตามมีตามเกิด จนในปี พ.ศ. 2547 ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์รุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปอเนาะได้กลายเป็นที่เฟื่องเลี้ยง ของทางราชการว่าจะเป็นที่สอน และฝึกเยาวชนให้ก่อการร้ายทำลายความมั่นคงของประเทศอีกครั้งหนึ่ง รัฐบาลจึงมีแนวคิดในการให้ปอเนาะจดทะเบียนอีกครั้งหนึ่งโดยมีการออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยสถาบันการศึกษาปอเนาะขึ้นมาโดยตรง และให้ปอเนาะทุกแห่งจดทะเบียน (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยสถาบันปอเนาะ พ.ศ. 2547. 2547 : ออนไลน์) เพื่อหวังว่าจะสามารถพัฒนาปอเนาะให้มีคุณภาพทางศาสนา และการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพ

1.3 ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่น่าเสนอนี้จะเป็นผลมาจากการวัด และประเมินโดยหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผลการประเมินจะมีภาพรวมในระดับอื่น ๆ เพื่อให้เห็นภาพของความสำเร็จและสภาพปัญหาอยู่ด้วย ผลการประเมินได้แก่

1. ผลการประเมินประสิทธิผลในปีการศึกษา 2540

ผลการประเมินที่ได้จากแผนเร่งรัดพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2542-2545 จากการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาในเขตการศึกษา 2 ซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยกเว้น 5 อำเภอในจังหวัดสงขลา ที่อยู่ในความรับผิดชอบของเขตการศึกษา 3 มีผลการดำเนินงาน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544: 6-8)

1.1 ด้านปริมาณ

1.1.1 ระดับก่อนประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2540 สามารถจัดการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มอายุ 3-5 ปี ได้จำนวน 88,636 คน คิดเป็นร้อยละ 78.1 ของจำนวนประชากรกลุ่มอายุที่มีอยู่ทั้งสิ้น 113,568 คน ทั้งนี้ยังไม่ได้นับรวมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดและมัสยิด และศูนย์เด็กเล็กของกรมพัฒนาชุมชน

1.1.2 ระดับประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2540 สามารถจัดการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มอายุ 6-11 ปี ได้จำนวน 252,056 คน คิดเป็นร้อยละ 111.4 ของจำนวนประชากรกลุ่มอายุที่มีอยู่ทั้งสิ้น 226,223 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงเกินกว่าประชากรกลุ่มอายุดังกล่าว อาจเป็นเพราะมีนักเรียนนอกกลุ่มอายุ 6-11 ปี และมีเด็กซ้ำชั้นรวมอยู่ด้วย

1.1.3 ระดับมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา 2540 สามารถจัดการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มอายุ 12-14 ปี ได้จำนวน 83,036 คน คิดเป็นร้อยละ 76.9 ของจำนวนประชากรกลุ่มอายุที่มีอยู่ทั้งสิ้น 108,007 คน สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพ สามารถจัดการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มอายุ 15-17 ปี ได้จำนวน 49,693 คน คิดเป็นร้อยละ 48.2 ของประชากรกลุ่มอายุที่มีอยู่ทั้งสิ้น 103,116 คน

1.2 ด้านคุณภาพ ผลการประเมินเน้นที่

1.2.1 อัตราการเรียนต่อและอัตราการคงอยู่ของนักเรียน โดยพบว่าในช่วงระยะเวลาประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา อัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของนักเรียน เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังจะเห็นได้จากนักเรียนที่เข้ามาเรียน ประถมศึกษาปีที่ 1 ในปี พ.ศ. 2529 และ 2531 ซึ่งเลื่อนชั้นสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในปี พ.ศ. 2534 และ 2536 มีนักเรียนที่จบชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 และเข้าเรียนต่อ มัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปี พ.ศ. 2535 และ 2537 สูงขึ้นถึงร้อยละ 64.4 และ 85.2 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการเรียนต่อของภาพรวมทั้งประเทศในเขตการศึกษา 2 มีอัตราเรียนต่อสูงกว่า ในขณะที่ภาพรวมทั้งประเทศในปีเดียวกัน นักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 6 และเข้าเรียนต่อ มัธยมศึกษาปีที่ 1 มีเพียงร้อยละ 61.6 และ 76.1 ตามลำดับ

แต่เป็นที่น่าสังเกตเรื่องอัตราการคงอยู่ของเด็กที่เข้าเรียนในระบบกล่าวคือ นักเรียนที่เข้าเรียน ประถมศึกษาปีที่ 1 ในปี พ.ศ. 2529 ,2531 และ 2533 เมื่อนักเรียนเรียนไปถึงชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ,มัธยมศึกษาปีที่ 1 และ มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีเหลืออยู่ในชั้นเพียงเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 65.9 ในขณะที่ภาพรวมทั้งประเทศมีอัตราคงอยู่เฉลี่ยร้อยละ 82.6 เมื่อเข้าเรียนมัธยมศึกษา

เหลืออยู่ในชั้นเพียงเฉลี่ยประมาณร้อยละ 87.0 และ 86.6 ตามลำดับ ในขณะที่ภาพรวมทั้งประเทศมี อัตราคงอยู่เฉลี่ยร้อยละ 93.4 และ 83.2 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตลอด 12 ปีได้ก่ดงกล่าวมีการ เรียนต่อไปถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีเพียงร้อยละ 28.2 ในขณะที่ภาพรวมทั้งประเทศมีอัตราการคง อยู่โดยประมาณร้อยละ 33.3

1.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีรายละเอียดคือ

1.2.2.1 ระดับประถมศึกษาการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 2 ประจำปีการศึกษา 2540 ของกรมวิชาการ พบว่าคะแนนเฉลี่ยในทุกด้าน และทุกวิชาต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยในระดับชาติ รายวิชาที่ทำได้อไม่ถึง ร้อยละ 50 คือวิชาคณิตศาสตร์ และข้อเขียนภาษาไทย

1.2.2.2 ระดับมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา 2540 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในทุกสังกัดของเขตการศึกษา 2 มีผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนใน 2 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความคิด พบว่ารายวิชาที่คะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 ได้แก่ รายวิชาคณิตศาสตร์ การงานพื้นฐานอาชีพ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และการคิดแก้ไข ปัญหา เรียงตามลำดับ และด้านความรู้สึก ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรมและค่านิยม พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ มัธยมศึกษาปีที่ 6 ทำได้คะแนน ก่อนข้างสูง การประเมินประสิทธิผลในปีการศึกษา 2540 ปรากฏผลดังตาราง 1

ตาราง 1 คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540 (กลุ่มตัวอย่าง 10 % ของนักเรียนทั้งหมด)

จังหวัด/วิชา	ความรู้-ความคิด								ความรู้สึก	ข้อเขียน	
	ภาษา ไทย	ภาษา อังกฤษ	คณิต ศาสตร์	วิทยา ศาสตร์	การงาน พื้นฐาน อาชีพ	สังคม ศึกษา	พลา นามัย	คิดแก้/ ปัญหา	คุณธรรม และ ค่านิยม	ภาษา ไทย	ความ สามารถ ทั่วไป
คะแนนเต็ม	40	30	40	40	20	40	40	40	160	60	80
ยะลา	19.8	15.5	12.1	17.7	9.2	18.4	18.8	18.4	112.5	21.9	35.3
นราธิวาส	20.8	17.8	13.7	19.6	9.5	19.8	20.7	19.6	108.9	25.8	43.6
ปัตตานี	22.5	18.2	14.2	21.3	10.4	20.5	22.0	19.6	114.3	21.4	37.6
สตูล	24.0	18.2	14.8	22.1	11.2	22.3	23.0	21.3	117.2	27.1	54.6
เขต											
การศึกษา2	21.7	17.5	13.7	20.2	10.0	20.2	21.2	19.7	112.9	24.0	42.4
ทั้งประเทศ	24.7	19.2	15.8	22.5	11.5	22.5	22.7	21.7	116.6	27.4	45.1

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. (2544?). แผนเร่งรัดพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2542-2544. หน้า 12.

2. ผลการประเมินประสิทธิผลในปีการศึกษา 2544

จากข้อมูลของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย แบบรายงานการศึกษา ส่วนภูมิภาคภาคสถิติ (รศท.) ปีการศึกษา 2544 กระทรวงศึกษาธิการ และสถิติข้อมูลศูนย์อบรม เด็กก่อนเกณฑ์ ประจำปีการศึกษา 2544 กรมการศาสนา ได้เสนอสภาพการจัดการศึกษาในปี การศึกษา 2544 ดังต่อไปนี้ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2545: 11-12)

1. การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน

1.1 ด้านปริมาณ

1.1.1 ระดับปฐมวัย สามารถจัดเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียน ใน ระดับประถมศึกษาที่จัดให้กับเด็กกลุ่มอายุ 3-5 ปี ได้จำนวน 107,286 คน คิดเป็นร้อยละ 86.85 ของ จำนวนประชากรในกลุ่มอายุที่มีอยู่ 123,526 คน (เฉพาะ 4 จังหวัดไม่รวมสงขลา) ในรูปแบบการ ศึกษาในโรงเรียน การพัฒนาศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ในมัสยิด/วัด และศูนย์พัฒนาเด็กของกรมพัฒนา ชุมชน

1.1.2 ระดับประถมศึกษา สามารถจัดการศึกษาให้กับเด็กประถมศึกษากลุ่ม อายุ 6-11 ปี ได้จำนวน 261,129 คน คิดเป็นร้อยละ 107.08 ของจำนวนประชากรในกลุ่มอายุที่มีอยู่ 242,159 คน ซึ่งจำนวนนักเรียนที่มีร้อยละเกินกว่าประชากรอาจเป็นเพราะมีนักเรียนนอกกลุ่มอายุ 6-11 ปี และนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติปะปนอยู่

1.1.3 ระดับมัธยมศึกษา สามารถจัดการศึกษาให้กับเด็กมัธยมศึกษา ตอนต้นกลุ่มอายุ 12-14 ปี ได้จำนวน 29,122 คน คิดเป็นร้อยละ 78.3 ของจำนวนประชากรในกลุ่ม อายุที่มีอยู่ 117,633 คน ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถจัดการศึกษาให้กับเด็กมัธยม ศึกษาในกลุ่มอายุ 15-17 ปี ได้จำนวน 55,875 คน คิดเป็นร้อยละ 49.26 ของจำนวนประชากร ในกลุ่ม อายุที่มีอยู่ 113,420 คน จำแนกเป็นสายสามัญจำนวน 44,749 คน คิดเป็นร้อยละ 39.5 และสาย อาชีพ จำนวน 11,126 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8 และพบว่าในระดับที่สูงขึ้นอัตราส่วนการเรียนจะลด น้อยลง โดยเฉพาะในจังหวัดนราธิวาส และจังหวัดสตูลลดลงมากที่สุด

1.2 ด้านคุณภาพ

1.2.1 อัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษา ตอนปลาย ของเขตการศึกษา 2 ในปีการศึกษา 2542- 2544 เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการเรียนต่อ ของนักเรียนในเขตการศึกษาในภาคใต้ (เขตการศึกษา 2,3,4) และระดับประเทศปรากฏว่าไม่มี ความแตกต่างกันมากนัก และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ จะสูงกว่าทั้งในระดับภาคใต้ และระดับประเทศ แต่จะมีอัตราต่ำกว่ามากในสายอาชีพ

1.2.2 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนที่เรียน ปรากฏว่าอัตราการคงอยู่ของ นักเรียนในระดับประถมร้อยละ 71.25 แต่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายจะมีร้อยละ 86.76 และ 86.79 ซึ่งสูงกว่าในระดับประถมศึกษาค่อนข้างมาก

1.2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กรมวิชาการได้ประเมินคุณภาพการศึกษา

โดยศึกษาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2541

โดยประเมิน 2 ด้าน คือ

1.2.3.1 ด้านความความคิด หมายถึง ความสามารถของนักเรียนที่เกิดจากกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนในรายวิชาต่าง ๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และคณิตศาสตร์ ฯลฯ

1.2.3.2 ด้านคุณลักษณะทั่วไป หมายถึง ความรู้สึกชื่นชม และความมุ่งมั่นของนักเรียนที่จะปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น ความมีน้ำใจ เสียสละ ใฝ่รู้ เป็นต้น

จากผลการประเมินสรุปได้ว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในทุกวิชาต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับชาติ โดยรายวิชาที่ได้คะแนนต่ำสุด 3 รายวิชา คือ การจัดการ การเขียน ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ และพบว่าจังหวัดนราธิวาสมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำที่สุดในเกือบทุกรายวิชา ยกเว้นวิชาการเขียนภาษาอังกฤษ จะสูงสุดในเขตการศึกษา 2 และเมื่อพิจารณาเป็นรายวิชาที่สำคัญ 3 วิชาคือคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาไทย จังหวัดนราธิวาส จะได้คะแนนเมื่อเทียบเป็นร้อยละ เพียง 36, 38 และ 45 ของคะแนนเต็มตามลำดับเท่านั้น สำหรับจังหวัดสตูลจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างดีกว่าในจังหวัดอื่น ๆ ปรากฏผลดังตาราง 2

ตาราง 2 คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2544 ของกรมวิชาการ

จังหวัด/วิชา	ความรู้-ความคิด										คุณลักษณะ ทั่วไป	
	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	สังคมศึกษา	คณิต 1	วิทยาศาสตร์	การงานพื้นฐานอาชีพ	สุขภาพอนามัย	การเขียนภาษาไทย	การเขียนภาษาอังกฤษ	คณิต 2		การจัด การ
คะแนนเต็ม	40	40	40	40	50	40	40	20	20	40	30	180
ยะลา	19.4	21.6	18.3	15.0	21.3	18.8	18.9	9.9	7.2	18.2	9.3	130.9
นราธิวาส	18.6	20.1	17.6	15.4	19.2	17.9	17.8	8.8	8.4	13.9	11.9	132.4
ปัตตานี	21.6	22.9	20.2	18.1	22.9	20.3	20.4	12.4	8.3	19.6	10.6	136.5
สตูล	24.4	21.9	19.8	18.3	24.7	20.4	20.2	14.4	7.4	20.6	10.5	138.5
เขตการศึกษา2	20.7	21.6	18.9	16.7	21.7	19.2	19.2	10.9	8.1	17.2	11.0	134.5
ทั้งประเทศ	23.1	22.5	20.3	18.6	24.4	21.2	21.7	12.2	8.9	19.6	13.2	137.1

ที่มา : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. (2545). แผนปฏิบัติการจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2546-2549) ของกระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 13

2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.1 ประเภทสายสามัญและเบ็ดเสร็จพื้นฐาน ในส่วนนี้กระทรวงศึกษาธิการโดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน หลักสูตรสายสามัญระดับ

ประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของปีงบประมาณ 2544 ในเขตการศึกษา 2 จำนวน 53,814 คน และหลักสูตรเบ็ดเสร็จพื้นฐานจำนวน 5,011 คน ซึ่งจำแนกเป็นรายจังหวัด ปรากฏผล ดังตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนนักเรียนนอกระบบโรงเรียนหลักสูตรสายสามัญและหลักสูตรเบ็ดเสร็จ พื้นฐานจำแนกตามจังหวัด

หลักสูตร/ จังหวัด	สายสามัญ			เบ็ดเสร็จ พื้นฐาน
	ประถม ศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษาตอน ปลาย	
ยะลา	3,494	6,256	3,696	1,719
ปัตตานี	3,236	9,019	4,234	1,389
นราธิวาส	3,436	10,101	4,575	1,903
สตูล	322	3,244	2,174	-
เขตการศึกษา 2	10,515	28,620	14,679	5,011

ที่มา : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. (2545). *แผนปฏิบัติการ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2546-2549) ของกระทรวงศึกษาธิการ*. หน้า 17.

เมื่อพิจารณาจำนวนนักเรียนที่เรียนหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนของ 4 จังหวัดใน เขตการศึกษา 2 พบว่าในระดับประถมศึกษา จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาสมีจำนวนใกล้เคียง กัน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับตอนปลาย จังหวัดปัตตานีกับนราธิวาสมีจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนในจังหวัดสตูลมีนักเรียนเรียนน้อยที่สุดในทุกระดับ

2.2 ประเภทสอนศาสนา ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามอยู่เป็นจำนวนมากโรงเรียนเหล่านี้มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอน ทางด้าน ศาสนาอิสลาม โดยเปิดเป็นหลักสูตรศาสนาอิสลามตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดใน 3 ระดับ คือหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮ์) ตอนกลาง (มุตตาวัชชีวียะฮ์) และตอนปลาย (ชานาวียะฮ์) ในเขตการศึกษา 2 ปีการศึกษา 2543 มีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจำนวน 339 โรง นักเรียน 102,755 คน แบ่งการจัดการเรียนการสอนเป็น 2 ลักษณะ คือ โรงเรียนที่เปิด สอนวิชาศาสนาควบคู่วิชาสามัญศึกษา และโรงเรียนที่เปิดสอนวิชาอิสลามศึกษาเพียงอย่างเดียว นอกจากนั้น กระทรวงศึกษาธิการยังสนับสนุนงบประมาณให้มัสยิดในการจัดตักกัตด้วย สำหรับ ศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ในเขตการศึกษา 2 มีจำนวนค่อนข้างน้อย เพราะประชาชนที่ นับถือศาสนาพุทธมีจำนวนน้อย ซึ่งรายละเอียดทั้งหมดมีดังนี้

2.1.1 โรงเรียนที่เปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญศึกษา โดยหลักสูตรสามัญศึกษาจะเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีทั้งสิ้นจำนวน 132 โรงเรียน นักเรียน 79,721 คน ในจำนวนนี้จะเป็นโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาในระบบโรงเรียนประเภทสามัญศึกษา (มาตรา 15 (1)) ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 จำนวน 19 โรงเรียน นักเรียน 74,742 คน และโรงเรียนเอกชนนอกระบบ (มาตรา 15 (2)) จำนวน 41 โรงเรียน นักเรียน 4,979 คน ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้ให้การอุดหนุนโรงเรียนที่จัดตั้งโดยบุคคล และให้การอุดหนุนในอัตราร้อยละ 20 หรือ 40 ของค่าใช้จ่ายรายหัวภาครัฐ สำหรับโรงเรียนที่จัดตั้งโดยบุคคล และให้การอุดหนุนในอัตราร้อยละ 60 หรือ 100 ของค่าใช้จ่ายรายหัวภาครัฐสำหรับโรงเรียนที่จัดตั้งโดยมัสยิดหรือมูลนิธิ สำหรับโรงเรียนตามมาตรา 15 (2) จำนวน 41 โรงเรียน จะได้รับการอุดหนุนในอัตราคณะประมาณ 900 บาท/ปี

2.2.2 โรงเรียนที่เปิดสอนวิชาศาสนาอิสลามเพียงอย่างเดียว จำนวน 207 โรงเรียน มีนักเรียน 23,304 คน ซึ่งโรงเรียนลักษณะนี้จะไม่ได้รับเงินอุดหนุนใด ๆ

2.2.3 กระทรวงศึกษาธิการได้ให้การอุดหนุนมัสยิดที่จัดตาดึกา ในการจัดการศึกษาอบรมเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม โดยสนับสนุนงบประมาณให้กับมัสยิด ในปีงบประมาณ 2544 , 2545

2.2.4 ศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ เนื่องจากประชาชนในเขตการศึกษา 2 ที่นับถือศาสนาพุทธ มีอยู่จำนวนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรทั้งหมด ดังนั้นในเขตการศึกษานี้ สำหรับปีงบประมาณ 2544 จึงมีศูนย์พระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์จำนวนเพียง 8 ศูนย์ และจำนวนนักเรียนเพียง 3,487 คนเท่านั้น โดยจังหวัดที่มีนักเรียนมากที่สุดคือ จังหวัดสตูล

2.2.5 ประเภทการฝึกอบรมอาชีพ ในปีงบประมาณ 2544 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดฝึกอบรมวิชาชีพพระยะสัน ตามความต้องการของท้องถิ่นในเขตการศึกษา 2 จำนวน 31,536 คน ซึ่งทำการอบรมให้ความรู้โดยกรมการศึกษานอกโรงเรียนจำนวน 27,343 คน และกรมอาชีวศึกษาจำนวน 4,193 คน

1.4 สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากรายงานการพิจารณาของคณะกรรมการการศึกษาของวุฒิสภาได้นำเสนอสภาพปัญหาและการแก้ปัญหาการจัดการศึกษา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลารัตนาธิวาส สงขลา และสตูล ดังต่อไปนี้ (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. 2543?: 10 - 15)

1. สภาพปัญหา

1.1 หลักสูตรแบบเรียนและสื่อไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียนมุสลิม เนื่องจากการจัดทำหลักสูตรเป็นหน้าที่ของกรมวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรที่เป็นวิชาแกน

หรือวิชาบังคับ กรมวิชาการจะเป็นผู้กำหนดหลักสูตร ยกเว้นวิชาที่เลือกเป็นวิชาชีพมอบอำนาจให้ท้องถิ่นดำเนินการ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงศึกษาธิการ และหลักสูตรแบบเรียนที่กรมวิชาการจัดทำขึ้นนั้น ใช้สำหรับโรงเรียนทั่วประเทศ เนื้อหาสาระบางอย่างขัดกับศาสนาอิสลาม หรือไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและธรรมเนียมประเพณีของชุมชนที่มีประชากรมุสลิมถึงร้อยละ 82 ซึ่งมีหลักปฏิบัติตามศาสนบัญญัติของมุสลิมเป็นแนวทางดำเนินชีวิต ซึ่งส่งผลต่อค่านิยมในการศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ สำหรับการดำเนินการของครูผู้สอน มีเพียงแต่การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เท่านั้น สำหรับการจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญ และวิชาชีพในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้น พบว่า มีความยุ่งยากในการเรียนการสอนในระดับปานกลาง ผู้ปกครองไม่ค่อยให้ความสำคัญ ส่วนนักเรียนให้ความสำคัญกับวิชาสามัญสูงกว่าวิชาชีพ เนื่องจากเขาต้องการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นกว่าในปัจจุบัน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2540?: 3)

1.2 ครูส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในท้องถิ่น การที่กระทรวงศึกษาธิการบรรจุครู ที่มาจากท้องถิ่นอื่นๆ เข้าสอนในโรงเรียนของรัฐ ครูเหล่านั้นส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ของคนในท้องถิ่นจนบางครั้งก่อให้เกิดปัญหาระหว่างครูกับนักเรียน หรือชุมชนในท้องถิ่น

1.3 นักเรียนมุสลิมไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ การออกกฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการจะครอบคลุมให้นักเรียนได้ปฏิบัติเหมือนกันทั่วประเทศ กฎ ระเบียบบางอย่างขัดกับหลักศาสนาอิสลาม นักเรียนมุสลิมไม่สามารถปฏิบัติตามได้ เช่นระเบียบการแต่งกายลูกเสือ เนตรนารี และระเบียบว่าด้วยการกั๊ยเงินเรียนที่จะต้องเสียดอกเบี้ย เป็นต้น

1.4 ครูสอนวิชาศาสนาอิสลามและครูสังกัด สปช. ขาดขวัญ และกำลังใจ ครูที่สอนวิชาศาสนาอิสลามในโรงเรียนของรัฐ ไม่ได้ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการ เป็นแต่เพียงลูกจ้างชั่วคราว ทำหน้าที่วิทยากรสอนวิชาศาสนาอิสลาม ทำให้ขาดความมั่นคง ความก้าวหน้าในอาชีพ ขาดขวัญ และกำลังใจในการทำงาน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนโดยตรง ข้าราชการครูในกระทรวงศึกษาธิการขาดขวัญและกำลังใจ ทั้งสวัสดิการที่พักอาศัยและเบี้ยเลี้ยงภัย และเบี้ยกันดาร พร้อมทั้งการพิจารณาให้ได้รับเหรียญชยแดน/เหรียญพิทักษ์เสรีชน และการพิจารณาความดี ความชอบ กรณีพิเศษ จาก คอ.บต ข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีโอกาสน้อยกว่า (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2540?: 5)

1.5 โรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนเฉพาะวิชาศาสนาอิสลามไม่มีคุณภาพ โรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนเฉพาะวิชาศาสนาอิสลามอย่างเดียว ยังไม่ได้รับการอุดหนุนงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการแต่ประการใด บางแห่งมีสภาพไม่เหมาะสมจะเป็นโรงเรียน สภาพชำรุดทรุดโทรมมาก ครูได้รับค่าตอบแทนต่ำ และครูมีคุณวุฒิสามัญศึกษาต่ำ ไม่มีความรู้ ความเข้าใจเทคนิคการสอนสมัยใหม่ ขาดความรู้ทางจิตวิทยาการศึกษา และการประเมินผล นักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ทำให้มีผลต่อคุณภาพของนักเรียน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และ

วัฒนธรรม. 2545: 20) ซึ่งต่างจากโรงเรียนในศาสนาอื่นที่ได้รับการอุดหนุนจากงบประมาณจากกรมการศาสนาทุกปี

1.6 ปัญหาการเทียบโอนหลักสูตรระหว่างหลักสูตรสามัญและหลักสูตรอิสลามศึกษา เนื่องจากหลักสูตรทั้งสองยังไม่มี การเทียบโอนระหว่างกัน ทำให้เกิดปัญหาแก่ผู้เรียนอย่างมาก เพราะผู้เรียนหลักสูตรในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ไม่สามารถเทียบโอนเข้าสู่ระดับชั้นของหลักสูตรสามัญได้ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2545: 2) นอกจากนี้ หลักสูตรชั้น ซานาร์วียะห์ ก็ไม่ได้รับการรับรองในการเทียบโอนเมื่อมีความต้องการไปเรียนต่างประเทศ นักเรียนที่เรียนจบหลักสูตรชั้น “ซานาร์วียะห์” เมื่อไปศึกษาต่อต่างประเทศจะประสบปัญหาอย่างมาก ไม่สามารถจะเข้าเรียนได้เลย เพราะกระทรวงศึกษาธิการยังไม่ให้การรับรองหลักสูตรนี้ เมื่อนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศจะต้องมีการทักท้วง ทวงถามและโต้ตอบกัน ทำให้เสียเวลาของนักเรียน

1.7 ด้านงบประมาณ รัฐบาลยังไม่ให้การสนับสนุนด้านการเงินอย่างเพียงพอ โดยรัฐบาลยังคงจัดสรรงบประมาณระบบเดียวกับภูมิภาคอื่น ๆ ทำให้ไม่มีงบประมาณเพียงพอต่อการแก้ปัญหา เช่นในกรณีปัญหาในโรงเรียนบ้านกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ เนื่องจากในปัจจุบันนี้ ผู้บริหาร ครูและชุมชนบ้านกาตอง จะต้องช่วยกันออกเงินจ้างครูสอนวิชาศาสนาอิสลามเอง จำนวน 9 คน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2536 เพราะสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ไม่อนุญาตให้เปิดสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาทั้ง ๆ ที่ในโรงเรียนแห่งนี้มีนักเรียนมุสลิมเกือบ 100 % จึงไม่หวั่นงบประมาณจ้างครูสอนวิชาศาสนาอิสลาม แต่ไม่แน่ว่าทางโรงเรียนบ้านกาตอง จะจ้างครูสอนวิชาศาสนาอิสลามได้อีกนานเท่าใด ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีก

1.8 ปัญหาทักษะภาษาไทย นักเรียนมุสลิมนิยมใช้ภาษามลายูท้องถิ่น เพราะเป็นภาษาที่ใช้พูดกันในรอบครัว นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนวิชาภาษาไทย เด็กจะพูดภาษาไทยเฉพาะในห้องเรียน เมื่อจำเป็นเท่านั้น เมื่อกลับไปบ้านจะพูดภาษากิน และผู้ปกครองก็พูดภาษากิน จึงทำให้เป็นปัญหาในการสอนของครูเพราะนักเรียนไม่เข้าใจภาษาไทย ไม่มีทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน และการเขียนคุณภาพทางการศึกษา หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กกลุ่มนี้จึงต่ำกว่าเด็กกลุ่มอื่น ๆ ส่งผลต่อการสอบเข้าเรียนต่อในระดับสูง นักเรียนส่วนใหญ่ สอบเข้าเรียนต่อหรือสอบแข่งขันไม่ได้ ดังนั้น ข้อจำกัดของทักษะการใช้ภาษาไทยของนักเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสามัญทุกรายวิชา โดยเฉพาะด้านคณิตศาสตร์และการคงอยู่ของการอ่านออกเขียนได้ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2545: 20)

1.9 ความไม่ปลอดภัยของครู ในปัจจุบันนี้ครูเป็นบุคคลในเป้าหมายของผู้ก่อการร้ายอีกกลุ่มหนึ่ง เพราะการกระทำกับครูนั้น จะมีผลในแง่จิตวิทยาได้ดีกว่าการกระทำกับประชาชน จึงได้รับอันตรายอยู่เสมอ ทั้งครูของโรงเรียนรัฐบาล และครูโรงเรียนเอกชน

1.10 ความเอาใจใส่ทางการบริหารไม่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการทราบดีอยู่แล้วว่า พื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างพิเศษจากพื้นที่อื่น ๆ แต่กระทรวงศึกษาธิการ ก็ไม่ได้มีรูปแบบการบริหารการศึกษาในท้องถิ่นนี้ให้มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ จึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มาจนกระทั่งปัจจุบัน

1.11 ปัญหาการขาดแคลนครู เนื่องจากข้าราชการครูส่วนใหญ่ ไม่ใช้คนในท้องถิ่น ในอัตราค่อนข้างสูง จึงมีการย้ายออกนอกพื้นที่จำนวนมาก เช่นในกรณีของจังหวัดนราธิวาสมีข้าราชการครูขอย้ายออกประมาณกว่าร้อยละ 100 แต่มีข้าราชการครูขอย้ายเข้ามาเพียง 9 คนทั้งนี้อาจมีปัญหาคือ ๑) ประกอบด้วย เช่น ความไม่คุ้นเคยกับเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ วัฒนธรรม ประเพณี ภาษาของท้องถิ่น หรือปัญหาอันเกิดจากความรุนแรง ความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่ สาเหตุดังกล่าวทำให้การดำเนินงานการจัดการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของพื้นที่โดยรวมด้วย (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2545: 20)

1.12 ปัญหาอัตราการเรียนต่ออยู่ในระดับต่ำ อัตราการเรียนต่อของนักเรียนค่อนข้างต่ำมาก คือ การเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยมี 69 % ระดับประถมศึกษา 107.8 % ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 78% ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 39.5% และระดับอาชีวศึกษา 9.8% จะเห็นว่าอัตราการเรียนต่อของนักเรียนค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2545: ภาคผนวก 2)

1.13 ผู้ปกครอง ไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน ผู้ปกครองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่นับถือศาสนาอิสลามมักจะไม่นิยมส่งลูกหลานไปโรงเรียนเพราะชอบให้เรียนศาสนา มากกว่า เพราะมองไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องรู้ภาษาไทย นอกจากนี้ยังเกรงไปว่าหากเรียนรู้ภาษาไทยแล้ว จะทำให้เด็กขาดความยึดมั่นในภาษา และวัฒนธรรมเดิมของตน บางคนยังเข้าใจเลยเถิดไปในทำนองที่ว่า ภาษาที่ถูกต้องของผู้นับถือศาสนาอิสลาม ก็คือภาษามลายูเท่านั้น ดังนั้นจึงให้เด็กเข้าเรียนปอเนาะ ซึ่งเด็กได้เรียนศาสนา และสังคมให้การยอมรับ และยกย่องผู้สำเร็จการศึกษา ศาสนามากกว่า (ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. 2519: 185)

1.14 ปัญหาเด็กขาดเรียน ปรากฏว่า นักเรียนในโรงเรียน จะขาดเรียนประมาณ 20-30 % เพราะผู้ปกครองยากจน ต้องอพยพจากถิ่นที่อยู่ไปประกอบอาชีพชั่วคราวในต่างถิ่นอยู่เสมอ (ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. 2519: 185)

1.15 ปัญหาการแต่งงานเร็ว การที่ประเพณีของท้องถิ่นสนับสนุนให้เด็กแต่งงานเร็วเกินไป จนแทบจะกล่าวได้ว่าผู้หญิงในชนบทไม่มีโอกาสได้เป็นนางสาว จากสภาพของเด็กหญิงที่เป็นนางเลย และมีการแต่งงานในขณะที่เรียนหนังสือยังไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก็มีไม่น้อยจึงมีผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียน

1.16 ความยากจน ประชาชนในพื้นที่นี้มีรายได้เฉลี่ย 47,955 บาท/คน/ปี ซึ่งต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวทั่วประเทศ (74,675 บาท/คน/ปี) และรายได้เฉลี่ยต่อหัวของภาคใต้ (51,284 บาท/

คน/ปี) โดยเฉพาะในจังหวัดนราธิวาสมีรายได้เฉลี่ยต่ำที่สุด คือ 29,000 บาท/คน/ปี และหากในกลุ่มคนในภาคเกษตรกรรม มีรายได้เฉลี่ยเพียง 19,000 บาท/คน/ปี ฐานะทางเศรษฐกิจประกอบกับการยังชีพโดยเกษตรกรรมและการประมง อาจเป็นข้อจำกัดต่อการเข้ารับการศึกษาของเด็ก และเยาวชน เพราะจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น พบว่าจังหวัดนราธิวาสมีเด็กในวัยเรียน เปรียบเทียบกับประชากรวัยเรียนของจังหวัด มีจำนวนต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับ 4 จังหวัดในชายแดนภาคใต้ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2545: 20)

1.17 ปัญหาขาดการเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนวัยเรียน จากข้อมูลพบว่านักเรียนในระดับปฐมวัย ได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ยังมีอยู่ค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะในจังหวัดนราธิวาสมีเพียงร้อยละ 8 ของประชากร 3 ปี ที่ได้รับการเตรียมความพร้อมในโรงเรียนระดับชั้นอนุบาล 1 สาเหตุนี้เป็อุปสรรคต่อการพัฒนาการอย่างรอบด้านที่เด็กควรได้รับตามควรแก่วัย (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2545 : 20)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (2540) ได้สรุปสภาพปัญหาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไว้ 6 ประการ คือ

1. การศึกษาภาคบังคับไม่ทั่วถึงและอัตราการตกต่ำชั้นสูง โอกาสเข้าเรียนของเด็กแต่ละช่วงน้อย หากไม่นับรวมจังหวัดสงขลา ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีโอกาสมากกว่า 4 จังหวัดที่เหลือพบว่าเด็กอายุ 4 – 18 ปี มีโอกาสเรียนหนังสือเพียงร้อยละ 49.4 อัตราการตกต่ำชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาร้อยละ 8.2 โดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตกต่ำชั้นถึงร้อยละ 15.9

2. อัตราการเรียนต่อของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษา และชั้นมัธยมศึกษา โดยเฉพาะในชนบทยังมีไม่มากนัก แม้ว่าที่ผ่านมาแนวโน้มจะสูงขึ้นก็ตาม จากการสำรวจครั้งล่าสุด พบว่าประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ยังมีผู้ที่อ่าน และเขียนไม่ได้ทุกภาษา และมีผู้ที่อ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้อีกด้วย

3. ประชาชนชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (ปอเนาะ) และไม่นิยมใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน และในจำนวนนี้สัดส่วนของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ปัจจุบันมีแนวโน้มดีขึ้น แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงในชนบทยังต่ำ

4. ประชาชนส่วนใหญ่คุ้นเคยแต่การประกอบอาชีพเกษตร โดยเฉพาะสวนยาง แต่ไม่มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพรอง และอาชีพเสริมอย่างอื่น การจัดฝึกอาชีพมีปัญหาเรื่องความรู้พื้นฐานและการสื่อสารด้วยภาษาไทย

5. การบริการทางการศึกษาภาครัฐ ยังขาดนโยบายจูงใจให้ชาวไทยมุสลิม เรียนวิชาสามัญเพิ่มเติมจากวิชาศาสนา เช่น ไม่มีระเบียบให้เงินอุดหนุนโรงเรียนเอกชนที่สอนวิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนา

6. ขาดสวัสดิการ และขวัญสำหรับข้าราชการครูในสถานศึกษาชนบทห่างไกล ทำให้คุณภาพการศึกษาในชนบท ต่ำกว่าในเมือง

จากการที่ชาวไทยมุสลิมนับถือศาสนาอิสลาม และมีการปฏิบัติศาสนกิจอย่างเคร่งครัด จึงถือว่าการเรียนรู้ทางศาสนามีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ของชาวไทยมุสลิม ทำให้ชาวไทยมุสลิมนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาหาความรู้ทางศาสนาจากผู้มีความรู้ศาสนาที่ต่าง ๆ ปัญหาจึงเกิดขึ้นอยู่เสมอเกี่ยวกับการจัดการศึกษากล่าวคือ (ชยาภรณ์ ศรีสาคร. 2534: 20 – 21)

1. มีการดำเนินการสอนโดยไม่ได้รับอนุญาตจัดตั้งเป็นโรงเรียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย
2. หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนไม่ได้มาตรฐานขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้สอน (ซึ่งไม่ได้รับอนุญาตการเป็นครูจากทางการ) ทำให้เป็นปัญหาต่อความมั่นคงแห่งชาติ
3. การสอนใช้ภาษามลายู ใช้อักษรรูมี และยาวี ไม่ได้ใช้ภาษาไทยรวมทั้งไม่ได้มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกของความเป็นคนไทย และการเทิดทูนสถาบันหลัก
4. เด็กบางคนจะเรียนทั้งวิชาสามัญในโรงเรียนและเรียนวิชาศาสนาไปพร้อมกันทำให้การเรียนวิชาสามัญไม่มีคุณภาพ ไร้โอกาสในการศึกษาต่อในชั้นสูงขึ้น

สำหรับ ลิขิต ชีวะเวคิน (ชยาภรณ์ ศรีสาคร. 2534: 7 ; อ้างอิงจาก ลิขิต ชีวะเวคิน. 2521) ศึกษาวิจัยเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย สรุปถึงปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า มีความแตกต่างไปจากจังหวัดอื่น ๆ ดังนี้

1. ปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาเรื่องอาชีพ การหาอาชีพใหม่ และการส่งเสริมอาชีพให้ถูกต้องตามหลักวิชาและสิ่งแวดล้อม
2. ปัญหาด้านสังคม ได้แก่ ปัญหาเรื่องศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และการศึกษา
3. ปัญหาด้านการเมือง ได้แก่ ปัญหาเรื่องเจ้าผู้ครองนครเก่า ๆ และพระยาเมืองที่สูญเสียอำนาจไป ปัญหาเรื่องการแทรกซึมบ่อนทำลายคอมมิวนิสต์ ปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจในความเป็นพลเมืองไทยของชาวไทยมุสลิม
4. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับประชาชน

นอกจากนี้ สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2 (2537) ได้สรุปสภาพปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในการจัดการศึกษา ในอนาคตไว้ 10 ประการ คือ

1. ด้านงบประมาณ รัฐไม่สามารถจัดสรรงบประมาณให้จังหวัดดำเนินงานตามแผนและโครงการในการจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้อย่างเพียงพอ
2. บุคลากรทางการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีไม่เพียงพอ อีกทั้งขาดพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมการสอนไม่สอดคล้อง กับแนวทางของหลักสูตร และสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต รวมทั้งถูกภาคเอกชนดึงตัวออกไปจากระบบราชการทำให้ราชการขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ
3. ขาดความเป็นเอกภาพในการดำเนินการจัดการศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดการศึกษามีแนวโน้มเป็นเอกเทศมากยิ่งขึ้นยากต่อการประสานงานเพื่อการพัฒนาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
4. ด้านคุณภาพของนักเรียน นักศึกษาที่จบการศึกษาในระดับต่าง ๆ มีคุณภาพค่อนข้างต่ำ เนื่องจากการขาดแคลน เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ที่ทันสมัย ซึ่งใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียน

การสอนให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย และขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ด้านวิชาเฉพาะต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

5. ในอนาคตคาดว่าข้อมูล ข่าวสาร ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ จะมีบทบาทต่อการจัดการศึกษามากขึ้น ทำให้ให้สถานศึกษาต่าง ๆ ไม่สามารถปรับตัวให้ทันตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

6. ปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงานระดับช่างฝีมือเนื่องจากปัจจุบันแรงงานส่วนใหญ่ จบการศึกษาในระดับต่ำและเป็นแรงงานไร้ฝีมือ จึงไม่สามารถสนองต่อความต้องการของ หอพักในการขยายโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ตามนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

7. ขาดการประสานงานระหว่างการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนกับนอกระบบโรงเรียน ในด้านสถานที่และบุคลากร

8. ด้านศาสนา ประชาชนที่นับถือศาสนาเดียวกันจะมีความเชื่อและศรัทธาในศาสนา แตกแยกเป็นลัทธิหรือนิกายย่อยมากขึ้น อาจเกิดความขัดแย้งกันในด้านความคิด และเกิดความ สับสนในการปฏิบัติของหน่วยงาน คนในสังคมขาดการยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของศาสนา ที่ตน นับถือ ขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมทางศาสนา เสื่อมคลายความศรัทธาในบุคลากรในทาง ศาสนา

9. ด้านวัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมจากต่างชาติจะมีแนวโน้มหลั่งไหลเข้ามามากขึ้น จึงเป็นปัญหาด้านการยอมรับวัฒนธรรมจากต่างชาติ ประชาชนหันมานิยมวัฒนธรรมของตะวันตก มากขึ้น และปัญหาเยาวชน ประชาชน ไม่ตระหนักถึงคุณค่าของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจน ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นต่างๆ

10. ประชาชนเข้ารับบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนค่อนข้างน้อย เนื่องจากไม่มั่นใจ ในคุณภาพทางการศึกษาทั้งสายสามัญ และวิชาชีพ ซึ่งมีความหลากหลายบางหลักสูตรซ้ำซ้อน ขาดความเชื่อมโยงต่อกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสภาพและปัญหาที่แตกต่างจาก ภูมิภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเกี่ยวกับโอกาสและการเข้าถึงการศึกษา อันเป็นผลพวง มาจากภาษาและวัฒนธรรม ค่านิยม และประเพณีที่ส่งผลให้ประชาชนในภูมิภาคนี้ได้รับการศึกษา ในระดับต่ำ อันจะส่งผลต่อการเกิดปัญหาในระดับต่อ ๆ ไป ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาในจังหวัด ชายแดนภาคใต้จึงควรได้รับการพิจารณาอย่างเร่งด่วน

ตอนที่ 2 สภาพทั่วไป และปัญหาที่สัมพันธ์กับการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดน ภาคใต้

การศึกษาสภาพทั่วไป อันได้แก่สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และความเป็นมาในอดีต เพื่อให้เข้าใจพลังอำนาจของประวัติศาสตร์อย่างเพียงพอ นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้

เข้าใจถึงสภาพปัญหาในปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะ แต่ละสังคม แต่ละชุมชนต่างก็มีความทรงจำในอดีตของตน อันจะนำไปสู่ความสำนึกและความภาคภูมิใจร่วมกัน ดังนั้นไม่ว่าสังคมใดก็ย่อมมีความรู้สึกผูกพันความเป็นมาในอดีตของคนทั้งสิ้น (ชยาภรณ์ ศรีสาคร. 2534: 9) สอดคล้องกับ ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี; และ คนอื่น ๆ (2543: 49) ที่กล่าวในทำนองเดียวกันว่าประชาชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสำนึกต่อประวัติศาสตร์ของตนเองค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวกับ “อารยธรรมปัตตานี” สถานที่โบราณสถาน และตัวบุคคลในประวัติศาสตร์ของปัตตานียังคงอยู่ในความทรงจำในความสำนึกของประชาชน และมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อความรู้สึกนึกคิด และความเชื่อในชีวิตประจำวันของประชาชนในท้องถิ่น ลักษณะพิเศษที่ว่านี้กล่าวรวมไปถึงเรื่องของเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดพื้นฐานทางสังคมและภาวะทางจิตวิทยาที่แตกต่างออกไปจากพื้นที่อื่น ๆ รวมทั้งยังเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจ ความหวาดระแวง ความรู้สึกต่ออำนาจรัฐในทางลบที่สะสมมานาน

ดังนั้นการที่จะเข้าใจในปัญหาและสภาพต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การวางนโยบายเพื่อให้การบริหารการศึกษามีประสิทธิผลมากที่สุดนั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะต้องรู้และเข้าใจถึงสิ่งที่เป็นคุณลักษณะที่ซ่อนเร้น และฝังลึกอยู่ในความรู้สึก ความเชื่อ และค่านิยมของบุคคลในชุมชน และเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของเขาตลอดมา สิ่งนั้น คือ ประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่บุคคลในสังคมรับรู้และยึดถือ เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจในเหตุผลที่ถูกต้อง โดยปราศจากอคติ มิฉะนั้นแล้วอาจจะมีการหลงผิด เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม (อุทัย หิรัญโต. 2521: 33) ดังที่ ปิยนาค บุนนาค (2534: 31) สรุปว่า นักวิชาการทั้งไทยพุทธ มุสลิมต่างมีความเห็นพ้องกันว่า พลังอำนาจแห่งประวัติศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งประการหนึ่งของการก่อตัวของปัญหาการปกครองของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยที่การลุกขึ้นมาต่อต้านรัฐบาลไม่ถือว่าเป็นเรื่องผิดปกติเพราะเป็นไปเพื่อรักษาความเป็นอิสระและเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ตลอดจนชาติพันธุ์ของชาวไทยมุสลิม เพราะฉะนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์และความเป็นมาของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีความจำเป็นอย่างมากเพราะอาจจะช่วยตอบคำถามของการวิจัย และจะนำไปสู่การวางกลยุทธ์ของการบริหารจัดการศึกษาต่อไป ผู้วิจัยจึงนำเสนอเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิจัยครั้งนี้ให้ทราบโดยสังเขป

2.1 สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาคใต้ตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นคาบสมุทรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคาบสมุทรมลายูคาบสมุทรนี้ตั้งต้นจากบริเวณคอคออดกระ ประมาณละติจูดที่ 10 องศาเหนือ และยื่นยาวลงไปทางใต้จนถึงประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย (เต็มดวง เสวตจินดา. 2534: 1) จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น เป็นเมืองชายแดนอันสง่างาม แหล่งรวมคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะทางด้านประเพณี และ

วัฒนธรรมเฉพาะถิ่นที่ยาวนาน เชื่อมแผ่นดินด้วยธรรมชาติอันโดดเด่นของพื้นน้ำสองทะเลอ่าวไทยและอันดามันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม (บัญญัติ จันทน์เสนะ. 2544) ทุกจังหวัดมีพรมแดนติดต่อกับประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ยกเว้นจังหวัดปัตตานี โดยมีเทือกเขาสันกาลาคีรี หรือเทือกเขาน้ำค้างเป็นเส้นกั้นพรมแดนกับประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย สภาพภูมิศาสตร์ ของ ดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบหนาแน่น และมีเทือกเขาสลับ ซับซ้อน (สันทัด ณ นคร. 2540: 1-2 ; อาทร คุระวรรณ. 2541?: 43) ด้านใต้จรดรัฐเคดาห์ และรัฐกลันตัน ของประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียตลอดแนวทาง ด้านตะวันออก กับตะวันตกจรดอ่าวไทยและทะเลอันดามัน ส่วนด้านเหนือ จรดกับจังหวัดตรัง พัทลุง และนครศรีธรรมราช อยู่ในบริเวณที่เรียกว่าแหลมมลายู ลักษณะของพื้นที่ส่วนกลางเป็นสันเขาหลายลูกที่ทอดเป็นแนวยาวสลับซับซ้อนจากเหนือจรดใต้ และขยายกว้างมีป่าหนาแน่น สำหรับในบริเวณชายแดนไทย – มาเลเซีย เป็นที่ราบริมชายฝั่งในขณะที่บริเวณชายฝั่ง ประชาชนประกอบอาชีพทำการประมง และทำนา บริเวณตอนกลางซึ่งเป็นป่าเขาประชาชนนิยมทำสวนยางพารา สวนผลไม้ และอาชีพอื่น ๆ โดยทั่ว ๆ ไปบริเวณพื้นที่ถูกล้อมรอบสองด้านด้วยทะเล บริเวณนี้มีฝนตกชุกตลอดช่วงระยะเวลาจนถึง 6 เดือน ในรอบปี (จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ; ทวี สอนมาลี; และ ปริญญา อุดมทรัพย์. 2530: 20)

การที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะเป็นคาบสมุทร และมีพรมแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซียทำให้การติดต่อสื่อสารกัน ระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศมีความใกล้ชิดสนิทสนมต่อกัน มีการไปมาหาสู่ ติดต่อกันมาช้านานแม้ว่าจะมีสภาพของแม่น้ำ เทือกภูเขา และป่าดงดิบขวางกั้น คือแม่น้ำสุโขทัย ไหลลงสู่อ่าวไทย แม่น้ำปัตตานี และเทือกเขาสันกาลาคีรี ซึ่งการที่ประชาชน ทั้งสองประเทศมีการติดต่อกันนั้น มีผลต่อวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ดังที่ อิมรอน มะลูลีม (2538: 83-85) กล่าวว่า การที่ประชาชนทั้งสองประเทศต่างนับถือศาสนาอิสลาม มีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน เนื่องจากศาสนาเดียวกัน ทำให้ประชาชนในชายแดนภาคใต้มีความคล้ายคลึงกับชาวมาเลเซียมากกว่าไทย ทั้งที่อยู่ในอาณาจักรไทย รวมทั้งการใช้ภาษามลายูในการสื่อสารในชีวิตประจำวันชาวไทยบริเวณนี้ จึงมีความรู้สึกเป็นชาวมลายูมาเลเซียมากกว่าการเป็นคนไทย เพราะนอกจากศาสนาจะแตกต่างกันกับคนไทยส่วนใหญ่แล้วยังอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจที่เป็นศูนย์กลางการปกครองประเทศ

2.2 ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของจังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัดชายแดนภาคใต้อันได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา (เฉพาะอำเภอเทพา จะนะ นาทวี สะเดา และสะบ้าย้อย) เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะของปัญหาพิเศษกว่าพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ ทั้งในเชิงภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และภาษาพูด (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. 2543?: คำนำ) ประชาชนส่วนใหญ่

(Majority) ในพื้นที่ เป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือที่เรียกกันว่า “ชาวไทยมุสลิม” โดยชาวไทยมุสลิมบริเวณนี้ มีลักษณะพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการยึดถือปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา มีความเคร่งครัดในศาสนามากกว่าชาวมุสลิมในภาคอื่นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติ และค่านิยมที่มีอยู่เฉพาะกลุ่ม (อภันตริ อารีกุล. 2533: 53)

เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2531: 283-288) กล่าวว่านักวิชาการหลาย ๆ คน มีความเห็นว่าชาวไทยมุสลิมในภาคใต้มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากเขตอื่น ๆ ดังนี้

1. ด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และภาษา มุสลิมภาคใต้ จะมีวัฒนธรรมเดียวกันโดยทั่วไปจะมีเชื้อสายมลายู พูดภาษาปักษ์ใต้ และภาษายาวี (เป็นภาษาถิ่นของชาวมลายูตอนใต้ของประเทศไทย) ต่างกับมุสลิมภาคอื่น ๆ ที่มีวัฒนธรรมมาจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ มีวัฒนธรรมต่างกันในเรื่องต่าง ๆ เช่น ภาษา อาหารการกิน อาชีพ ฯลฯ (อิมรอน มะลูลีม. 2538: 33)

2. ด้านความสำนึกในกลุ่มรักดินแดนถิ่นกำเนิด มุสลิมภาคใต้เป็นกลุ่มชนที่ครอบครองพื้นที่มาตั้งแต่อดีตด้วยความเป็นเอกราช แม้ว่าจะต้องเสียเอกราชไปโดยผนวกเข้ากับอาณาจักรไทย ที่มักจะเน้นนโยบายความเป็นไทย ความเป็นพุทธ นโยบายที่รัฐแสดงออกมักขัดกับหลักศาสนา ส่วนมุสลิมภาคอื่น ๆ มักจะมีความรู้สึกเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ เพียงแต่นับถือศาสนาแตกต่างกันเท่านั้น

3. ด้านการตั้งถิ่นฐาน มุสลิมภาคใต้มักจะอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเดียวบริเวณเดียวกัน ต่างกับมุสลิมภาคอื่น ๆ ที่มีโอกาสใกล้ชิดกับเพื่อนต่างศาสนามากกว่า อุทัย หิรัญโต (2521: 46) อธิบายว่าชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความภาคภูมิใจในความยิ่งใหญ่ของปัตตานีเดิม และถือว่าเป็นศูนย์กลางความเจริญทางศาสนาอิสลามในประเทศไทย เขามีความเชื่อว่าตัวเองเป็นมุสลิมขนานแท้ และเป็นแบบฉบับ ส่วนในจังหวัดอื่น ๆ ที่ไกลออกไปถูกมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มองไปในทำนองมุสลิมภุร มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่เคยยอมรับความรู้ทางศาสนาของมุสลิมภาคอื่นว่าเป็นความรู้ที่ถูกต้อง เทียบตรงตามหลักศาสนาอย่างแท้จริง บางกรณีกลับมองว่าเป็นมุสลิมไม่แท้ หรือมุสลิมสมัยใหม่ ทั้งนี้เพราะมุสลิมภาคอื่นมีการปรับปรุงพัฒนาความคิดและการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากมุสลิมในภาคใต้ เช่น การแต่งกาย ความเคร่งครัดในการปฏิบัติกิจทางศาสนา

4. ด้านการดำเนินชีวิต มุสลิมภาคใต้ได้ดำเนินชีวิตแบบเคร่งครัดมากกว่ามุสลิมภาคอื่น ๆ เพราะเป็นคนกลุ่มใหญ่ของพื้นที่ และรัฐบาลยังอนุญาตให้ใช้กฎหมายอิสลามในการพิพากษาคดีความสำหรับชาวมุสลิมภาคใต้

5. ชาวไทยมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่ แต่เป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ

6. ด้านการศึกษา ชาวมุสลิมภาคใต้เน้นการศึกษาทางศาสนามากกว่าทางสามัญ (หลักสูตรที่รัฐบาลกำหนด) จะเห็นว่ามีปอเนาะ (โรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม) จำนวนมากส่วนมุสลิมภาคอื่น ๆ มีโอกาสศึกษาทางสามัญมากกว่าโรงเรียนสอนศาสนาและความใกล้ชิดกับการศึกษาตามที่รัฐบาลจัดให้มากกว่าทำให้โอกาสรับราชการมีมากกว่ามุสลิมในภาคใต้

จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีประวัติศาสตร์อันยาวนานของความเป็นอิสระ และไม่เป็นส่วนหนึ่งของอำนาจใดอำนาจหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นและเข้ามามีบทบาทในบริเวณตอนล่างของแหลมมลายู (สุรินทร์ พิศสุวรรณ. 2543: 37) หากจะถือเอากรุงสุโขทัย (ราว พ.ศ. 1800) เป็นที่เริ่มต้นประวัติศาสตร์ชาติไทย ก็ถือได้ว่าศาสนาอิสลามได้เข้ามาในประเทศไทยก่อนหน้านี้ คือก่อนที่คนไทย (คนไต) จะเคลื่อนที่มาจากญานาน ดังที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวว่า สำหรับศาสนาอิสลาม หรือคนที่นับถือศาสนาอิสลาม น่าจะมีอยู่ในดินแดนที่เรียกว่าประเทศไทยนี้นับแต่เริ่มประวัติศาสตร์ของชาติไทย เพราะว่าศาสนาอิสลามได้เผยแพร่เข้ามาถึงอินโดนีเซีย และในแหลมมลายูก่อนที่คนอีกเผ่าหนึ่งจะเคลื่อนตัวมาจากญานานได้ อันเป็นการยืนยันว่าชาวมุสลิมได้เข้ามาอยู่ก่อนแล้วในดินแดนนี้ชาวมุสลิมจึงมิได้เป็นผู้เข้ามาอาศัยแผ่นดินไทยตามที่คนจำนวนไม่น้อยเข้าใจเช่นนั้น (จรัญ มะลูลีม; กิติมา อมรทัต; และพรพิมล ตรีโชติ. 2539: 13) โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัตตานีในอดีตมีฐานะเป็นอาณาจักร หรือรัฐอิสระ รัฐหนึ่งในแหลมมลายูที่มีกษัตริย์ปกครองนาน 2 ราชวงศ์ รวมระยะเวลากว่า 200 ปี (วินัย ครุวรรณพัฒน์. 2523: 33-37) อาณาจักรนี้เคยเป็นอาณาจักรของมุสลิมมาก่อน โดยมีชื่อในทางประวัติศาสตร์เรียกว่า “ปัตตานี ดารุสลาม” แปลว่า “ปัตตานีดินแดนแห่งสันติภาพ” หรืออีกนัยหนึ่ง “ปัตตานีเป็นดินแดนมุสลิม” (พิริยศ ราฮีมมุลลา. 2541: 7) เคยเป็นแหล่งวิชาการศาสนาอิสลามที่โด่งดัง และเป็นศูนย์กลางอารยธรรมอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 2540: 5) ปัตตานีเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรม และอำนาจการเมืองของชาวมลายูในภูมิภาคนี้ นักประวัติศาสตร์บางท่านยังเสนอแนะว่าที่จริงแล้ว ปัตตานี คือจุดแรกที่อิสลามเข้ามาเผยแพร่ในแถบภูมิภาคนี้ ไม่ใช่เมืองมะละกา (Malacca) เหมือนที่เคยเข้าใจกันมาก่อน (สุรินทร์ พิศสุวรรณ. 2543: 38 ; อ้างอิงจาก Mill. 1992: 49) ต่อมาอาณาจักรปัตตานี ได้ประสบกับความยุ่งยากทางการเมือง มีการแย่งชิงอำนาจระหว่างข้าราชการผู้ใหญ่หลายฝ่าย และในที่สุด ปัตตานีก็ค่อย ๆ ตกอยู่ภายใต้อำนาจของราชอาณาจักรไทยอย่างแท้จริง โดยมีสภาพเช่นเดียวกับประเทศราชอื่น ๆ ที่ระส่ำระสายตลอดมาคือเมื่อไทยเสื่อมอำนาจลง หรือผลัดแผ่นดินก็จะมี การตั้งตัวเป็นอิสระ งดส่งเครื่องราชบรรณาการ แต่ถ้าไทยเข้มแข็งก็จะอ่อนข้อโดยการส่งเครื่องราชบรรณาการมาถวาย (ชยาภรณ์ ศรีสาคร. 2534: 10)

ร่องรอยของความเป็นตัวของตัวเองก็หมดไป เมื่อหัวเมืองของต่าง ๆ ของดินแดนภาคใต้ กลับกลายเป็น “จังหวัด” อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลกลาง แต่อย่างไรก็ตามในความรู้สึกของชาวไทยมุสลิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และตะวันออกกลาง ยังคงมีความเห็นพ้องต้องกันว่าปัตตานี หรือ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของโลกมุสลิม (Muslim world) เพราะว่าชื่อเสียงของปัตตานี ขจรขจายไปทั่วโลก โดยเฉพาะในโลกมุสลิมจะรู้จักปัตตานีเป็นอย่างดี (พิริยศ ราฮีมมุลลา. 2541: 7) นอกจากนี้ยังเกิดมีการเปรียบเทียบกันขึ้นระหว่างชีวิตทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองภายใต้อธิปไตยของสองประเทศ และเป็นแรงกระตุ้นให้มีความพยายามแยกตัวออกไปรวมกับรัฐมาเลเซียมาโดยตลอด (สุรินทร์ พิศสุวรรณ. 2543: 39)

จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา รวม 5 จังหวัด ทุกจังหวัดมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ยกเว้นจังหวัดปัตตานี ในดินแดนแถบนี้ เดิมถูกเรียกชื่อว่า “4 จังหวัดชายแดนภาคใต้” ปิยนาค บุนนาค (2534: 119-120, 170) อธิบายว่า จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เสนอต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีให้เปลี่ยนการเรียกชื่อ สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ใหม่ ด้วยเหตุผลว่า สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นคำเรียกที่กระทบกระเทือนต่อจิตใจของประชาชน จึงให้เรียกเสียใหม่ว่า “จังหวัดชายแดนภาคใต้” ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2526 และต่อมาได้มีการรวมเอา 5 อำเภอในจังหวัดสงขลาได้แก่ อำเภอจะนะ เทพา สะเดา นาทวี และสะบ้าย้อย เมื่อประมาณปี 2539 (จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ; ทวี สวนมาลี; และ ปริญญา อุดมทรัพย์. 2530 : 20) จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอนุภูมิภาคที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง แต่ด้วยข้อจำกัดในการประสานการพัฒนา ระหว่างด้านทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ผ่านมาเป็นผลให้โอกาสในการพัฒนาในอดีตถึงปัจจุบัน ก้าวไม่ทันภูมิภาคอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงกัน และมีแนวโน้มจะเป็นพื้นที่ที่ยากจนที่สุดของประเทศในอนาคต ถ้าหากไม่ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังและเหมาะสม ในขณะเดียวกัน อนุภูมิภาคนี้ จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูงกว่าชายแดนด้านอื่นๆ ของประเทศ ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นทั้งการแข่งขันและความร่วมมือ หากไม่มีการพัฒนาที่เป็นระบบ และเหมาะสมแล้ว ช่องว่างของการพัฒนาที่ทิ้งห่างกันในระดับจังหวัดอนุภูมิภาค และระดับประเทศเพื่อนบ้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (กรมการปกครอง. 2546?: 43-44)

การที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับประเทศมาเลเซีย และมีจารีตขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ทางศาสนา ภาษา การแต่งกายคล้ายคลึงกับประเทศมาเลเซีย จนบางครั้งทำให้ชาวไทยมุสลิมเข้าใจว่า ตนเองเป็นพวกเดียวกับชาวมลายู เพราะสภาพต่าง ๆ ของเขาแตกต่างจากชาวเมืองหลวงอย่างมาก ประกอบกับพื้นที่ที่ห่างไกลออกมาจากเมืองหลวง ดังนั้นชาวไทยมุสลิมแถบนี้ จึงมีการรับเอาวัฒนธรรมจากเพื่อนบ้านมาปฏิบัติสืบต่อกัน แต่ก็ไม่ได้เหมือนกันทั้งหมด (อุทัย หิรัญโต. 2521: 41-42)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าระยะเวลาทางประวัติศาสตร์จะล่วงเลยมานานมากแล้วก็ตามแต่จะเห็นว่าความยึดมั่นผูกพันของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงติดยึดและจดจำอย่างฝังใจถึงประวัติศาสตร์ และความเป็นมาของตนอยู่อย่างไม่เสื่อมคลาย ดังจะเห็นได้จากการที่มีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นเป็นประจำ โดยยกเอาเงื่อนไขของประวัติศาสตร์ และความเป็นมา ประกอบกับเชื้อชาติและศาสนาเป็นข้ออ้าง ในการต่อสู้กับทางการ เพื่อที่จะแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง โดยต้องการที่จะจัดตั้งสาธารณรัฐปัตตานี ให้มีความยิ่งใหญ่เกรียงไกรเหมือนในอดีต เมื่อใดที่อำนาจรัฐอ่อนแอ หรือนโยบายแห่งรัฐมีช่องว่าง ก็มักจะมีการปลุกปั่น ยุยงให้เกิดขบวนการเรียกร้องต่อสู้เพื่อการปกครองตนเองอยู่เสมอ อันที่จริงแล้วอุดมการณ์ของการแบ่งแยกดินแดนได้ล่มสลายไปนานแล้ว เนื่องจากรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย ต่างก็ให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา และปฏิบัติต่อคนไทยทุกคนโดยเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นคนไทยเชื้อชาติใด ศาสนาใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นคนไทยและมีสิทธิ เสรีภาพ

เช่นคนไทยทุกภูมิภาคและผืนดินนี้ก็เป็นของคนไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้มาตั้งแต่บรรพบุรุษ คนไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีใช้ “แขก” หรือ “เทศ” ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองไทย ดังที่ อุทัย หิรัญโต (2521: 4-5) เสนอว่า รัฐบาลได้ให้ความอุปถัมภ์ค้ำจุนศาสนาอิสลามเท่าเทียมกับศาสนาอื่น มิได้มีการกีดกันหรือปฏิบัติการณ์ใดที่เป็นการขัดขวางความศรัทธาของมุสลิมที่มีต่อศาสนาอิสลาม อย่างเป็นไฉไล

2.3 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้

ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกือบ ร้อยละ 90 มีอาชีพเพาะปลูก และการประมง โดยมีการทำสวนยางเป็นหลัก รองลงมาได้แก่ การทำนา และทำสวนผลไม้ (ปิยนาก บุนนาค. 2534 : 55) การประกอบอาชีพการเกษตร และการประมงดังกล่าวนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพ ภูมิอากาศเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยจังหวัดชายแดนภาคใต้มีฝนตกเกือบตลอดปี ฐานะความเป็นอยู่ ขึ้นอยู่กับราคายางพาราเป็นสำคัญ ซึ่งราคาก็ไม่มีความแน่นอน และยังสับสนกับปัญหาหลายอย่าง เช่นโจรสลัดสวนยางพารา การเรียกค่าคุ้มครอง ส่วนการทำนาที่ไม่เพียงพอจึงต้องซื้อข้าวจากต่าง จังหวัด แม้ว่ารัฐบาลจะพยายามส่งเสริมให้ทำนาปีละสองครั้ง ให้ปลูกกาแฟ ข้าวโพดและทำสวนครัว แต่ก็ไม่ค่อยได้ผล เพราะราษฎรเคยชินกับสิ่งที่เคยปฏิบัติมา และมีปัญหาเรื่องการขนส่ง อีกทั้งราคา ในตลาดที่ไม่แน่นอน (ชยาภรณ์ ศรีสาคร. 2534: 17)

การที่ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ มีที่ดินถือครองเป็นแปลงเล็กแปลงน้อย ทำให้มีความแตกต่างระหว่างชาวไทยพุทธกับมุสลิม ในการถือครองที่ดิน โดยชาวไทยมุสลิมถือครองที่ดินแปลง เล็ก ๆ เท่านั้น ทำให้ชาวไทยมุสลิมมีรายได้พอใช้ไปวัน ๆ หนึ่งเท่านั้น จึงขาดการออมทรัพย์ในเชิงเศรษฐกิจ และการลงทุนเมื่อเทียบกับคนไทยพุทธที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ฐานะของคนไทย มุสลิมจะยากจนกว่า ซึ่งจะส่งผลต่อด้านอื่น ๆ ด้วย (อารี เพ็ชรผุด; และคนอื่น ๆ. 2520: 94)

ผะอบ นะมาตร (2521: 81) อธิบายว่า ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับชาวไทยมุสลิม นั้น ทำให้เกิดความบีบคั้นในการหาเลี้ยงชีพที่จะให้พอกิน ทำให้เกิดภาพลบของชาวไทยมุสลิมที่ ได้รับการปฏิบัติจากข้าราชการจตุตถเป็นพลเมืองชั้นสอง สิ่งเหล่านี้จะค่อย ๆ สะสมทีละน้อย เพราะ เขารู้สึกได้ เมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยจึงเป็นเรื่องที่ช่วยไม่ได้ ที่พวกเขาจะคิดเปรียบ เทียบความแตกต่างนี้ กับชาวมลายูเซียที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งได้รับสวัสดิการต่าง ๆ จากรัฐบาลมากกว่า สภาพดังกล่าวนี้ยังมีต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามในทัศนะของข้าราชการระดับสูงยังมองว่า สภาพของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มากเพียงแต่ขาดผู้นำที่ชาญฉลาดใช้ ประโยชน์ของที่ดินทำกิน (ปิยนาก บุนนาค. 2534: 58)

สรุปว่าสภาพเศรษฐกิจในจังหวัดภาคใต้ขึ้นอยู่กับเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะ การทำสวนยาง รายได้ส่วนใหญ่จึงไม่แน่นอน ขึ้นลงตามราคายางพารา ซึ่งก็ประสบกับปัญหา หลายอย่าง เช่น มีโจรสลัดสวนยางเรียกค่าคุ้มครอง และสภาพที่เกิดความแตกต่างระหว่างชาวไทย

พุทธกับชาวไทยมุสลิมในภูมิภาคนี้จึงก่อให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ มีความรู้สึกว่าเป็นพลเมืองชั้นสอง และมักจะถูกเหยียดให้เกิดความต้องการแบ่งแยกดินแดนอยู่เสมอ เพราะเงื่อนไขของประวัติศาสตร์และการปฏิบัติของรัฐบาลที่ไม่ค่อยช่วยเหลือพัฒนาเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านทำให้สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาด้วย

2.4 ศาสนาและภาษา

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2527? : 1) กล่าวว่า ศาสนาอิสลาม เป็นสิ่งที่ เป็นสัจธรรม หรือ ธรรมบัญญัติแห่งชีวิต อันประกอบด้วยหลัก 3 ประการคือ ศาสนาอิสลามเป็นศาสนา (อัต-ดิน) ศาสนาอิสลามเป็นการปกครอง (อัต-เดาสะฮ์) และศาสนาอิสลามเป็นวัฒนธรรม (อัศ-สะกอพะยั) ศาสนาอิสลามถือว่าเป็นส่วนที่มีความใกล้ชิด และเป็นสิ่งกำกับวิถีชีวิต และความรู้สึกนึกคิด อันจะมีผลต่อการยอมรับการปฏิบัติหรือไม่ยอมรับต่อการปฏิบัติใด ๆ ของชาวไทยมุสลิมอันเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่มีอิทธิพลต่อความเจริญหรือความตกต่ำในทุก ๆ ด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการศึกษาอันเป็นกุญแจสำคัญที่สุดของการพัฒนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของอนุภูมิภาคนี้ ดังคำกล่าวของอรรถนพ เนียมคง (2538: 9) และประพาสน์ พฤทธิประภา (2528: 33) ที่กล่าวสอดคล้องกันว่าการถ่ายทอด และการอบรมสั่งสอนขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยอยู่บนพื้นฐานปรัชญา และหลักธรรมของศาสนาอิสลาม ตลอดจนการปฏิบัติในพิธีต่าง ๆ อิสลามไม่เป็นเพียงแต่เป็นความเชื่อทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นกฎหมาย หรือหลักบัญญัติด้านการครองเรือน การศึกษา ปรัชญาต่าง ๆ อีกด้วย อารง สุทธศาสตร์ (2520) กล่าวในทำนองเดียวกันว่าขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยมุสลิม มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับศาสนาอิสลามมากแทบจะกล่าวได้ว่าการดำเนินชีวิตประจำวัน จะอยู่ในขอบข่ายของขนบธรรมเนียมประเพณีอันเนื่องมาจากศาสนาอิสลามแทบทั้งสิ้น หรืออาจกล่าวว่าศาสนา และวัฒนธรรม นั้นมีความผูกพันกันจนแยกกันไม่ออกชาวไทยมุสลิมมีความสำนึกในทางวัฒนธรรมสูง จึงยากต่อการจะผสมผสานกลมกลืนกับกลุ่มชนที่นับถือศาสนา และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากตน เพราะฉะนั้นจึงไม่ยากที่จะเข้าใจว่าทำไมชาวไทยมุสลิมจึงหวงแหนวัฒนธรรมของตนเป็นพิเศษ และไม่ยอมเปลี่ยนแปลงแก้ไขแม้ว่ากาลเวลาจะได้เปลี่ยนไป ประการที่หนึ่งคือวัฒนธรรมและแนวการดำรงชีวิตจะต้องเป็นไปตามแม่บททางศาสนา และประการที่สองศาสนานั้นมิใช่มาจากมนุษย์เป็นผู้คิดสร้างขึ้น ฉะนั้นผู้ใดพยายามที่จะเปลี่ยนแปลง หรือบิดเบือนเนื้อหา หรือความหมายของศาสนาถือว่ามีความผิด (ตามนัยแห่งศาสนา) อย่างมหันต์ เมื่อเป็นเช่นนี้ชุมชนมุสลิมจึงเป็นชุมชนที่รวมตัวแน่นหนามั่นคงและสามารถเห็นเด่นชัดยากที่จะกลมกลืนกับวัฒนธรรมอื่น ๆ ได้

สันทัต ฌ นคร (2540: 1) ให้ความเห็นว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ ที่มีลักษณะเฉพาะและพิเศษกว่าพื้นที่อื่น ๆ บริเวณนี้เป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคในภาคใต้ของไทยเป็นที่ที่ควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษ จากเอกสารของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

(2543?: คำนำ) ; และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.ป.ป. : 17) เสนอไว้ในทำนองเดียวกันว่าเป็นพื้นที่ที่มีประชาชนส่วนใหญ่ (Majority) เป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือที่เรียกกันว่า “ชาวไทยมุสลิม” โดยชาวไทยมุสลิมบริเวณนี้มีลักษณะพิเศษ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทั้งทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และภาษา ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการยึดถือปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ทำให้วิถีชีวิตที่ดำรงอยู่แตกต่างไปจากประชาชนในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ จีรวิทย์ สารินทร์; นิพัทธ์ ระเด่นอาหมัด; และ วิมล แซ่อึ้ง (2534: 66) ; สิทธิศักดิ์ เจ๊ะสารี (2536: 1) และ วิชเทพ ภาชาฤทธิ์ (2545: 17) ต่างเห็นพ้องกันว่าที่เป็นเช่นนั้น เพราะว่ามีประชากรนับถือศาสนาอิสลามถึงประมาณร้อยละ 80-82 ของประชากรในท้องถิ่นทั้งหมด นอกนั้นจะนับถือศาสนาพุทธ และอาจมีศาสนาอื่นอีกเพียงเล็กน้อย ความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีชาวไทยมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีความสันติ โดยยึดหลักการของศาสนาอิสลามเป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวัน (Way of Life) ที่ค่อนข้างเคร่งครัด ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติ และค่านิยมที่มีอยู่เฉพาะกลุ่ม (พิสุทธิ์ บุญเจริญ. 2541ก: 66 ; การศึกษาของชาวไทยมุสลิม... 2543: 27) ซึ่งมีผลต่อแนวคิด ด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่นี้ ประกอบกับการที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ประชาชนทั้งสองประเทศไปมาหาสู่กันโดยสะดวก และต่างก็นับถือศาสนาอิสลามด้วยกัน ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีภาษาและวัฒนธรรมหลายอย่างคล้ายกับชาวมุสลิมในตอนเหนือของมาเลเซีย การที่เป็นเช่นนั้นทำให้ทัศนคติ หรือความรู้สึกของชาวไทยมุสลิมคิดว่าตนเองไม่ใช่คนไทย เพราะพูดภาษาไทยไม่ได้ ความรู้สึกเช่นนี้อันตรายมาก เพราะจะนำไปสู่ปัญหาทางการเมืองการปกครอง ซึ่งอาจก่อให้เกิดความรุนแรงต่าง ๆ ถึงขั้นแตกแยกได้ (ประพาศน์ พุทธิประภา. 2528: 28 ; ขนบธรรมเนียมบางประการของชาว... 2533: 47) สอดคล้องกับเอกสารของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2529: 17) ; กัมภณช์ จุนโท (2536: 54) ; และวิชเทพ ภาชาฤทธิ์ (2545: 17) ที่ให้ความเห็นตรงกันว่าประชากรส่วนใหญ่นิยมใช้ภาษามลายูท้องถิ่น (ภาษายาวี) ซึ่งคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่ ไม่เข้าใจ ฟังไม่รู้เรื่อง เพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน การพูดและการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันยังมีน้อยชาวไทยมุสลิมบางคนพูดภาษาไทยไม่ได้ และฟังไม่รู้เรื่องโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกลการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนเกือบจะไม่ต้องพูด และใช้ภาษาไทยเสียด้วยซ้ำ ดังนั้นผู้ที่พูดภาษาไทยไม่ได้ จึงไม่กระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ เพื่อที่จะหัดพูดและใช้ภาษาไทยให้ได้ สำหรับผู้ที่พูดภาษาไทยได้บ้างแล้วนั้น เมื่อโอกาสและความจำเป็นในการพูด และการใช้ภาษาไทยมีน้อยในที่สุดก็จะเกิดการลืมภาษาไทยประกอบกับเขตดินแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซียการไปมาหาสู่กันระหว่างชายแดน ทำให้ภาษาของประเทศเพื่อนบ้านเข้ามามีอิทธิพลสูงต่อประชาชนแถบชายแดนดังกล่าวในเรื่องนี้ ประพาศน์ พุทธิประภา (2528: 28) อธิบายว่าภาษาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการแสดงออกถึงความเป็นชาติ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นมรดกของชาติ ภาษาจึงเป็นเครื่องมือในการสืบทอดวัฒนธรรม ผู้ที่มีภาษาและวัฒนธรรมเดียวกันย่อมอยู่ด้วยกันด้วยความรู้ความเข้าใจ และเห็นใจกันมากกว่าคนต่างชาติต่างภาษา การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการที่จะ

พัฒนาประเทศชาติ การให้การศึกษาทุกระดับต้องอาศัยภาษาเป็นสื่อ ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการศึกษา จึงขึ้นอยู่กับภาษาที่ใช้ในการสื่อสารด้วย จึงจำเป็นที่สถานศึกษาของรัฐต้องหันมาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภาษาไทย ควบคู่กับการเรียนรู้ภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ภาษามลายู ภาษาจีน หรือภาษาอาหรับ เป็นต้น ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติ มีบทกำหนดความเชื่อ และกำกับวิถีชีวิตของคนได้ทุกแง่ทุกมุม ซึ่งมุสลิมทุกคนจะต้องเรียนรู้ และปฏิบัติตามศาสนบัญญัติโดยเคร่งครัดจนกว่าชีวิตจะหาไม่ สรุปแล้วแทบจะเรียกได้ว่า ไม่มีพฤติกรรมใด หรือแนวคิดใดของมนุษย์ ที่จะหลีกพ้นจากขอบข่ายของศาสนาอิสลาม (อิมรอน มะลูลีม. 2538: 24 ; สุวิทย์ บุญช่วย. 2534: 77)

นอกจากนี้ชาวไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะมีลักษณะพิเศษ คือมีคนไทยนับถือศาสนาอิสลามมากกว่าศาสนาอื่น คือมีความเชื่อมั่น และการปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนา ทำให้วิถีชีวิต และความรู้สึกนึกคิดของคนที่นี่แตกต่างจากผู้ที่นับถือศาสนาพุทธอย่างมองเห็นได้ชัดเจน หรือแม้แต่คนที่นับถือศาสนาอิสลามด้วยกันเองก็มีความแตกต่างระหว่างคนไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กับชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศ (อุทัย หิรัญโต. 2521: คำนำ)

2.5 ปัญหาที่สัมพันธ์กับการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเรื่องละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง การจะเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้จะต้องมองปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันทุก ๆ ด้าน จากการวิเคราะห์ปัญหาของศูนย์ประสานงานปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าสามารถวิเคราะห์ได้ 3 ด้านคือ (กรมการปกครอง. 2546?: 5-7)

1. ปัญหาระดับผิวหน้าของสังคมที่ปรากฏเห็น เช่น ความยากจน ปัญหา ยาเสพติด การก่อเหตุร้าย อาชญากรรมต่าง ๆ ปัญหาการศึกษา เจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนปฏิบัติไม่เป็นธรรม
2. ปัญหาระดับโครงสร้างสังคม เป็นระดับลึกลงไประดับผิวหน้าของสังคม จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความแตกต่างทางโครงสร้างทางวัฒนธรรม ในการบริหารประเทศโครงสร้างมีลักษณะรวมศูนย์กลาง ระเบียบกฎหมายไม่สามารถยืดหยุ่น ทำให้ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของประชาชน ฯลฯ
3. ปัญหาระดับวัฒนธรรมเป็นการมองที่ลึกลงไปอีกชั้นหนึ่ง ในความหมาย วัฒนธรรมที่กว้างมากกว่า เช่น การแต่งกาย การพูด การใช้ภาษา แต่รวมทั้งหมด ของการดำเนินวิถีชีวิตที่ผ่านการหล่อหลอมทางสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อความเชื่อ และที่มาจากประสบการณ์การเรียนรู้ การสอน เจ้าหน้าที่รัฐที่ส่งไปทำงาน ก็อาจมีการรับรู้และมีทัศนคติ มีความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ที่อาจเข้าใจพี่น้องมุสลิมในทางใดทางหนึ่ง ทั้งหมดนี้เป็นปัญหาในส่วนที่ลึกลงไปที่สังคมที่เป็นอยู่

ปัญหาทั้ง 3 ระดับ มีสะสมมานานจนกล่าวว่า เป็นปัญหาทางประวัติศาสตร์และความเป็นมาทางสังคม การเมือง การปกครองที่ต่อเนื่องเกิดเป็นช่องว่างที่ลึกอยู่ในสังคม จากอดีต และอาจหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน คือ ทศนคติ หรือโลกทัศน์ของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และของประชาชนที่มีต่อกันและกัน ในอดีตอาจมีช่องว่างที่มีผลพวงของสภาพสังคมที่เป็นมาและได้เกิดความเข้าใจไม่ถูกต้อง จึงไม่สามารถจะสื่อความเข้าใจและการแก้ไขด้วยวิธีธรรมดา บางกรณีหรือบางคนที่ต้องเผชิญกับประสบการณ์ที่มีทศนคติที่ไม่ดีมาก ๆ ความรู้สึกฝังลึกและยังมิได้จางหาย และอาจยังตกค้างอยู่ เพียงแต่สถานการณ์ได้เปลี่ยนไป และทุกฝ่ายทั้งรัฐและประชาชนได้มีส่วนทำงานแก้ปัญหารวมทั้งพยายามปรับตัวในทางที่ดีขึ้นแต่ก็ลงไป ทศนคติ ๆ เช่นนี้ยังเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาอีกระยะ (กรมการปกครอง. 2546?: 5-7)

ปัญหาหลัก ๆ ที่พบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ลิขิต ชีรเวคิน (ชยาภรณ์ ศรีสาคร. 2534: 7 ; อ้างอิงจาก ลิขิต ชีรเวคิน. 2521) และ จากเอกสารของสำนักนโยบาย และ แผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (2540?: 4-10) ได้สรุปสภาพปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ 4 ประการ คือ

1. ปัญหาทางด้านสังคมจิตวิทยา ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มิได้เกิดจากความแตกต่างในเรื่องศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีลักษณะพิเศษเป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ แต่เกิดจากความไม่เข้าใจ และความหวาดระแวงต่อกันของทุกฝ่าย ทำให้กลุ่มบุคคลที่ไม่หวังดี แสวงหาประโยชน์สร้างความแตกต่างในสังคม โคเฮน (สุรินทร์ พิศสุวรรณ. 2543: 38 ; อ้างอิงจาก Cohen. 1976) อธิบายว่าศาสนาอิสลาม คือตัวแปรหรือตัวกำหนดที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ชาวไทยมุสลิมในภูมิภาคแถบนี้มองตนเองว่า “แปลกแยก” (Alienate) ออกมาจากประชากรส่วนใหญ่ อิสลามกลายเป็นสิ่งที่นักมานุษยวิทยาเรียกว่า “หลักการแห่งการแสดงตน” (Articulating Principle) ซึ่งสร้างความเป็นเอกภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ประชากร ที่นับถือศาสนาเดียวกัน แยกแยกออกมาจากประชากรที่ยอมรับนับถืออีกศาสนาหนึ่ง ในขณะที่ภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยได้ยอมรับกระบวนการของการรวมตัว (Integration) เข้ากับประชากรส่วนใหญ่ของไทยได้ไม่มีปัญหามากนักต่างกับภาคใต้ ที่ “การรวมตัว” ยังเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์ (สุรินทร์ พิศสุวรรณ. 2543: 38)

ความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติศาสนา วัฒนธรรม และภาษาถูกเน้นเพื่อให้ประชาชนที่นับถือศาสนาเดียวกันรวมตัวกัน และสร้างความสามัคคีให้มากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความรู้สึกแปลกแยกระหว่างชาวไทยมุสลิมกลุ่มน้อย กับชาวไทยพุทธกลุ่มใหญ่ทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ที่นโยบายของรัฐบาล ได้สร้างความแตกแยกมากยิ่งขึ้นอย่างเห็นได้ชัดคือในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม อุดมการณ์เรื่อง “รัฐนิยม” ก็ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นขึ้นในประเทศชาติ และได้มีการกำหนด “กฎวัฒนธรรม” ขึ้นเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะแห่งชาติไทยให้ชัดเจนขึ้น ชาวไทยมุสลิมก็ถูกกำหนดให้ยอมรับกฎระเบียบใหม่นั้นด้วย มีผลทำให้เกิดความรุนแรง ความขัดแย้งเริ่มแผ่กระจายในทุกจังหวัดทางชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชาวมุสลิมเชื้อสายมาเลย์ แล้ววัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา และขนบธรรมเนียมนั้นไม่สามารถจะ

แบ่งแยกออกจากกันได้ การเรียกร้องให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เช่น การสวมใส่เสื้อผ้าแบบตะวันตก การสวมหมวกปีก การหยุดกินหมาก การใช้ช้อนส้อมรับประทานอาหารเหล่านี้ ต่างก็เป็นการก้าวเข้าเข้าไปในเรื่องของสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมที่พวกเขามีความหวงแหนภาคภูมิใจ (สุรินทร์ พิศสุวรรณ. 2543: 40)

2. ปัญหาความไม่สงบ การเมือง ความมั่นคง ปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และโจรคอมมิวนิสต์ มลายูได้ยุติบทบาทลงแล้ว แต่ยังมีปัญหาโจรอาชญากรรมธรรมดา และขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.) มีผลต่อความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนโดยทั่วไป สำหรับจักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ; ทวี สวนมาลี; และ ปริญญา อุดมทรัพย์ (2530: 2) กล่าวแย้ง และอธิบายว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นตั้งอยู่ในตอนใต้สุดของประเทศไทยซึ่งสภาพความมั่นคงแห่งชาติ ถือว่าเป็นพื้นที่ที่สมควรจะได้รับการพิจารณาแก้ไข และกำหนดนโยบายของรัฐที่เหมาะสมร่วมกัน ก่อนที่สภาพความมั่นคงแห่งชาติจะเข้ามาเกี่ยวข้องเมื่อประมาณ พ.ศ. 2519 นั้น บริเวณดังกล่าวมีเหตุการณ์ไม่สงบคุกคามอำนาจอธิปไตยของรัฐ ทำลายประสิทธิภาพของระบบการปกครองและการบริหารเป็นอุปสรรคต่อการบริหารและการพัฒนา และรบกวนเป็นอันตรายต่อการอยู่อาศัย และการประกอบสัมมาอาชีพของพลเมือง สอดคล้องกับ สงคราม ชื่นภิบาล (ชยาภรณ์ ศรีสาคร. 2534: 1 ; อ้างอิงจาก สงคราม ชื่นภิบาล. 2532) ที่กล่าวว่าสภาพปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานาน มีความสลับซับซ้อนละเอียดอ่อน และมีประเด็นปลีกย่อยมากมาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นภูมิภาคที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น กล่าวคือ ในขณะที่การก่อการร้ายทั่วประเทศมีอยู่อย่างกว้างขวาง จังหวัดชายแดนภาคใต้ดูเหมือนจะเป็นพื้นที่ที่มีระดับความรุนแรงสูงกว่าภูมิภาคอื่น และเมื่อภูมิภาคอื่นเริ่มสงบ และเริ่มพัฒนาไปสู่ความเจริญ สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้กลับดำรงอยู่ของสภาพความรุนแรง และความขัดแย้งภายในสังคมตลอดเวลา

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพของโรงเรียน

ประสิทธิภาพของโรงเรียน เป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จของโรงเรียน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา และบุคคลทั่วไปให้ความสนใจอย่างแพร่หลายมากที่สุดประการหนึ่ง ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับประสิทธิภาพโรงเรียนดังต่อไปนี้

3.1 ความหมายของประสิทธิภาพ

นักวิชาการในแต่ละสาขาได้ให้นิยามของประสิทธิภาพ (Effectiveness) ไว้ต่าง ๆ กัน ขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นคนให้ความหมาย มุมมองของนักวิชาการแต่ละสาขาจึงแตกต่างกันออกไปแต่ส่วนใหญ่แล้วจะมองประสิทธิภาพไปในแนวทางที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของงานเป็นสำคัญความหมายของประสิทธิภาพที่น่าสนใจมีดังต่อไปนี้

ภรณ์ (กิริติบุตร) มหานนท์ (2529 : 2) กล่าวว่านักวิชาการในสาขาต่าง ๆ มีมุมมองที่แตกต่างกัน โดยในมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ มองว่าประสิทธิผลองค์กร (Organization Effectiveness) เป็นเรื่องของผลกำไรหรือผลประโยชน์จากการลงทุน (Return of Investment) นักวิทยาศาสตร์มองประสิทธิผลในรูปของ ผลผลิตใหม่ ๆ ซึ่งอยู่ในรูปของประสิทธิภาพ หรือปริมาณผลผลิตที่เป็นสินค้าและบริการ และนักสังคมสงเคราะห์ให้ความหมายของประสิทธิผลว่า หมายถึงคุณภาพชีวิตการทำงาน ซึ่งจะเห็นว่า ส่วนใหญ่เป็นการเน้นการบรรลุเป้าหมายขององค์กร

สำหรับ สเตียร์ส (Steers . 1977: 55) ; กฤษณ์ อุทัยรัตน์ (2544: 39) ; สุภาพร พิศาลบุตร (2544: 203) ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า ประสิทธิผลขององค์กร คือ การที่กลุ่มสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ ซึ่งเป็นผลิตผลของกลุ่ม

ขณะที่ เซอร์จิโอวานนิ (Sergiovanni. 1991: 76) อธิบายถึงประสิทธิผลโรงเรียนว่า มีความหมาย 2 ประการ คือ ความหมายแบบทั่วไป หมายถึง ความสามารถในการผลิตที่จะทำให้เกิดผลตามที่ปรารถนา ความหมายอีกประการคือความหมายเชิงเทคนิค หมายถึง วัฏจักรของการบริหารการศึกษา โดยประสิทธิผลจะนำมาซึ่งความหมายเฉพาะหรือพิเศษ ในส่วนนี้จะเน้นไปที่ความมีสัมฤทธิ์ผลที่ดีในทักษะพื้นฐานของนักเรียนที่สามารถวัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับ วอลซ์ (Walsh. 1999: 235) กล่าวว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิผลเป็นที่ต้องการ หมายถึง การที่โรงเรียนมีระบบที่เอาใจใส่ต่อความอ่อนแอทั้งหลาย ที่ปรากฏออกมาโดยพิจารณาจากผลการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้การสอน การบริหารจัดการ และการจัดการของโรงเรียน ส่วนเปรมสุรีย์ เชื้อมทอง (2536: 9) ได้กล่าวถึงประสิทธิผลของโรงเรียนว่า คือ ความสำเร็จของโรงเรียนที่สามารถทำหน้าที่ให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้เกิดจากประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนที่สามารถที่ใช้ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหารงาน เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้เกิดผลตามเป้าหมายที่วางไว้ และกมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536: 32-33) ได้สนับสนุนแนวคิดและความหมายของประสิทธิผลว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนไม่น่าจะหมายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหรือความพึงพอใจในการทำงานเพียงอย่างเดียว แต่ประสิทธิผลของโรงเรียน คือ ความสามารถของโรงเรียนในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตลอดจนความสามารถใน การปรับโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้ ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน โดยถือว่าการมองประสิทธิผลของทั้งระบบ สำหรับ บุญเรือง ศรีเหรียญ (2542: 27) สรุปว่า ประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติของโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านพุทธิศึกษา จริยศึกษา และการปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และลักษณะนิสัย มีทักษะ มีบุคลิกภาพและมีเจตคติที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและองอาจ นัยวัฒน์ (2544: 6) ได้นิยามไว้คล้ายกันว่า หมายถึง ผลอันเกิดจากการกำหนดนโยบายและการดำเนินการต่าง ๆ ของโรงเรียนที่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง

ทางบวกหรือเพิ่มพูนขึ้นในผลการเรียนรู้ทั้งทางวิชาการและผลที่ไม่ใช่วิชาการของนักเรียนคนหนึ่ง ๆ ที่ศึกษาอยู่โรงเรียนใด ๆ

นอกจากนี้เมื่อกล่าวถึง "ประสิทธิผล" (Effectiveness) แล้วมักจะมีการกล่าวถึง คำว่า "ประสิทธิภาพ" (Efficiency) ควบคู่กันไปด้วยเสมอ ดังนั้นเพื่อความเข้าใจมากยิ่งขึ้นจึงได้มีผู้เปรียบเทียบให้เห็นความสัมพันธ์ของทั้งสองคำนี้ โดย สถาพร ปิ่นเจริญ (2545: 57-58) กล่าวว่า ในความเป็นจริงแล้วคำว่า "ประสิทธิภาพ" และ "ประสิทธิผล" สองคำนี้มีความแตกต่างกันทั้งในแง่ความหมาย และในแง่ของการนำไปใช้ ในขณะเดียวกันก็อาจไม่แตกต่างกันมากนักหากมองในเชิงการบริหารองค์การให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งสองคำต่างก็มุ่งไปสู่ความสำเร็จทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน เป็นการสร้างความอยู่รอดให้กับองค์การ ดังนั้นแม้สองคำนี้จะแตกต่างกัน แต่ก็จำเป็นจะต้องอยู่ควบคู่กัน เพื่อให้เกิดการบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การเป็นสำคัญ คำว่าประสิทธิภาพมุ่งเน้นชีวิตผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินโดยตรงเท่านั้น แต่งานบางอย่างไม่สามารถวัดประสิทธิภาพได้โดยตรงส่วนประสิทธิผล หมายถึงการกระทำใด ๆ ที่ได้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้ ซึ่งจุดมุ่งหมายดังกล่าวมีอยู่มากมายเช่น การมีประสิทธิภาพ การมีกำไร การที่พนักงานทำงานตรงเวลา ฯลฯ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าประสิทธิภาพเป็นส่วนหนึ่งของประสิทธิผล สเตียร์ส (Steers. 1977: 55) ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า แม้ประสิทธิผลกับประสิทธิภาพจะมีความสัมพันธ์กันอย่างมากแต่ประสิทธิภาพเป็นเพียงส่วนประกอบที่จำเป็นของประสิทธิผลเท่านั้น ยังมีใช้เป็นส่วนประกอบที่เพียงพอสำหรับความมีประสิทธิภาพ เพราะยังต้องมีตัวแปรอื่น ๆ ที่มีความสำคัญ เช่นทรัพยากรที่มีความจำเป็นต้องใช้เป็นต้นในเรื่องนี้ รุ่ง แก้วแดง; และ ชัยณรงค์ สุวรรณสาร (2536 : 169) ได้เปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประสิทธิผลหมายถึงผลสำเร็จ หรือผลที่เกิดขึ้นของงานส่วนประสิทธิภาพหมายถึงความสามารถที่ทำงานให้เกิดความสำเร็จ การที่จะกล่าวว่าองค์การมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงแต่ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นของงานเพียงอย่างเดียวย่อมไม่ถูกต้อง จะต้องพิจารณาลึกลงไปอีกว่าผลสำเร็จของงานนั้นสนองตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การหรือไม่ เพราะบางครั้งพบว่าองค์การประสบความสำเร็จหรือมีผลงานชัดเจน แต่ปรากฏว่าผลสำเร็จนั้นมีการใช้ทรัพยากรทั้งในด้านเงินลงทุน ระยะเวลา และบุคลากร มากเกินความจำเป็น ดังนั้นการวิเคราะห์ประสิทธิผลองค์การจึงจำเป็นจะต้องพิจารณาประสิทธิภาพควบคู่กันไป

จากที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยมีความคิดว่า ประสิทธิผล คือ การบรรลุเป้าหมายของงานที่ตั้งไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สามารถบรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด และมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ส่วนประสิทธิผลของโรงเรียน คือ การโรงเรียนสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสิ่งสำคัญที่สุดคือการเน้นที่ตัวนักเรียน ที่นักเรียนจะต้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของที่เป็นไปตามที่ต้องการ และสิ่งที่เกิดควบคู่กันไปคือการบรรลุจุดหมายอื่นของโรงเรียนด้วยเช่น การที่นักเรียนมีความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน ผู้ปกครองเชื่อมั่นในคุณภาพของโรงเรียน ตลอดจนครูมีความรักความสามัคคี และ มีความพึงพอใจในงาน

3.2 ความเป็นมาของการศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียน

โรงเรียนเป็นองค์การหนึ่งในระบบสังคม การศึกษาประสิทธิผลในระยะแรกจะพูดถึงประสิทธิผลองค์การในระบบธุรกิจก่อน แล้วต่อมาจึงมีการประยุกต์เข้ามาศึกษาประสิทธิผลในโรงเรียน การศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนนั้นเพิ่งได้รับความสนใจอย่างจริงจัง และมีการศึกษาวิจัยกันอย่างกว้างขวางเมื่อประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา โดยเริ่มที่ประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วมีการแพร่ขยายแนวคิดนี้ออกไปอย่างกว้างขวาง เช่น ในสหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ ออสเตรเลีย และประเทศอื่น ๆ รวมทั้งประเทศไทย กล่าวได้ว่า การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนนั้นได้รับการสนใจจากประเทศต่าง ๆ อย่างมากในปัจจุบัน

ในอดีตนั้นความคาดหวังเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนมักจะถูกมองว่าการบริหารโรงเรียนไม่ได้ก่อให้เกิดความมั่งคั่งขึ้นแก่นักเรียน (School make no difference) ทำให้ผู้ปกครองไม่มีความหวังอะไรต่อโรงเรียน โรงเรียนจึงถูกละเลยและไม่ได้รับการพัฒนาในที่สุด สาเหตุที่สำคัญยิ่งคือรายงานของ บลูม ที่ตีพิมพ์ในปี 1964 ชื่อ Benjamin Bloom's Stability and Change in Human Characteristics และงานวิจัยของโคลแมน ที่มีชื่อว่า James Coleman's Equality of Educational Opportunity (Coleman. 1966; citing Teddlie; & Reynolds. 2000: 3) ซึ่ง เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni. 1991: 75) อธิบายว่า งานวิจัยของโคลแมน เสนอว่า ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ความยากจน และการที่โรงเรียนมีการแบ่งแยกระดับกัน เป็นกุญแจสำคัญขององค์ประกอบที่จะตัดสินถึงผลการเรียนของนักเรียน ที่ทำให้มีความแตกต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นปัจจัยทางสังคม และเห็นว่าเชื้อชาติ หรือศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่เปราะบางที่สุดต่อสิ่งแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน ได้แก่ ระดับชั้นทางสังคม รายได้ของผู้ปกครอง การมีหนังสือจำนวนมาก ความต้องการประสบความสำเร็จ และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านมีความสำคัญต่อผลการเรียน (Student-learning Outcomes) มากกว่าการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับการจัดการต่าง ๆ ในการอำนวยความสะดวกของโรงเรียน (School Facilities) เงินเดือนของครู หรือหลักสูตรการเรียนการสอน ที่โรงเรียนจัดให้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาแบบคลาสสิกที่ บลูม (Sergiovanni. 1991: 75 ; citing Bloom.1976) ที่เสนอว่าในการพัฒนาการศึกษาที่ทำให้การเรียนรู้นักเรียนได้ผลนั้น สิ่งที่เป็นแรงผลักดันมาจากพื้นฐานภายนอกโรงเรียนมากกว่า ปัจจัยที่มาจากโรงเรียน นักการบริหารการศึกษา และครูมากมายต่างก็เชื่อ ในรายงานดังกล่าวที่เผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง ทำให้เขาเหล่านั้นเชื่อว่าโรงเรียน ไม่มีความสำคัญ และยอมรับว่าปัจจัยทางบ้านหรือความสามารถพื้นฐานทางการเรียนเดิม เป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ที่ทำให้เกิดความแตกต่างในผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนแต่ละคน มากกว่าการที่โรงเรียนกระทำการ จนครูและผู้บริหารบางคนถึงกับโทษว่าการที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำนั้น เกิดจากสภาพที่บ้านของนักเรียนนั่นเอง จึงทำให้การพัฒนาโรงเรียน และการให้ความสำคัญกับประสิทธิผลของโรงเรียนลดลงอย่างมากในช่วงเวลาดังกล่าว

ต่อมาเมื่อสังคมเข้าสู่ยุคของการแข่งขันเพื่อความอยู่รอด มุมมองเกี่ยวกับโรงเรียนก็เปลี่ยนไป ได้มีการศึกษาที่ขยายกว้างออกไป ในลักษณะของความเป็นสากลของโรงเรียน ที่ต้องแข่งขันกันตลอดเวลา ซึ่งผู้บริหารและครู ตลอดจนชุมชนจะต้องมีการพัฒนาโรงเรียนที่สามารถก่อให้เกิดการพัฒนาขึ้นกับนักเรียนในทุกด้าน เป็นลักษณะการเพิ่มมูลค่า (Add Value) และภารกิจของนโยบายการจัดการศึกษาจะต้องเป็นไปแบบทั่วไปในระบบเปิด โดยจะต้องบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิผลเป็นสำคัญ (Teddle; & Reynolds. 2000: 3) ตั้งแต่นั้นมา ปรากฏว่ามีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นอย่างปราศจากข้อสงสัยว่านักเรียนที่มีฐานะยากจนก็มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากการบริหารจัดการโดยโรงเรียน

โดยในปี ค.ศ. 1980 ภาพของโรงเรียนก็ได้แปรเปลี่ยนไป ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานโรงเรียนกับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนได้เกิดขึ้น ความเชื่อที่ว่าโรงเรียนทำให้เกิดผลของความแตกต่างในตัวนักเรียนกลับมาได้รับการยอมรับอีกครั้งหนึ่ง โดยมีการยอมรับว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพเป็นตัวนำซึ่งคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน และสิ่งที่สำคัญของคุณภาพโรงเรียน คือภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพโรงเรียน โดยผู้บริหารจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนครู และคณะทำงานต่าง ๆ ให้ทำงานอย่างเต็มที่ และเกิดผลดีต่อโรงเรียน ในประเด็นนี้ได้มีงานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลและความสำเร็จของโรงเรียนเป็นที่ยืนยัน และสนับสนุนความคิดนี้จำนวนเป็นร้อยชิ้นงาน ตัวอย่างเช่นงานวิจัยของ อัสติน และคนอื่น ๆ (Sergiovanni. 1991: 76 ; citing Austin; et al. 1978) ที่ทำการทดลองเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงจำนวน 18 โรงเรียน กับโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำจำนวน 12 โรงเรียน ที่เลือกมาจากโรงเรียนในรัฐแมริแลนด์ พบว่ามีความแตกต่างระหว่างโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงและต่ำกว่า เกิดจากผลการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน กล่าวคือในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงผู้บริหารมีภาวะผู้นำสูง สามารถสร้างการมีส่วนร่วมกับครูโดยตรง และมีความถี่ของการเอาใจใส่ในงานวิชาการสูง มีความคาดหวังกับผลสำเร็จของโรงเรียนสูง และเน้นการบริหารงานที่มุ่งสู่เป้าหมายของโรงเรียนมากกว่าโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำอย่างชัดเจน สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความกระฉ่งใจ ความเชื่อดังกล่าวยังอีกทั้งงานวิจัยชิ้นอื่น ๆ ก็ปรากฏในทำนองนี้ด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางการบริหารการศึกษา เห็นพ้องกันว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการที่จะทำให้นักเรียนมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ นักเรียน และบริบทของโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ของตนร่วมกันเพื่อความสำเร็จของโรงเรียนผู้บริหารจึงเป็นผู้นำของผู้นำ (Principal is the leader of leaders)

งานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนมีการศึกษาถึงคุณลักษณะของโรงเรียนที่มีประสิทธิผล โดยการวัดที่ผลผลิตของนักเรียน (Student Outcomes) จากผลคะแนนสอบของนักเรียน เช่น งานวิจัยที่เซอร์จิโอวานนิ (Sergiovanni. 1991: 78) รวบรวมไว้ได้แก่ งานวิจัยของ เอ็ดมอน (Edmon. 1979) ; บรูกโอเวอร์ และคนอื่น ๆ (Brookover; et al. 1978) งานวิจัยเหล่านี้ศึกษาจากนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเมืองและโรงเรียนที่อยู่ในเขตที่นักเรียนยากจน และที่มีชนเผ่าต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนที่มีประสิทธิผลและไม่มีประสิทธิผล นับว่ามีความ

หลากหลาย การตัดสินว่าโรงเรียนใดมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น ใช้ผลจากศักยภาพของนักเรียน (Pupil performance) ที่มาจากคะแนนสอบมาตรฐานในทักษะการอ่าน และคณิตศาสตร์

ประเด็นของประสิทธิผล และคุณภาพขององค์กรนั้น เป็นความคิดหลักของการศึกษาองค์การตามทฤษฎีของระบบเปิดในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ในปัจจุบันประสิทธิผลขององค์กรกลายมาเป็นสิ่งสำคัญของการศึกษาทฤษฎีองค์การ นักวิชาการเช่น คาเมรอนและเวทเทน (Hoy; & Miskel. 2001. 287-288 ; citing Carmeron; & Whetten. 1996) ได้เขียนไว้ในรายงานที่สรุปได้ว่าระบบการศึกษาเปลี่ยนจากประสิทธิผลไปสู่คุณภาพ (Effectiveness to Quality) กล่าวคือ ถ้าหากรู้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ทำให้องค์การไปสู่ประสิทธิผลแล้วก็เป็นแนวทางต่อไปสู่การมีคุณภาพของโรงเรียนในที่สุด ในส่วนของประสิทธิผลโรงเรียนนั้นจะเน้นไปที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการบริหาร โดยไม่จำเป็นต้องวัดผลผลิตระยะยาว (Outcomes) และการประเมินเกี่ยวกับความพอใจในการปฏิบัติงาน ส่วนของคุณภาพจะเน้นเกี่ยวกับมาตรฐานที่กำหนดเป็นเกณฑ์ เป็นสำคัญ ดังนั้น กล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพและคุณภาพนั้นไม่เหมือนกัน (Not Synonyms) แต่ทั้งสองส่วน จะเป็นทางที่จะอธิบายเกี่ยวกับ ผลปฏิบัติงานขององค์กร (Organizational Performance) ; (Hoy; & Miskel. 2001: 288-289)

3.3 การวิเคราะห์ประสิทธิผลของโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิผลนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยการบริหารหลัก ๆ ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) และการจัดการ (Management) หรือที่นิยมเรียกกันว่า 4 M's นอกจากนั้น เฮอร์เชย์, แบลนชาร์ด และจอห์นสัน (รุจิรี ภูสาระ; และ จันทราณี สงวนนาม. 2545 : 7 - 8 ; อ้างอิงจาก Hersey, Blachard; & Johnson.1982) ยังได้เพิ่มการจูงใจ (Motivation) เป็นปัจจัยที่ 5 อีกด้วย และแม้ว่าจะมีปัจจัยดังกล่าวแล้วการบริหารโรงเรียนยังต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่มีส่วนสำคัญในการบริหาร ได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ ประชากร ทรัพยากร ลักษณะนิสัยและความสามารถของคน ความเชื่อและศรัทธา ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนค่านิยมและอุดมการณ์ของสังคม การที่ผู้บริหารจะบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิผลได้นั้นจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ให้ถ่องแท้เสียก่อน การวิเคราะห์ประสิทธิผลและประสิทธิภาพองค์กร เป็นเรื่องที่สำคัญ และเป็นสิ่งจำเป็น อย่างยิ่งสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กร ทั้งนี้เพราะองค์กรจะคงอยู่หรือล่มสลายขึ้นอยู่กับผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร และความสามารถในการดำเนินงาน ตลอดจนความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้การวิเคราะห์ประสิทธิผล และประสิทธิภาพองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นเหตุเป็นผล และน่าเชื่อถือ ผู้บริหารองค์กรอาจจะเลือกแนวทางใดแนวทางหนึ่งในการวิเคราะห์ประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งมีแนวทางในการประเมิน 2 แนวคิดดังนี้ (รุ่ง แก้วแดง; และ ชัยณรงค์ สุวรรณสาร. 2536: 169-181)

1. การวิเคราะห์ประสิทธิผลองค์การตามแนวกวไกลการควบคุมและการจัดตั้งองค์การ การจัดตั้งองค์การย่อมมีวัตถุประสงค์และความต้องการในการจัดตั้งอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นองค์การของรัฐหรือเอกชน หรือองค์การเพื่อการกุศล ทั้งนี้ย่อมตั้งอยู่บนฐานของกลไกเดียวกัน โดยมีลักษณะของกลไกดังนี้

1.1 มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง

1.2 มีการกำหนดแผนงานและภาระงาน

1.3 มีการกำหนดทรัพยากรการบริหาร

1.4 มีอำนาจหน้าที่ตามโครงสร้างองค์การ

1.5 มีการดำเนินงาน

1.6 มีการประเมินผลการดำเนินงานจากโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ

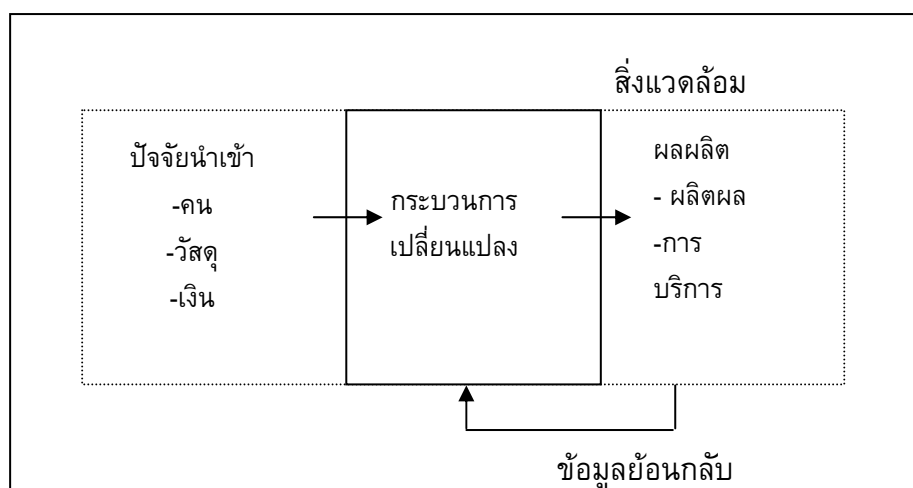
ในการประเมินประสิทธิผลขององค์การนั้น จะเป็นการประเมินภาพรวมขององค์การ ส่วนการประเมินผลการดำเนินงานจากโครงการและกิจกรรมตามข้อ 1.6 นั้นเป็นเพียงส่วนสนับสนุน ปลีกย่อยของผลที่คาดหวังให้เกิดขององค์การเท่านั้นเช่นความคาดหวังของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อดูแลการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาโดยมุ่งหวังในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กไทยให้ดีขึ้น ดังนั้นการประเมินประสิทธิผลของ สพฐ. ต้องดูที่ผลสำเร็จคือ นักเรียนเรียนจบหลักสูตรแล้วมีคุณภาพชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมมากน้อยเพียงไร สำหรับการวิเคราะห์ประสิทธิผลขององค์การทางการศึกษา จะไม่สามารถวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจนเหมือนในองค์การของเอกชน เช่นองค์การทางการเงิน องค์การทางอุตสาหกรรม เพราะว่าหากองค์การเหล่านี้ไม่มีประสิทธิผลองค์การก็อยู่ไม่ได้ ต้องขาดทุน ล้มเลิกกิจการไป ตรงกันข้ามกับองค์การของรัฐ เช่น โรงเรียนประถมศึกษารัฐเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องการลงทุน การบริการผลตอบแทนกลับคืนจึงไม่มีความชัดเจนเช่นในองค์การเอกชน วิธีการวิเคราะห์องค์การตามแนวคิดการใช้กลไกควบคุม มีวิธีการคือให้พิจารณาว่าองค์ประกอบที่เป็นการประเมินผลของงาน คือ ความสำเร็จของงานเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของงานว่างานที่ได้รับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การหรือไม่ เพียงไร องค์ประกอบทรัพยากร เปรียบเทียบกับภาระงานว่าใช้ทรัพยากรคุ้มค่ากับงานที่ได้รับจากภารงานดังกล่าวหรือไม่

2. การวิเคราะห์ประสิทธิผลองค์การตามแนวคิดเชิงระบบ (Systems Approach)

การวิเคราะห์ประสิทธิผลองค์การแนวนี้อาศัย ทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ทฤษฎีที่อธิบายว่าแต่ละสิ่งที่อยู่ในจักรวาล ไม่ว่าสิ่งเล็กหรือสิ่งใหญ่เพียงใดล้วนเป็นหนึ่งหน่วยระบบ มีคุณสมบัติความเป็นระบบ คือ เป็นหน่วยทำงาน มีผลผลิต มีกระบวนการ มีสิ่งป้อน มีขอบเขต เป็นส่วนย่อยของอภิระบบ ประกอบด้วยอนุระบบ ผลผลิตรวมของหน่วยระบบเกิดจากการทำงานประสานกันของอนุระบบ และแต่ละสิ่งมีความเป็นหน่วยระบบตามมิติต่าง ๆ กันในเวลาเดียวกัน (เจลิเยว บุรีภักดี. 2544?: 135) ส่วน จันทราณี สงวนนาม (2545: 83) อธิบายว่า ทฤษฎีระบบเป็นทฤษฎีที่มีการศึกษาขอบเขตครอบคลุมพฤติกรรมทุกส่วนขององค์การ ทำให้สามารถอธิบายพฤติกรรมองค์การได้ทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ

การศึกษาเป็นระบบการทำงานระบบหนึ่งเช่นเดียวกับระบบการทำงานอื่นๆ กล่าวคือมีสิ่งป้อน มีกระบวนการ และมีผลผลิต ไม่ว่าจะเป็นมองในระดับโรงเรียน หรือระดับกระทรวง การที่มองว่าการศึกษาเป็นระบบการทำงาน ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเพิ่มผลผลิต ลดความสิ้นเปลืองและความสูญเปล่า นั่นคือการเพิ่มประสิทธิผลและประสิทธิภาพนั่นเอง (ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์. 2541: 149-155)

สำหรับแนวคิดที่เป็นจุดเริ่มต้นในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนนั้น สามารถทำได้โดยการวิเคราะห์ประสิทธิผลเชิงระบบ ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของโรงเรียน และองค์การโดยทั่ว ๆ ไป ในประเด็นมุมมองขององค์การในฐานะที่เป็นระบบเปิด เดนิสัน (Denison. 1990: 5) ; ฮอย และมิสเกล (Hoy; & Miskel. 2005: 18-19) ได้อธิบายเรื่องนี้ไว้คล้ายคลึงกันอย่างน่าสนใจ โดยสรุปได้ว่ามุมมองของ องค์การในฐานะที่เป็นระบบเปิด เป็นการมองที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อพฤติกรรมองค์การ โดยไม่เชื่อว่าองค์การจะแยกอยู่อย่างโดดเดี่ยวโดยปราศจากการรับอิทธิพลใด ๆ จากภายนอกได้ อิทธิพลที่มากกระทบต่อโรงเรียน ในฐานะที่เป็นระบบเปิด ได้แก่ การแข่งขัน แย่งชิงทรัพยากร และแรงกดดันจากนโยบายและการเมือง รูปแบบองค์การในระบบเปิดนั้นไม่เพียงแต่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นแต่ยังขึ้นอยู่กับสิ่งเหล่านั้นอย่างแนบแน่น องค์การนั้นรับเอาสิ่งป้อนจากสิ่งแวดล้อมแล้วแปรเปลี่ยนสิ่งเหล่านั้นออกมาเป็นผลผลิต ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แสดงองค์การในฐานะที่เป็นระบบเปิด

ที่มา : Hoy, Wayne K.; & Miskel, Cecil G. (2005). *Educational Administration : Theory , Research , and Practice*. 7 th ed. p. 18.

จากภาพประกอบอธิบายได้ว่า ระบบของโรงเรียนนั้นมี 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยป้อนเข้า (Input) กระบวนการ (Process / Transformation Process) และผลผลิต (Outputs) โดยในแต่ละส่วนยังมีองค์ประกอบย่อย ๆ อื่นอีก และจะเห็นได้ว่า แต่ละส่วนจะมีปฏิริยาย้อนกลับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากส่วนของผลผลิต (Outputs) ไปยังกระบวนการ ตัวอย่างขององค์การในระบบเปิด คือ โรงเรียนที่เป็นระบบหนึ่งของสังคม ซึ่งรับทรัพยากร เช่น แรงงาน นักเรียน เงิน จากสิ่งแวดล้อม และวัตถุต่าง ๆ เข้ามาสู่กระบวนการจัดการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้บุคคลมีความสามารถอ่านออกเขียนได้ ทำให้นักเรียนได้รับการศึกษาในระดับต่าง ๆ ซึ่งก็ถือว่าเป็นผลผลิตที่มาจากระบบนั่นเอง (เจลิยว บุรีภักดี. 2538 : 235-236)

การมองโรงเรียนในฐานะระบบเปิดนั้นมีนักการศึกษา ได้แก่ สก๊อต (Scott. 1992, 1998) และพอนเดอร์ (Pounder. 1999 : 389) ได้เสนอแนวคิดสอดคล้องกันว่า ระบบสังคมเป็นระบบเปิด องค์การทางการทุกองค์การเป็นระบบสังคม แต่ทุก ๆ หน่วยระบบสังคมไม่จำเป็นต้องเป็นองค์การที่เป็นทางการ โรงเรียนก็เช่นเดียวกันจะได้รับผลกระทบจากค่านิยมของสังคม นโยบายการเมือง และประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น คนในสังคมจะปฏิบัติตนอยู่ภายใต้บทบาทและสถานภาพของตน ระบบสังคมนั้นแต่ละส่วนมีปฏิริยาต่อกันและกันทั้งหมด ระบบสังคมเน้นเป้าหมายเป็นสำคัญซึ่งในระบบจะมีเป้าหมายหลาย ๆ เป้าหมาย ในโรงเรียนที่มีระบบการเรียนและระบบควบคุมมีเป้าหมายมากมายเช่นกัน แต่เป้าหมายที่เป็นหลักรวม คือ การที่ระบบโรงเรียนสามารถเตรียมนักเรียนเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคม ระบบสังคมเป็นระบบที่มีโครงสร้าง แต่ละหน่วยของระบบต้องปฏิบัติงานที่แตกต่างกันออกไปตามหน้าที่เฉพาะเฉพาะทาง (Specialization) และการมีลำดับชั้นตอนที่ยึดหลั่น (Hierarchy) ระบบสังคมมีแบบแผน มีกฎหมายและระเบียบปฏิบัติมีระบบแทรกแซงหรือบทลงโทษ และให้รางวัล องค์การทางการทุกองค์การเป็นระบบสังคม แต่ทุก ๆ หน่วยระบบสังคม ไม่จำเป็นต้องเป็นองค์การที่เป็นทางการ

จันทราณี สงวนนาม (2545 : 84-86) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงระบบของโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทยไว้ว่ามีองค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบปัจจัยนำเข้าหรือสิ่งป้อน ประกอบด้วยนักเรียน บุคลากร อาคารสถานที่ หลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ กฎระเบียบ เงิน ชุมชน และสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จ
2. องค์ประกอบกระบวนการ ประกอบด้วยลักษณะงานที่ปฏิบัติ ได้แก่ การวางแผนนโยบาย การบริหาร การเรียนการสอน กิจกรรมพิเศษ การวัดผล การค้นคว้าวิจัย และการสนับสนุน ฯลฯ
3. องค์ประกอบผลงานหรือผลผลิต ในระบบราชการเรามักเรียกว่า ผลงาน ขณะที่วงการธุรกิจจะเรียกว่า ผลผลิต อย่างไรก็ตามทั้งสองคำก็มีความหมายเหมือนกัน แต่ใช้ตามสภาพลักษณะขององค์การที่แตกต่างกัน โดยปกติผลงานในระบบราชการจะมี 2 ประเภทคือผลงานด้านการบริการ และด้านผลผลิตที่สามารถนับได้ หรืออาจแบ่งผลผลิตเป็น ผลที่รัฐต้องการ ผลที่ประชาชนต้องการและผลที่ระบบต้องการ ผลผลิตของระบบงานการศึกษาจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับกระบวนการ และสิ่งป้อนเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไม่ว่าในฐานะใด แม้แต่ตัวนักเรียนเองควรปฏิบัติเนื้องาน

โดยคำนึงหน้าที่ของตน เพื่อช่วยกันสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่ดี ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติ

อย่างไรก็ตามในฐานะที่ระบบโรงเรียนประถมศึกษาเป็นระบบย่อยของระบบอื่น ๆ ในสังคม ย่อมต้องได้รับผลกระทบจากระบบอื่น ๆ จึงกลายเป็นแรงกดดัน ที่สำคัญมี 2 ประการคือ

1. แรงกดดันจากสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคมมีผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนดังจะเห็นได้จากการที่ประชาชนในสังคมมีมุมมองทางเศรษฐกิจว่าการศึกษาในปัจจุบันคือการลงทุน การศึกษาในปัจจุบันจะต้องแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ มีผลทำให้มีการเรียกร้องในการปฏิรูป ที่ต้องจัดให้นักเรียนมีคุณภาพ สามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบในผลของการจัดการศึกษา

2. แรงกดดันทางการเมือง สิ่งนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในปัจจุบัน เพราะว่าเมื่อมุมมองการบริหารจัดการของประเทศเปลี่ยนแปลงไป การบริหารการศึกษาก็เปลี่ยนแปลงตาม ดังจะเห็นได้จากการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเปลี่ยนไปตามการปฏิรูปทางการเมืองการปกครอง มีการกระจายอำนาจการศึกษา ไปสู่สถานศึกษา องค์ประกอบด้านนี้ จะมีผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาทั้งในระดับหน่วยงานบังคับบัญชาและที่โรงเรียนเป็นอย่างมาก เช่นในด้านนโยบาย การทุ่มเทงบประมาณ การให้เงินเดือน สวัสดิการ และความก้าวหน้า ส่วนในระดับโรงเรียนการเมืองในระดับท้องถิ่นก็มีส่วนโดยตรงต่อการดำเนินงานของโรงเรียน เช่น การให้การสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล การให้ความร่วมมือของผู้นำท้องถิ่นทั้งกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน

นักวิชาการบางท่านได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพและคุณภาพขององค์การ ว่าเป็นความคิดหลักของการศึกษาขององค์การตามทฤษฎีของระบบเปิด ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช่วงศตวรรษที่ 20 ประสิทธิภาพขององค์การกลายมาเป็นสิ่งที่มีความโดดเด่นในการศึกษาทฤษฎีองค์การ ดังจะเห็นได้จากคาเมรอน และเวทเทน (Hoy; & Miskel. 2001: 287-288 ; citing Carmeron; & Whetten. 1996) ได้เขียนไว้ในรายงานชิ้นหนึ่ง โดยสรุปว่าประสิทธิภาพ เป็นรากเหง้าสำคัญของการนำพาโรงเรียนไปสู่คุณภาพ แม้ว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผลไม่ใช่เรื่องเดียวกันแต่ทั้งสองต่างมุ่งเน้นและอธิบายผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนได้อย่างดี และเสนอว่าระบบสังคมแบบเปิดเป็นกรอบในการศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การที่สำคัญ

การมองโรงเรียนในฐานะระบบเปิด ในระบบสังคมนั้น ฮอย และมิสเกิล (Hoy; & Miskel. 2005: 22-23) ให้แนวคิดดังนี้

1. ระบบสังคมเป็นระบบเปิด โรงเรียนได้รับผลกระทบจาก ค่านิยมของสังคม และทรัพยากรในชุมชน การเมือง และประวัติศาสตร์ของชุมชน

2. ประชาชนอยู่ในระบบสังคม คนในสังคมจะปฏิบัติตนอยู่ภายใต้ ความต้องการพื้นฐานของตนแต่อยู่ภายใต้บทบาท และสถานภาพของตน

3. ระบบสังคมนั้น แต่ละส่วนมีปฏิสัมพันธ์กันและกันทั้งหมด ทั้งคุณลักษณะ และกิจกรรม เมื่อส่วนใดส่วนหนึ่งได้รับผลกระทบส่วนอื่น ๆ ก็จะได้รับด้วย เช่น เมื่อผู้ปกครองมีความต้องการ

ให้เปิดวิชาเรียนตามความประสงค์ของตนเพิ่มขึ้น ผู้บริหารก็จะได้รับผลโดยตรง แต่ในขณะเดียวกันครูผู้สอนและนักเรียนก็จะได้รับผลกระทบนั้น ๆ ด้วย

4. ระบบสังคมนั้น เน้นเป้าหมายเป็นสำคัญ ซึ่งในระบบจะมีเป้าหมายหลาย ๆ เป้าหมาย ในโรงเรียนที่มีระบบการเรียนและระบบควบคุมมีเป้าหมายมากมาย เช่นกัน แต่เป้าหมายที่เป็นหลักรวมคือ การที่ระบบโรงเรียนสามารถเตรียมนักเรียนเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคม

5. ระบบสังคมเป็นระบบที่มีโครงสร้างแต่ละหน่วยของระบบต้องปฏิบัติงานที่แตกต่างกันออกไปตามหน้าที่เฉพาะและการจัดสรรทรัพยากร ระบบโรงเรียน เป็นระบบราชการมีการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) เช่น ครูคณิตศาสตร์ ครูวิทยาศาสตร์ เน้นความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) เช่น ครูผู้สอน นักแนะแนวให้คำปรึกษา นักบริหาร และการมีลำดับชั้นตอน (Hierarchy) เช่น ศิษยานุศิษย์ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ และครูผู้สอน

6. ระบบสังคมมีแบบแผน มีกฎหมายและระเบียบปฏิบัติการที่เป็นทางการและมีแบบแผน พฤติกรรมที่สังคมร่วมกันวางไว้ โดยคาดหวังว่าทุกคนในสังคมจะรู้และร่วมกันปฏิบัติตามสิ่งนั้น ๆ

7. ระบบสังคมมีระบบแทรกแซงหรือบทลงโทษและให้รางวัล กล่าวคือถ้าหากผู้ใดปฏิบัติผิดไปจากแบบแผนจะถูกลงโทษโดยสังคม หากปฏิบัติถูกต้องก็จะได้รับรางวัลทั้งที่ โดยกลไกของทางการเช่น การไล่ออก การรอลงอาญา การให้สิ้นสุดการทำงาน การให้พ้นวาระ และการเลื่อนตำแหน่ง และการแทรกแซงที่ไม่เป็นทางการเช่น การพูดจาถากถาง การคว่ำบาตรและการยับยั้ง

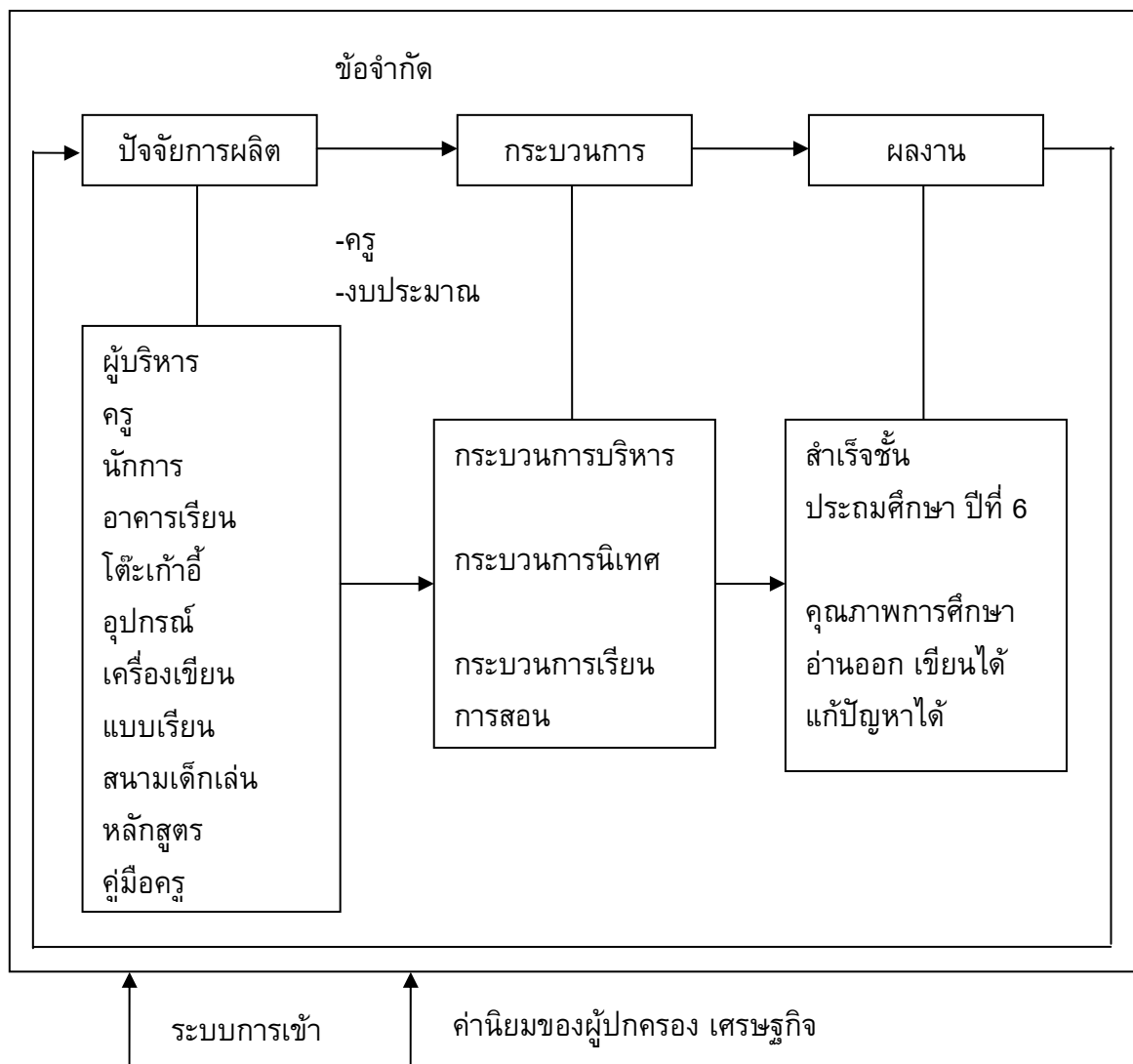
8. ระบบสังคมมีระบบการเมืองระบบความสัมพันธ์ของอำนาจที่ผลักดันสู่ความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม

9. ระบบสังคมจะมีลักษณะวัฒนธรรมที่เป็นเฉพาะของตนกล่าว คือ เป็นระบบที่มีการร่วมกันของค่านิยมที่เป็นเอกลักษณ์ร่วม (Shared Value)

10. ระบบสังคมเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์และมีความคิดรวบยอด กล่าวคือระบบสังคมจะมีการสร้างระบบทั่ว ๆ ไป ที่สามารถมองแบบประยุกต์ใช้ได้หน่วยสังคมอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยใหญ่หรือหน่วยเล็ก เช่นระบบห้องเรียน เราสามารถเทียบเคียงได้กับระบบสังคม ถ้าดูเพียงวัตถุประสงค์เพียงอย่างเดียว ในขณะที่พิจารณาโรงเรียนหรือขอบเขตการศึกษาว่าเป็นระบบสังคมระบบหนึ่งแต่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป

11. ทุกองค์การที่เป็นทางการอยู่ในระบบสังคม แต่ระบบสังคมทุกระบบไม่จำเป็นต้องเป็นองค์การที่เป็นทางการ

รุ่ง แก้วแดง; และ ชัยณรงค์ สุวรรณสาร (2536: 180) เสนอโมเดลของระบบการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ไว้ สอดคล้องกับการมองโรงเรียนในระบบเปิด ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงโมเดลของระบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สปช.

ที่มา : รุ่ง แก้วแดง; และชัยณรงค์ สุวรรณสาร. (2536). แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล และ ประสิทธิภาพขององค์กร ใน เอกสารประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎี และแนวปฏิบัติในการ บริหารการศึกษา หน่วยที่ 9-12. หน้า 180

จากภาพประกอบ โมเดลของระบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สปช. จะมีการนำเอาปัจจัยทั้งหมดที่เรียกอีกอย่างว่าทรัพยากร เข้าสู่กระบวนการ 3 กระบวนการ กระบวนการแรกคือกระบวนการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ และการประสานงาน ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร และนโยบายของรัฐบาล กระบวนการที่สองคือ กระบวนการนิเทศ ได้แก่การกำกับติดตาม ให้

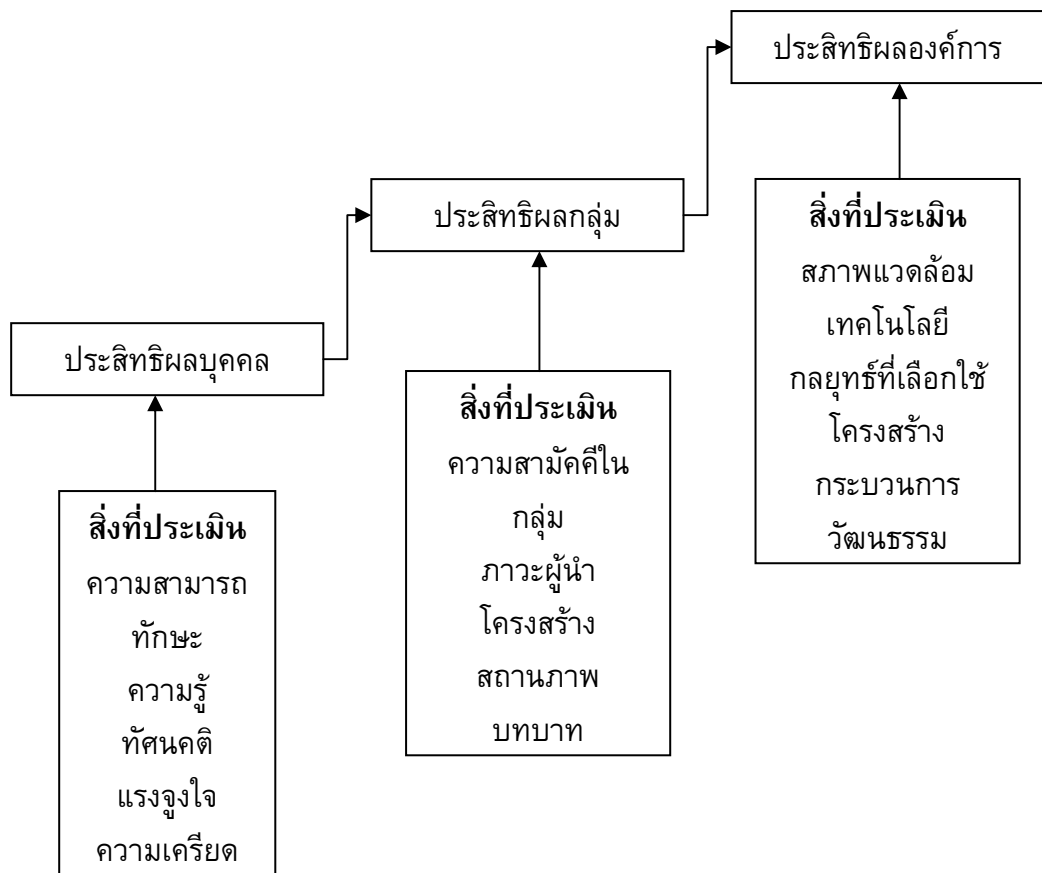
คำปรึกษาแนะนำ ในเรื่องการเรียนการสอน จุดเน้นคือโรงเรียนและห้องเรียนเพราะเป็นจุดที่เกิดของกิจกรรมการเรียนการสอน กระบวนการที่สาม คือ กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ ได้แก่การเตรียมการเรียนการสอน การจัดลำดับขั้นตอนการสอนความรู้ กิจกรรมที่จะดำเนินการแก่นักเรียนร่วมกับครู ตลอดจนการตรวจสอบผลการเรียนรู้ เมื่อผ่านกระบวนการทั้งสามแล้วก็จะเกิดผลผลิตหรือผลงาน คือนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพ สามารถอ่านออกเขียนได้ แก้ปัญหาเป็นเป็นต้น โดยมีอัตราการเข้าชั้นและการออกกลางคันในอัตราที่น้อย นอกจากนั้นก็จะมีการรับผลจากระบบภายนอกคือ สังคม เช่น ค่านิยมของผู้ปกครอง สภาพแวดล้อม และเศรษฐกิจ เช่น โรงเรียนที่อยู่ในเขตกันดาร ผู้ปกครองยากจน การเรียนของนักเรียนก็ย่อมได้รับผลกระทบ

3.4 การประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน

การประเมินประสิทธิผลขององค์กร เป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดขององค์กร การประเมินประสิทธิผลขององค์กรเป็นแนวคิดขององค์กรธุรกิจ ที่ต้องการตอบตัวเองว่าอะไรคือความสำเร็จ (Successful) เช่นในกรณีของบริษัทเจเนอรัลมอเตอร์ (GM) สหรัฐอเมริกาที่ต้องการบอกว่าบริษัทชาตอเนอร์ ที่เป็นบริษัทในเครือที่ตนตั้งขึ้นมากกว่า 12 ปี ต้องการตอบว่าบริษัทประสบความสำเร็จในการผลิตและขายรถยนต์ขนาดเล็กหรือไม่ แต่ปรากฏว่าไม่มีใครตอบได้ บางคนตอบว่ามี บางคนตอบว่าไม่มี หรือบางคนตอบว่าไม่แน่ใจ แสดงให้เห็นว่า การจะบอกว่าองค์กรใด ๆ มีประสิทธิผลเป็นเรื่องยากขึ้นอยู่กว่าแต่ละคนจะให้นิยามคำว่าความสำเร็จไว้อย่างไร เพราะบริษัทมีผลการขายเริ่มต้นที่ดี แต่ต่อมาลดลง รถที่ผลิตออกมามีคุณภาพ ได้รับความเชื่อมั่นและความพึงพอใจจากลูกค้า แต่ในส่วนของผลผลิต การลงทุน และผลกำไร ยังไม่เป็นที่น่าพอใจเมื่อเทียบกับบริษัทอื่นเช่น ฮอนด้า โตโยต้า บริษัทต้องสูญเสียเงินประมาณหนึ่งล้านดอลลาร์ ในการดำเนินงาน สุดท้ายบริษัทเจเนอรัลมอเตอร์ต้องยกเลิกบริษัทชาตอเนอร์ที่เป็นบริษัทลูกข่าย ในปี 1993 เหตุดังกล่าวทำให้เห็นปัญหาใหญ่ของการนิยามคำว่า ประสิทธิผลองค์กรว่าคืออะไรกันแน่ อะไรคือสิ่งที่บ่งบอกว่าองค์กรบรรลุเป้าหมาย ต่อมาจึงมีการสร้างเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อประเมินประสิทธิผลองค์กรจนเป็นที่นิยมอย่างมาก โดยเป็นการประเมินประสิทธิผลองค์กรที่ครอบคลุมเกณฑ์ต่าง ๆ ตามประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ซึ่งมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (Robbins. 1997: 46-49) 1) การวัดผลทางการเงิน 2) ผลผลิต 3) ความเจริญเติบโตขององค์กร 4) ความพึงพอใจของลูกค้า 5) คุณภาพของสินค้า 6) ความยืดหยุ่น 7) ความก้าวหน้า และความพึงพอใจของพนักงาน 8) การให้การยอมรับของสังคม

บอสเสิร์ต (Bossert. 1988) กล่าวว่า การประเมินประสิทธิผลขององค์กรนั้น เราอาจกำหนดตัวชี้วัดตัวใดก็ได้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดคุณลักษณะขององค์กรนั้น ๆ ในขณะที่ จันทราณี สงวนนาม (2545: 112-114) ชี้ชัดลงไปว่า เกณฑ์ที่ใช้ประเมินเพื่อตัดสินความมีประสิทธิภาพของ

องค์การมีหลายรูปแบบทั้งเกณฑ์เดี่ยวและเกณฑ์รวม เกณฑ์เดี่ยว (Single Criterion) เกณฑ์เหล่านี้มักได้รับการยอมรับจากบุคคลโดยทั่ว ๆ ไป เกณฑ์เหล่านี้ได้แก่ การมีผลกำไรสูง ความพึงพอใจ ผลการปฏิบัติงานในภาพรวม ผลผลิตขององค์การ การลาออก ฯลฯ ส่วนเกณฑ์รวม (Multiple Criterion) การใช้หลายเกณฑ์เพราะองค์การต่าง ๆ มักจะมีการกำหนดเป้าหมายไว้หลายประการ ดังนั้น เกณฑ์ ในการประเมินประสิทธิผลขององค์การจึงต้องมีหลายประการ จึงมักจะมี การใช้เกณฑ์เดี่ยวหลาย ๆ เกณฑ์รวมกันเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การ เช่น เกณฑ์ที่รวมเอาความพึงพอใจ การมีผลกำไรสูง รวมทั้งความเจริญเติบโตขององค์การร่วมกัน สอดคล้องกับ ภรณ์ (กิริติบุตร) มหานนท์ (2529: 185-187) ที่เสนอแนวทางประเมินประสิทธิผลองค์การ 3 แนวทางด้วยกัน คือ 1) การประเมินประสิทธิผลในแง่ของเป้าหมาย เป็นการพิจารณาว่าองค์การนั้นมี ประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงานว่าบรรลุเป้าหมายขององค์การหรือไม่ โดยใช้เป้าหมายขององค์การเป็น เกณฑ์ 2) การประเมินประสิทธิผลในแง่ของระบบ – ทรัพยากร เป็นการประเมินประสิทธิผลของ องค์การโดยอาศัยแนวคิดที่ว่าองค์การเป็นระบบเปิดซึ่งมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในการ แลกเปลี่ยน และแข่งขันกันจึงประเมินโดยพิจารณาความสามารถขององค์ การในการแสวงหา ผลประโยชน์จากสภาพแวดล้อม เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ต้องการ 3) การประเมินประสิทธิผล โดยใช้หลายเกณฑ์ เป็นการวัดประสิทธิผลองค์การโดยใช้เกณฑ์หลายอย่าง เพื่อพิจารณาผลสำเร็จ ขององค์การ ซึ่งผู้ให้แนวคิดในการประเมินประสิทธิผลโดยวิธีนี้ ได้แก่ มาโฮนี และเวทส์เชล (Steers. 1977: 44 ; citing Mahoney; & Weitzel. 1969) ที่ให้ทัศนะว่า เกณฑ์ประสิทธิผลของ องค์การธุรกิจและหน่วยงานวิจัยพัฒนา ได้แก่ ความสามารถในการผลิต การสนับสนุนการใช้ การวางแผน ความเชื่อถือได้และความคิดริเริ่ม ส่วนเกณฑ์ประสิทธิผลของหน่วยงานวิจัยและ พัฒนา ควรใช้ความน่าเชื่อถือได้ ความร่วมมือและการพัฒนา กิ๊บสัน และคนอื่น ๆ (Gibson; et al. 1991: 28) ได้เสนอเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลองค์การว่าจะต้องพิจารณาในส่วนของ ประสิทธิภาพของบุคคล ประสิทธิภาพของกลุ่ม และประสิทธิภาพขององค์การในลักษณะที่ลดหลั่นกันไป ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 แสดงลักษณะของประสิทธิผลที่มีลักษณะลดหลั่นกัน

ที่มา : Gibson, James L. ; et al. (1991) *Organization*. p. 28

ในขณะที่ พาร์สัน (Hoy; & Ferguson. 1985 : 121-122 ; citing Parson. 1960) ได้เสนอ แนวคิดในการวิเคราะห์ระบบสังคมที่ต้องการต่อสู้เพื่อการอยู่รอด โดยกล่าวว่าจะต้องมีการทำหน้าที่ 4 ประการ ได้แก่ การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม (Adaptation) การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) การบูรณาการ (Integration) และการคงไว้ซึ่งระบบค่านิยม (Latency) ต่อมา ฮอย และมิสเกิล (Uline; et al. 1998: 465 ; citing Hoy; & Miskel. 1982,1991,1996) ได้ปรับมาใช้เป็นแนวคิดในการประเมินประสิทธิผลองค์กรโดยมองในมุมของระบบสังคม และได้เสนอว่าเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนมี 4 มิติคือ การปรับตัวขององค์กร (Organizational Adaptation) ผลผลิตขององค์กร (Organizational Productivity) ความกลมเกลียวในองค์กร (Organizational Cohesiveness) ความรู้สึกผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) (Uline; et al. 1998: 465 ; citing Hoy; & Miskel. 1982)

ไลท์ฟุต (Lightfoot. 1986: 12) ; ชิดชนก เชิงเชาว์; อัมภา บุญช่วย; และ ทวี ทองคำ (2541: 133) กล่าวสอดคล้องกันว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ที่เป็นทักษะพื้นฐานเป็นเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนที่ปราศจากข้อสงสัย และมีการนำมาใช้อย่างมากที่สุด ในการตัดสิน

ความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน เหตุผลประการหนึ่งคือมันง่าย และสะดวกในการให้นิยาม และการวัดประสิทธิผลโรงเรียนจากผลสัมฤทธิ์ และคะแนนจากการสอบ เป็นคุณลักษณะของประสิทธิผลโรงเรียนโดยไม่มีการวิพากษ์ใด ๆ โรวาน, ดิวเยอร์ และบอสเสริท (Sergiovanni. 1991 : 78 ; citing Rowan, Dwyer; & Bossert. 1982) กล่าวว่า การนิยามเพื่อประเมินประสิทธิผลเช่นนี้เป็นการนิยามความหมายอย่างแคบ ๆ และถือว่าการประเมินโดยใช้เกณฑ์ประเมินเพียงเกณฑ์เดียว (Uni-dimensional Criterion) เป็นการประเมินแบบดั้งเดิม

นักวิชาการการวัดและการประเมิน นักสังคมวิทยาองค์กร ที่มีความเชี่ยวชาญในการประเมินประสิทธิผลองค์กร ต่างก็ชี้ว่าการประเมินประสิทธิผล ควรจะใช้หลายเกณฑ์ ในการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน การประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน ควรใช้เกณฑ์แบบพหุ (Multidimensional Criteria) ทั้งนี้เพราะการประเมินโดยใช้เกณฑ์เดียว เช่นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าเป็นประสิทธิผลของโรงเรียนทั้งหมด (Hoy; & Miskel. 2005: 289-292 ; ธงชัย สันติวงษ์. 2541: 31) การใช้เครื่องมือวัดประสิทธิผลโดยใช้เกณฑ์แบบพหุ เป็นการสร้างแบบจำลองทางการวิจัย ที่มีการตั้งสมมุติฐาน และนำไปทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลักที่อาจมีผลต่อความสำเร็จ ผลจากการวิจัยจะมีความน่าเชื่อถือได้มากกว่าเครื่องมือวัดประสิทธิผลเชิงเดียว ซึ่งเป็นการยากที่จะยอมรับว่าตัวแปรเกณฑ์เดียวจะครอบคลุมเพียงพอต่อการวัดประสิทธิผลขององค์กร สเตียร์ส อธิบายว่า ทั้งนี้เพราะองค์กรโดยทั่วไปมักมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์มากกว่าหนึ่งประการ (Steers. 1977: 54) และในประเด็นประสิทธิผลนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) มีความคาดหวังที่แตกต่างกันออกไป ทำให้การตัดสินใจว่าองค์กรใดมีประสิทธิภาพ จึงมีความแตกต่างกันออกไป จึงจำเป็นต้องมีการวัดประสิทธิผลองค์กรในรูปแบบของเกณฑ์แบบพหุ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั่นเอง (Robbins. 1997: 45-46)

นักวิจัยบางส่วนได้ขยายนิยามของประสิทธิผลของโรงเรียนเพิ่มเติมจากการศึกษาเพียงเกณฑ์เดียว เช่น ครีเมอร์ส (Creemers. 1993) เสนอว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนสามารถวัดได้จากทักษะพื้นฐานทั่วไปที่มีอยู่ในหลักสูตร ทักษะระดับสูง ทักษะทางสังคม เจตคติ หรือเป้าหมายทางการศึกษาด้านอื่น ๆ ส่วน ลิปซิเทซ (Sergiovanni. 1991: 79 ; citing Lipsitz. 1984) ได้ใช้เกณฑ์ทั่วไป 6 ประการในการบ่งบอกถึงความสำเร็จของโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ 1) การที่โรงเรียนมีระบบระเบียบในการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ในขณะที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ถึงเกณฑ์ที่พอใจหรือสูงกว่า 2) โรงเรียนมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนานักเรียนให้มีระดับของทักษะพื้นฐาน และวัตถุประสงค์ทางปัญญา 3) ครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินการเพื่อให้มีความสามารถในการเรียนรู้ที่สูง 4) โรงเรียนยอมรับในบทบาทของชุมชนและความคาดหวังของชุมชน 5) โรงเรียนมีความสุขในการเป็นตัวแทนชั้นเลิศของชุมชน 6) โรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ได้ดี ในการตอบสนองต่อความแตกต่างด้านเชื้อชาติ เช่นการที่คนต่างเชื้อชาติอยู่ร่วมกัน การนำนักเรียนไปส่งยังแหล่งการเรียนรู้ และการแก้ปัญหาอื่น ๆ สำหรับ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2538) เสนอว่าการวัดผลผลิตทางการศึกษานั้นควรวัดทั้งผลผลิตที่เป็นวิชาการ และผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการด้วย

ฮอย และมิสเกิล (Hoy; & Miskel. 2005: 275) กล่าวว่าในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การจะบอกว่าโรงเรียนมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น มีหลักกว่าประสิทธิภาพไม่ใช่ของสิ่งเดียวแต่ประสิทธิภาพจะประกอบด้วย ระบบเปิด ที่มีปัจจัยนำเข้า (มนุษย์ และทรัพยากร) กระบวนการเปลี่ยนสภาพ (กระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในและโครงสร้างองค์การ) และผลผลิต (สัมฤทธิ์ผลของผลผลิต)

มอท (Hoy; & Miskel. 2001: 305-307 ; citing Mott. 1972) เสนอองค์ประกอบในการประเมินประสิทธิภาพของโรงเรียน 4 ประการคือความสามารถในการทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น การพัฒนาให้นักเรียนมีเจตคติทางบวก การปรับเปลี่ยนโรงเรียนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

เอดมอน (Hoy; & Miskel. 2005 : 281; citing Edmons 1979) เสนอว่าการประเมินประสิทธิภาพของโรงเรียนควรประเมินจาก

1. ความเป็นผู้นำของผู้บริหาร
2. การให้ความสำคัญกับทักษะพื้นฐาน
3. ความคาดหวังให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูง
4. บรรยากาศที่ปลอดภัยอบอุ่น
5. การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ
6. สภาพแวดล้อมที่เป็นระเบียบเรียบร้อย

ฮอย และมิสเกิล (Hoy; & Miskel. 2005: 281) ได้ศึกษางานวิจัยประสิทธิภาพของโรงเรียนหลายชิ้น และได้นำเสนอองค์ประกอบของประสิทธิภาพของโรงเรียนของนักวิจัยที่น่าสนใจและมีความเหมือนกันขององค์ประกอบจากแนวคิดของนักวิจัยประสิทธิภาพสองท่านดังนี้ (Hoy; & Miskel. 2005: 281; citing Purkey & Smith. 1983 ; Scheerens & Bosker. 1997)

องค์ประกอบของประสิทธิภาพของโรงเรียน

องค์ประกอบประสิทธิภาพของ สมิธและเพอร์กี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการ
2. การวางแผนและการกำหนดเป้าหมายในหลักสูตร
3. เป้าหมายโรงเรียนมีความชัดเจน
4. การใช้เวลาในการดำเนินการกิจของโรงเรียน
5. ผลสำเร็จทางวิชาการ
6. บรรยากาศที่เรียบร้อย
7. การคำนึงถึงชุมชน
8. การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม
9. การบริหารจัดการโรงเรียน
10. การพัฒนาครู
11. การมั่นคงในงาน
12. การร่วมกันวางแผนในหมู่คณะ
13. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยอื่น

องค์ประกอบประสิทธิภาพของ ซีเรนส์และโบสเกอร์

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการ
2. คุณภาพของหลักสูตร
3. การเน้นที่ผลสัมฤทธิ์
4. เวลาที่ใช้ในการเรียนรู้
5. ผลย้อนกลับและการเสริมแรง
6. บรรยากาศชั้นเรียน
7. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
8. การเรียนรู้แบบอิสระ
9. การวัดศักยภาพบุคคล
10. ความเห็นพ้องกันและความสามัคคีในหมู่คณะ
11. โครงสร้างงานที่ชัดเจน
12. การปรับเปลี่ยนโครงสร้างงานที่เหมาะสม

กิลแฮม (Gillham. 2000) เสนอเกณฑ์การวัดประสิทธิผลของโรงเรียนดังนี้

1. มีพันธกิจชัดเจน
2. สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นระเบียบเรียบร้อย
3. บรรยากาศที่มีการคาดหวังสูงในความสำเร็จ
4. โอกาสและเวลาในการเรียนรู้
5. ความเป็นผู้นำทางวิชาการ
6. การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน

ออนสไตน์ (Lunenberg & Ornstein. 2004: 411-412; citing Orstein. 2003:474)

สรุปว่าเกณฑ์ตัดสินความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาที่มี 12 ประการคือ

1. ผลคะแนนจากผลสอบอ้างอิงปกติ
2. คะแนนจากการเทียบกับเกณฑ์อ้างอิง
3. คะแนนจากแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเช่นการเขียน หรือการวัดอย่างอื่นที่ไม่ได้กำหนด

ในวัตถุประสงค์

4. คะแนนจากผลผลิตคือความคิดรวบยอดของนักเรียน
5. ความเห็นของครูและผู้บริหารเกี่ยวกับการบรรลุเป้าหมายของนักเรียน
6. ความคิดของผู้ปกครองและชุมชน
7. การมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมเสริมหลักสูตร
8. รางวัลที่นักเรียนได้รับ
9. อัตราการมาเรียน
10. จำนวนวัสดุ สื่อ ที่นักเรียนยืมจากห้องสมุด
11. คุณภาพความสามารถในโปรแกรมอื่น ๆ เช่น งานศิลปะ การดนตรี และการแสดง
12. การให้การสนับสนุนของชุมชนต่อโรงเรียน

สำหรับ ดาฟท์ (Daft. 1986) ; กิบสัน และคนอื่นๆ (Gibson; et al. 1991: 29-33)

อธิบายตรงกันถึงโมเดลของประสิทธิผลที่ยืนยันว่าโรงเรียนนั้น ๆ มีประสิทธิผลหรือไม่นั้นมี

3 โมเดลสำคัญ คือ

1. โมเดลวัตถุประสงค์ (Goal Model of Organization Effectiveness) ขององค์การที่มีประสิทธิผล แบ่งวัตถุประสงค์เป็น 2 อย่าง คือ 1) วัตถุประสงค์ที่เป็นทางการ (Official Goals) 2) วัตถุประสงค์ที่เป็นเชิงปฏิบัติการ (Operative Goals)

2. โมเดลระบบทรัพยากร (System-Resource Model of Organization Effectiveness) คือ การมีประสิทธิผลขององค์การอยู่ที่ความสามารถ ที่จะเปรียบเทียบความสามารถในการต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ขาดแคลน หรือที่มีค่ามากกว่า โมเดลที่อาศัยทฤษฎีระบบ เป็นการอธิบายพฤติกรรมบุคคลในองค์การที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายใน และภายนอกองค์การ พิจารณาในส่วนของการพฤติกรรมการทำงานบุคคลและกลุ่มภายในองค์การนั้น เป็นกระบวนการ

เปลี่ยนแปลง การทำงานขององค์การไปสู่ผลผลิต ส่วนภายนอกองค์การก็ได้รับการกดดันในเรื่องการแข่งขันกันให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่จำเป็น

3. โมเดลผสมผสานระหว่างเป้าหมายและระบบทรัพยากร (An Integrated Goal and System-Resource Model of Organization Effectiveness) เป็นการมองต่อจากเกณฑ์หลักโดยการมององค์การในระบบเปิด มีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการคือ 1) มิติเวลา 2) มิติองค์ประกอบพหุ เป็นการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) 3) มิติเกณฑ์ที่หลากหลาย โดยยึดหลักการ คือ ไม่มีเกณฑ์ใดดีที่สุด จึงต้องวัดในลักษณะของวิธีการเชิงระบบ โมเดลที่เกิดจากการบูรณาการในทุกโมเดล และทุกมิติ สามารถนำไปใช้ในการศึกษาประสิทธิผลและคุณภาพของโรงเรียนได้ โดยจะต้องมีการปรับ และประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมต่อไป โดยมีสิ่งชี้วัดคือ 1) ปัจจัยนำเข้าได้แก่ ทรัพยากร และเงิน สิ่งอำนวยความสะดวก ความพร้อมของนักเรียน ความสามารถของครู เทคโนโลยี การสนับสนุนจากผู้ปกครอง การเมือง และระบบการรับรองมาตรฐานการศึกษา 2) กระบวนการ ได้แก่ ความสม่ำเสมอ และวิสัยทัศน์ บรรยากาศของสุขภาพ ระดับแรงจูงใจ บรรยากาศในโรงเรียนและห้องเรียน คุณภาพของหลักสูตร คุณภาพการสอน เวลาที่ใช้เรียน และคุณภาพของผู้นำ และ 3) ผลลัพธ์ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้ของนักเรียน อัตราการขาดงานของครู อัตราการออกกลางคัน และคุณภาพการปฏิบัติงาน (Hoy; & Miskel. 2001: 289–300)

อย่างไรก็ตามการศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียน เป็นเพียงหัวข้อหนึ่ง ของการวิจัยทางการศึกษาในด้านการศึกษาประสิทธิผลขององค์การ มีการพัฒนารูปแบบการวิจัยอยู่ตลอดเวลา โครงสร้างขององค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรทางการศึกษาที่มีตัวแปรเกี่ยวข้องมากมาย ฉะนั้นตัวแปรที่นักวิจัยนำมาศึกษา ควรเป็นตัวแปรที่ครอบคลุมทั้งระบบการศึกษา ที่มีปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ทั้งในระดับโรงเรียน ระดับห้องเรียน ตัวแปรแต่ละระดับที่นำมาศึกษาต้องมีความสัมพันธ์และอยู่ร่วมกันในองค์การ (Scheerens; & Creemers. 1988: 702 ; citing Fraser; et al. 1987 ; Walberg. 1976)

จากผลงานของ ดัทไวเลอร์ ที่ทบทวนวรรณกรรม โดยการสังเคราะห์จากผลการศึกษาของ เพอร์กี และสมิธ ; โรคซ์ และเบเกอร์ ; สเตดแมน ; เวสัน และคนอื่น ๆ ; วิมเพิลเบอร์ก และ สมิธ ; เทดไลน์ และสตริงฟีลด์ ; ดัทไวเลอร์ (Sergiovanni. 1991: 88 ; citing Duttweiler's. 1990; Purkey; & Smith. 1982 ; Rouche; & Baker. 1986 ; Stedman. 1987 ; Wayson; et al. 1988 ; Wimpellberg, Teddlie; & Stringfied. 1989 ; Duttweiler's. 1988) แสดงให้เห็นว่าหากจะนิยามองค์ประกอบของประสิทธิผลของโรงเรียนใหม่ที่ได้จากผลการศึกษาในระยะแรก ประสิทธิผลของโรงเรียนควรมีคุณลักษณะที่ประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ต่อไปนี้คือ 1) เน้นที่นักเรียนเป็นสำคัญ 2) มีการนำเสนอหลักสูตรสำหรับคนที่มีความต้องการเรียน 3) จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมผลการเรียนรู้ของนักเรียน 4) มีการสร้างบรรยากาศที่เป็นไปในทางบวก 5) ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ ทางวิชาการ 6) มีการส่งเสริมการพัฒนาที่มั่งคั่ง 7) มีการฝึกการเป็นผู้นำร่วมกัน 8) ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 9) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

เว็บสเตอร์ และโอลสัน (Webster; & Olson. 1984) กล่าวว่าการศึกษาถึงประสิทธิผลของโรงเรียนนั้น มีหลายปัจจัยที่จะต้องมีการพิจารณา แม้ว่าโดยทั่ว ๆ ไปมักจะนึกถึงผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เอ็ดมอน (Edmonds. 1992) ได้กล่าวถึงการตรวจสอบประสิทธิผลของโรงเรียน โดยการพิจารณาจาก การมีผู้นำที่เข้มแข็ง ความเป็นระเบียบเรียบร้อย บรรยากาศที่มีความเอื้ออาทรต่อกัน การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และการมุ่งไปที่การสอนทักษะที่สำคัญให้กับนักเรียน สอดคล้องกับ ลูเนนเบิร์ก และออร์นสไตน์ (Lunenburg; & Ornstein. 2004: 410) ได้เสนอว่าการศึกษาว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิผลหรือไม่นั้น เกณฑ์ที่ใช้เป็นหลักของการวัดประสิทธิผลของโรงเรียน คือ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยมีตัวชี้วัดโดยทั่ว ๆ ไปคือ 1) การเปรียบเทียบระหว่างผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังกับผลสัมฤทธิ์ที่เป็นอยู่ของนักเรียน 2) วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนด้วยเกรตว่าเพิ่มขึ้นหรือไม่ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของคะแนนระหว่างโรงเรียนประเภทเดียวกัน เมื่อผู้ปกครองมีรายได้และชนชั้นทางสังคมไม่แตกต่างกัน 4) เปรียบเทียบกลุ่มของนักเรียนโดยจำแนกตาม เพศ และชนชั้นทางสังคม 5) วิเคราะห์เกี่ยวกับเกรตที่มีอัตราเพื่อสูง ความโด่งดังของระดับผลสัมฤทธิ์ นอกจากนี้ยังสามารถใช้เกณฑ์ต่อไปนี้วัดประสิทธิผลของโรงเรียนได้อีกด้วยคือ (Lunenburg; & Ornstein. 2004: 409 - 410)

1. ความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
2. การเข้าใจในภารกิจของโรงเรียน คือการที่คณะครูทั้งหมดในโรงเรียน มีความรู้สึกผูกพันและรู้ถึงวัตถุประสงค์ขององค์กร การจัดลำดับงาน กระบวนการวัดและประเมิน และ มีความรับผิดชอบร่วมกัน
3. การมีภาวะผู้นำทางวิชาการ คือการที่ครูใหญ่เป็นคนที่เข้าใจในงานวิชาการและมีคุณลักษณะที่จะประยุกต์งานไปสู่ประสิทธิผล
4. บรรยากาศที่มีความคาดหวังสูง คือการที่บุคคลในคณะมีความสามารถที่จะนำนักเรียนไปสู่การเรียนรู้เพื่อรอบรู้ในทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็น
5. การให้เวลามาก ๆ ในการปฏิบัติการกิจของโรงเรียน คือการมีเวลาที่จะให้กับนักเรียนในการวางแผนการจัดกิจกรรม และฝึกทักษะต่าง ๆ
6. ความถี่ในการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน คือการใช้เวลาในการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์นักเรียนเป็นรายบุคคล และมีโปรแกรมเพื่อการช่วยเหลือ แนะนำนักเรียนเป็นรายบุคคล
7. การมีความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนในเชิงบวก คือการที่มีการส่งเสริมให้ผู้ปกครองสนับสนุนในการกิจ และกิจกรรมของโรงเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์นักเรียนดีขึ้น

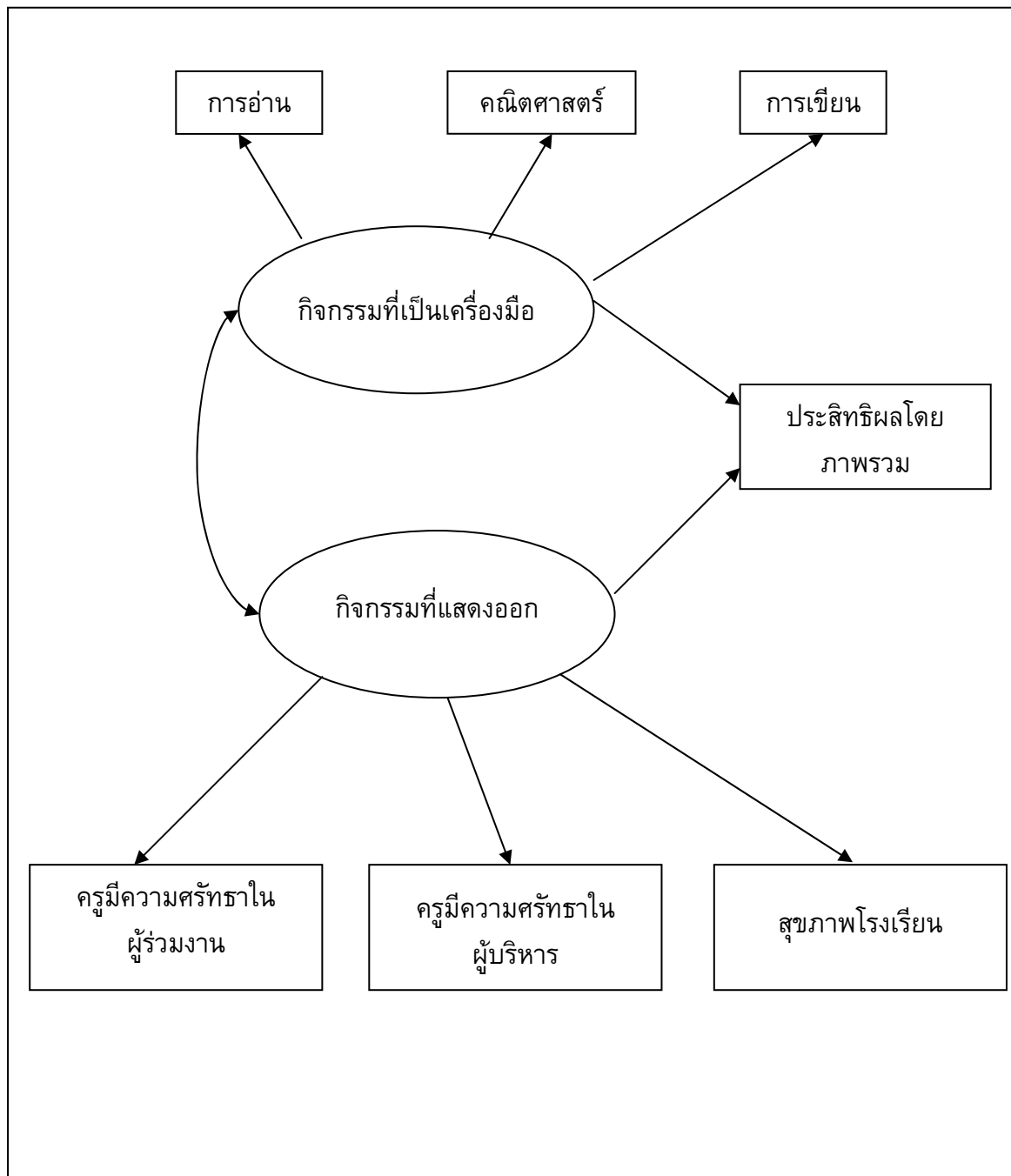
สำหรับ วอลช์ (Walsh. 1999: 235) วิเคราะห์ว่าโรงเรียนมีเป้าหมายสูงสุดคือการบริหารงานร่วมกับคณะครู และนักเรียนให้โรงเรียนมีประสิทธิผล โดยนักเรียนในโรงเรียนทุกคนมีการเรียนรู้อย่างเต็มที่ องค์กรประกอบที่ส่งเสริมให้เกิดความมีประสิทธิผลของโรงเรียนมีดังนี้

1. การเข้าถึงความสำเร็จที่แท้จริง
2. การเข้าถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ

3. การรับรู้ถึงบริบทที่อยู่รอบโรงเรียน
4. การรับรู้ถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของทีมงาน
5. การรับรู้ถึงระดับและความสามารถของนักเรียน
6. มีระบบบริหารข้อมูลที่มีประสิทธิผล
7. การรับรู้ถึงลำดับของงานและการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน
8. การมีวิสัยทัศน์และรู้ว่าเป้าหมายของโรงเรียนอยู่ที่ไหน

จากการศึกษาของนักวิชาการประสิทธิผลของโรงเรียนคือ เทดไลน์; เรย์โนลด์; และคนอื่น ๆ ; ครีเมอร์ส , และ ฮิล และโรว์ , (Van Damme; et al. 2002: 396-397 ; citing Teddlie. 1994, Reynolds; et al. 1994 , Creemers. 1994, Hill; & Rowe. 1996) ได้ข้อเสนอว่าการวิจัยประสิทธิผลโรงเรียนจะต้องมองที่หน้าที่ (Function) ของโรงเรียนให้กว้างขึ้นโดยในระยะแรกมีการศึกษาเฉพาะระดับโรงเรียน แต่ต่อมาพบว่าจำเป็นต้องศึกษากระบวนการในห้องเรียนด้วยเพราะแท้จริงแล้ว กระบวนการในห้องเรียนมีความสำคัญกว่าระดับโรงเรียน

สำหรับ ยูไลน์ และคนอื่น ๆ (Uline; et al. 1998: 470-471) ได้พยายามสร้างโมเดลของการวัดประสิทธิผลของโรงเรียนจากงานวิจัยต่าง ๆ เช่น งานวิจัยของ กูดแมน และเพ็นนิง (Goodman; & Pennings. 1977) ; ฮอย และมิสเกิล (Hoy; & Miskel. 2005) และมอร์แกน (Morgan. 1997) ซึ่งเป็นโมเดลที่สามารถวัดประสิทธิผลได้อย่างเป็นปรนัย โดยแบ่งประสิทธิผลของโรงเรียนออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ (Sweetland; & Hoy. 2000 : 711) 1) ด้านการเรียนการสอน (Instrumental) คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (Student Achievement) 2) ผลผลิตที่แสดงออกถึงความรู้สึก (Expressive Outcomes) คือ บรรยากาศของโรงเรียน (School Climate) และ ความไว้วางใจกัน (Trust) ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แสดงโมเดลการวัดประสิทธิผลของโรงเรียนของ ยูไลน์ และคนอื่น ๆ (Uline; et al. 1998 : 469)

ที่มา : Uline; et al. (1998). *School Effectiveness : The Underlying Dimentions*. p. 469

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530 : 32-35) ได้แบ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ถือว่าเป็นผลผลิตทางการศึกษาออกเป็น 2 ด้านคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่ใช่ด้านวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2538) ที่กล่าวว่า การวิจัยทางการศึกษาที่มีข้อมูลดล้น โดยทั่วไปเป็นการศึกษาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดให้ตัวแปรตามในการวิจัย คือผลผลิตทางการศึกษา (Educational Outcomes) ซึ่งได้แก่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (Academic Achievement) และผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการ(Non Academic Achievement) โดยตัวแปรต้นที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ การเลี้ยงดู คุณภาพของครู วิธีการเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้แนวคิดของ แวน แดม และคนอื่นๆ (Van Damme; et al. 2002 : 384) ที่น่าสนใจอย่างยิ่ง โดยเสนอว่าควรมีการประเมินประสิทธิผลโรงเรียนสองส่วน ดังนี้คือ

1. ผลผลิตที่เป็นวิชาการ (Academic Output) ของโรงเรียน โดยวัดจากคะแนนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาไทย อันเป็นวิชาที่เป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้ และเป็นวิชาที่เป็นทักษะพื้นฐานของนักเรียน โดยวัดจากเกรดในวิชาดังกล่าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6(ช่วงชั้นที่ 2) ดังที่ ครีเมอร์ส และเรย์โนลด์ (Creemers; & Reynolds. 1996: 262-263) ให้เหตุผลว่าวิชาคณิตศาสตร์ และภาษาไทยเป็นวิชาที่ครอบคลุมทักษะพื้นฐานความรู้ของบุคคล ได้แก่ การอ่านออก เขียนได้ และคิดเป็น

2. ผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการ (Non-Academic Output) อาศัยแนวคิดของแวน แดม; และคนอื่นๆ (Van Damme; et al. 2002: 396-397) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยประสิทธิผลของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประเทศเบลเยียม เป็นการศึกษาแบบพหุระดับ ที่ศึกษาแบบระยะยาวถึง 10 ปี ใช้เครื่องมือวัดประสิทธิผลที่พัฒนาโดย แวน แลนเดกแฮม; และคนอื่นๆ (Van Damme ; et al. 2002: 396-397 ; citing Van Landegham; et al. 2002) ซึ่ง แวน แลนเดกแฮม ได้พัฒนาเครื่องมือชื่อ The Loso Well-Being Questionnaireที่ปรับปรุงมาจากสมิท และวอสท์ (Van Damme; et al. 2002: 396-397 ; citing Smiths; & Vorst. 1980) ; แจนเซน (Van Damme; et al. 2002: 396-397 ; citing Janssen. 1982) และสโตล (Van Damme; et al. 2002: 396-397; citing Stoel's. 1980) ชื่อ "Academic self-concept" ซึ่งมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือไว้นำเชื่อถือ โดยข้อคำถามมีทั้งเชิงบวก และเชิงลบ มีทั้งหมด 8 ด้าน ดังนี้

1. ความสนใจในสิ่งที่เรียน
2. ความสัมพันธ์กับครู
3. ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน
4. ความสนใจในชั้นเรียน
5. แรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน
6. เจตคติต่อการบ้าน
7. ความคิดที่มีต่อวิชาการ
8. การบูรณาการทางสังคมในห้องเรียน

โดยตัวแปรในแต่ละด้านสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ความสนใจสิ่งที่เรียน คือ พฤติกรรมของนักเรียนที่เกี่ยวกับความสนใจในเนื้อหาวิชา การเห็นความสำคัญ ความจำเป็น และประโยชน์ของการเรียนการสอนในโรงเรียนในภาพรวม ทุกรายวิชา

2. ความสัมพันธ์กับครู คือ สัมพันธภาพที่ดีที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน ที่นักเรียนสามารถรับรู้ เมื่อได้รับการปฏิบัติจากครู เช่น ความรู้สึกที่ครูใจดี ครูเข้าใจความรู้สึกของนักเรียน การให้ความช่วยเหลือของครูเมื่อนักเรียนมีปัญหา เป็นต้น

3. ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน คือ ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ในโรงเรียน เช่น ความรู้สึกภาคภูมิใจที่มีต่อโรงเรียน ความรู้สึกถึงความร่มรื่นน่าอยู่ภายในโรงเรียน

4. ความสนใจในชั้นเรียน คือ พฤติกรรมที่นักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้ต่อบทเรียนที่ครูสอน เช่น การแสดงถึงการมีส่วนร่วมในบทเรียน การตั้งใจฟังการอธิบายของครู ความจริงใจต่อการสอนของครู การรับผิดชอบงานที่ครูมอบหมาย

5. แรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน คือ แรงผลักดันภายในที่เกิดขึ้นในจิตใจของนักเรียนในการที่จะบรรลุผลสำเร็จในการเรียน หรือกิจกรรมในโรงเรียน เช่น ความรู้สึกจะทำงานให้ดีกว่าเดิมอยู่เสมอ ความกล้าหาญในการทำสิ่งที่ดีกว่าให้สำเร็จ การทุ่มเทความสามารถในการเรียนอย่างเต็มที่ เป็นต้น

6. เจตคติต่อการบ้าน คือ พฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อการเอาใจใส่ และการให้ความสำคัญต่อการบ้านที่ครูมอบหมายให้

7. ความคิดที่มีต่อวิชาการ คือ ความรู้ ความสามารถของนักเรียนที่มีในเนื้อหาวิชาต่างๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากครูในโรงเรียนที่นักเรียนสามารถประเมินตนเองได้ เช่น ความสามารถในการเข้าใจเนื้อหาที่เรียนผ่านมาแล้ว ความมั่นใจในผลการสอบของตน ความสามารถในการเรียนรู้ของตน ความสามารถในการอธิบายเนื้อหาที่เรียนให้ผู้อื่นฟัง เป็นต้น

8. การบูรณาการทางสังคมในห้องเรียน คือ ความรู้สึกเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างตนเองกับเพื่อนของนักเรียนที่ต้องอยู่ร่วมสังคมกับผู้อื่นทั้งในห้องเรียนและเมื่ออยู่บ้าน เช่น การเข้ากับเพื่อนได้ดี การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อน เป็นต้น

สำหรับการวิจัยนี้ผู้วิจัยวัดประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวัดเฉพาะผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการเท่านั้น เนื่องจากมีข้อจำกัดในการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวคืออาจมีปัญหากับการนำผลผลิตที่เป็นวิชาการมารวมกับผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการ เพราะผลที่ออกมา นั้นอาจจะสื่อความหมายได้ไม่ชัดเจน และการใช้ประสิทธิผลของโรงเรียนที่เป็นผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการนั้นสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.5 ปัญหาที่เกิดขึ้นในการวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียน

แม้ว่าการศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนจะมีการศึกษากันอย่างจริงจัง และเป็นประเด็นที่สนใจของทุกประเทศทั่วโลกมานานนับ 30 ปี แต่อย่างไรก็ตามยังมีประเด็นที่มี

การวิพากษ์วิจารณ์ ถึงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนที่กว้างขวาง ถ้าหากผู้วิจัยไม่ศึกษาถึงประเด็นปัญหา และหาทางแก้ไขล่วงหน้าแล้ว อาจนำไปสู่ความไม่น่าเชื่อถือของผลการวิจัยหรือการไม่ยอมรับในผลของการวิจัยได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเสนอประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่สรุปจากแนวคิดของนักวิชาการด้านประสิทธิผลของโรงเรียนได้แก่ Brustien (1980) ; Raudenbush; & Bryk (1986) ; Goldstien (1986) ; Kanjanawasee (1989) ; นงลักษณ์ วิรัชชัย (2535,2538) และสำเร็จ บุญเรืองรัตน์ (2542) เป็นต้น โดยสรุปได้ดังนี้

1. การขาดความแน่ชัดของเกณฑ์สำหรับวัดประสิทธิผลของโรงเรียน ในอดีต การวัดประสิทธิผลของโรงเรียนมีการวัดเฉพาะผลจากการทดสอบคะแนนเป็นสำคัญ อาจเป็นคะแนนสอบมาตรฐาน คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ คะแนนทดสอบผลระดับชาติ หรือการวัดเฉพาะรายวิชาหลัก บางรายวิชาเช่นรายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เป็นต้น ในระยะต่อการวัดประสิทธิผลโรงเรียนมีการวัดโดยมีการใช้เกณฑ์เพิ่มมากขึ้น เพราะมีความเชื่อว่าการจะบอกว่าโรงเรียนใดมีประสิทธิผลที่ดีกว่าอีกโรงเรียนหนึ่งถ้าใช้เกณฑ์คะแนนทดสอบเพียงอย่างเดียวก็จะไม่เพียงพอ การวัดที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นผลจากการแสดงออกจากรู้สึกของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียนเช่นความรู้สึกพึงพอใจของคณะครู เจตคติของนักเรียนต่อโรงเรียน บรรยากาศภายในโรงเรียน การแก้ปัญหาภายในโรงเรียน และความรู้สึกพึงพอใจของผู้ปกครอง เป็นต้น ซึ่ง บุญเรืองศรีเหรียญ (2542: 17) ; งามอาจ นัยวัฒน์ (2544: 2) เรียกว่าเป็นการวัดผลการเรียนรู้ทางด้านที่ไม่ใช่วิชาการ (Non Academic Learning Outcomes) ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีการวัดประสิทธิผลของโรงเรียนที่มีเกณฑ์ในการวัดที่สมบูรณ์ และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น แต่ก็ไม่มีใครสามารถบอกได้ว่าเกณฑ์ของใครดีที่สุด ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ และความรอบคอบของผู้ที่ต้องการวัดเป็นสำคัญ

2. โมเดลการวัดประสิทธิผลของโรงเรียนที่ไม่สอดคล้องกับสภาพจริง สาเหตุนี้มีผลสืบเนื่องมาจากการใช้เกณฑ์ในการวัดประสิทธิผลของโรงเรียน กล่าวคือ ในการวัดระยะแรกจะมีการวัดคะแนนของนักเรียนเป็นสำคัญซึ่งโมเดลในการวัดก็จะเป็นลักษณะของโมเดลแบบปัจจัยนำเข้า-ปัจจัยผลผลิต (Input-Output Model) โมเดลการวัดแบบนี้จะเน้นเฉพาะปัจจัยนำเข้า ได้แก่ คุณลักษณะของโรงเรียน คุณลักษณะของครู คุณลักษณะของนักเรียน คุณลักษณะของผู้บริหาร เช่น หนังสือเรียน สื่อการเรียนการสอน ความรู้พื้นฐานของนักเรียน คุณวุฒิของครู ประสบการณ์ การบริหาร ฯลฯ โดยให้สิ่งเหล่านี้เป็นเสมือนวัตถุดิบที่นำเข้าเครื่องจักรในโรงงาน และก็จะมีการวัดผลผลิตที่เกิดขึ้นซึ่งสิ่งนั้นก็คือผลคะแนนสอบของนักเรียนนั่นเอง ต่อมาโมเดลนี้ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากในเรื่องของความคลาดเคลื่อนของการวัด เช่น ในงานวิจัยของโคลแมน และนักวิจัยในยุคแรก ๆ ที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน จึงทำให้มีการพัฒนาโมเดลอื่น ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นโมเดลที่ศึกษาระบบทรัพยากร และการศึกษา ที่มองความสัมพันธ์ขององค์การที่เปรียบเสมือนกับสิ่งมีชีวิตและการมององค์การในระบบเปิด (Open System) หรือ อาจกล่าวได้ว่าการมุ่งเน้นที่กระบวนการภายใน (Process) อันประกอบด้วยกิจกรรมในห้องเรียน และกิจกรรมการบริหารของโรงเรียน และมีความสนใจต่อสภาพแวดล้อมภายนอก (Environment) อันได้แก่สภาพสังคม ชุมชน และองค์การที่รายรอบโรงเรียนด้วย

สภาพความเป็นจริงขององค์การทางการศึกษา สืบเนื่องจากข้อผิดพลาดในการมององค์การในลักษณะของโรงงานที่มีปัจจัยนำเข้าและผลผลิต ทำให้การวัดและการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวัดในระนาบเดียว (Single-level Data) ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วโครงสร้างการบริหารของโรงเรียน และสภาพการจัดการเรียนการสอนหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ การจัดองค์การของโรงเรียนมีลักษณะเป็นชั้นของสายบังคับบัญชา การดำเนินงานของผู้บริหารย่อมกระทบต่อการสอนของครูและการสอนของครูก็จะกระทบมายังนักเรียนในห้องเรียนอีกทอดหนึ่งลดหลั่นกันลงมา (Hierarchical) หากผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาธรรมชาติของข้อมูลทางการศึกษาที่เป็นจริงแล้ว การศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนย่อมเกิดข้อผิดพลาดและนำไปสู่การออกแบบการวิจัย (Research Design) ที่ผิดพลาดเก็บข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน และนำไปสู่การออกแบบการวัดและวิเคราะห์ข้อมูลที่ผิดพลาดต่อไปตามลำดับ อันจะทำให้มีผลต่อการยอมรับผลการวิจัยในที่สุด

3. ความคลาดเคลื่อนจากสถิติที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยยุคแรก ๆ จะมีการใช้การศึกษาเชิงปริมาณในการวิเคราะห์ประสิทธิผลของโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ ซึ่งมุ่งสนใจว่าข้อมูลทางการศึกษาเหล่านี้อยู่รวมกันในระนาบเดียวกัน (Single-level Data) ผลจากการวิเคราะห์จึงมีปัญหากล้าเอียง อันเกิดจากการรวมกันของข้อมูล (Aggregation Bias) การคลาดเคลื่อนดังกล่าว ต่อมาได้รับการแก้ไขโดยมีการพัฒนาการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นระนาบหลายระนาบที่ลดหลั่นกัน (Hierarchical) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีหลายระดับที่เรียกว่า การวิเคราะห์พหุระดับ (Multi-level Analysis) โดยใช้โปรแกรมที่เรียกว่า Hierarchical Linear Model หรือ HLM ซึ่งการวิเคราะห์แบบนี้จะมี การแบ่งข้อมูลออกเป็นระดับต่าง ๆ ตามสภาพที่เป็นจริงของข้อมูล ซึ่งผลการวิเคราะห์จะให้ความแม่นยำในการประมาณค่าพารามิเตอร์ที่เป็นที่ยอมรับของนักวิจัยในปัจจุบันมากที่สุด ในกรณีที่ข้อมูลมีลักษณะธรรมชาติที่เป็นระดับต่าง ๆ กัน

ในการวิจัยนี้มีข้อจำกัดของการออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวคือในการวางแผนการวิจัยในช่วงแรกผู้วิจัยได้ออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โมเดลลดหลั่นเชิงเส้นแบบพหุระดับแต่เนื่องจากการเก็บข้อมูลจากโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เก็บจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่ามีความแปรปรวนในข้อมูลระดับห้องเรียนน้อย จึงไม่สามารถจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โมเดลลดหลั่นเชิงเส้นแบบพหุระดับได้

3.6 งานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน

ไฉน กรองเห็น (2527 : บทคัดย่อ) ศึกษาทัศนคติต่อดนตรีไทยของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันการผลิตครูจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความเห็นหรือความเชื่อทางศาสนาอิสลามเกี่ยวกับดนตรีนั้นพบว่าไทยมุสลิมเห็นว่าไม่ควรเข้าร่วมในพิธีไหว้ครูดนตรีไทย ไม่ควรจัดแสดงดนตรีในงานพิธีเข้าสู่สู่นัดและงานฮารีโยเพื่อเก็บเงินสร้างมัสยิด สุเหร่าหรือไปประกอบพิธีฮัจญ์ ไม่ควรบรรเลง

เพลงมหาฤกษ์ไปพร้อม ๆ กับการกล่าวพรของผู้นำทางศาสนาอิสลาม และไม่ควรลีลาศ รำวง หรือ ประกอบอาชีพร้องเพลง นอกจากนั้นยังพบว่าการยืดยางขณะมีการบรรเลงเพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงมหาฤกษ์ และเพลงมหาชัย ไม่ผิดต่อบทบัญญัติของศาสนา สำหรับเพลงอัลนาซีค ควรแต่งเป็นภาษาไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติศาสนา ปราศจากเรื่องเกี่ยวกับการเสียดสีและความรัก ในด้านการสอนดนตรีไทยนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมมีความเชื่อว่าเป็นหน้าที่ของครูที่นับถือศาสนาใด ๆ ก็ได้ และที่สำคัญยิ่งคือ นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมมีความเชื่อว่าการนำเครื่องดนตรีเข้าเป็นอุปกรณ์การสอนวิชาดนตรีขับร้องในโรงเรียนราษฎร์ สอนศาสนาอิสลามเป็นสิ่งที่กระทำได้และควรกระทำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527 ก : 69) ศึกษาพบว่า คุณภาพการศึกษาโดยวัดคะแนนรวมวิชาเลขคณิตและภาษาไทยเป็นเกณฑ์คะแนนของอำเภอที่มีความหนาแน่นน้อย จะมีคะแนนต่ำกว่าอำเภอที่มีความหนาแน่นมากกว่า และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพทางการศึกษาที่สำคัญได้แก่ วัสดุครู ร้อยละของอาคารเรียนที่ต้องปรับปรุงมาก อุปกรณ์การเรียนการสอนและสาธารณูปโภคในโรงเรียน ซึ่งในการศึกษา พบว่า อำเภอที่มีความหนาแน่นมาก มักจะได้เปรียบอำเภอที่มีความหนาแน่นน้อยกว่า

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527 ข: 13) ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรขององค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ภูมิหลังของผู้บริหาร สภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชน และสภาพการปฏิบัติงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบด้านภูมิหลังของครู ด้านการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน และด้านพฤติกรรมทั่วไป โดยปัจจัยทั้งสองประการนี้ จะมีผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิตของโรงเรียน

เสรีญ พิศาลวัชรินทร์ (2531: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นเด็กเล็กตามคุณลักษณะของครูผู้สอนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนชั้นเด็กเล็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมทางการเรียนจากครูผู้สอนที่มีเพศ วุฒิ และภาษาที่ใช้พูดในชีวิตประจำวัน มีความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยไม่แตกต่างกัน นักเรียนชั้นเด็กเล็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมทางการเรียนจากชั้นเรียนที่มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 19 รองลงมา และ 1 : 20-30 คน จะมีความพร้อมทางการเรียนแตกต่างกับนักเรียนที่ได้รับการเตรียมความพร้อมทางการเรียนจากชั้นเรียนที่มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 31 คนขึ้นไป และนักเรียนชั้นเด็กเล็กในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลาและสตูล มีความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกัน โดยที่นักเรียนชั้นเด็กเล็กในจังหวัดสตูล มีความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยสูงที่สุด รองลงมาได้แก่นักเรียนชั้นเด็กเล็กในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสงขลาตามลำดับ

เอกชัย กาญจนนา (2531: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยภายในโรงเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการบริหาร ผู้บริหารโรงเรียน มีพฤติกรรมการบริหารในระดับมาก มีลักษณะที่เอื้อต่อการบริหารในระดับดี และบทบาทด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน มีบทบาทในการปฏิบัติในระดับมาก

2. ด้านการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนการสอนในระดับดี และมีทักษะปฏิบัติในขณะประกอบกรเรียนการสอนในระดับมาก (คุณภาพการสอน)

3. ด้านการบริการนักเรียน การจัดกิจกรรมนักเรียน และด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนสามารถจัดอยู่ในระดับดี

4. ปัจจัยภายในโรงเรียนได้แก่ พฤติกรรมการบริหาร คุณลักษณะของผู้บริหาร ความเป็นผู้นำทางวิชาการ คุณลักษณะของครู ทักษะของครู การให้บริการนักเรียน การจัดกิจกรรมนักเรียนและอาคารสถานที่ มีความสัมพันธ์น้อยมากกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเว้นแต่การให้บริการนักเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. การให้บริการนักเรียนกับคุณลักษณะของผู้บริหาร ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาไทยได้ร้อยละ 17

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2532: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ผลของโรงเรียนเอกชน โดยมุ่งเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาเอกชนระหว่างโรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลสูงกับโรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลต่ำ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDPR (Ethnographic Delphi Future Research) ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทั้งสองแห่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในเรื่องของความพร้อมของอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการบริหารโรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลสูงจะมีการบริหารที่เป็นระบบ มีการสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีการติดตามและตรวจสอบผลและตรวจสอบคำสั่ง มีการตรวจบันทึกการสอนและมีการติดตามผลการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ มีแผนการปฏิบัติงานเป็นปฏิทินและมีการประชุมครูอย่างต่อเนื่อง ในด้านที่เกี่ยวกับตัวครู พบว่า ครูในโรงเรียนสัมฤทธิ์ผลสูงส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีได้สอนตรงตามสาขาที่เรียนมา ได้เงินเดือนตรงตามวุฒิ และโรงเรียนมีโอกาสดัดเลือกครูตามที่ต้องการ ในขณะที่ครูในโรงเรียนสัมฤทธิ์ผลต่ำส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีด้านนักเรียน และผู้ปกครองพบว่า นักเรียนในโรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลสูงมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ผู้ปกครองคาดหวังที่จะให้นักเรียนเรียนต่อในระดับสูงขึ้นในขณะที่นักเรียนในโรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลต่ำมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน ที่มีบ้านอยู่ใกล้โรงเรียนและเข้าโรงเรียนรัฐบาลไม่ได้ มีความมุ่งหวังเพียงเรียนให้จบมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 แล้วออกไปทำงานในโรงงานละแวกนั้น

นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า การบริหารและบุคลากรเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการศึกษาเอกชนโดยทั่วไป ในขณะที่ความมีชื่อเสียงของโรงเรียนและคุณภาพด้านวิชาการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกโรงเรียนเอกชน ส่วนปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการศึกษาเอกชนในอนาคต ได้แก่ เรื่องการบริหาร และการพัฒนาสถานศึกษาเอกชนในทุก ๆ ด้าน

ปราณี จำนงเจริญ (2533: บทคัดย่อ) วิจัยการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 11 ที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์พหุระดับ ผลการศึกษาพบว่า

1. เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ปรากฏว่า ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตัวแปรภูมิหลังนักเรียนเกี่ยวกับอายุของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมและความคาดหวังในการศึกษาต่อ ตัวแปรด้านการเรียนการสอนเกี่ยวกับปริมาณการให้การบ้านและบรรยากาศในชั้นเรียน และตัวแปรด้านการบริหารโรงเรียนเกี่ยวกับระดับการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ประสบการณ์ในการรับราชการของผู้บริหารโรงเรียน ประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารโรงเรียน ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและขนาดของโรงเรียนมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์พหุระดับแบบ 2 ระดับ ปรากฏว่าจากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับนักเรียน พบว่า ตัวแปรภูมิหลังนักเรียนเกี่ยวกับอายุของนักเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมและความคาดหวังในการศึกษาต่อที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับโรงเรียน พบว่า อายุของครูมีผลทางบวกต่อ Slope ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประสบการณ์ในการสอนของครูมีผลทางลบต่อ Slope ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในการศึกษาต่อกับผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ใช้สมการเพียง 1 สมการ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลระดับนักเรียน ส่วนการวิเคราะห์พหุระดับใช้สมการวิเคราะห์ 2 ระดับได้แก่ สมการในระดับนักเรียน 1 สมการ และสมการในระดับโรงเรียน 4 สมการและยังทำให้ทราบถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างระดับซึ่งไม่พบในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณได้แก่อายุของครูมีผลทางบวกต่อ Slope ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และประสบการณ์ในการสอนของครูมีผลทางลบต่อ Slope ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในการศึกษาต่อกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เพ็ญพร เหมบุปผะ (2533: บทคัดย่อ) ศึกษาสมรรถภาพในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและลูกอาจารย์ ในจังหวัดนราธิวาส 6 ด้าน คือ ด้านวิชาการ กิจกรรมนักเรียน บุคลากร ธุรการและการเงิน อาคารสถานที่และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถภาพในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับสูง 2 ด้าน คือ ธุรการและการเงิน และงานอาคารสถานที่ตามลำดับ ส่วนงานอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ครู-อาจารย์และผู้บริหารมีความเห็นไม่ตรงกัน โดยผู้บริหารเห็นว่าผู้บริหารมีสมรรถภาพในการบริหารงานโรงเรียนอยู่ในระดับสูงทุกด้านแต่ครู – อาจารย์มองว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2533 ก: 1-2) ได้สรุปว่าการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษามีปัญหาสำคัญที่จะต้องแก้ไขดังนี้

1. ด้านการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ผลคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ทั้งนี้สาเหตุเกิดจากความรู้ ความเข้าใจและพฤติกรรมในการสอนและด้านการสอบของครู ด้านความพร้อมของหนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน

2. ระบบการบริหารการศึกษามีปัญหาหลายประการเช่น การมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากและการจัดกระจายอยู่ในท้องถิ่นต่างเป็นผลให้การตรวจและการนิเทศโรงเรียนดำเนินการไม่ทั่วถึง การกระจายอัตราค่าจ้างครูในท้องที่ยังไม่สมดุล กล่าวคือ โรงเรียนบางแห่งมีครูไม่เพียงพอ ในขณะที่บางแห่งมีครูเกินทำให้เกิดภาวะการถดถอยลงทุนสูงในโรงเรียนที่มีครูเกิน นอกจากนี้การพัฒนาบุคลากรด้านการฝึกอบรมยังขาดประสิทธิภาพ

3. ด้านความจำกัดของงบประมาณ เพื่อการศึกษาการวางแผนและการจัดสรรงบประมาณ ยังไม่สามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับความเป็นจริง

4. ความเสมอภาคของคุณภาพทางการศึกษา กล่าวคือ มีความแตกต่างด้านคุณภาพการศึกษาระหว่างภาคภูมิศาสตร์ ซึ่งพบว่า นักเรียนในกรุงเทพฯ มีผลการเรียนสูงสุดทั้งรายวิชาและคะแนนรวม รองลงได้แก่นักเรียนภาคกลาง ภาคใต้ ส่วนนักเรียนภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ นอกจากนี้ยังพบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนในเมืองและชนบท โดยโรงเรียนในเมืองมีผลการเรียนเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนอื่น ๆ และยังพบความแตกต่างด้านคุณภาพโรงเรียนที่ต่างสังกัดกันด้วย ปัญหาความไม่เสมอภาคด้านคุณภาพทางการศึกษามักจะมีความสัมพันธ์ กับประสิทธิภาพของระบบการบริหาร และการจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2533 ก: 2)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2533 ข: 13) ศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาคือ คุณลักษณะของครู ประกอบด้วยภูมิหลัง การจัดการเรียนการสอนของครู และพฤติกรรมทั่วไปของครู รวมทั้งปัจจัยด้านผู้บริหาร สภาพการปฏิบัติงานของโรงเรียนตลอดจนสภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชน

อาคม ใจแก้ว (2542: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ โดยศึกษาจากตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติสองตัวแบบ ทั้งที่เป็นเยาวชนไทยมุสลิมและข้าราชการที่รับผิดชอบในโครงการส่งเสริมการศึกษาสายสามัญ และโครงการส่งเสริมการเรียนการสอนอิสลาม ศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามจังหวัดคือ ปัตตานี ยะลา และสงขลา ผลการวิจัยพบว่า

ตัวแบบที่ 1 พบว่าปัจจัยด้านชุมชนและปัจจัยด้านประชาชนมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติเชิงทัศนคติ ในขณะที่ปัจจัยด้านประชาชน มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของนโยบายที่เป็นผลการเรียนภาษาไทยและปัจจัยด้านชุมชนมีความสัมพันธ์กับผลการเรียนอิสลามศึกษา

ตัวแบบที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านข้าราชการและปัจจัยด้านงบประมาณมีความสัมพันธ์ทางตรงกับความสำเร็จของการนโยบายนโยบายไปปฏิบัติเชิงทัศนคติ

ผลการวิจัยในการทดสอบเชิงคุณภาพภายใต้การสังเกต สัมภาษณ์จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ณ จุดที่ตั้งโครงการปรากฏว่าทุกปัจจัยมีผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการ การนโยบายนโยบายไปปฏิบัติในทุกมิติตัวแปรตามโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านลักษณะชุมชนที่มีความยึดมั่นในวัฒนธรรมปัจจัยด้านนโยบาย และปัจจัยด้านข้าราชการจะมีความสำคัญมากที่สุดตามลำดับ

สรุปได้ว่า การนโยบายนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จได้นั้นจะต้องให้ความสำคัญต่อปัจจัย 3 ประการต่อไปนี้เป็นปัจจัยด้านชุมชนที่เน้นความยึดมั่นในวัฒนธรรม ปัจจัยด้านนโยบายและปัจจัยด้านข้าราชการระดับล่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการระดับล่างนั้นเป็นผู้เชื่อมโยงนโยบายระดับนามธรรมลงสู่ผลการปฏิบัติระดับพื้นที่ที่เป็นรูปธรรม หากข้าราชการขาดความตั้งใจจริง ไม่มีความสามารถด้านวิชาชีพ หรือไม่อาจปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่แล้วถึงแม้นโยบายจะมีความชัดเจน สอดคล้องกับสภาพปัญหา และวัฒนธรรมของพื้นที่เพียงใด ก็อาจจะทำให้นโยบายล้มเหลวได้ในที่สุด

รชณี กัลยาณคุณาวุฒิ (2535: บทคัดย่อ) ทำการวิจัย พบว่าจำนวนของผู้ได้รับการศึกษาและไม่ได้รับการศึกษาในสังคมไทยพุทธและสังคมไทยมุสลิม มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ดังนี้คือ ผู้ไม่ได้รับการศึกษาในสังคมไทยมุสลิม มีถึงร้อยละ 54.92 ในขณะที่ผู้ไม่ได้รับการศึกษาในสังคมไทยพุทธมีเพียงร้อยละ 15.12 และเพื่อพัฒนาทางด้านความเท่าเทียมกันในการศึกษา โดยพัฒนาจากข้อมูลและหาค่าแห่งความสัมพันธ์ของข้อมูลพบว่า เพศหญิงในสังคมมุสลิมจะเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ถึง ร้อยละ 73.98 ในขณะที่เพศหญิงในสังคมไทยพุทธมีเพียงร้อยละ 34.71 จึงน่าจะพิจารณาเฉพาะจำนวนของผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา มีความแตกต่างกันมากทั้ง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน และเมื่อพิจารณาให้ลึกลงไปแล้วยังน่าวิตกเพิ่มขึ้น เนื่องจากตัวอย่างที่เลือกมากขึ้น อยู่ในฐานะผู้นำของครอบครัวซึ่งจะสามารถเป็นผู้ชี้นำในด้านการดำเนินชีวิต แนวโน้มทางการศึกษาของคนรุ่นใหม่ในสังคมจะสูงขึ้นจากเดิม ทั้งนี้ได้พิจารณาเปรียบเทียบการศึกษาของกลุ่มผู้มีอายุน้อย และกลุ่มที่มีอายุมากแล้วจะพบว่า กลุ่มผู้มีอายุน้อยจะมีระดับการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุสูง และเมื่อสอบถามถึงความคาดหวังทางการศึกษาของบุตรชาย อย่างน้อยที่สุดเพื่อเลี้ยงชีพได้ ในสังคมพุทธต้องการให้ได้รับการศึกษาถึงขั้นมัธยมศึกษาถึงอุดมศึกษา ถึงร้อยละ 94.05 ส่วนในสังคมมุสลิมมีร้อยละ 62.83 และในทุกกลุ่มอายุของตัวอย่างต้องการให้บุตรของตนได้รับการศึกษาสูงขึ้นกว่าที่ตนเองได้รับ แต่ข้อที่น่าสังเกตซึ่งได้รับจากการตอบแบบสอบถามซึ่งจัดแยกให้เห็นชัดเจนถึงการให้ความสำคัญของเพศกับการศึกษา ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า ค่านิยมในสังคมไทยยังคงให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตรชายมากกว่าบุตรหญิง ซึ่งความคิดนี้ จะยังคงทำให้สถานภาพของสตรีในสังคมไทยต่ำกว่าบุรุษอยู่ต่อไป ซึ่งน่าจะมีการปรับค่านิยมนี้ต่อไป

สิ่งที่น่าจะพิจารณาข้อสุดท้ายคือ แนวคิดในเรื่องการไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ซึ่งไม่น่าจะมีอยู่อีกต่อไปในสังคมปัจจุบัน ซึ่งยังคงมีอยู่บ้างในพื้นที่ตัวอย่าง เนื่องจากมีคำตอบว่า ไม่ต้องการให้บุตรได้รับการศึกษา ร้อยละ 0.56 ในสังคมไทยพุทธ และร้อยละ 1.41 ในสังคมไทยมุสลิม

ข้อเสนอแนะบางประการที่ได้จากการวิจัย คือ ควรปรับหลักสูตรการศึกษาในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้คนในสังคมไทยมุสลิม สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาส่วนกลางได้ และเปลี่ยนค่านิยมทางการศึกษาให้มีความเสมอภาค โดยไม่ใช้แนวความคิดในเรื่องเพศ มาเป็นเครื่องสกัดกั้นโอกาสทางการศึกษา

ณรงค์กร ชำนาญเวช (2536: บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตการศึกษา 2 ผลการวิจัย พบว่าความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นในการจัดการเรียนการสอนมีความพร้อมอยู่ในระดับน้อย ความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดการเรียนการสอนกับหลักสูตรมีความสอดคล้องอยู่ในระดับปานกลาง สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

จรรยา พรหมสุข (2538: บทคัดย่อ) ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตการศึกษา 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยส่วนรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านวิชาการมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญคือ การขาดแคลนอาคารเรียน และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน

จุไรรัตน์ สุตรุ่ง (2538: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียน องค์ประกอบด้านผู้บริหาร องค์ประกอบด้านครู และองค์ประกอบด้านผู้ปกครอง

ศักดิ์เศเรศ ประกอบผล (2539: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องการศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในเขตภาคกลาง ตามการรับรู้ของครูระหว่างโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กับโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีสภาพแวดล้อมทางการเรียนอยู่ในระดับดีกว่าโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่ดีกว่าด้านผู้เรียนได้แก่ บุคลิกภาพของผู้เรียน พฤติกรรมการเรียน ความเอาใจใส่ของบิดา - มารดา และฐานะทางครอบครัว สำหรับด้านครูผู้สอน ได้แก่ พฤติกรรมการสอน การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ส่วนด้านทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้นั้นดีกว่าเกือบทุกด้าน ยกเว้นสภาพอาคารสถานที่ ผลจากการสัมภาษณ์และสังเกต มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนด้านทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้นี้ ด้านสื่อการสอน ควรมีสุนัขสื่อโรงเรียนควรมีบรรยากาศที่ดี สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย

พัชรา ทศนวิจิตรวงศ์ (2540: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ความถนัดทางการเรียนด้านภาษา (X_1) ตัวเลข (X_2) ความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ (X_5) การรับรู้ตนเองด้านความสามารถในการเรียนคณิตศาสตร์ (X_6) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์ (X_7) และความวิตกกังวลในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ (X_8) มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คณิตศาสตร์ (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนความถนัดทางการเรียนด้านเหตุผล (X_3) และ มิติสัมพันธ์ (X_4) มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ (y) ได้แก่ ความถนัดทางการเรียนด้านภาษา (X_1) ตัวเลข (X_2) ความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ (X_5) การรับรู้ตนเองด้านความสามารถในการเรียนคณิตศาสตร์ (X_6) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์ (X_7) โดยที่ตัวพยากรณ์ ทั้งห้านี้สามารถพยากรณ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คณิตศาสตร์ได้ร้อยละ 46.53

วาด หนูมา (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยและกระบวนการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อคุณภาพการศึกษา : ศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณีโรงเรียนดีเด่นรางวัลพระราชทานในจังหวัดชัยนาทและอุทัยธานี โดยการ ศึกษาปัจจัยและกระบวนการที่ชุมชนประถมศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อคุณภาพการศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีในหลายพื้นที่ (Multisite Case Studies) โดยศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชัยนาท และอุทัยธานี โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็กอย่างละ 1 โรง โดยผู้วิจัยไปฝังตัวอยู่ 4 – 5 เดือน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และอาศัยทฤษฎีระบบ (System Theory) เป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ตัวแปร

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อคุณภาพการศึกษา พบว่าทั้ง 2 กรณี มีชุมชนแวดล้อมโรงเรียนเป็นชุมชนดั้งเดิม ทั้ง 2 แห่ง และส่วนใหญ่มีรายได้น้อย แต่ชุมชนก็ยังแบ่งเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลที่ดี มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี และสูงกว่าระดับที่น่าพอใจ ของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือคุณสมบัติของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องมีเวลาสัมพันธ์และเอื้ออาทรต่อชุมชน ความตั้งใจจริงในการพัฒนาโรงเรียนและความซื่อสัตย์ที่ชุมชนได้เห็นจึงทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และนอกจากนี้ยังมีภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ การพูด เสียสละ การเป็นผู้มีศีลธรรมอันดี และมีความสามารถเอาชนะจิตใจของชุมชนและครูได้ 2) กระบวนการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษานั้นผู้บริหารและครูต้องแสดงความตั้งใจในการพัฒนาโรงเรียน และนักเรียนให้ชุมชนได้เห็น โดยผู้บริหารและครูต้องเข้าทำประโยชน์แก่ชุมชน คือ เยี่ยมเยียนชุมชน เยี่ยมนักเรียนที่มีปัญหาเจ็บป่วย และต้องช่วยงานบุญต่าง ๆ และกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนประสานงานให้หน่วยงานอื่น ๆ มาทำประโยชน์แก่ชุมชนด้วย แล้วจึงชุมชนให้เข้าสู่โรงเรียน

โดยโรงเรียนต้องสร้างศูนย์รวมใจของชุมชนขึ้นในโรงเรียน และสร้างกิจกรรมที่ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนได้สนับสนุนให้ชุมชนร่วมกิจกรรมของโรงเรียน อาทิ การตรวจตราความประพฤติและสนใจต่อการเรียนของนักเรียน และมีการนำศรัทธาทางศาสนามาชักจูงให้มีการบริจาคเงิน สิ่งของและแรงงานในการพัฒนาโรงเรียนและการพัฒนานั้นจะยั่งยืนจะเกิดขึ้น เมื่อปฏิบัติเป็นระยะเวลานานจนทำให้ชุมชนรู้สึกว่ โรงเรียนและครูเป็นสมบัติของเขา เขามีส่วนร่วมคิดวางแผนดำเนินการรับผิดชอบ ประเมินผล และรับผลประโยชน์ ทั้งนี้การเงินต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบอยู่เสมอ

วีณา สมสุข (2540: 66) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะเกษตรศาสตร์บางพระ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีสเต็ปไวส์ ผลการวิจัยพบว่า ตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมีเพียงตัวเดียว คือ วิธีเรียน

ชิดชนก เชิงเช่าว, อำภา บุญช่วย และทวี ทองคำ (2541: 150) ศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลโรงเรียน โดยวิธีสร้างแบบจำลองโครงสร้างเชิงความแปรปรวนร่วม พบว่า มีคุณลักษณะ 3 ด้านที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ องค์ประกอบด้านบริหารโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนของครู และคุณลักษณะของนักเรียน สำหรับดัชนีบ่งชี้องค์ประกอบด้านการบริหารโรงเรียนคือ การบริหารงานทั่วไป และการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดัชนีชี้วัดคุณลักษณะการจัดการเรียนการสอนของครู คือความรู้ ความสามารถในการสอนของครู คุณลักษณะส่วนตัวของครู และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน สำหรับดัชนีบ่งชี้คุณลักษณะของนักเรียน คืออาชีพของผู้ปกครอง และอัตราการขาดเรียนของนักเรียน สำหรับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งวัดโดยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ และพบว่าผลการเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

ทัศนีย์ พรหมไพจิตร (2541: 100) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสของเยาวชนไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์ที่มีแบบสัมภาษณ์ 2 ชุด สัมภาษณ์ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและสามารถพูดภาษามลายูท้องถิ่นได้ ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านประชากร (เพศชาย และอายุน้อย) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ผู้ปกครองประกอบอาชีพกรรมกร เป็นผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และการมีปริมาณผลผลิตต่ำ) ปัจจัยด้านจิตวิทยา (เยาวชนมีเจตคติต่อการเรียนการคล้อยตามกลุ่มเพื่อน) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (ความไม่สะดวกในการเดินทางจากบ้านมาโรงเรียน) มีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อการเรียนต่อ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนไทยมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้พบว่าปัจจัยด้านสังคมเป็นปัจจัยเดียวที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการเรียนต่อ

ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์ (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของหน่วยศึกษานิเทศก์ ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพองค์การของหน่วยศึกษา

นิเทศก์ อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ปัจจัยที่มีต่ออิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลองค์การ มี 4 ตัวแปร คือ ประสิทธิภาพการติดต่อสื่อสาร โครงสร้างองค์การ สภาพการใช้เทคโนโลยีใน องค์การและการบริหารงานบุคคลและเมื่อแยกเป็นรายได้พบว่า คุณลักษณะของบุคคลในองค์การ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ด้านความรู้ ความสามารถ ประสิทธิภาพด้านการ ฝึกอบรม การวิจัย การผลิตสื่อและด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลองค์การ ส่วน คุณลักษณะผู้นำด้านสรรถภาพทางกายและบุคลิกภาพ ความรู้ และวิสัยทัศน์ด้านการบริหาร การศึกษา ทักษะการบริหารและคุณธรรม มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลองค์การ วัฒนธรรม องค์การมีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลองค์การ

สมบุรณ์ นุ้ยช่วย (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาการปฏิบัติงานของครูอัตราจ้าง สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ระดับ การปฏิบัติงานของครูอัตราจ้าง ในทัศนะของผู้บริหาร และครูวิชาการของโรงเรียนโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยที่ด้านกิจกรรมนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านความสัมพันธ์ ชุมชนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

บุญลือ จันทศร (2542: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานโดยยึด วัตถุประสงค์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนประถม ศึกษาอยู่ในระดับมาก และพบว่าพฤติกรรมการบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์มีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุภาภรณ์ เกษรารัตน์ (2543: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลในการบริหาร งานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิ ผลในการบริหารงานของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ คณะ ครุในโรงเรียน มีความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านการเรียนการสอน รองลงมาคือคณะครูใน โรงเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติงานในงานรับผิดชอบด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากงานสอน และ น้อยที่สุดคือนักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิผลในการบริหารงานของโรงเรียน ได้แก่ เพศ อายุ จำนวนครู ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรง เรียน พฤติกรรมผู้นำวิชาการ พฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้ง พฤติกรรม การบริหารและการ เปลี่ยนแปลง ความพึงพอใจในการได้รับการสนับสนุน และปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผล ในการบริหารงานของโรงเรียน ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสิทธิภาพ ในการทำงาน การได้รับการ อบรม ขนาดของโรงเรียนและระดับชั้นที่เปิดสอน

ชิดชนก เชิงเซาว์, ณรินทร์ ศรีวิหะ และวิรุฬห์ แสงงาม (2544: 127) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ ส่งผลต่อการประกันคุณภาพเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ในจังหวัดปัตตานี ซึ่งศึกษาปัจจัยด้านนำเข้า ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านผลผลิต โดยใช้ ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการพรรณนาเพื่ออธิบาย ใช้วิธีการเก็บข้อมูล 4 วิธี คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการศึกษาเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษามากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และปัจจัยเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษา รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านการนำเข้า ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับนักเรียน และปัจจัยเกี่ยวกับสื่ออุปกรณ์การเรียน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลน้อยที่สุดคือปัจจัยด้านการผลิต ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยเกี่ยวกับหลักฐานการปฏิบัติการหรือร่องรอยการทำงาน และปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานที่เป็นผลมาจากการยอมรับนับถือระหว่างผู้ร่วมงานด้วยกันตามลำดับ

นาวาลย์ ปานากาเซ็ง (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาคุณภาพของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามเกณฑ์คุณภาพของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยศึกษาคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน 7 ปัจจัย คือ ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน บุคลากร ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน การจัดการบริหาร กิจกรรมนักเรียน และสัมฤทธิ์ผลของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (1) และมาตรา 15(2) ส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุงโดยเร่งด่วนถึงพอใช้ทุกปัจจัยคุณภาพ

2. คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (1) ที่ได้รับเงินอุดหนุนในอัตราร้อยละ 100 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ถึงดีมาก ส่วนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนในอัตราร้อยละ 60 และร้อยละ 40 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุงโดยเร่งด่วนถึงพอใช้

3. คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมาตรา 15 (2) ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาสส่วนใหญ่ อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุงโดยเร่งด่วนถึงพอใช้ในทุกปัจจัยคุณภาพ

องอาจ นัยวัฒน์ (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการวิเคราะห์พหุระดับ 2 ระดับ กำหนดให้คะแนนผลการเรียนรู้ทางด้านวิชาการในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และผลด้านที่ไม่ใช่วิชาการ ได้แก่ เจตคติต่อโรงเรียนและการเรียน เป็นตัววัดประสิทธิผลของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบภายในโรงเรียน (Within – School Models) ผลการเรียนรู้ในรูปแบบของ GPA และความเอาใจใส่ต่อการศึกษานักเรียนมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการเพิ่มขึ้นของผลการเรียนรู้ทั้งสองด้าน และทั้งสองระดับชั้น (ระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียน) ตัวแปรเพศ และเศรษฐกิจฐานะของผู้ปกครองนักเรียนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางบวก หรือการเพิ่มพูนขึ้นในคะแนนผลการเรียนของนักเรียนเพียงบางด้านและบางระดับชั้น

ในรูปแบบระหว่างโรงเรียน (Between–School Models) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเรียนรู้ของบุตรหลาน และบรรยากาศภายในโรงเรียน ชั้นเรียน เศรษฐฐานะและปกติวิสัยการมาเรียนโดยเฉลี่ยของนักเรียนแต่ละโรงเรียน มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนรู้ทั้ง 2 ระดับชั้น

ดวงสมร กลิ่นเจริญ (2545: 50) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา ทุกเขตการศึกษาและกรุงเทพมหานคร ประสิทธิภาพแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ การปรับตัว (Adaptation) การบรรลุเป้าหมาย (Goal Achievement) การบูรณาการ (Integration) และการดำรงค่านิยมขององค์กร (Latency) โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษามีประสิทธิผลการจัดการศึกษาอยู่ในระดับสูง ตัวแปรบรรยากาศโรงเรียนในปัจจัยด้านโรงเรียน ตัวแปรความคิดสร้างสรรค์ และตัวแปรการบริหารในปัจจัยด้านผู้บริหาร ตัวแปรความพึงพอใจในการทำงานของครูในปัจจัยด้านครู มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา และตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา คือ พฤติกรรมการบริหารและความคิดสร้างสรรค์ โดยทำนายประสิทธิผลของโรงเรียนได้ 62 เปอร์เซ็นต์

เยาวเรศ จันทะแสน (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับผลการเรียนของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_9) แบบการเรียนรู้แบบอิสระ (X_1) แบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (X_5) แบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (X_3) แบบการเรียนรู้แบบฟังพา (X_4) แบบการเรียนรู้แบบแข่งขัน (X_6) อัตมโนทัศน์ด้านวิชาการ (X_{10}) เจตคติต่อผู้สอน (X_8) เจตคติต่อการเรียน (X_7) บรรยากาศในชั้นเรียน (X_{12}) และความคาดหวังของบิดามารดาต่อการเรียน (X_{13}) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการเรียน ส่วนแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง (X_2) มีความสัมพันธ์ทางลบกับผลการเรียน โดยตัวแปรที่เป็นตัวพยากรณ์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .603 มีอำนาจในการพยากรณ์ผลการเรียนได้ร้อยละ 36.40

สุชาดา อินทรกำแหง ณ ราชสีมา (2545: 93 - 94) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักศึกษามี 9 ด้าน 22 ตัวแปร ได้แก่

1. ด้านนักศึกษา คือคะแนนเฉลี่ยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ความพอใจที่จะเรียนก่อนเข้าเรียน การได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง
2. ด้านอาจารย์ คือ ความรู้ด้านการพยาบาลของอาจารย์ ความชำนาญในการปฏิบัติการพยาบาลของอาจารย์ ความสามารถด้านการสอนของอาจารย์
3. ด้านทรัพยากรสนับสนุน คือ ความพร้อมของห้องปฏิบัติการ

สรุป

จากที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่าประสิทธิผลขององค์การเป็นสิ่งที่ หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคล มีความต้องการที่จะบรรลุถึงอย่างมีประสิทธิภาพ แต่การจะบรรลุถึงนั้น จะต้องพิจารณาเป้าหมายที่ตั้งไว้ว่าคืออะไร มากน้อยแค่ไหน เกณฑ์อะไรที่ใช้วัด วัดโดยใคร เพราะฉะนั้นการที่จะบอกว่าบรรลุประสิทธิผลหรือยังก็ขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้ประเมินแต่ละคน แต่ละองค์การ ดังนั้นจึงมีนักวิชาการหลาย ๆ คน พยายามที่จะหาเกณฑ์มาวัดความมีประสิทธิภาพขององค์การ แต่ก็ไม่

สามารถบอกได้ว่าของใครดีกว่ากัน แต่เกณฑ์เหล่านั้นควรจะขึ้นอยู่กับ การสร้างกฎ กติกา หรือ เกณฑ์ที่บุคคลในองค์กรเห็นพ้องต้องกันหรือเป็นเกณฑ์ที่หน่วยงานมีอำนาจระดับบนเป็นผู้กำหนด และสิ่งสำคัญคือการวัดโดยเกณฑ์เหล่านั้น ต้องสอดคล้องกับทฤษฎีที่เหมาะสมในที่นี้คือการมอง โรงเรียนในทฤษฎีระบบเปิดนั่นเอง สำหรับประสิทธิผลของโรงเรียนมักจะวัดที่ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งในความเป็นจริงควรจะมีการวัดองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย เช่นทัศนคติของนักเรียน ที่มีต่อโรงเรียน คุณภาพชีวิตการทำงานของครู ความพึงพอใจของนักเรียน ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สิ่งหนึ่งที่เป็นข้อจำกัดของการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน คือการที่ไม่สามารถวัดประสิทธิภาพ ของโรงเรียนได้โดยตรง พร้อม ๆ กับการวัดประสิทธิผลโรงเรียน เพราะโรงเรียนไม่ได้เป็นหน่วยงาน ที่ทำหน้าที่ลงทุนในทรัพยากรทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นเงินทุน อาคารสถานที่ หรือการจัดจ้างครูมา ทำการสอน การที่จะวัดประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาจึงมีการวัดโดยหน่วยงานในระดับ นโยบาย สำหรับการวิจัยนี้ผู้วิจัยวัดประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งเป็นผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการ (Non-Academic Output) ตามแนวคิดของแวน แดม; และคนอื่น ๆ (Van Damme; et al. 2002: 396-397)

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียน มีผู้ศึกษาวิจัยไว้มากมาย เช่น แมนน์ และลอว์เรนซ์ (Mann. 1989: 77 ; citing Mann; & Lawrence. 1983) ได้ศึกษาและพบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนได้แก่ คุณลักษณะและพฤติกรรมของครู คุณลักษณะและ พฤติกรรมของผู้บริหาร บรรยากาศในโรงเรียน ในขณะที่ เรดและคนอื่น ๆ (Reid; et al. 1988 : 24–29) ได้สังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่ามี หลายประการ เช่น ปัจจัยด้านการบริหารงาน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านครู ปัจจัย ด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านโรงเรียน และจากการศึกษาของ สเตียร์ส (Steers. 1977 : 8) ; ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์ (2541: บทคัดย่อ) พบว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรได้แก่ ปัจจัยด้าน ลักษณะขององค์กร ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านนโยบายบริหาร และการปฏิบัติ ขณะที่ สโตกดิลล์ กล่าวว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กรมากที่สุด อย่างหนึ่งคือ ผู้นำเพราะผู้นำเป็นบุคคลที่ผูกพันกลุ่มเข้าด้วยกันและกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานแสดง ความสามารถสูงสุดเพื่อสร้างผลงาน (Stogdill. 1974 : 13) สำหรับ กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536 : 335) ; ชิดชนก เชิงเชาว์; อัมภา บุญช่วย; และ ทวี ทองคำ (2541 : 132) วิจัยพบว่าปัจจัย ด้านโรงเรียน ด้านชีวิตสังคมของผู้บริหาร ด้านพฤติกรรมการบริหาร ด้านครู และปัจจัยด้าน นักเรียน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนโดยปัจจัยด้านนักเรียนส่งผลต่อ ประสิทธิภาพโรงเรียนมากที่สุด สอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2533ข : 13) ที่ศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาคือ คุณลักษณะของครู

ประกอบด้วยภูมิหลัง การจัดการเรียนการสอนของครู และพฤติกรรมทั่วไปของครู รวมทั้งปัจจัยด้านผู้บริหาร สภาพการปฏิบัติงานของโรงเรียนตลอดจนสภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชน สำหรับวิสุทธิ ราชตรี (2532: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าปัจจัยที่นอกเหนือจากผู้บริหารโรงเรียน ที่มีความสัมพันธ์ ความสำเร็จของโรงเรียน คือ บุคลากรในโรงเรียน ผู้นำชุมชน เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ความสำเร็จของโรงเรียน ทศนีย์ พรหมไพจิตร (2541: 100) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาของเยาวชนไทยมุสลิมคือปัจจัยด้านประชากร (เพศชาย และอายุน้อย) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ผู้ปกครองประกอบอาชีพกรรมกร เป็นผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และการมีปริมาณผลผลิตต่ำ) ปัจจัยด้านจิตวิทยา (เยาวชนมีเจตคติต่อการเรียน และการคล้อยตามกลุ่มเพื่อน) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (ความไม่สะดวกในการเดินทางจากบ้านมาโรงเรียน) ประเด็นนี้ จันทราณี สงวนนาม (2545: 121) สรุปว่าปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพมีดังนี้ 1) ภาวะผู้นำ และแบบผู้นำของผู้บริหาร 2) การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของโรงเรียน 3) การเป็นผู้นำทางวิชาการ 4) บรรยากาศของสถานศึกษา 5) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ 6) การใช้อำนาจหน้าที่และการตัดสินใจ 7) ความสามารถในการแก้ปัญหาและการพัฒนางาน 8) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน 9) ความพึงพอใจในการทำงาน 10) ความสามารถในการยืดหยุ่นต่อสถานการณ์เฉพาะหน้า 11) ประสิทธิภาพทางการบริหาร 12) ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ปัจจัยเหล่านี้มิได้จัดลำดับความสำคัญจำเป็นมากนักน้อยกว่ากัน แต่ในระบบการบริหารการศึกษาไทย รวมทั้งผลการวิจัยในประเทศสนับสนุนแนวคิดที่ว่า การเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรก que ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สำหรับคลอสไมเออร์ (เพราพรรณ เปลีเยนกู. 2542: 177-178 ; อ้างอิงจาก Klausmeier.) ได้เน้นว่าความสำเร็จตามเป้าหมายในการเรียนของผู้เรียนขึ้นอยู่กับปัจจัย 7 ประการคือ

1. ลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ การมีวุฒิภาวะ และมีความสามารถทางสมองที่เหมาะสม มีวุฒิภาวะทางกาย มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน สุขภาพกายและจิตดี
2. ลักษณะของผู้สอน ได้แก่ มีสติปัญญาและความรู้ดี จิตใจดี มีทัศนคติที่ดีต่องาน มีอายุที่เหมาะสม ได้สอนตามความถนัดของตน
3. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ต้องมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดี ใช้วิธีการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียน
4. เนื้อหาวิชาที่สอน มีการจัดลำดับขั้นตอน มีความหมายต่อผู้เรียน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ มีวิชาให้เลือกหลากหลาย
5. ลักษณะทางกายภาพของสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน มีครบถ้วนและทันสมัย
6. ลักษณะของกลุ่มเพื่อน มีจำนวนไม่มากจนเกินไป มีทัศนคติไปทางเดียวกันมีความสามัคคี และมีผู้นำกลุ่มที่ดี
7. อิทธิพลอื่น ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน (ภายในโรงเรียนได้แก่หลักสูตร ห้องสมุด หน่วยงานสนับสนุนการเรียนการสอน ภายนอกห้องเรียนได้แก่ ครอบครัว สื่อมวลชน สังคม เป็นต้น)

วารสาร วิกิต (2536: บทคัดย่อ) ศึกษาการวิเคราะห์ซ้ำตัวแปรพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การเปรียบเทียบระหว่างเทคนิค โอแอลเอส เซฟเพอร์โรท อีเควชั่น กับ เทคนิค เอช แอล เอ็ม ผลการศึกษาพบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายคือตัวแปรระดับนักเรียน และตัวแปรระดับห้องเรียนได้แก่ เซวน์ปัญญาของนักเรียน เจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และรายได้ของผู้ปกครอง ประสพการณ์ในการสอน การเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ขนาดของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2536?: 9) สรุปว่าสาเหตุที่การสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่สัมฤทธิ์ผลตามนโยบายเนื่องมาจาก 1) คุณภาพการสอนของครู คือครูสอนวิชาสามัญ ส่วนใหญ่มีคุณวุฒิต่ำ ครูสอนศาสนา มีคุณวุฒิสามัญศึกษาต่ำ และไม่มีวุฒิครู ทั้งยังไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้ดี ตลอดจนยังไม่ได้นำนวัตกรรมทางการศึกษามาเป็นสื่อในการเรียนการสอน 2) ปัจจัยส่งเสริมการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีห้องสมุดที่ได้มาตรฐาน นอกนั้นยังปรากฏว่าแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ เอกสาร คั่นคว่ำและอ้างอิงและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ยังไม่เพียงพอหรือแทบจะไม่มีเลย 3) ปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ คือสภาพสังคม ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนค่านิยมของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างจากสังคมส่วนใหญ่ของประเทศ

นิคม นาคอ้าย (2539) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาเทคนิควิธีวิเคราะห์เชิงสาเหตุแบบพหุระดับ : การประยุกต์ใช้โปรแกรม เอช แอล เอ็ม พบว่าตัวแปรระดับนักเรียน และตัวแปรระดับห้องเรียนมีผลต่อค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน ตัวแปรเหล่านั้น ได้แก่อายุ รายได้ของผู้ปกครอง เซวน์ปัญญา เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ขนาดของโรงเรียน ความเป็นผู้นำของผู้บริหาร และคุณภาพการสอนของครู

บุญเรือง ศรีเหรียญ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาประสิทธิผลโรงเรียนมัธยมศึกษาด้วยโมเดลลดหลั่นเชิงเส้น พบว่าองค์ประกอบทางการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย ระดับนักเรียนได้แก่ เพศ ลักษณะครอบครัวของนักเรียน บรรยาการและสภาพแวดล้อมในบ้านของนักเรียน ความรู้เดิมของนักเรียน ระดับห้องเรียนได้แก่ ขนาดของห้องเรียน คุณวุฒิของครู ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และประสพการณ์ในการสอนของครู และ ระดับโรงเรียน ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา และประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา และคุณภาพของการใช้หลักสูตร

ราชันย์ บุญธิมา (2542 ก: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เอื้อต่อผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย โดยการวิเคราะห์พหุระดับ 3 ระดับคือ ระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน โดยการวิเคราะห์เชิงสาเหตุแบบพหุระดับ (Multilevel Causal Analysis) พบว่าปัจจัยทั้ง 3 ระดับมีอิทธิพลต่อผลสำเร็จของการนำหลักสูตร ไปปฏิบัติ

นารี อาแว (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของหัวหน้าภาควิชาคณะพยาบาลศาสตร์ พบว่า ปัจจัยระดับนักศึกษา ปัจจัยระดับอาจารย์ และปัจจัยระดับหัวหน้าภาควิชาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของหัวหน้าภาควิชา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชน

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า ประสิทธิภาพโรงเรียน เป็นความสามารถของโรงเรียนในการบรรลุในสิ่งที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ โดยมีเกณฑ์การวัดการบรรลุหรือไม่บรรลุประสิทธิผล การที่จะบรรลุประสิทธิผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ ประการ ตามลักษณะโครงสร้างขององค์การที่มีลักษณะเกี่ยวพันกันและมีระดับการลดหลั่นกันในระดับต่าง ๆ ทั้งปัจจัยระดับนักเรียน ห้องเรียนและโรงเรียน ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียน จึงต้องศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่อยู่ในแต่ละระดับซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วย ตลอดจนต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นสิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องภายใต้สถานการณ์ และยังขึ้นอยู่กับช่วงเวลา เพราะองค์การหนึ่ง ๆ เมื่อเวลาเปลี่ยนไปเกณฑ์ในการวัดประสิทธิผลก็อาจเปลี่ยนไป ปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องก็อาจเปลี่ยนแปลงไป ฉะนั้นการจะประเมินประสิทธิผลของหน่วยงานใด ๆ ก็จะต้องคำนึงถึงบริบทในขณะนั้นด้วยจึงจะทำให้เกิดความเข้าใจองค์การนั้นอย่างถ่องแท้

การศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นอนุภูมิภาคที่ประชาชนในท้องถิ่นเป็นชนส่วนน้อยที่มีความแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ๆ ในหลาย ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติ โดยสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่หล่อหลอมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และพฤติกรรม ของประชาชนในทุกเรื่อง โดยสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อการศึกษา อันจะทำให้ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของท้องถิ่นนี้มีความแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ๆ ดังนั้นการจะศึกษาว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ควบคู่ไปด้วย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัจจัย ต่าง ๆ ที่น่าจะส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัจจัยระดับนักเรียน

มีตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนที่ผู้วิจัยคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังนี้

- 1.1 จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน
- 1.2 จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน
- 1.3 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง
- 1.4 รายได้ของผู้ปกครอง
- 1.5 จำนวนพี่น้องในครอบครัว
- 1.6 ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล
- 1.7 ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

- 1.8 การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน
- 1.9 จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม
- 1.10 ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน
- 1.11 พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

รายละเอียดของตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียน ในการวิจัยนี้มีดังนี้

1.1 จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน

1.2 จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน

ผู้วิจัยนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการใช้ภาษาของนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน ทั้งภาษายาวีและภาษาไทยถิ่นใต้ดังนี้

ภาษามีคำจำกัดความที่กว้างมาก กล่าวคือ 1) ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมาย เพื่อแสดงถึงความคิดและการกระทำของมนุษย์ 2) ภาษาเป็นระบบอันประกอบด้วยกฎเกณฑ์ซึ่งรวบรวมอยู่ในสมอง และนำมาใช้เพื่อสร้างประโยคเป็นจำนวนนับไม่ถ้วน 3) ภาษาเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ 4) ภาษาเป็นผลผลิตของวัฒนธรรมซึ่งยึดถือกฎหมายและหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตอันสะท้อนให้เห็นแนวคิดของมนุษย์ 5) ภาษาประกอบด้วยระบบเสียงซึ่งเกิดขึ้นจากการบัญญัติที่อำนวยความสะดวก ง่าย ๆ คนที่อยู่ในวัฒนธรรมนั้น ๆ หรือบุคคลอื่นที่ได้เรียนรู้ระบบของวัฒนธรรมนั้น นำมาใช้ในการสื่อความหมายถึงกัน (Communication) หรือตอบโต้กัน (Interact) (สุไร พงษ์ทองเจริญ. 2520: 3)

สังคมที่มีภาษาและวัฒนธรรมต่างกันย่อมประสบปัญหาด้านการสื่อสารและการศึกษาอยู่เสมอ (สำออง หิรัญบุรณะ; สุไร พงษ์ทองเจริญ; และ ประพาศน์ พุทธิประภา. 2527?: 1) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีประชากรเชื้อสายมลายูประมาณ 2.5 % ชาวไทยเชื้อสายมลายูเหล่านี้ไม่นิยมพูดภาษาไทยหรือพูดภาษาไทยไม่ได้เลย เพราะส่วนมากใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีภาษาไทยท้องถิ่นเป็นเอกลักษณ์ที่ชาวไทยภาคใต้ภูมิใจ ไม่กระดากอายที่จะพูดภาษาของตัวเองเหมือนชาวไทยภาคอื่น ๆ ภาษาที่ใช้พูดกันอย่างแพร่หลายมีอยู่ 4 ภาษา คือ 1) ภาษาถิ่นใต้ เป็นภาษาในตระกูลไท ใช้พูดกันอยู่ทั่วไปทั้งภาค 2) ภาษาโมแกน (ชาวเล) ใช้กันทางตะวันตกของภาคใต้ 3) ภาษาปัตตานี-มาเลย์ (ภาษามลายู, ภาษายาวี) มีผู้ใช้พูดกันในจังหวัดสตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส 4) ภาษาซาไก มีผู้พูดอยู่ประปรายในจังหวัดตอนใต้ของภาค (สำออง หิรัญบุรณะ; สุไร พงษ์ทองเจริญ; และ ประพาศน์ พุทธิประภา. 2527?: 6)

การศึกษาทุกรูปแบบ ต้องอาศัยภาษาเป็นสื่อ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับภาษาที่ใช้ในการสื่อสารไม่มากก็น้อยในสังคมหรือชุมชนที่พูดหลายภาษาหรือภาษาท้องถิ่นแตกต่างไปจากภาษามาตรฐานนั้น เมื่อเด็กเริ่มเข้าโรงเรียน ส่วนใหญ่จะยังพูดภาษามาตรฐานไม่ได้ปัญหาในการศึกษาก็เกิดขึ้นในสถานการณ์เช่นนี้ถ้าครูผู้สอนสามารถพูดภาษาท้องถิ่นได้ก็อาจแก้ปัญหาด้วยวิธีการใช้ภาษาถิ่นช่วยเป็นสื่อในการสอนได้บ้าง เมื่อเด็กไม่เข้าใจ

ความหมาย แต่การที่ครูไม่สามารถพูดภาษาของท้องถิ่นได้ก็คงจะแก้ปัญหาได้ยาก นักวางแผนทางภาษาเสนอแนะว่าในระยะแรกควรมีการอนุญาตให้ใช้ภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาของชนกลุ่มน้อยได้บ้าง แต่ก็มีผู้ไม่เห็นด้วยเพราะเกรงว่าจะกระทบกระเทือนต่อเอกภาพและความมั่นคงของชาติ ซึ่งขัดกับหลักการที่เรียกว่า “พหุนิยมด้านภาษาและวัฒนธรรม” (Linguistic and Cultural Pluralism) ตามทฤษฎีโป๊ะแตก (Hot ‘N’ Sour-Variety-Soup theory) ซึ่งเป็นหลักแห่งการผสมผสานที่รักษาเอกลักษณ์ของส่วนประกอบต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วนเสมือนหนึ่ง โปะแตก ซึ่งมีกุ้ง หอย ปลา ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด พริกขี้หนู ฯลฯ ล้วนยังคงรูปเดิมของมันอยู่แม้ว่าจะกลายเป็นอาหารไทยอันโอชะชนิดหนึ่งแล้วก็ตาม (สำออง หิรัญบุรณะ, สุไร พงษ์ทองเจริญ และประพาศน์ พงุทธิประภา. 2527?: 4) ภาษาที่ใช้พูดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูท้องถิ่น โดยปรากฏว่าชายไทยมุสลิมพูดภาษามลายู ท้องถิ่นในชีวิตประจำวันประมาณร้อยละ 70-80 (นันทวรรณ ภูสวาท. 2521 : 55) ภาษามลายูเป็นแขนงหนึ่งของภาษามลายูโพลีนีเซียน ซึ่งภาษามลายูโพลีนีเซียนนี้รวมอยู่ในกลุ่มภาษาออสโตรเอเชียติก ซึ่งมีภาษาต่าง ๆ เช่น ภาษามุนดา (อินเดีย) ภาษาเขมร ภาษาเขมมิง ภาษามลายูเป็นภาษาคำโดดเช่นเดียวกับภาษาไทย ภายหลังได้รับอิทธิพลจากภาษาสันสกฤต และภาษาอาหรับเข้ามาปะปนเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันภาษามลายูได้ถูกแบ่งออกเป็น ภาษามลายูท้องถิ่นหลายส่วนดังที่ใช้พูดกันในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรียกว่าภาษามลายูท้องถิ่นปัตตานี ซึ่งเป็นภาษาเดียวกับภาษามลายูที่พูดกันในรัฐ กลันตัน (วินัย คุรุวรรณพัฒน์. 2523: 74 ; อ้างอิงจาก Fraser; & Winstedt. 1967: 16 - 17) คนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาคล้ายคลึงกัน คือ ส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้ หรือพูดได้แต่ไม่นิยมพูด (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2534?: 1) สำหรับกรรมการการศึกษาสภาผู้แทนราษฎร (2546 : ออนไลน์) สรุปว่าการศึกษาของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับขั้นต่ำ ส่วนมากจะอุทิศเวลาให้กับการศึกษาศาสนา โดยใช้ภาษามลายูเป็นสำคัญ เมื่อต้องการติดต่อกับทางราชการจึงต้องจัดให้มีล่ามแปล

นอกจากนี้ ปัญหาทางภาษายังเป็นผลให้เกิดปัญหาความมั่นคงระดับชาติด้วย ดังที่ [เจ๊ะฮูเซ็น เจ๊ะอุบง \(2534?: 17\)](#) กล่าวว่าปัจจุบันภาษาได้มีบทบาทในสังคมมาก ภาษามีได้มีบทบาทเฉพาะเป็นเพียงสื่อที่จะสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน เป็นรากฐานที่สำคัญของวิทยาการทุกสาขา การทำให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถฟังและพูดภาษาไทยได้เป็นเรื่องสำคัญ เพราะนอกจากภาษาจะเป็นสื่อสร้างสายสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างพี่น้องประชาชนด้วยกัน และทางราชการแล้ว ยังเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งในการที่จะเสริมสร้างความเป็นเอกภาพของชาติ ซึ่งจะมีผลต่อความมั่นคงของชาติในส่วนรวมด้วย ดังนั้นการที่ชาวไทยมุสลิมชายแดนภาคใต้มีภาษาพูดที่แตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ทำให้เกิดความสำคัญผิดว่าตนเองมิใช่คนไทยยิ่งภาษามลายูท้องถิ่นที่ใช้พูดกันในบริเวณนี้ไม่มีคำแปลความหมายเฉพาะของคำ “สัญชาติ” แต่ใช้คำว่า “บอซอ” ซึ่งแปลได้ทั้ง “สัญชาติ” และ “ภาษา” ดังนั้นเมื่อตนพูดภาษามลายู จึงใช้คำว่า

“บอชอมาลายู” จึงแปลได้โดยปริยายว่า “สัญญาชาติมลายู” ดังนั้นจึงทำให้มุสลิมเห็นว่าบุตรหลานของตนต้องเรียนภาษามลายู และภาษาอาหรับ ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้นำศาสนาและการเมืองบางกลุ่มถือโอกาสในเรื่องภาษาเป็นข้ออ้างทำการปลุกปั่นให้มุสลิมเกลียดชังภาษาไทย โดยกล่าวหาว่าเป็นภาษาของชาวพุทธ มุสลิมต้องพูดภาษามลายูเท่านั้น (ประกิจ ประจันปัจฉินก. 2526: 36) นอกจากนี้ เจ๊ะฮูเซ็น เจ๊ะอุบง (2534?: 17) อธิบายว่า ในพื้นที่ชนบทห่างไกล การดำเนินชีวิตประจำวันของพี่น้องชาวไทยมุสลิมเกือบจะไม่ต้องพูดและใช้ภาษาไทยเสียด้วยซ้ำ ทำให้ผู้ที่พูดภาษาไทยไม่ได้มาก่อน จึงไม่กระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้เพื่อที่จะหยุดพูดและใช้ภาษาไทยให้ได้ สำหรับผู้ที่พูดภาษาไทยได้บ้างแล้ว เมื่อโอกาสและความจำเป็นในการพูดและใช้ภาษาไทยน้อยในที่สุดก็ลืมภาษาไทย

จรีรัตน์ สาครินทร์; นิฟาริต ระเด่นอาหมัด; และ วิมล แซ่ฮึ้ง (2534: 65) กล่าวว่าชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่จะใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนมีปัญหาด้านการศึกษาวิชาสามัญซึ่งใช้ภาษาไทยเป็นสำคัญ และส่งผลต่อการศึกษาในระดับสูง เนื่องจากนักเรียนกลุ่มนี้ใช้ทั้งภาษามลายูและภาษาไทย ในขณะที่ไปเรียนกับกลุ่มที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่หนึ่ง ย่อมต้องมีปัญหาในด้านความเข้าใจภาษามากกว่า เพราะจะต้องรับรู้ถึงสองภาษาในเวลาเดียวกัน ทำให้เกิดความสับสนในการคิดและการสื่อสาร ซึ่งเป็นอุปสรรคของการศึกษา โดยผลการวิจัยพบว่านักเรียนไทยมุสลิมอ่านหนังสือภาษาไทยนอกเวลาเรียนน้อย โดยอ่านหนังสือประเภทหนังสือพิมพ์มากที่สุด รองลงมาได้แก่อ่านแบบเรียน นิทาน การ์ตูน เรื่องสั้น ภาพยนตร์ดารา หนังสืออื่น ๆ และอ่านนิยายน้อยที่สุด และพบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านการอ่านทุกข้อเรียงลำดับ คือ ปัญหาด้านการแปลสำนวนเปรียบเทียบมากที่สุด รองลงไปได้แก่ การคาดคะเนเหตุการณ์ หรือขยายความ การจับจุดมุ่งหมายของผู้เขียนหรือตัวละคร ฯลฯ และพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านในระดับต่ำ นอกจากนี้ยังปรากฏว่านักเรียนที่ใช้ภาษาพูดที่บ้านต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่พูดภาษาไทยกลาง และภาษาไทยถิ่นใต้ใต้คะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ในขณะที่กลุ่มที่พูดภาษามลายู และภาษาไทยถิ่นใต้ใต้คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด (จรีรัตน์ สาครินทร์; นิฟาริต ระเด่นอาหมัด; และ วิมล แซ่ฮึ้ง. 2534: 68) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา 2 (2533: 6) ที่พบว่าสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมที่แปลกแยก อาจเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เด็กแถบนี้เรียนอ่อน โดยเฉพาะภาษาไทย คณิตศาสตร์ เพราะว่าที่เด็กจะเข้าใจสิ่งที่ครูพูดต้องใช้เวลาในการตีความเป็นภาษาที่เขาใช้ในชีวิตประจำวันก่อน ทำให้เด็กเสียเปรียบเด็กนักเรียนทั่ว ๆ ไปในวัยเดียวกัน ขณะที่ นิमित ยศกิจ (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าครูที่สามารถใช้ภาษามลายูท้องถิ่นต่างกันมีขวัญแตกต่างกัน โดยครูที่สามารถใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการสื่อสารได้ มีขวัญสูงกว่าครูที่ไม่สามารถใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการสื่อสาร แต่ผลการวิจัยของ เสริญ พิศาลวัชรินทร์ (2531: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าครูใช้ภาษาในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน มีความสามารถในการเตรียมความพร้อมทางการใช้ภาษาไทยให้แก่เด็กนักเรียน ไม่แตกต่างกัน

การใช้ภาษาไทยของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็นการใช้ภาษาที่สอง การเรียนภาษาอื่นเป็นภาษาที่สองอาจเป็นเหตุให้เกิดปัญหาการพูดไม่ชัดได้ เพราะผู้ที่ใช้ภาษาที่หนึ่งเป็นภาษาแม่อยู่แล้วนั้น เมื่อไปพูดภาษาอื่นเป็นภาษาที่สอง มักจะออกเสียงเพี้ยนไปจากเสียงมาตรฐานในภาษาซึ่งเรียนเป็นภาษาที่สอง กล่าวคือมีสำเนียงของภาษาแม่ติดอยู่ในการพูด เช่น คนไทยพูดภาษาอังกฤษ คนจีนพูดภาษาไทย และชาวเขาพูดภาษาไทย เป็นต้น นอกจากนี้ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ภาษาได้ดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับอายุของผู้เรียน การเลียนเสียงจะเป็นไปได้ง่าย ถ้ามีความสอดคล้องกับภาษาเดิมของผู้เรียน มีวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาแทรกอยู่มากน้อยเพียงไร โรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางภาษามากน้อยเพียงใด ชุมชนนั้น ๆ พูดภาษาอะไร ตัวครูผู้สอน มีอิทธิพลอย่างมากคือในเรื่องความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความกระตือรือร้นในการสอน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการเรียนรู้ภาษาของนักเรียน (ประสงค์ ราชณสุข และคนอื่น ๆ. 2523: 30-31 ; อ้างอิงจาก Chriest. 1964: 19-23) การใช้ภาษาของนักเรียน เป็นสิ่งที่พ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียนและสังคมได้ร่วมกันขัดเกลาและถ่ายทอดมาให้แก่นักเรียนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมสิ่งนี้เรียกว่าภาษาที่หนึ่งหรือภาษาแม่ แต่เมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่ในโรงเรียนนักเรียนจะต้องใช้ภาษาของทางราชการ ในที่นี้คือภาษาไทยซึ่งถือเป็นภาษาที่สองของนักเรียน การที่นักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีมลายูเป็นภาษาที่หนึ่งเป็นส่วนใหญ่ย่อมส่งผลต่อการเรียนรู้ในโรงเรียน กล่าวคือนักเรียนจะเสียเปรียบนักเรียนที่ผู้ปกครองใช้ภาษาไทย หรือภาษาไทยได้ เพราะภาษาไทยได้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ จากการศึกษาพบว่าในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้มีการแก้ปัญหาในเรื่องภาษาของนักเรียนอย่างจริงจัง จะมีบ้างก็เป็นเพียงโครงการที่ทำชั่วคราว ชั่วคราว โดยมหาวิทยาลัย หรือ ศอ.บต. หรือกระทรวงศึกษาธิการแต่ยังขาดความเอาใจจริงเอาใจ ทั้ง ๆ ที่ภาษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้ของผู้เรียน การที่นักเรียนไม่รู้ภาษาที่ใช้ในการเรียนจะส่งผลกระทบต่อผลการเรียนโดยตรง และส่งผลกระทบต่อทัศนคติต่อการเรียนของนักเรียนด้วย และมีผลต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของนักเรียนในการเป็นพลเมืองของประเทศ ดังพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2536?: 8) ในคราวที่เสด็จเยี่ยมพสกนิกร ณ กรุงเทพมหานคร ภาคการศึกษา 2 จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2532 ทรงมีพระราชดำรัสว่า "...การศึกษาที่สำคัญมาก ให้พยายามจัดให้ดี ให้พลเมืองสามารถพูดภาษาไทยได้ แม้จะพูดได้ไม่มากนักก็เพียงแต่พอรู้เรื่องกันก็ยิ่งดี เพราะเท่าที่ผ่านมามีคนที่นี่มีผู้ไม่รู้ภาษาไทยต้องใช้ล่ามแปล ควรพูดกันให้เข้าใจกันได้เพื่อสะดวกในการติดต่อซึ่งกันและกัน..."

นอกจากนี้ยังมีเอกสาร และผลการวิจัยที่กล่าวถึงเกี่ยวกับภาษาและเจตคติต่อการใช้ภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สำออง หิรัญบุรณะ, สุไร พงษ์ทองเจริญ และประพาศน์ พฤทธิประภา (2527?: 1) อธิบายว่าจากการศึกษาของภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เกี่ยวกับปัญหาภาษาของเด็กนักเรียนในชุมชนแออัดคลองเตย กรุงเทพฯ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือปรากฏว่า ภาษาไทยท้องถิ่นของนักเรียนเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนและความเข้าใจศัพท์ สำนวน วลี ประโยคและคำ ตลอดจนการอ่านและ

การตีความ ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดภาคใต้ใช้ภาษาไทยท้องถิ่นและหรือภาษามลายูในชีวิตประจำวันทำให้เด็กนักเรียนไม่สามารถใช้ภาษาไทยมาตรฐานได้ดีเท่าที่ควร และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ

ปัญหาทางภาษาพูดไม่ว่าจะเป็นเด็กไทยหรือเด็กชาวเขาสมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการเอาใจใส่แก้ไขเป็นพิเศษเพราะภาษาเป็นวัฒนธรรมของชาติเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ผูกพันคนในชาติให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันอันจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ (ประสงค์ ราชณสุข. 2532: 32) ภาษาคือเอกลักษณ์ของมนุษย์และเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่แสดงออกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ผู้ที่มีภาษาและวัฒนธรรมเดียวกันย่อมอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจและเห็นใจมากกว่าคนต่างชาติต่างภาษา (ประพาศน์ พุทธิประภา. 2527?: 29) สอดคล้องกับที่ ขจิตถัย บุรุษพัฒน์ (2519: 167) อธิบายว่า โดยทั่วไปแล้ว การใช้ภาษาเดียวกันเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมตัวกันของพลเมืองในชาติ เพราะภาษาช่วยเผยแพร่วิถีความคิดเห็น ความรู้สึก ความเข้าใจกัน และส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ เมื่อเป็นเช่นนี้การที่ชาวไทยมุสลิมที่ใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน และบางคนที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้จึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อการรวมกับสังคมไทย ประกอบกับการกล่าวอ้างว่าภาษาไทยเป็นภาษาของชาวพุทธ มุสลิมที่ติดต้องพูดภาษามลายูเท่านั้น จึงยิ่งทำให้โอกาสที่ชาวไทยมุสลิมจะหันมาใช้ภาษาไทยก็ยิ่งน้อยลงไปอีก ตราบใดที่ชาวไทยมุสลิมยังมองไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์และความจำเป็นของภาษาไทยแล้ว เขายังคงใช้ภาษามลายู และการผสมกลมกลืนกันของชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยพุทธ ก็คงจะเป็นไปไม่ได้ในระยะเวลาอันใกล้ ศรีสมภาพ จิตรภิรมย์ศรี และคนอื่นๆ (2543: 48) ให้ความเห็นสอดคล้องว่า ภาษาอาจจะไม่ใช่เครื่องบ่งชี้อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมได้ทั้งหมด แต่เราก็ไม่ควรปฏิเสธว่าภาษาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติแบบแผนวิถีชีวิต ความเชื่อและจารีตประเพณีของคนในแต่ละท้องถิ่นให้หลอมรวมเข้าด้วยกันจนกลายเป็นวัฒนธรรมเฉพาะ และในทางกลับกันเราก็อาจใช้ภาษาเป็นเกณฑ์จำแนกวัฒนธรรมทางการเมืองในเรื่องความเป็นกลุ่มสังคมเดียวกันให้แตกต่างกันได้อีกด้วย

ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นภาษามาเลย์ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและจากการติดต่อสัมพันธ์กับมุสลิมชาวมาเลเซียซึ่งเป็นดินแดนที่ใกล้ชิดกัน ชาวไทยมุสลิมพูดภาษาไทยได้กว่าร้อยละ 50 และใช้ภาษาไทย และภาษามาเลย์ในชีวิตประจำวัน ส่วนในจังหวัดสตูลนั้น ชาวไทยมุสลิมพูดภาษาไทยมากกว่าภาษามาเลย์ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่สามารถพูดภาษามาเลย์ได้มากเพราะมีความจำเป็นจะต้องเรียนรู้พระคัมภีร์อัลกุระอานซึ่งเป็นภาษายาวี เพื่อใช้ในการประกอบศาสนกิจประจำวัน ส่วนตำราเรียนทั่วไปที่ใช้ในการสอนวิชาการศึกษานั้นมีทั้งภาษาอาหรับ และยาวี (ภาษามาเลย์ที่ใช้เป็นภาษาเขียนในตำรา) (ขนบธรรมเนียมบางประการของชาวไทยมุสลิมฯ. 2533: 47) สำหรับ รุ่ง แก้วแดง (2511: 58) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่าภาษามลายูอาจจะถือเป็นภาษาต่างประเทศ สำหรับชาวไทยโดยทั่วไป แต่สำหรับชาวไทยมุสลิมนั้นภาษามลายูเป็นภาษาที่หนึ่ง คือ ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาประจำวัน ยกเว้นชาวไทยมุสลิมในจังหวัดสตูลเท่านั้นที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาประจำวัน

ส่วนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และยะลา ไม่นิยมการใช้ภาษาไทยในการติดต่อซึ่งกันและกัน มาโนชญ์ บุญญานุวัตร (2527: 15-16) กล่าวว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาพื้นฐานของจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ การที่คนส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้ เพราะการที่คนส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้มีผลทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาการศึกษา ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมือง ปัญหาสังคมและการปกครอง ซึ่งทำให้สถานะของจังหวัดชายแดนภาคใต้ตกอยู่ในสภาวะที่ลำบาก ประชาชนมีฐานะยากจน ข้าราชการติดต่อกับประชาชนด้วยความยากลำบากเกิดช่องว่างระหว่างข้าราชการกับประชาชน มีการแบ่งพวกเป็นไทยพุทธ ไทยมุสลิม จึงทำให้ ขาดความเป็นเอกภาพในชาติ การพูดภาษาไทยไม่ได้ให้หลงเชื่อไปในทางที่เป็นภัยต่อชาติบ้านเมืองได้โดยง่าย โดยเฉพาะการศึกษาเมื่อคนส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้ จะมีปัญหาตามมามากมาย ได้แก่

1. อัตราการตกต่ำชั้นสูงทั้งนี้เพราะฟังครูไม่รู้เรื่อง อ่านหนังสือไม่แตก รัฐต้องเพิ่มชั้นเรียนพิเศษขึ้นทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณโดยใช่เหตุ กล่าวคือต้องเพิ่มชั้นเด็กเล็กเข้าไปอีกหนึ่งปี ก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
2. ต้องเพิ่มการเรียนของผู้ใหญ่ให้มากกว่าปกติ เช่น ปี พ.ศ. 2520 ศอ.บต. รวมมือกับเขตการศึกษา 2 จัดอบรมกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ยังพูดภาษาไทยไม่ได้ เขียนไทยไม่ได้หลายรุ่น
3. เด็กที่จบออกมาแล้ว ประสิทธิภาพและคุณภาพไม่ดีพอ เมื่อจะสอบเข้าเรียนต่อก็สู้นักเรียนทั่วไปไม่ได้ ทำให้อัตราการเรียนตกต่ำมาก ผู้ที่จะจบออกมารับราชการจึงมีน้อย รัฐบาลต้องให้สิทธิพิเศษแก่เด็กเหล่านี้เพื่อแก้ปัญหา แต่ก็มีปัญหาอื่นตามมา กล่าวคือทำให้ชาวไทยพุทธมองเห็นว่ารัฐบาลเอาใจชาวมุสลิมมากเกินไป จนละเลยชาวพุทธ
4. เนื่องจากมุสลิมมีโอกาสนเรียนต่อน้อย ผู้ที่เป็นครูส่วนใหญ่จึงเป็นชาวไทยพุทธที่มาจากท้องถิ่นอื่น เช่น พัทลุง นครศรีธรรมราช ตรังและสงขลาเป็นต้น ครูเหล่านี้ไม่ค่อยเข้าใจวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นและพูดภาษามลายูไม่ได้ จึงไม่กล้าเข้าไปอยู่ในหมู่บ้าน ต้องเข้าบ้านอยู่ในตัวเมือง ทำให้ความห่างเหินกับประชาชน ขาดความสนิทสนม พอมีปัญหาเกี่ยวกับเด็กก็แก้ไขด้วยความยากลำบาก

โมฮัมหมัด อับดุลกาเดร์ (2523: 206) อธิบายถึงทัศนคติของนักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการใช้ภาษาในการเรียนการสอนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า โรงเรียนไม่ใช่อะไรที่ทำลายภาษาถิ่นของนักเรียน แต่ควรเป็นสถาบันส่งเสริมให้เขาได้เรียนรู้ภาษาที่สอง ที่จะให้ประโยชน์แก่ชีวิตของเขา เราควรจะแก้ปัญหานี้ด้วยลักษณะคนใจกว้าง และพยายามสนองตอบความต้องการของชนกลุ่มน้อยเท่าที่พึงจะทำได้ เด็กไทยมุสลิมที่พูดภาษาไทยไม่ได้ เมื่อเข้าเรียนใหม่ ๆ นอกจากไม่สามารถเรียนอ่านเขียนได้เท่ากับเด็ก ๆ ที่พูดภาษาไทยอยู่แล้ว ยังไม่สามารถเข้าใจครูที่พูดภาษาไทยว่าจะให้เขาทำอะไร เขามาอยู่ในโรงเรียนมาอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่ บางคนไม่รู้จักรู เขาฟังครูไม่รู้เรื่อง บอกครูไม่เป็น เหงา ขยาด และขลาดกลัว ทางเดียวเท่านั้นที่เขาคิดได้และน่าจะคิดคือเมื่อไหร่จะถึงเวลากลับบ้านและพรุ่งนี้ไม่อยากมาอีกแล้ว เด็กที่อดทนอาจจะอยู่ต่อไป จนพออ่านหนังสือได้ก็จะอ่านในเรื่องวัฒนธรรมที่แตกต่างกับครอบครัวของเขา กับสิ่งแวดล้อมของเขา รูปพระ รูปวัด และตัวละครที่ไม่เหมือนกับเด็ก ๆ ใกล้เคียงเขา นอกจากเด็กต้องอดทนต่อความรู้สึก

ต่าง ๆ แล้วรวมทั้งรู้สึกยากต่อการออกเสียงภาษาไทยซึ่งแตกต่างไปจากภาษาที่หนึ่งของเขา ผู้ปกครอง ก็ต้องอดทนต่อความรู้สึกที่ว่า ลูกเขาของถูกยึดเยียดวัฒนธรรมทางศาสนาอื่นอีกด้วย วิชเทพ ภาชาฤทธิ์ (2545: 17) สนับสนุนว่าข้อจำกัดในการใช้ภาษาไทยของเด็ก และเยาวชนมุสลิม เป็นอุปสรรคต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเกือบทุกวิชา โดยเฉพาะทางด้านคณิตศาสตร์และการคงอยู่ของการอ่านออกเขียนได้ในทำนองเดียวกัน จีรรัตน์ สาครินทร์; นิพัรัตน์ ระเด่นอาหมัด; และ วิมล แซ่อึ้ง (2534: 65) กล่าวว่า ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ จะใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนมีปัญหาด้านการศึกษาวิชาสามัญซึ่งใช้ภาษาไทยเป็นสำคัญ และส่งผลต่อการศึกษาในระดับสูง เนื่องจากนักเรียนกลุ่มนี้ใช้ทั้งภาษามลายูและภาษาไทย ในขณะที่ไปเรียนกับกลุ่มที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่ 1 ย่อมต้องมีปัญหาในด้านความเข้าใจภาษามากกว่า เพราะจะต้องรับรู้ถึงสองภาษาในเวลาเดียวกัน ทำให้เกิดความสับสน ในด้านการคิดและการสื่อสาร ซึ่งเป็นอุปสรรคของการศึกษา

จากสภาพทั่วไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้ปัญหาส่วนใหญ่เนื่องมาจากมีความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรมไปจากชาวไทยส่วนใหญ่ การแก้ปัญหาเรื่องอื่น ๆ จะทำได้ยากถ้าหากว่า ปัญหาเรื่องการสื่อความหมายหรือการใช้ภาษายังมิได้แก้ (สุวิทย์ บุญช่วย. 2534: 78) ดังที่ อารีเฟน อับดุลกาเดร์ (2538: 19) กล่าวว่า การส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือไทยแก่ชาวไทยมุสลิมหรือ การที่จะสอนให้เขาอ่านหนังสือคือ ฟัง พูด อ่าน และเขียนได้ มิได้เป็นสิ่งที่ยากเกินความสามารถแต่การที่จะโน้มน้าวเชิญชวนให้มาเข้าเรียนเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยากกว่า และแม้ว่าสามารถดำเนินการให้เขาเข้ามาเรียนแล้วก็ตามปรากฏว่าประมาณครึ่งหนึ่งของผู้เรียนได้ออกกลางคันไปหรือหยุดเรียนเสียก่อนที่จะจบหลักสูตร

อย่างไรก็ตามหลังจากที่ความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองได้นำกิจกรรมและอาชีพใหม่ๆ ที่น่าสนใจเพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ การที่จะเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวได้หรือการที่จะได้รับประโยชน์จากการบริการและการประกอบอาชีพที่ดี การสังคมและการใช้เวลาว่างที่ดี จำเป็นจะต้องใช้ภาษาไทยในการสื่อความหมาย ความจำเป็นดังกล่าวจึงก่อให้เกิดความสนใจในหมู่คนไทยมุสลิมในการที่จะต้องเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของบ้านเมืองมากขึ้น (จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ; ทวี สอนมาลี; และปริณญา อุดมทรัพย์. 2530: 41) แต่การศึกษา มีความเกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรมโดยตรง การวางแผนและนโยบายภาษาเพื่อการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเน้นความสำคัญทั้งของภาษาท้องถิ่น และภาษาไทยกลาง การจัดการศึกษาควรเป็นแบบที่เรียกว่า “ทวิภาษนิยมตามแผน” (Planned Bilingualism) โดยการใช้ภาษาท้องถิ่นควบคู่กับภาษาประจำชาติในระดับต้น ๆ ของการเรียน (ประพาศน์ พุทธิประภา. 2528: 32-33)

งานวิจัยที่เกี่ยวกับภาษาได้แก่ งานวิจัยของไฉน กรองเห็น (2527: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องทัศนคติต่อดนตรีไทยของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันผลิตครูจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า นิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่พูดภาษาไทยเพียงอย่างเดียวมีทัศนคติต่อดนตรีไทยดีกว่านิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่พูดสองภาษา ผลการศึกษาของคอลิด บุษะมัญญ (2538: บทคัดย่อ)

ที่ศึกษาพบว่า จิตลักษณะของนักเรียน 4 ด้าน ได้แก่ เจตคติต่อการส่งเสริมการใช้ภาษาไทย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะการมุ่งอนาคต และการสนับสนุนทางสังคม ไม่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับความเป็นอิสลามิกชนในการยอมรับนโยบายทางการศึกษาด้านการส่งเสริมการใช้ภาษาไทย และการสนับสนุนทางสังคม และพบว่าตัวทำนายการยอมรับนโยบายทางการศึกษาด้านการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยที่สำคัญที่สุด คือ การสนับสนุนทางสังคม รองลงมาเป็นเจตคติต่อการส่งเสริมการใช้ภาษาไทย และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการค้นพบของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 6 (2529: 64) ที่พบว่าสาเหตุที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยด้านตัวนักเรียนคือความพอใจในการเรียนภาษาไทย ในทำนองเดียวกัน พัทธนาพิชญ์ (2540: บทคัดย่อ) ; ดวงเดือน คันทพร (2543: บทคัดย่อ) ; มิณฐ์มนัส วรรณหินทร์ (2544: บทคัดย่อ) มีความสอดคล้องกันว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลหรือส่งผลในรูปแบบที่เป็นสาเหตุทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย คือความถนัดทางภาษาและเจตคติต่อวิชาภาษาไทย ส่วนสุชาติ อินทรกำแหง ณราชสีมา (2545: 94) ศึกษาพบว่าปัจจัยด้านภาษาถิ่น คือการใช้ภาษาถิ่นในการเรียนการสอน การใช้ภาษาถิ่นในชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักศึกษา

จากการสำรวจสภาพการทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) พบว่าการสร้างความนิยมในการใช้ภาษาไทยสำหรับกลุ่มเยาวชนยังไม่เกิดสัมฤทธิ์ผลอาจเนื่องมาจาก (ชิดชนก เชิงเชาว์; สุเทพ สันติวรานนท์; และ คำนวณ ขาวหนู. 2533)

1. ครูสอนสามัญมีคุณวุฒิต่ำ และสอนวิชาที่ไม่ตรงกับวุฒิ ทำให้ไม่สามารถนำนวัตกรรมทางการศึกษามาเป็นสื่อในการเรียน

2. โรงเรียนส่วนมากไม่มีห้องสมุดที่ได้มาตรฐาน หนังสือแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ เอกสารการค้นคว้าและอ้างอิง ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์สำหรับการเรียนการสอน มีไม่เพียงพอหรือแทบไม่มีเลย

3. ปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ได้แก่ สภาพทางสังคม ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนค่านิยมของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างจากสังคมส่วนใหญ่ของประเทศ จีรรัตน์ สารินทร์, นิฟาริต ระเด่นอาหมัด และวิมล แซ่อึ้ง (2534: 68) วิจัยพบว่า นักเรียนไทยมุสลิมอ่านหนังสือภาษาไทยนอกเวลาเรียนน้อย โดยอ่านหนังสือประเภทหนังสือพิมพ์มากที่สุด รองลงมาได้แก่อ่านแบบเรียน นิทาน การ์ตูน เรื่องสั้น ภาพยนตร์ดารา หนังสืออื่นๆ และ อ่านนิยายน้อยที่สุด และพบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านการอ่านทุกข้อเรียงลำดับคือ ปัญหาด้านการแปลสำนวน เปรียบเทียบมากที่สุด รองลงไปได้แก่ การคาดคะเนเหตุการณ์หรือขยายความ การจับจุดมุ่งหมายของผู้เขียนหรือตัวละคร ฯลฯ และพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านในระดับต่ำ นอกจากนี้ยังปรากฏว่านักเรียนที่ใช้ภาษาพูดที่บ้านต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่พูดภาษาไทยกลาง และภาษาไทยใต้ ได้คะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ในขณะที่กลุ่มที่พูดภาษามลายู และภาษาไทยใต้ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ผลการวิจัยของ สุนทรค์ สฟโชค

(2529 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรการฝึกหัดครู ของนักศึกษาที่พูดสองภาษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยสรุปว่า ในระดับปริญญาตรีทุกหลักสูตร นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันทั้งสามกลุ่ม คือ กลุ่มที่พูดสองภาษา กลุ่มที่พูดภาษาเดียวในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และกลุ่มที่พูดภาษาเดียวนอกสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความสัมพันธ์ของลำดับที่จากการทดสอบตามวิธีของสเปียร์แมน ทั้งสามกลุ่มพบว่า ผู้พูดสองภาษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และผู้พูดภาษาเดียวในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลำดับที่สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สำหรับ อนันต์ ทิพย์รัตน์ และคนอื่นๆ (2533 : 80) ได้ประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายเกี่ยวกับการเรียนรู้ และใช้ภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาไทย โดยผู้ใหญ่มิเจตคติสูงกว่าวัยรุ่น และผู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 มีเจตคติที่สูงกว่าผู้ไม่ได้เรียน และผู้นำท้องถิ่นสูงกว่าเยาวชน

จากเหตุผล ความสำคัญและความจำเป็นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาอาหรับ หรือภาษาไทยถิ่นใต้ อาจทำให้การจัดการเรียนการสอนและ การบริหารจัดการโรงเรียนในเขตพื้นที่นี้ แตกต่างไปจากนักเรียนส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้นการใช้ภาษาของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ น่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในระดับนักเรียนที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลของโรงเรียนได้ จึงกำหนดให้เป็นตัวแปรในครั้งนี้

1.3 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง เป็นส่วนหนึ่งของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ซึ่งมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่า มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับตัวบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว หรือ เศรษฐฐานะ (Sociological Economic) โดยพบว่ามีตัวบ่งชี้ที่แตกต่างกันได้แก่ เอเมอร์ จังศิริพรพรรณ (2542 : 64) ที่ศึกษากับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ามีตัวบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวคือ อาชีพ การเป็นเจ้าของทรัพย์สิน การมีรายได้ ระดับการศึกษา อำนาจ และสภาพแวดล้อมของครอบครัว ส่วน ชิตชนก เชิงเชาว์ ; อัมภา บุญช่วย ; และทวีทองคำ (2541 : บทคัดย่อ) พบว่าคุณลักษณะส่วนตัวของนักเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ได้แก่ ตัวแปรที่บ่งชี้สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Social – economic Status) ของนักเรียนซึ่งวัดได้จากอาชีพของบิดา และการสนับสนุนของครอบครัวซึ่งวัดได้จากอัตราการขาดเรียนของนักเรียน ไรท์และบี็น (วีณา สมสุต. 2540 : 68 ; อ้างอิงจาก Wright; & Been. 1974 : 277-284) ศึกษาอิทธิพลของสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมในการอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ในวิทยาลัย ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ เพศ รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดา และการศึกษาของมารดา สรุปได้ว่านิสิตที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงจะสามารถประสบผลสำเร็จในการเรียนในวิทยาลัยได้ดีกว่านิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า

ในขณะที่ ผกาทิพย์ กระหม่อมทอง (2522: บทคัดย่อ) ; เพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง (2522 : บทคัดย่อ) ; ช่อทิพย์ ราศีเกรียงไกร (2523: บทคัดย่อ) และ สมพิศ เจียมศักดิ์ศิริ (2529 : บทคัดย่อ) ศึกษาได้ผลสอดคล้องกันว่าตัวบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ได้แก่ การศึกษา อาชีพ และรายได้ของผู้ปกครอง

สำหรับผู้ศึกษาแยกเฉพาะระดับการศึกษาของบิดามารดานั้น ได้แก่ คัดนางค์ มณีศรี และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541: 51) ศึกษาพบว่าปณิธานทางการศึกษาของลูกได้รับอิทธิพลจากระดับการศึกษาของพ่อ ความคาดหวังของพ่อแม่ และรายได้ของพ่อแม่มีผลทางตรงและผลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก ชีรพงษ์ แก่นอินทร์ (2532: บทคัดย่อ) ; ชัยยุทธ ทองทิพย์ (2537 : บทคัดย่อ) ; อุบลวรรณ บัวอ่อน (2537 : บทคัดย่อ) ; ซอร์บอน (Sorbon. 1981) และ ลูคัสและคนอื่น ๆ (Lucus ; et al. 1990) พบว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ กับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ญาณี ยิ้มมงคล (2536: บทคัดย่อ) วิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีบิดามารดามีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษามีลักษณะเป็นผู้นำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.4 รายได้ของผู้ปกครอง

รายได้ของผู้ปกครอง นั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองนักเรียน ดังได้กล่าวมาแล้วในข้อ 1.2 ดังจะเห็นจากมีงานวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เช่น วอชิงตัน และแกรนท์ (Worthington; & Grant. 1971) ที่พบว่าผู้ปกครองที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับสูงและระดับปานกลางมีการส่งเสริมการเรียนของเด็กมากกว่าผู้ปกครองที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า สอดคล้องกับบอร์พินท์ ชูชม (2522: บทคัดย่อ) วิจัยพบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และผลการศึกษาของจุมพล พูลภัทรชีวิน (2532: บทคัดย่อ) พบว่านักเรียนโรงเรียนเอกชนที่มีสัมฤทธิ์ผลสูงมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ผู้ปกครองมีความคาดหวังที่จะให้นักเรียนเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ในขณะที่โรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลต่ำมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน ที่มีบ้านอยู่ใกล้โรงเรียน และเข้าโรงเรียนรัฐบาลไม่ได้ นอกจากนั้นงานวิจัยของไพฑูรย์ เวทการ (2532: บทคัดย่อ) ; สุพัตรา วิจิตรโสภา (2532: บทคัดย่อ) ; จิราพร ชุนนะ. (2540: บทคัดย่อ) ; มณฑารัตน์ ชูพินิจ (2540: บทคัดย่อ) ; อัล -ซารานี (Al – Sharani. 1989 : Abstracts) ก็พบในทำนองเดียวกันว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวเป็นตัวแปรสำคัญอย่างยิ่งในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน (อัจฉรา ธรรมมาภรณ์ และ ปราณี ทองคำ. 2543 ; อ้างอิงจาก Borich. 1988 ; Macionis. 1991) ส่วนองอาจ นัยวัฒน์ (2544: 103) ศึกษาพบว่าระดับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อ

ผลการเรียนรู้ของนักเรียนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมครอบครัวยังเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่บ้านและโรงเรียน เป็นตัวพยากรณ์คะแนนและความสามารถทางสติปัญญา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ (Eggen; & Kauchak. 1994 : 161 ; citing Ballatine. 1989 ; Macionis. 1991) ธีรยุทธ รัชชะ (2545: 104) ศึกษาพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางบ้าน ได้แก่ ฐานะทางด้านเศรษฐกิจของผู้ปกครอง การสนับสนุนของผู้ปกครอง และอาชีพของผู้ปกครอง อย่างไรก็ตามผลการวิจัยของสายฝน สุนทรพันธ์ (2535: บทคัดย่อ) พบว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจของนักเรียนในโรงเรียนไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับสัมฤทธิ์ผลของโรงเรียน และคอลิด บุษะมัญญ (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาของบิดา มารดา อาชีพของบิดาและอาชีพของมารดา ไม่มีผลต่อการยอมรับนโยบายทางการศึกษา ด้านการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยของนักเรียนไทยมุสลิมในจังหวัดสงขลา

สำหรับสภาพรายได้ของผู้ปกครองนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น สุวิทย์ คุณกิตติ (2546 : ออนไลน์) ในขณะที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวในที่ประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งทรัพยากรจำนวนมาก แต่ประชากรส่วนใหญ่กลับประสบปัญหาความยากจน มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่ำ และยังมีปัญหาความไม่สงบเรียบร้อย รวมถึงกลไกของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อการศึกษา โดยเฉพาะคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้จากการประเมินของกรมวิชาการพบว่าเด็กระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ามาตรฐานของประเทศ

จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจค่อนข้างสูง แต่จากการดำเนินการพัฒนาที่ผ่านมา ไม่ได้ส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจของจังหวัดแถบนี้เติบโตเท่าที่ควร การดำเนินการอย่างจำกัดอยู่บนพื้นฐานการผลิตสาขาเดิม การพัฒนาเป็นไปอย่างเชื่องช้า ซึ่งหลายฝ่ายอ้างเหตุผลที่สำคัญ คือ ความไม่สงบที่มีอยู่ในพื้นที่ และทำเลที่ตั้งที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความลังเลของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ในการลงทุน การพัฒนาที่ล่าช้าดังกล่าวทำให้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการที่ไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตทางสังคมและประชากรแรงงานในพื้นที่และได้ส่งผลกระทบทางอ้อมกับปัญหาอื่น ๆ ตามมาเป็นลูกโซ่ เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด ปัญหาความไม่เข้าใจ ไม่พอใจของประชาชนต่ออำนาจรัฐที่เห็นว่ารัฐไม่จริงจังต่อการแก้ปัญหาปากท้องของประชาชน (สันทัด ณ นคร. 2540 : 31)

ผลการวิจัยที่ค้นพบเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น ผลการวิจัยของ คัตนางค์ มณีศรี และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541: 51) ศึกษาพบว่า รายได้ของพ่อแม่มีผลทางตรง และผลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก สอดคล้องกับ จุมพล พูลภัทรชีวิน (2532: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า โรงเรียนเอกชนที่มีสัมฤทธิ์ผลสูงมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ผู้ปกครองคาดหวังที่จะให้นักเรียน เรียนต่อในระดับสูงขึ้น ในขณะที่โรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลต่ำมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน ที่มีบ้านอยู่ใกล้โรงเรียนและเข้าโรงเรียนรัฐบาลไม่ได้ มีความมุ่งหมายเพียงเรียนให้จบมัธยมศึกษา

ปีที่ 3 แล้วออกไปทำงานในโรงงาน สอดคล้องกับผลการค้นพบของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดในเขตการศึกษา 6 (2529: 66) ที่ศึกษาพบว่าสาเหตุประการหนึ่งที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนคือการที่ผู้ปกครองมีฐานะไม่ดี ผู้ปกครองส่วนใหญ่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ต้องต่อสู้กับปัญหาปากท้องเป็นสำคัญโอกาสที่จะสนับสนุนให้นักเรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษาแล้วได้รับการศึกษาต่อจึงมีน้อย ส่วนอารีเฟน อับดุลกาเดร์ (2538: 19) พบว่าผู้ที่เข้าเรียนในโครงการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือไทยสำหรับชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำ และค่อนข้างต่ำมาก เป็นการยืนยันถึงความสัมพันธ์ของการรู้หนังสือกับรายได้ของบุคคลหรือประชาชาติเพราะการมีความรู้ หมายถึงการมีโอกาสที่ดีกว่าในการประกอบอาชีพ หรือการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนที่เคยเรียนแล้วแต่ไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นโอกาสทางการศึกษาที่สำคัญแก่เขา

ในขณะที่ นิคม นาคอ้าย (2539) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาเทคนิควิธีวิเคราะห์เชิงสาเหตุแบบพระระดับ : การประยุกต์ใช้โปรแกรม เอช แอล เอ็ม พบว่าตัวแปรระดับนักเรียนและตัวแปรระดับห้องเรียนมีผลต่อค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน ตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่ง ได้แก่รายได้ของผู้ปกครอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของศักดิ์เครศ ประกอบผล (2539: บทคัดย่อ) ที่พบว่าในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีฐานะทางครอบครัวที่ดีกว่านักเรียนในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ คล้ายคลึงกับ ทศนีย์ พรหมไพจิตร (2541 : 109) ศึกษาพบว่าปริมาณของผลผลิตของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ไปในทางลบกับการเรียนต่อสามารถอธิบายได้ว่าเยาวชนที่ผู้ปกครองมีปริมาณผลผลิตที่คิดออกมาเป็นตัวเงินต่ำ มีแนวโน้มจะเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สำหรับทศนีย์ พรหมไพจิตร (2541: 100) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสของเยาวชนไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านประชากร (เพศชาย และอายุน้อย) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ผู้ปกครองประกอบอาชีพกรรมกร เป็นผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และการมีปริมาณผลผลิตต่ำ) มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนไทยมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ ซอร์บอร์ม (Sorborm. 1981) ; มอทเลย์ (ธีรยุทธ รัชชะ. 2545 : 92 ; อ้างอิงจาก Motley. 1970) ศึกษาพบว่าอาชีพบิดา รายได้ของครอบครัวส่งผลต่อการเรียนเช่นเดียวกับ ญานี ยัมมมอล (2536: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดาสูง ปานกลางและต่ำมีลักษณะการเป็นผู้นำไม่แตกต่างกัน

1.5 จำนวนพี่น้องในครอบครัว

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีค่านิยม ที่อาศัยหลักการทางศาสนา ประการหนึ่งที่แตกต่างกันไปจากภูมิภาคอื่น ๆ คือความเชื่อในเรื่องของการทำหมัน และการคุมกำเนิด ที่มีความเชื่อว่าห้ามทำหมันและคุมกำเนิด หากใครทำถือว่าเป็นบาป (ภิญโญ ตันพิทยคุปต์. 2524?) ทำให้สมาชิกในครอบครัวของมุสลิมเป็นครอบครัวใหญ่ ประกอบกับการที่ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคน ยิ่งทำให้ครอบครัวมีขนาดใหญ่มากขึ้น ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าสิ่งนี้น่าจะเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา และส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังผลการวิจัยของอรพินท์ ชูชม (2522: บทคัดย่อ) และบุญเรือง ศรีเหรียญ (2542 : บทคัดย่อ) ที่ยืนยันว่าขนาดของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และความเอาใจใส่ของพ่อแม่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก

จากข้อมูลข้างต้นน่าจะคาดเดาได้ว่า จำนวนพี่น้องในครอบครัวของนักเรียนจะเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยคิดว่า จำนวนพี่น้องในครอบครัวของนักเรียน น่าจะส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย

1.6 ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล

1.7 ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม. 1 ของนักเรียน ทั้งความตั้งใจในการเรียนต่อในโรงเรียนของรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ดังนี้

ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมของมนุษย์ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสองอย่าง คือ เจตคติ และปทัสถานทางจิตวิสัย (สุรัตน์ ไชยชมภู. 2535: 23) ผู้วิจัยจึงนำเสนอองค์ประกอบทั้งสอง ประการดังนี้ เจตคติ (Attitude) เป็นศัพท์ทางเทคนิคทางจิตวิทยาซึ่งคำหนึ่งที่นักจิตวิทยาสังคมมีความเห็นพ้องกันว่าหมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อ และแนวโน้มพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อบุคคลหรือสิ่งของ หรือความคิดใดก็ตามในลักษณะของการประเมินค่า ออกมาในรูปของการชอบ ไม่ชอบ รักเกลียด กลัว ดี เลว ฯลฯ โดยที่ความรู้สึก ความเชื่อ และแนวโน้มพฤติกรรมนี้ต้องคงอยู่นานพอควร (สิทธิโชค วรรณสันติกุล. 2546 : 121; อ้างอิงจาก Oskamp. 1977 ; Petty; & Cacioppo. 1981; Eagly; & Chaiken. 1993 ; Petty; & Wegener. 1998) ; สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2544 : 366-367) กล่าวว่าเจตคติ เป็นอักษณัย (Disposition) หรือแนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้า ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งคน วัตถุสิ่งของ หรือความคิด (Ideas) เจตคติอาจจะเป็นทางบวกหรือทางลบ ถ้าบุคคลมีเจตคติบวกต่อสิ่งใด ก็จะมีพฤติกรรมที่จะเผชิญกับสิ่งนั้น ถ้าหากเป็นลบก็จะหลีกเลี่ยง เจตคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้และเป็นการแสดงออกของค่านิยมและความเชื่อของบุคคล

องค์ประกอบของทัศนคติ (Attitudinal Component)

โรบิน (Robbins. 1993) ; เพราพรณ เปลียนภู (2542: 99-101) ; สิทธิโชค วรรณสันติกุล (2546: 121) ; นพมาศ วีระเวคิน (2542: 90) ; สุรางค์ โค้วตระกูล (2544: 367) เสนอว่าทัศนคติม้องค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบทางการรู้ (Cognitive Component) ทัศนคติในรูปนี้เกิดจากการรับรู้ คือ การเรียนหรือรับทราบจากจากประสาทสัมผัส หู และตามีส่วนช่วยสร้างทัศนคติมากที่สุด โดยการได้เห็นได้ยิน ได้อ่าน รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ อาจจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ได้

2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component หรือ Feeling Component) ความรู้สึกหรืออารมณ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของทัศนคติเพราะความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นหมายถึงความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ ในสิ่งนั้น โดยทั่วไปการมีความรู้จะนำไปสู่การมีความรู้สึกต่อสิ่งที่มีควมรู้ นั้น เช่น เมื่อมีความรู้ว่สิ่งนั้นมีโทษ ก็จะเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

3. องค์ประกอบทางด้านพร้อมกระทำ (Action Tendency Component หรือ Behavioral Component) คือความพร้อมทางพฤติกรรมหรือความพร้อมที่จะกระทำต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ต่อสิ่งที่มีทัศนคตินั้น

เพราพรณ เปลียนภู (2542: 110-111) ; สิทธิโชค วรรณสันติกุล (2546: 122) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของทัศนคติต่อการศึกษว่าทัศนคติมีผลต่อการเรียนรู้คือปกติคนเราจะไม่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าโดยทันที ถ้าสิ่งนั้นขัดแย้งกับทัศนคติเดิม แต่ถ้าตรงกับทัศนคติเดิมจะทำให้บุคคลนั้นสามารถรับรู้ และจดจำสิ่งนั้นอย่างรวดเร็วในการเรียนการสอน ถ้าหากนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาเรียน ต่อครูจะทำให้การเรียนรู้เกิดได้เร็วและง่ายแก่การปกครอง แต่หากผู้เรียนมีทัศนคติไม่ดีต่อวิชาที่เรียน หรือไม่ชอบครู ก็จะทำให้นักเรียนไม่สนใจการเรียน เปื่อการเรียน ทัศนคติจึงมีอิทธิพลต่อการเรียนมากเพราะทัศนคติเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นสิ่งที่ช่วยสร้างทัศนคติของนักเรียนมีดังนี้

1. บ้าน พฤติกรรมการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง ครอบครัวมีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดทัศนคติของนักเรียนในวัยเยาว์

2. โรงเรียน ผู้สอน กลุ่มเพื่อน มีบทบาทสำคัญมากในการสร้างทัศนคติในวัยเรียน

3. ชุมชน สถานการณ์ของชุมชนเป็นแบบอย่าง que ผู้เรียนจะได้รับการถ่ายทอดทัศนคติ

4. สื่อมวลชน มีอิทธิพลในการสร้างทัศนคติที่สำคัญ จึงควรจะให้ข้อคิด ความรู้ที่ทรงคุณค่าและถูกต้องแก่เยาวชนในสังคม

สุรางค์ โค้วตระกูล (2544: 367) กล่าวว่า เจตคติมีลักษณะดังนี้ 1) เจตคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ 2) เจตคติเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลกล้าเผชิญกับสิ่งเร้าหรือหลีกเลี่ยง จึงมีทั้งบวกและลบ เช่นถ้ามีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนจะชอบเรียนคณิตศาสตร์ และเมื่อเรียนต่อก็จะเลือกเรียนแขนงวิทยาศาสตร์ เป็นต้น 3) เจตคติเปลี่ยนแปลงได้ง่าย การเปลี่ยนแปลงเจตคติอาจ

เปลี่ยนแปลงจากบวกเป็นลบ หรือจากลบเป็นบวก หรืออาจจะเปลี่ยนแปลงความเข้มข้น (Intensity) หรือความมากมาย เจตคติบางอย่างอาจจะหยุดเลิกไปได้ 4) เจตคติเปลี่ยนแปลงไปตามชุมชนหรือสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก เนื่องจากชุมชนหรือสังคมหนึ่ง ๆ อาจจะมีค่านิยมที่เป็นอุดมการณ์พิเศษเฉพาะ ดังนั้นค่านิยมเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อทัศนคติของบุคคลที่เป็นสมาชิก ในกรณีที่ต้องการจะเปลี่ยนเจตคติจะต้องเปลี่ยนค่านิยม

ทัศนีย์ พรหมไพจิตร (2541: 109) ศึกษาพบว่าเจตคติต่อการเรียนมีความสัมพันธ์กับการเรียนต่อของเยาวชนไทยมุสลิม ผลการวิจัยของ วู้ด (ราชนันท์ บุญธิมา. 2542ก: 24 ; อ้างอิงจาก Wood. 1993: 274) ; ไอร์สเตด (Kirestead. 1994: 732); ราชนันท์ บุญธิมา (2542ก: 350) ; คาร์เพนเตอร์และ ฟลิชแมน (ทัศนีย์ พรหมไพจิตร. 2541 : 109; อ้างอิงจาก Carpenter and Fleishman. 1987: 79 – 105) ; เยาวเรศ จันทะแสน (2545: บทคัดย่อ) ; บลูม (Bloom. 1976) ; ลิสกา (ทัศนีย์ พรหมไพจิตร. 2541: 109 ; อ้างอิงจาก Liska. 1984: 61–74) พบว่า เจตคติต่อการเรียนของนักเรียนส่งผลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของนารี อาแว (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าปัจจัยระดับนักศึกษา คือ เจตคติต่อการเรียนพยาบาลและพฤติกรรม การเรียน มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการ ของหัวหน้าภาควิชาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำหรับ นิยม สารรัตน์ (2524) ศึกษาพบว่านักเรียนที่มีคะแนนภาษาอังกฤษสูง จะมีคะแนนเจตคติและแรงจูงใจสูงด้วย ในทางตรงกันข้าม นักเรียนที่มีคะแนนภาษาอังกฤษต่ำก็จะมีคะแนนเจตคติและแรงจูงใจต่ำด้วย สอดคล้องกับ สุชาติ อินทรกำแหง ณ ราชสีมา (2545: 93) ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านความพอใจที่จะเรียนก่อนเข้าเรียน ส่งผลต่อคุณภาพนักศึกษา อัจฉรา วงศ์วัฒนามงคล (2535: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า ข้าราชการที่มาศึกษาต่อในระดับบัณฑิตมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาต่อมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ศึกษาต่อ คล้ายคลึงกับ เปรมสุรีย์ เชื้อมทอง (2536: 370) ที่ศึกษาพบว่า ทัศนคติต่องานสามารถทำนายประสิทธิผลของโรงเรียน และการได้รับรางวัล พระราชทานของโรงเรียนได้ คณิตา นิจจุรกุล; และคนอื่นๆ (2536: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ ครูผู้สอนภาษาไทย ครูสอนวิชาสามัญอื่น ๆ และผู้บริหาร วิชาการในโรงเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการใช้สื่อการสอนประเภทบทเรียนสำเร็จรูป และสื่อประกอบของ โครงการส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยแก่นักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ครูสอนภาษาไทยที่ได้รับการอบรมการใช้สื่อการสอนมีเจตคติที่ดีสูงกว่า ครูสอนภาษาไทยที่ไม่เคยเข้ารับการอบรม

ปัทมสถานทางจิตวิสัย หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ว่าคุณค่าที่อยู่ใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับ ความสำคัญต่อเขาเห็นว่าเขาควรกระทำพฤติกรรมหรือไม่ และเขาจะคล้อยตามความคิดเห็นของ บุคคลที่ใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับหรือไม่หากบุคคลรับรู้ว่าคุณค่าที่เขาให้ความสำคัญคิดว่าควรกระทำมากเท่าใด ก็จะมีแรงจูงใจในการที่จะกระทำมากขึ้นเท่านั้น แต่ถ้าหากว่าบุคคลรับรู้ว่าคุณค่าที่เขาให้ความสำคัญคิดว่าเขาไม่ควรแสดงการกระทำ เขาก็จะไม่มีแรงจูงใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ (สุรัตน์ ไชยชมภู. 2535: 25 อ้างอิงจาก Ajzen & Fishbein. 1980: 73-76) องค์ประกอบของการรับรู้ปัทมสถานทางจิต

วิสัย มี 2 ประการคือ การรับรู้ทัศนสถานทางจิตวิสัยโดยตรง กล่าวคือเป็นความเชื่อของเขาที่มีต่อความคิดเห็นของบุคคลส่วนมากที่มีความสำคัญต่อเขา คิดว่าเขาควรกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมนั้น บุคคลมักจะกระทำ เมื่อเขาเห็นว่า บุคคลอื่นที่มีความสำคัญกับเขาคิดว่าเขาควรจะทำ และอีกประการคือการรับรู้ทัศนสถานทางจิตวิสัย คือ ความเชื่อของกลุ่มบุคคลที่ใกล้ชิดเกี่ยวข้องต่อการกระทำของเขา ซึ่งได้มาจากความคาดหวังของบุคคลต่าง ๆ ที่แวดล้อมตัวเขา ซึ่งเขาจะพิจารณาว่าบุคคลเหล่านั้นคิดว่าเขาควรกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมนั้น และเขาจะใช้ข้อมูลนี้ในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นลักษณะแรงจูงใจที่จะกระทำตามบุคคลใกล้ชิดเกี่ยวข้องที่เขาให้ความสำคัญ

นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนต่อได้แก่ ผลการวิจัยของ สุรัตน์ ไชยชมภู (2535 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับความตั้งใจในการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้ปกครองนักเรียนอื่น ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ความคาดหวังในการประกอบอาชีพของบุตรหลาน ความตั้งใจในการส่งบุตรหลานในการเรียนต่อ มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความตั้งใจในการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนโดยตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือ ความตั้งใจในการส่งบุตรหลานในการเรียนต่อ รายได้ของครอบครัว และความคาดหวังในการประกอบอาชีพของบุตรหลาน ส่วนตัวแปรที่เกี่ยวกับนักเรียน ได้แก่ ผลการเรียน จำนวนพี่น้อง อิทธิพลของกลุ่มญาติหรือผู้ใกล้ชิด ทศนคติต่อการเรียน ทัศนสถานทางจิตวิสัย และการรับรู้สภาพแวดล้อม มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความตั้งใจในการเรียนต่อของนักเรียน

สำหรับผลการวิจัยของปรีดา บุญยพุทธิ (2541: บทคัดย่อ) และ มณีรัตน์ โฉมปราชญ์ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการเข้าเรียนต่อในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของนักเรียนที่จบการศึกษามัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบตรงกันว่าผู้เรียนที่มีเพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพมีระดับแรงจูงใจในการเรียนไม่แตกต่างกัน

1.8 การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน

ครอบครัวนักเรียนจะทำหน้าที่สังคมประกิต (Socialization) ในชั้นปฐมภูมิ กล่าวคือเป็นหน่วยที่ทำหน้าที่อบรมนักเรียนได้ใกล้ชิดที่สุด (นพมาศ ชีระเวคิน. 2542: 11) ทางด้านรัชชัช พินประเสริฐ (2545: 21) กล่าวว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่ผลักดันให้เยาวชนเข้าสู่ปัญหาต่าง ๆ แต่เป็นที่ยอมรับแล้วว่า ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการผลักดันเยาวชนให้เข้าสู่วังวนแห่งปัญหาหรือจะเหินยวร้างเยาวชนให้ห่างไกลปัญหาในขณะเดียวกัน โวเฟล และฮาลเลอร์ (ทัศนีย์ พรหมไพจิตร. 2541 : 104 ; อ้างอิงจาก Woefel; & Haller. 1971) ได้ศึกษาในเรื่องบุคคลสำคัญ (Significant Others) โดยอธิบายว่า อิทธิพลของบุคคลที่สำคัญแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือลักษณะแรกเป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบ (Model) เช่น เด็กจะใช้กลุ่มเพื่อนเป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบกับ

พฤติกรรมของตน เด็กจะมีพฤติกรรมสอดคล้องกับกลุ่มเพื่อน ลักษณะที่สอง เป็นผู้มียุทธวิธีทางความคิด ความเชื่อ (Definer) เช่น บิดามารดาจะถ่ายทอดความคิด ความเชื่อต่าง ๆ เข้าสู่เด็ก โดยเด็กจะรับเอาความคิดความเชื่อเหล่านี้มาและมีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมตามความเชื่อนี้เมื่อเปรียบเทียบกับแนวความคิดกลุ่มอ้างอิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนี กัลยาณคุณาวุฒิ (2535? : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาชาวไทยมุสลิมที่มีมากถึงร้อยละ 54.92 โดยผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาเหล่านี้เป็นผู้ที่อยู่ในฐานะผู้นำครอบครัว ซึ่งจะสามารถเป็นผู้ชี้แนะในด้านการดำเนินชีวิต และมีอิทธิพลต่อการศึกษารุ่นใหม่ในสังคม และยังพบว่ายังมีแนวคิดเกี่ยวกับการไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาที่ยังปรากฏอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กล่าวคือมีผู้ตอบว่าไม่ต้องการให้บุตรได้รับการศึกษาร้อยละ .56 ในสังคมพุทธ และร้อยละ 1.41 ในสังคมไทยมุสลิม

ประเสริฐ เตชะนาราเกียรติ (2532: 75) ; อุบลวรรณ บัวอ่อน (2537: 115) ; แวน มีเตอร์ และแอสเชอร์ (ชิตชนก เชิงเชาว์; อัมภา บุญช่วย; และทวิ ทองคำ. 2541; อ้างอิงจาก Van Meter; & Asher. 1973) ; สุชาดา อินทรกำแหง ณ ราชสีมา (2545: 93) นักวิชาการเหล่านี้ศึกษาพบว่าองค์ประกอบที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครองและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในบ้านของนักเรียน และมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเช่น ความเชื่อของพ่อแม่ ความคาดหวังและพฤติกรรมของพ่อแม่มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนของลูก ได้แก่ เยาวเรศ จันทะแสน (2545: บทคัดย่อ) ; (คัตนางค์ มณีศรี; และ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2541: 53 ; อ้างอิงจาก Grolinck; & Ryan. 1989 ; Grolinck, Ryan; & Deci. 1991 ; Parsons, Adler; & Kaczala. 1982 ; Sigel. 1982)

นอกจากนี้ผลการวิจัยของ ศักดิ์คีเรศ ประกอบผล (2539: บทคัดย่อ) ชี้ชัดลงไปว่าโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีการเอาใจใส่ของบิดา-มารดาที่ดีกว่าโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ สอดคล้องกับผลการศึกษาขององอาจ นัยวัฒน์ (2544: 95) ศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเรียนรู้ของนักเรียนมีอำนาจในการอธิบายความหมายความแปรปรวนได้สูงและมีนัยสำคัญ สำหรับ คัตนางค์ มณีศรี และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541: 51) ศึกษาการวิเคราะห์เส้นทางพบว่า การผลักดันของพ่อแม่ การช่วยเหลือและการกำกับ/จัดตารางเวลา มีความสัมพันธ์ทางลบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก ในขณะที่การสนับสนุนทางจิตใจจากพ่อแม่ และการกระตุ้นทางปัญญา มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก และพบว่าปณิธานทางการศึกษาของลูกได้รับอิทธิพลจากระดับการศึกษาของพ่อและความคาดหวังของพ่อแม่

จากผลการวิจัยที่ปรากฏชัดเจนว่า การที่ผู้ปกครองเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน จะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่สูงขึ้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้ตัวแปรนี้ เป็นตัวแปรหนึ่งที่ใช้อธิบายความแปรปรวนในประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.9 จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม

โนรี ใจใส และคนอื่น ๆ (2531: บทคัดย่อ) ; มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2534? : 1) กล่าวว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชาชนส่วนใหญ่ เป็นชาวไทยนับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีความเชื่อ และเคร่งครัดในคำสอนของศาสนา และยังมีมรดกภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน ไม่นิยมส่งลูกเข้าโรงเรียนแต่นิยมส่งไปโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยให้เรียนที่โรงเรียนปอเนาะ ทั้งนี้เพราะปอเนาะทำให้เด็กได้รู้หลักการทางศาสนา ซึ่งเป็นกฎข้อบังคับของมุสลิม ทุกคนที่จะต้องเรียนรู้ศาสนา เว้นแต่ผู้มีฐานะดีจะส่งเสริมให้บุตรหลานเรียนวิชาสามัญพร้อมกับวิชาศาสนา แต่ถ้ามีฐานะดีจะส่งไปเรียนต่างประเทศ ในด้านศาสนาทั้งมาเลเซียและประเทศตะวันออกกลาง การที่ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามไม่นิยมพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวัน เป็นสาเหตุส่งผลให้เยาวชนไทยมีพื้นฐานการศึกษาด้านวิชาสามัญอ่อนมาก ความแตกต่างและข้อจำกัดทางด้านการศึกษาดังกล่าวนี้เป็นเหตุให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความรู้ความเข้าใจ และมีความรู้สึกตลอดจนมีการปฏิบัติที่สนองตอบต่อนโยบายของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแตกต่างไปจากชาวไทยมุสลิมในภาคอื่นๆ ของประเทศ

สำหรับรชนี้ กัลยาณคุณาวุฒิ (2535?: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแนวโน้มทางการศึกษา : เปรียบเทียบสังคมไทยพุทธและไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่พบว่าประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้นับถือศาสนาอิสลามมีค่านิยมที่แตกต่างไปจากชาวไทยพุทธ เช่นสตรีในสังคมมุสลิมจะได้รับการศึกษาต่ำ การนิยมศึกษาภาษาอาหรับในโรงเรียนปอเนาะมากกว่าโรงเรียนสามัญทั่วไปและพบข้อสรุปว่าค่านิยมในสังคมไทยยังคงให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตรชายมากกว่าบุตรหญิง และปรากฏว่า ผู้ที่อยู่ในฐานะผู้นำครอบครัวในสังคมไทยพุทธกับสังคมไทยมุสลิม มีการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในสังคมไทยมุสลิมมีถึงร้อยละ 54.92 ในขณะที่สังคมไทยพุทธมีเพียงร้อยละ 15.12 และเมื่อพิจารณาในด้านความเท่าเทียมกันพบว่าเพศหญิงในสังคมมุสลิมจะเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษาถึงร้อยละ 73.98 ในขณะที่สังคมไทยพุทธมีร้อยละ 34.71 สำหรับความคาดหวังทางการศึกษาของบุตรชายอย่างน้อยที่สุด เพื่อให้เลี้ยงชีพได้สำหรับสังคมมุสลิม ส่วนสังคมพุทธต้องการให้ได้รับการศึกษาถึงขั้นมัธยมศึกษาถึงอุดมศึกษา

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าการเรียนศาสนาของนักเรียนไทยมุสลิมเป็นสิ่งที่เขารู้สึกว่ามีความจำเป็นที่จะต้องเรียน ดังนั้นจึงจะเห็นว่านักเรียนไทยมุสลิม จะได้รับการส่งเสริมจากผู้ปกครองให้ไปเรียนศาสนากับครูสอนศาสนาตามโรงเรียนปอเนาะหรือตามมัสยิด หรือบ้านของครูสอนศาสนา ซึ่งเป็นไปตามค่านิยมของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง และความต้องการของนักเรียนเอง ผลการเรียนจึงยังคงมีปัญหาตามผลการศึกษาของ วิรัช บุญสมบัติ และคนอื่น ๆ ที่ได้ทำการประเมินโครงการวิชาการสัญจร ซึ่งจัดสอนเสริมวิชาสามัญหลักที่สำคัญเพื่อยกระดับ และพัฒนาคุณภาพมาตรฐานทางวิชาการให้กับนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม พบว่านักเรียนมีพื้นฐานอ่อนเกือบทุกวิชา โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนต้องเรียนหนักตลอดสัปดาห์ ไม่มี

วันหยุดทำให้เครียด และส่งผลให้ตั้งใจและสนใจเรียนน้อย มาเรียนสาย ขาดเรียนบ่อย ไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร นักเรียนเห็นว่าโครงการนี้มีประโยชน์ และควรจัดให้มีตลอดทั้งปีและในช่วงปิดภาคเรียนด้วย (โนรี ใจใส และคนอื่น ๆ. 2531: 16 ; อ้างอิงจาก วิรัช บุญสมบัติ และคนอื่น ๆ. 2530 : บทคัดย่อ) ส่วนนักเรียนไทยพุทธจะนิยมเรียนกวดวิชามากกว่า รัฐบาลจึงใช้ความพยายามที่จะสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนไทยมุสลิมได้มีโอกาสเรียนมากยิ่งขึ้นดังที่ โนรี ใจใส และคนอื่น ๆ (2531: บทคัดย่อ) กล่าวว่าในปี 2514 กระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำโครงการคัดเลือกโดยการสอบสัมภาษณ์เยาวชนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งระดับมหาวิทยาลัย โดยทำต่อเนื่องในช่วงปี 2514-2521 ปรากฏว่านักศึกษา ตามโครงการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและประสบผลสำเร็จน้อย ส่วนปี 2525 กองทัพบกที่ 4 ได้ริเริ่มโครงการแก้ปัญหาตามนโยบายความมั่นคงของชาติในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการขยายการส่งเสริมการศึกษาทั่วไปแก่เยาวชนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามเพิ่มจากของกระทรวงมหาดไทยโดยเป็นโครงการเร่งด่วนตามแผนปฏิบัติงานคือระหว่างปี 2526-2530 และ มอบให้ศูนย์ศอ.บต. เป็นผู้ประสานงานร่วมกับสถาบันการศึกษารวม 20 สถาบันและมีการขยายโครงการต่อจนถึงปี 2536 และจากการศึกษานักศึกษา ในโครงการส่งเสริมการศึกษาทั่วไปแก่นักศึกษาชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดภาคใต้ ปี 2526-2529 พบว่า นักศึกษาที่เรียนในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนเกือบทุกคณะวิชา โดยเฉพาะสาขาวิชาวิทยาศาสตร์มีปัญหาการเรียนค่อนข้างมากส่วนปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ ปัญหาการปรับตัว ปัญหาด้านการเงิน ปัญหาความตั้งใจเรียน

ผู้วิจัยจึงคาดคิดว่าจำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลามน่าจะมีส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงได้กำหนดตัวแปรนี้เป็นตัวแปรหนึ่งในการวิจัย

1.10 ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน

การศึกษาเกี่ยวกับศาสนาและภาษาเป็นสิ่งที่ก่อเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กัน และควรจะมีการส่งเสริมโดยอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจ (สุรินทร์ พิศสุวรรณ. 2543 , 2545) ในส่วนของศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นประชาชนในแถบนั้นมีความเคร่งครัดอย่างมากดังที่ฟราเซอร์ (สุกางค์ จันทวานิช. 2529: 55 ; อ้างอิงจาก Fraser. 2508) กล่าวว่า แม้สภาพเศรษฐกิจของชาวบ้านจะตกต่ำลงสักเพียงใดก็ตาม แต่ระบบค่านิยมทางศาสนาของคนเหล่านี้ก็มิได้เปลี่ยนแปลงไป แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าโดยส่วนมากความเชื่อและค่านิยมทางศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มักจะออกมาในรูปของการที่ศาสนาเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนา เช่น พัทยาสายหุ (สุกางค์ จันทวานิช. 2529: 55 ; อ้างอิงจาก พัทยา สายหุ. 2508) กล่าวว่าศาสนาและความเชื่อของชาวไทยมุสลิมมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นอันมาก สอดคล้องกับสำนักประสานงานมวลชน (2542: 34) ที่กล่าวว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชาชนส่วนใหญ่นับถือ

ศาสนาอิสลาม มีขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา วัฒนธรรมแตกต่างไปจากภาคอื่นๆ ความแตกต่างที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ความแตกต่างทางด้านภาษา ซึ่งนับเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง มิให้เจริญก้าวหน้าไปเท่าที่ควร แม้ว่าทรัพยากรต่างๆ ในภูมิภาคแห่งนั้นจะมีความอุดมสมบูรณ์ไม่น้อยไปกว่าภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศ ดังปรากฏในผลการวิจัยของ ชิตชนก เชิงเชาว์ และคนอื่น ๆ (2533) ที่ได้สำรวจปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พบว่าทเรียน เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีหรือความเชื่อของท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศาล ไชยราบ (2535) ที่ศึกษาพบว่ามึระดับความไม่สอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา กับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กิจกรรมที่มีความไม่สอดคล้องได้แก่ การฝึกให้นักเรียนทำความเคารพพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่โดยการไหว้ การรำในท่ารำที่มีลักษณะการไหว้ การประดิษฐ์สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรมของวัฒนธรรมอื่น การจัดพิธีไหว้ครูโดยให้นักเรียนใช้ดอกไม้ ธูปเทียนประกอบพิธี การให้นักเรียนทำพิธีถวายบังคมในโอกาสต่าง ๆ การอ่านหนังสือที่มีการกล่าวถึงการปฏิบัติของศาสนาอื่น การจัดนิทรรศการ หรือภาพในหนังสือที่เกี่ยวกับความเข้าใจว่า ปุชนิยัตถุ หมายถึงวัตถุอันควรเคารพ การให้นักเรียนฝึกปฏิบัติการปั้นรูปคน การฝึกนั่งสมาธิตามแบบวัฒนธรรมอื่น และการสอนหลักศาสนาอื่น (พิศาล ไชยราบ. 2535) สำหรับผลการวิจัยของ ภิญโญ ตันพิทยคุปต์ (2524?: 134) ที่ศึกษาความเชื่อในศาสนาอิสลามของชาวไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าชาวไทยมุสลิมมีความเชื่อว่าศาสนาทุกศาสนามีกำเนิดมาจากผู้สร้างพระเจ้าคนเดียวกันคือองค์อัลเลาะห์ ด้วยเหตุนี้ทุกศาสนาจึงเป็นพี่น้องกัน หากเปรียบเทียบกับต้นไม้ ศาสนาอิสลามคือ ลำต้น ศาสนาอื่นคือใบและผลนั่นเองในส่วนของศาสนาอิสลามพระอัลเลาะห์ได้ประทานคัมภีร์มาให้ คือ อัลกุรอาน ซึ่งเป็นอมตะไม่มีการดัดแปลงแก้ไข นอกจากนี้องค์อัลเลาะห์ยังได้กำหนด ความดี ความชั่ว ความรวย ความจน โชคดี โชคร้าย ของมนุษย์ไว้ล่วงหน้า มุสลิมจึงต้องสวดมนต์ การสวดมนต์เป็นสิ่งสำคัญในทางศาสนา ผู้ละเลยการสวดมนต์เป็นผู้ไม่เชื่อถือ และศรัทธาต่อพระเจ้าจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำลายศาสนา มุสลิมจะต้องกล่าวคำปฏิญาณต่อพระเจ้าเพราะการกระทำเช่นนั้นช่วยเตือนให้ทำความดี และมุสลิมต้อง ไม่กราบไหว้บูชาพระศาสดาเพราะศาสดาเป็นมนุษย์ ดังนั้นชาวไทยมุสลิมมีความรู้สึกนึกคิดว่านโยบายด้านการปกครอง และด้านการศึกษาของรัฐในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ เป็นการเข้าครอบงำทางวัฒนธรรมจากภายนอก วัฒนธรรมของรัฐที่มีอุดมการณ์พุทธนิยม มีความแตกต่างกับอุดมการณ์อิสลามโดยสิ้นเชิง จึงเป็นหน้าที่ของชาวไทยมุสลิมทุกคนจักต้องแสวงหาหนทางใหม่ เพื่อการดำรงของความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ตรงกันข้ามกับผลการวิจัยของ นฐพงศ์ เทพจารี (2534: บทคัดย่อ) ที่ศึกษา ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลามของคนไทยมุสลิมชนบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีระดับความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลามระดับต่ำและระดับสูง พบว่า มีผลต่อพฤติกรรมทางด้านสังคมแตกต่างกันในเรื่อง การร่วมกิจกรรมกับทางราชการ การตรงต่อเวลา การแต่งงานเมื่ออายุยังน้อย การใช้เวลาว่าง ความแตกต่างกันทางด้านเศรษฐกิจในเรื่อง รายได้ การเสี่ยงโชค และมีผลต่อพฤติกรรมทางด้านคุณภาพ

ชีวิตในเรื่อง การศึกษาทางศาสนาอิสลาม และสาธารณสุขมูลฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการรักษาพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาแต่กลับมีผลส่งเสริมการพัฒนาทั้งสิ้น หรือผลการวิจัยที่ยังหาข้อสรุปในการปฏิบัติไม่ได้ดังเช่นผลงานวิจัยของ สุเทพ สันติวรานนท์ และคนอื่น ๆ (2541?: 340) ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนและข้าราชการที่มีข้อปฏิบัติ ที่สอดคล้อง กับหลักศาสนาอิสลามตามคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี ผลการวิจัยสรุปว่า โดยภาพรวมประชาชน และข้าราชการไทยมุสลิมเห็นด้วยกับข้อปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม ทั้งนี้เพราะมุสลิม ยึดถือในหลักคำสอนของศาสนาอิสลามและ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ดังนั้นข้อปฏิบัติใด ๆ ที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามมุสลิมย่อมเห็นด้วยและปฏิบัติตามด้วยดี ส่วนประชาชนและข้าราชการไทยพุทธยังไม่แน่ใจว่า จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม อาจเป็นเพราะว่าประชาชน และข้าราชการไทยพุทธ ไม่ทราบแนวปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม ส่วนที่ข้าราชการไทย และข้าราชการมุสลิมเห็นตรงกันคือการนำดอกไม้มาไหว้ครูเพื่อแสดงความกตัญญูรู้คุณของนักศึกษาไทยมุสลิม และนักเรียนนักศึกษาชาวไทยมุสลิมสามารถกล่าวคำสวัสดิ์ และยกมือไหว้ครูชาวไทยพุทธได้

จากงานวิจัยที่ปรากฏนี้ จะทำให้สรุปได้ว่า สิ่งใดที่เป็นนโยบายหรือกฎระเบียบข้อบังคับที่ต้องการให้บุคคลอื่นทำตามสิ่งนั้นจะต้องไม่ขัดแย้งกับความเชื่อของบุคคลเพราะหากมีความขัดแย้งขึ้นมาโอกาสที่จะมีการต่อต้าน หรือการวางเฉยไม่ปฏิบัติตามก็จะเกิดขึ้นได้ง่ายในการปฏิบัติทางศาสนาก็เช่นกัน บุคคลจะกระทำหรือไม่นั้น จะอยู่ที่ว่าเขาเชื่อหรือไม่ หรือมีอะไรจูงใจให้มีระยะเวลายาวนานนั้นจะเป็นไปตามสิ่งที่บุคคลนั้นเชื่อถือหากไม่แล้วก็จะเป็นการปฏิบัติที่ฝืนความรู้สึกและจะเกิดการต่อต้านในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังผลการวิจัยของ ดร.ณิ บุญภิบาล (2530: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่าศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปฏิบัติตนตามระบอบการปกครอง ผลการวิจัยของ ดร.ณิ บุญภิบาล (2530: 104) ยังพบอีกว่าชาวไทยมุสลิมมีความเคร่งครัดในหลักการปฏิบัติของศาสนาโดยเฉพาะในข้อที่ว่าจะต้องถือศีลอดปีละ 30 วัน และมากกว่า 30 วันนั้นได้มีผู้ปฏิบัติถึงร้อยละ 87.3 การบำเพ็ญนัสการวันละ 5 ครั้ง และมากกว่า 5 ครั้งถึงร้อยละ 84.7 บริจาคทานให้แก่คน 2-3 กลุ่ม และมากกว่า 3 กลุ่มขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 72.3 ฟังการสอนศาสนาเดือนละ 4 ครั้งและมากกว่า 4 ครั้ง ร้อยละ 69.5 และมีความคิดเห็นว่าการเดินทางไปทำพิธีฮัจย์ที่ประเทศซาอุดีอาระเบียนั้นมีความจำเป็นมากและจำเป็นมากที่สุด ร้อยละ 84.4

นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นเป็นนักเรียนที่มีความแตกต่างกันในการนับถือศาสนา กล่าวคือมีนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ ส่วนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธมีเพียงส่วนน้อย ส่วนศาสนาและลัทธิอื่น ๆ มีจำนวนเพียงน้อยนิดหรือแทบจะไม่มีเลย ดังที่ อิมรอน มะลูลีม (2538: 114) กล่าวว่าในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นโรงเรียนประถมศึกษาจะมีนักเรียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนนักเรียนส่วนน้อยนับถือศาสนาพุทธ บางโรงเรียนมีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามถึง 100 % ดังนั้นระบบความเชื่อ และ

ค่านิยมของนักเรียนไทยพุทธกับไทยมุสลิมนั้นย่อมมีความแตกต่างกันและที่น่าสนใจอย่างมากคือ ความเชื่อ และค่านิยมทางศาสนาจะมีอิทธิพลอย่างมาก ต่อวิถีชีวิตของบุคคลในชุมชน ซึ่งนับรวมทั้ง การศึกษาด้วย และจะพบว่ารัฐบาลทุกยุคทุกสมัยมักจะใช้การจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือในการ เสริมสร้างบูรณาการทางการเมือง และการผสมผสานทางวัฒนธรรมในดินแดนส่วนนี้

1.11 พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อ การประสบผลสำเร็จหรือไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยที่ลักษณะการสร้างนิสัยใน การเรียนของนักเรียนหรือพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งผล ต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน (ราชนันท์ บุญธิมา. 2542ก: 50 ; นารี อาแว. 2545: 39-40)

สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ (2548 : 53) ให้ความหมายของพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ว่า หมายถึง ความสนใจใฝ่รู้และการเอาใจใส่ต่อบทเรียน เชื่อฟังครู อาจารย์ ร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แสดงออกให้เห็นถึงความกระตือรือร้น ความสนใจ ความตั้งใจ และสามารถ รู้จักวางแผนการเรียนตลอดจนวิธีเรียนในขณะที่เรียน

ทัสซิง (ราชนันท์ บุญธิมา. 2542ก: 50 ; อ้างอิงจาก Tussing. 1949) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่ได้จากการเรียนรู้ และเป็นสิ่งที่สามารถปรับปรุงแก้ไข ให้ดีขึ้นได้ ด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนนั้นให้ดีขึ้น จากแนวคิด ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแบบแผนพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาสามารถพัฒนาได้ด้วยการปรับ เปลี่ยนสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนได้แก่

ทัศนีย์ ศิริวัฒน์ (2532: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ แบบการเรียนของ นักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทัศนะของนักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีต่อแบบการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 – 4 จำนวน 382 คน พบว่า นักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ชอบการเรียนแบบมีส่วนร่วมและแบบร่วมมือมาก ส่วนแบบการเรียนแบบอิสระแบบหลักเลียง แบบพึ่งพา และแบบแข่งขัน นักศึกษาชอบในระดับปานกลางตามลำดับ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 4 ชอบการเรียนแบบแข่งขันแตกต่างกันนักศึกษาที่มาเรียนเป็นประจำชอบการเรียนแบบหลักเลียงแตกต่างจากนักศึกษาที่มาเรียนเป็นบางครั้ง และนักศึกษาที่ไม่เคยมาเรียน ส่วนแบบการเรียนอื่น ๆ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ชอบแบบการเรียนแต่ละแบบ ไม่แตกต่างกัน

ธนพร ศรีพงษ์ (2537: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบแบบการเรียนของ นักศึกษาพยาบาล สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ตามตัวแปรชั้นปี และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน 7 แห่ง จำนวน 429 คน ผล

การศึกษาพบว่า นักศึกษาพยาบาล สถาบันอุดมศึกษาเอกชน แบบมีการเรียนแบบร่วมมือและแบบมีส่วนร่วมในระดับสูง ส่วนการเรียนแบบฟังพา แบบอิสระ และแบบแข่งขันอยู่ในระดับปานกลาง และแบบหลีกเลี่ยงอยู่ในระดับต่ำ และนักศึกษาพยาบาล สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ชั้นปีที่ 4 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน มีแบบการเรียนแต่ละแบบไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้เฟลด์แลนด์ (นารี อาแว. 2545: 41-42 ; อ้างอิงจาก Fladeland. 1995) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพ และแบบการเรียนของนักศึกษากับความสำเร็จในการเรียนพยาบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 140 คน ผลการวิจัย พบว่า บุคลิกภาพ และแบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการเรียนพยาบาล และบุคลิกภาพ และแบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาลสามารถทำนายความสำเร็จในการเรียนพยาบาลได้อย่างมีนัยสำคัญ

บุญเรือน หมั่นทรัพย์ (2538: 106) ศึกษา พบว่าพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน สอดคล้องกับสมจิตร์ อุดม (2547: 215) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาของเอกชนในภาคใต้ โดยพบว่าพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของกรมสามัญศึกษา (2544: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่าพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับผลการจัดการศึกษาโดยตรงในด้านคุณภาพ

นารี อาแว (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของหัวหน้าภาควิชา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชน ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษามีอิทธิพลต่อ ประสิทธิผลการบริหารวิชาการของหัวหน้าภาควิชา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยคาดว่าพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่น่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ปัจจัยระดับห้องเรียน

ตัวแปรในระดับห้องเรียนเป็นตัวแปรที่วัดจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพและปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ทั้งที่เป็นสภาพคุณลักษณะ และพฤติกรรมของครูและนักเรียน ในการวิจัยนี้ได้แก่

- 2.1 จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ
- 2.2 จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม
- 2.3 บรรยากาศในชั้นเรียน
- 2.4 จำนวนครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.5 คุณภาพชีวิตการทำงานของครู

2.6 ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู

2.7 พฤติกรรมการสอนของครู

2.8 คุณภาพการสอนของครู

ตัวแปรปัจจัยระดับห้องเรียนที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน
ประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีรายละเอียดดังนี้

2.1 จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ

2.2 จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม

ผู้วิจัยนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนับถือศาสนาของครู ทั้งที่นับ
ถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลามดังรายละเอียดต่อไปนี้

การนับถือศาสนา เป็นเสรีภาพอันชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 38 ที่ว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิิกาย
ต่างๆ ของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติ
หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการ
ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
2542: 16) โดยทั่วไปแล้วการที่นักเรียนจะนับถือศาสนาใดก็มักจะขึ้นอยู่กับผู้ปกครอง เป็นสำคัญ
เพราะผู้ปกครองจะปลูกฝังความเชื่อค่านิยมทางศาสนาให้กับนักเรียนตั้งแต่อนักเรียนมาเข้าอยู่ใน
โรงเรียน

ศาสนา หมายถึง คำสั่งสอน ซึ่งเป็นความเชื่อที่แน่นแฟ้น และเป็นแบบแผนใหม่ ซึ่งแต่ละ
ศาสนา อาจจะมีคำสอนเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกัน ทั้งในด้านรูปลักษณะ (form)
และหน้าที่ทางสังคม (function) (สุพัตรา สุภาพ. 2539 : 79-81) ส่วน นพมาศ วีระเวทิน (2542 :
39) และดรฤณี บุญภิบาล (2530: 13) ให้ความเห็นว่า ศาสนาคือสิ่งที่จรรโลงชีวิต และ ชูบเลี้ยงจิตใจ
มนุษย์ เพื่อให้กระบวนการปรับตัวและการดำรงอยู่มีความยากลำบากน้อยลง หรือน้อยที่สุด องค์
ประกอบของศาสนาได้แก่ มีผู้ประกาศศาสนา มีคำสอนในศาสนา มีผู้สืบทอดศาสนา มีศาสนสถาน มี
สัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย และเป็นเรื่องที่เชื่อถือได้ ทุกศาสนาไม่จำเป็นต้องมีองค์ประกอบเหล่านี้
ครบทุกประการ ที่สำคัญคือจะต้องมีคนนับถือเป็นส่วนสำคัญที่สุด

สาเหตุที่ทำให้มีศาสนา สุพัตรา สุภาพ (2539: 81-82) กล่าวว่าสาเหตุดังต่อไปนี้

1. เพื่อปกป้องคุ้มครองและเพิ่มพูน เช่นเชื่อว่าศาสนาจะคุ้มครองภัยพิบัติต่าง ๆ

2. เป็นพื้นฐานของกฎศีลธรรมของสังคม คือศาสนาจะเป็นพื้นฐานและก่อให้เกิดข้อบังคับ
ที่นอกเหนือไปจากกฎหมายของสังคม เป็นสิ่งที่บ่งบอกคุณค่าทางจริยธรรม พิธีการของศาสนาจะ
ก่อให้เกิดความสำคัญหรือคุณค่าของสังคม

3. เป็นพื้นฐานที่สำคัญของอำนาจรัฐในระบบการปกครองที่ไม่มีการแยกระหว่างอาณาจักรและศาสนจักร โดยยอมให้ศาสนาเป็นใหญ่ในกิจการทางการเมืองหรือการใช้อำนาจรัฐขึ้นอยู่กับประมุขของศาสนาเป็นสำคัญ

4. สถาบันทางศาสนาเป็นแหล่งก่อให้เกิดการสมาคมและนัดพบกันในหมู่ประชาชน เช่นการจัดกิจกรรมงานบุญ ทำให้คนได้มีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน

5. สถาบันศาสนาก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นคุณประโยชน์ในมวลมนุษย เช่นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตากรุณา

6. สถาบันศาสนาทำหน้าที่เป็นกลไกในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม

ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้นี้จะประกอบไปด้วยคนที่นับถือศาสนาอิสลามถึงประมาณร้อยละ 80 ซึ่งถือว่าเป็นชนส่วนใหญ่ของภูมิภาคนี้ที่เหลือจะเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 18 และศาสนา รวมทั้งลัทธิอื่น ๆ อีกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ด้วยเหตุที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีผู้นับถือศาสนาอิสลามอันเป็นประชาชนส่วนใหญ่ และหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม เปรียบเสมือนคัมภีร์ชีวิตของชาวไทยมุสลิม หลักการของศาสนาจะกำหนดวิถีปฏิบัติให้กับผู้นับถือศาสนาอิสลามในทุกก้าวย่าง ตั้งแต่เกิดจนตายไม่เว้นแม้แต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ในเรื่องการศึกษาก็เช่นกัน ดังที่กรมวิชาการ (2538?: 3) และ วินัย ครุวรรณพัฒน์ (2523: 76) อธิบายสอดคล้องกันว่าความเชื่อในศาสนาอิสลามเป็นเครื่องกำหนดวิถีชีวิต มีลักษณะไม่อ่อนตัว และมีความเข้มงวดเชิงกฎหมายที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่าศาสนาอิสลามได้กำหนดแนวทางปฏิบัติให้กับมุสลิมตั้งแต่เกิดจนตาย ในการศึกษาที่เช่นกันการศึกษาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนเริ่มตั้งแต่ในเปลจนถึงหลุมฝังศพ แต่ที่มีปัญหานั้นอาจจะเป็นเรื่องของการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการออกนโยบายของรัฐบาลบางยุคบางสมัยที่ไม่ได้ตรวจสอบให้ถ่วงถี่ถึงทำให้เกิดความเข้าใจผิดพลาดเกิดขึ้น และเป็นช่องทางให้ผู้ไม่หวังดีมีการยุแหย่ให้เกิดความแตกแยกและเป็นประเด็นใหญ่ขึ้นมา สิ่งหนึ่งที่นโยบายของรัฐเข้าไปก้าวก่ายการจัดการศึกษาที่หน่วยงานทางศาสนาจัดขึ้น และเกิดความไม่เข้ากันและกันของภาครัฐและประชาชน ที่เห็นได้ชัดคือกรณีของโรงเรียนปอเนาะที่รัฐบาลพยายามเข้าไปจัดการทั้งในรูปของการให้ความช่วยเหลือและส่งเสริม แต่ด้วยความไม่เข้าใจถึงหลักศาสนาและขนบธรรมเนียมของชาวไทยมุสลิมจึงทำให้การให้ความช่วยเหลือกลายเป็นการทำลาย กล่าวคือชาวไทยมุสลิมมองว่าการที่รัฐเข้าไปแทรกแซงการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของชาตินั้นเป็นการยัดเยียดทางวัฒนธรรมและทำลายศาสนาอิสลามอันเป็นที่หวงแหนและเป็นวิถีชีวิตของเขา

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการนับถือศาสนา

มีผู้เสนองานวิจัยเกี่ยวกับการนับถือศาสนาไว้มากมายได้แก่ ชัยพฤติน หะยี (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า อาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนที่มีการนับถือศาสนาแตกต่างกัน มีขวัญในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน โนรี ใจใส และคนอื่น ๆ (2531: บทคัดย่อ,1-2) สรุปว่าในปี 2514

กระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำโครงการคัดเลือกโดยการสอบสัมภาษณ์เยาวชนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งระดับมหาวิทยาลัย โดยทำต่อเนื่องในช่วงปี 2514-2521 ปรากฏว่านักศึกษาตามโครงการที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และประสบผลสำเร็จน้อย ในปี 2525 กองทัพบกที่ 4 ได้ริเริ่มโครงการแก้ปัญหาตามนโยบายความมั่นคงของชาติในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการขยายการส่งเสริมการศึกษาทั่วไปแก่เยาวชนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามเพิ่มจากของกระทรวงมหาดไทยโดยเป็นโครงการเร่งด่วนตามแผนปฏิบัติงาน คือระหว่างปี 2526 - 2530 และมอบให้ศูนย์ ศอ.บต. เป็นผู้ประสานงานร่วมกับสถาบันการศึกษา รวม 20 สถาบัน และมีการขยายโครงการต่อจนถึงปี 2536 และจากการศึกษานักศึกษาในโครงการส่งเสริมการศึกษาทั่วไปแก่นักศึกษาชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดภาคใต้ ปี 2526 - 2529 พบว่า นักศึกษาที่เรียนในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ส่วนใหญ่ มีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน เกือบทุกคณะวิชา โดยเฉพาะสาขาวิชาวิทยาศาสตร์มีปัญหาการเรียนค่อนข้างมาก ส่วนปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ ปัญหาการปรับตัว ปัญหาทางการเงิน ปัญหาความตั้งใจเรียน ผลการวิจัยของวิรัช บุญสมบัติ และคนอื่น ๆ (โนรี ใจใส และคนอื่น ๆ. 2531: 16 ; อ้างอิงจาก วิรัช บุญสมบัติ และคนอื่น ๆ. 2530: บทคัดย่อ) ได้ทำการประเมินโครงการวิชาการสัญจร ซึ่งจัดสอนเสริมวิชาสามัญ หลักที่สำคัญเพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานทางวิชาการให้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม พบว่านักเรียนมีพื้นฐานอ่อนเกือบทุกวิชา โดยเฉพาะวิชา คณิตศาสตร์ นักเรียนต้องเรียนหนักตลอดสัปดาห์ ไม่มีวันหยุดทำให้เครียดและส่งผลให้ตั้งใจและสนใจเรียนน้อย มาเรียนสาย ขาดเรียนบ่อย ไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร นักเรียนเห็นว่าโครงการมีประโยชน์ ควรจัดให้มีการวัดตลอดทั้งปีและในช่วงปิดภาคเรียนด้วย (โนรี ใจใส; และคนอื่น ๆ. 2531: 16)

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2531: 168) ศึกษาเรื่องคุณลักษณะทางสังคมของชาวไทยมุสลิม และการสนองตอบต่อรัฐบาล สรุปได้ว่ารากฐานปัญหาที่สำคัญของชุมชนมุสลิมภาคใต้ คือความหวาดหวั่นของชาวไทย ในชายแดนภาคใต้ ในการสูญเสียความบริสุทธิ์ของศาสนา อันเนื่องมาจากปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนมุสลิม ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง นโยบาย การศึกษา การพัฒนา และการศาสนา เป็นต้น ความหวาดหวั่นดังกล่าวย่อมส่งผลให้ชาวมุสลิม เกิดกระบวนการในการปกป้องตนเอง (Defensive Mechanism) เพื่อพิทักษ์ความบริสุทธิ์ของศาสนาที่ตนเชื่อ ชุมชนมุสลิมในชายแดนภาคใต้เป็นชุมชนมุสลิมกลุ่มใหญ่และนับว่าเป็นชุมชนส่วนน้อย ที่มีอิทธิพลมากที่สุดแห่งหนึ่งต่อการตัดสินใจในการดำเนินนโยบายใด ๆ ของรัฐบาลบ่อยครั้ง ที่การตัดสินใจของรัฐบาลต่อชนส่วนน้อยมุสลิมก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา

สำนักประสานงานมวลชน (2542: 34) จังหวัดชายแดนภาคใต้ในอดีตที่ผ่านมามักมีปัญหาความไม่สงบเรียบร้อย การก่อการร้าย ฯลฯ ปรากฏเป็นข่าวอยู่เนืองๆ เหตุสำคัญประการหนึ่งคือความไม่เข้าใจกันที่เกิดจากความแตกต่างด้านภาษา วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ รัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาคลี่คลายแก้ไขปัญหาในช่วงเวลาที่ผ่านมา จนเกิดความสงบเรียบร้อยและความเข้าใจอันดีจนแทบจะนึกไม่ถึงภาพความขัดแย้งเช่นในอดีตทีเดียว

พริยศ ราธิมมูลา (2545: ออนไลน์) กล่าวว่า สิ่งชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความภูมิใจ 3 ประการด้วยกันคือ

- 1) ความภูมิใจในประวัติศาสตร์รัฐปัตตานีอันยาวนาน
- 2) ความภูมิใจในฐานะศูนย์กลางที่มีความเจริญรุ่งเรืองมากแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 17

3) ความเป็นศูนย์กลางการศึกษาอิสลามแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 19 ความภูมิใจในสามประการนี้ยังตรึงอยู่ในความรู้สึกของชาวไทยมุสลิมตราตรึงทุกวันนี้ ฉะนั้นเมื่อรัฐจะกำหนดนโยบายเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐจะต้องเข้าใจประวัติศาสตร์ ภูมิหลังของบริเวณนี้อย่างชัดเจน มิฉะนั้น นโยบายที่กำหนดอาจผิดพลาดซ้ำแล้วซ้ำอีก ดังเช่นที่ผ่านมา ได้แก่ นโยบายรัฐนิยม (Thai Nationalism) นโยบายผสมกลมกลืน (Assimilation) และนโยบายเลือกปฏิบัติ (Discrimination)

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพุทธศาสนิกชนของไทยคืองานวิจัยของสุนทรี โคมินและสนธิ สมักรการ (2522) ที่ได้สำรวจทัศนคติและความเชื่อทางพุทธศาสนาซึ่งพบว่าผู้มีระดับการศึกษาต่ำมีความเชื่อทางศาสนามากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง ผู้ที่มีอาชีพชาวไร่ ชาวนา ค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ มีความเชื่อทางศาสนา มากกว่าผู้ที่มีอาชีพอื่น ๆ โดยเฉพาะอาชีพธุรกิจการค้า และข้าราชการ ผู้หญิงมีความเชื่อทางศาสนาต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันจากผู้ชาย สำหรับเพ็ญแข ประจันปัจฉิก และอ้อมเดือน สดมณี (2529) ศึกษาเรื่องการยึดหลักทางพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตของชาวชนบทในจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่าเด็กและวัยรุ่นมีความเชื่อตามหลักศาสนามาก แต่ผู้ใหญ่ตอนต้นมีความเชื่อน้อยลง ส่วนผู้ใหญ่ตอนกลางกลับมีความเชื่อเพิ่มขึ้น ในขณะที่ วันชัย มีกลาง (ฉกาจ ช่วยโต; และดวงเดือน พันธมนาวิน. 2533 ; อ้างอิงจาก วันชัย มีกลาง 2530 : บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าเจตคติต่อพุทธศาสนาของนักศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติทางศาสนา และพบว่าในกลุ่มนิสิตชายมีค่ามากกว่าในกลุ่มนิสิตหญิง และยังพบอีกว่านิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากบิดามารดาสูง มีเจตคติที่ดีต่อพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาต่ำ ผลการวิจัยของฉกาจ ช่วยโต; และ ดวงเดือน พันธมนาวิน (2533) ที่ศึกษาลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการบวชในพุทธศาสนาของชายไทยในภาคใต้ พบว่าพระสงฆ์ สามเณร และฆราวาสที่รู้สึกว่าจะครอบครัวยุติความรักความอบอุ่นมาก เป็นผู้ที่มีความเชื่อ และค่านิยมเชิงพุทธ มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในการบวช มีความตั้งใจในการปฏิบัติกิจของสงฆ์มากกว่ากลุ่มที่รู้สึกว่าจะครอบครัวยุติความรัก ความอบอุ่นน้อย และพบว่าการมีบิดาเป็นแบบอย่างช่วยในการทำนายจิตลักษณะเชิงพุทธด้านความเชื่อ ค่านิยมได้ร้อยละ 18.41

จากข้อมูลที่เป็นข้อค้นพบที่นำเสนอมานี้ ทำให้คาดเดาว่าการนับถือศาสนาของครูทั้งการนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม จะเป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนในประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้

2.3 บรรยายภาคในชั้นเรียน

ห้องเรียนเป็นสถานที่ที่มีการจัดกิจกรรม เป็นหน่วยที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ซึ่งเกิดจากการจัดกระบวนการเรียนการสอน การอบรมปมนิสัย ดังนั้นคุณสมบัติต่าง ๆ ของนักเรียนทั้งผลสัมฤทธิ์ที่เป็นผลผลิตทางวิชาการ และไม่ใช่ผลผลิตที่เป็นวิชาการจะมีขึ้นกับนักเรียนมากที่สุด ดังนั้นจึงเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของโรงเรียน

ผู้วิจัยจึงคาดคิดว่า ตัวแปรดังกล่าวนี้ น่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นตัวอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยมีความสำคัญ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.3.1 การจัดบรรยากาศชั้นเรียน

ในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น อัมภา บุญช่วย (2537: 145) กล่าวว่า ห้องเรียนเป็นสถานที่สำคัญที่นักเรียนได้เรียนรู้ โดยนักเรียนอยู่ในห้องเรียนมากกว่าอยู่นอกห้องเรียน ดังนั้น ห้องเรียนควรมีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการที่นักเรียนจะได้รับประสบการณ์ในทางบวกเพื่อพัฒนาตนเองมีทัศนคติอันกว้างต่อสังคมที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ด้วย การจัดบรรยากาศในห้องเรียนมีสิ่งที่จะต้องคำนึงดังนี้

1. ตัวครู
2. กระบวนการจัดการเรียนการสอน
3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
4. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน
5. การจัดห้องเรียน

หลักการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ดีนั้น สุรางค์ โค้วตระกูล (2544: 421-423) แนะนำไว้ดังนี้

1. ทั้งครู และนักเรียนจะตกลงกันตั้งแต่แรกว่า ต้องการบรรยากาศของห้องเรียนชนิดใด ครูและนักเรียนต้องเข้าใจว่าห้องเรียนที่มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอนคือห้องเรียนที่มีบรรยากาศอบอุ่นราบรื่น ทุกคนมีความจริงใจต่อกันและกัน ต่างคนต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการเคารพกฎเกณฑ์และระเบียบของห้องเรียน ครูมีความเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียนและเป็นนักมนุษยนิยม

2. ครูและนักเรียนจะต้องพยายามที่จะปรับปรุงทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ครูจะต้องแสดงตนเป็นตัวอย่างโดยเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะ และมีมนุษยสัมพันธ์อันดีคือมีคุณสมบัติต่อไปนี้

2.1 ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่นและเป็นผู้ที่เข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่น

- 2.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต
- 2.3 มีมาตรฐานทางจริยธรรมและค่านิยมของตนเอง
- 2.4 เป็นผู้มีเมตตา มีขันติ และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 2.5 เป็นผู้มองโลกในแง่ดี
- 2.6 เป็นผู้ที่ยอมรับผู้อื่นโดยถือว่าคนเราแต่ละคนเป็นปัจเจกบุคคล
- 2.7 มีอัธยาศัยดีในทางบวก
- 2.8 เปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และทักษะ
- 2.9 ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ยกย่องให้เกียรติ
- 2.10 มีความจริงใจและสามารถควบคุมสติของตนเองได้

3. นักเรียนและครูมีหน้าที่ ที่จะสร้างบรรยากาศของห้องเรียน เพื่อเอื้อต่อการเรียนการสอน และเสริมสร้างบุคลิกภาพของนักเรียน หน้าที่ของครูคือครูจะต้องทำตนให้นักเรียนรัก และเชื่อถือ คิดว่าครูเป็นที่พึ่งได้ ไม่แสดงความรักที่เลื่อมล้ำให้เห็น ควรมีความยุติธรรม มองโลกในแง่ดี ครูต้องเป็นกัลยาณมิตร อีกประการคือครูควรพยายามให้แรงเสริมทางบวกหรือรางวัลเช่นการชมเชยนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมที่เสริมสร้างบรรยากาศของห้องเรียนเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ นักเรียนผู้นั้นก็จะได้ทำตัวเป็นแบบอย่าง ส่วนหน้าที่ของนักเรียนคือ นักเรียนต้องทราบว่าตนมีหน้าที่ที่จะช่วยสร้างบรรยากาศของห้องเรียนเพื่อเอื้อต่อการเรียน โดยเป็นผู้ที่ตั้งใจเรียน พร้อมทั้งจะร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของชั้นเรียน อีกประการหนึ่งคือจะต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบ เชื่อถือได้ มีน้ำใจต่อผู้อื่น

2.3.2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียน

การวิจัยของนักจิตวิทยาการศึกษาที่ออกมาคล้ายกันเกี่ยวกับบรรยากาศของห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน โดยครูมีความสำคัญมากต่อการจัดบรรยากาศการเรียนรู้นักเรียนในห้องเรียน ดังนั้นครูควรมีลักษณะที่มีการจัดการบรรยากาศห้องเรียนดังนี้ (สรวงศ์ โค้วตระกูล. 2544: 431 ; อ้างอิงจาก Kounin. 1970 ; Good; & Brophy. 1978 ,1980 ; Emmer & Everson. 1981; Everson; & Emmer. 1982)

1. ครูจะต้องเป็นผู้ที่ทราบความเคลื่อนไหวของห้องเรียนอยู่ตลอดเวลา ทราบว่านักเรียนแต่ละคนมีสภาพอย่างไร มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร เมื่อมีเหตุที่จะก่อความสงบของห้องเรียนครูควรจะต้องตัดไฟเสียแต่ต้นลม เรียกคุณสมบัตินี้ว่า "With-it-Ness" หรือมีความรู้สึกไวต่อบรรยากาศในห้องเรียน

2. ครูเป็นผู้ดูแลชั้นเรียนได้อย่างทั่วถึง

3. ครูเป็นผู้ที่สามารถรักษาระดับความสนใจ และความใส่ใจต่อบทเรียนที่ครูกำลังสอน (Smoothness) สามารถเปลี่ยนกิจกรรมที่ครูสอนโดยไม่รบกวนหรือทำลายความสนใจของนักเรียน

4. ครูสามารถเปลี่ยนแปลงเทคนิคของการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนและวิชาที่เรียน

5. ครูควรหลีกเลี่ยงการพูดจาซ้ำซาก หยุมหยิมเกี่ยวกับการสั่งงานหรือกิจกรรมที่ไม่จำเป็นสำหรับนักเรียน

6. ครูจะต้องระวังไม่ทำโทษหรือคาดโทษกับนักเรียนคนใดคนหนึ่งโดยไม่มีเหตุผลอันควร แล้วมีผลกระทบต่อนักเรียนทั้งชั้น พฤติกรรมการคาดโทษแบบนี้เรียกว่า “Ripple Effect”

นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ แอนเดอร์สัน และคนอื่น ๆ (ราชนัย บุญธิมา. 2542ก: 23 ; อ้างอิงจาก Anderson; et al. 1989 : 23,289-302) ; ประดิษฐ์ ศิริรัชตพงษ์ (2531: บทคัดย่อ) และทศพล สังข์ทิดนุ (2533: บทคัดย่อ) ศึกษาได้ผลที่สอดคล้องกันว่าบรรยากาศในการเรียน มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความพึงพอใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 6 (2529: 58) ทำการวิจัยและพบว่าในด้านผู้บริหารโรงเรียนนั้น การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เหมาะสมต่อการเรียนการสอนเช่น การจัดห้องสมุด เป็นสาเหตุที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยมากที่สุด การจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียน และโรงเรียนนั้นจะเป็นเช่นไร ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของโรงเรียนนั้นๆ ที่จะทำให้ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนกลุ่มสาระต่าง ๆ ที่จะได้จัดและตกแต่งห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนของนักเรียนและการสอนของครู นักเรียนก็จะสามารถศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมจากชั่วโมงเรียนปกติหรือค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากมุมหนังสือในชั้นเรียน ห้องสมุด ป้ายนิเทศ ป้ายข้อความต่าง ๆ ซึ่งรายงานวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2527: บทคัดย่อ) ศึกษาและพบว่าสาเหตุของการตกต่ำชั้นมากที่สุดได้แก่ สภาพแวดล้อมห้องเรียนที่ไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน และยังเป็นการขาดสิ่งจูงใจให้นักเรียนมาเรียนอีกด้วย สำหรับ ประโยชน์คุปต์กาญจนากุล (2532: 131) พบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการสอนของครู และผลการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับองอาจ นัยพัฒน์ (2544: 95) พบว่าบรรยากาศในชั้นเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนในผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ และที่น่าสนใจอย่างมากคือ ตักดีเครส ประกอบผล (2539: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่าโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีบรรยากาศในชั้นเรียน ที่ดีกว่าโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ขณะที่ คณิตา นิจจรัลกุล และคนอื่น ๆ (2536: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า การที่นักเรียนทราบจุดประสงค์ในการเรียนแต่ละคาบได้ร่วมทำกิจกรรม กล้าซักถาม และแสดงความคิดเห็นทำให้บรรยากาศ การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในห้องเรียนสนุกสนาน สำหรับ กอบกุล รังสิยะโรจน์ (2526 : บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า สิ่งแวดล้อมทางบ้านและโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน ได้แก่ การส่งเสริมการเรียนภาษาอังกฤษในครอบครัว ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนวิชานี้ และการจัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร ส่วนที่มีความสัมพันธ์ทางลบได้แก่ สภาพห้องเรียนในช่วงชั่วโมงเรียน นอกจากนี้ เอกชัย กาญจนนา (2531: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือการให้การบริการแก่นักเรียน

จากเอกสารและงานวิจัยที่นำเสนอมา พอจะสรุปได้ว่า บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นองค์ประกอบในห้องเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เพราะเป็นสิ่งที่นักเรียนได้สัมผัสอยู่

ตลอดเวลาเมื่ออยู่ในโรงเรียน และที่สำคัญครู ผู้สอนในโรงเรียนสามารถจัดบรรยากาศในชั้นเรียนได้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยจึงใช้เป็นตัวแปรอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.4 จำนวนครูที่มีภูมิสำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การที่ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่มีได้นับถือศาสนาและพูดภาษาเดียวกับประชาชนในท้องถิ่น ทำให้ขาดความรู้สึกผูกพันในวัฒนธรรมท้องถิ่น ขาดความรู้ ความเข้าใจในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ถูกต้องแก่ชาวไทยมุสลิมทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมในด้านการปกครอง (ชยาภรณ์ ศรีสาคร. 2534: 21) อัตราการย้ายออกของครูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีค่อนข้างสูงมาก เนื่องจากครูในโรงเรียนของรัฐเป็นครูที่บรรจุจากการสอบคัดเลือก ซึ่งส่วนมากมาจากท้องถิ่นอื่น ทำให้ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาในสังกัดของรัฐไม่ได้รับความนิยมนอกจากท้องถิ่นชุมชนเท่าที่ควร ประกอบกับความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของข้าราชการครูที่ไม่ใช่บุคคลในพื้นที่ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูมีการย้ายออกบ่อย การเปลี่ยนแปลงครูผู้สอนบ่อย ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาโดยอ้อม (วิชเทพ ภาชาฤทธิ์. 2545: 17) สำหรับ มาโนชญ์ บุญญานุวัตร (2527: บทคัดย่อ) กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาภูมิสำเนาของครูว่า เมื่อนักเรียนระดับประถมศึกษาที่เรียนจนสำเร็จการศึกษามีจำนวนน้อย โอกาสจะเรียนต่อก็น้อย จึงมีผลให้จำนวนข้าราชการที่เป็นมุสลิมพลอยมีน้อยไปด้วย ทำให้ข้าราชการส่วนมาก เป็นคนมาจากท้องถิ่นอื่น เช่นข้าราชการที่มาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และตรัง เป็นต้น อย่างไรก็ตามแนวคิดเหล่านี้ยังขัดแย้งกับผลการวิจัยของ ชัยพฤติน หะยี (2541 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนที่อาศัยอยู่ในภูมิสำเนาแตกต่างกัน มีขวัญในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมบุรณ์ นุ้ยช่วย (2541: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบในทำนองเดียวกันว่า ครูอัตราจ้าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่มีภูมิสำเนาต่างกัน มีความสามารถปฏิบัติงานราชการ ไม่แตกต่างกันทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน

สำหรับจักรพันธ์ วงษ์บุรณษาพทย์ ทำการสำรวจความคิดเห็นของข้าราชการที่ปฏิบัติงานในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติงานจำนวน 237 คน พบว่า ภาษา ศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและทัศนคติของประชาชน ปัญหอันเกิดจากประชาชนโดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่นและผู้นำทางศาสนา การปฏิบัติตัวของข้าราชการและปัญหาจากขบวนการโจรก่อการร้ายกลุ่มต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการ (เปลื้อง บัวศรี. 2535: 31 ; อ้างอิงจาก จักรพันธ์ วงษ์บุรณษาพทย์. ม.ป.ป.: 19 – 21)

จากข้อมูล และผลการวิจัยเกี่ยวกับภูมิสำเนาของครู ผู้วิจัยคาดว่าข้าราชการครูที่มีภูมิสำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะสามารถเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี และภาษา และน่าจะส่ง

อิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงได้นำมาเป็นตัวแปรหนึ่งในวิจัยนี้

2.5 คุณภาพชีวิตการทำงานของครู

คุณภาพชีวิตการทำงานของครูเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ในการประกอบอาชีพครู ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ครูสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถหรือไม่เต็มความสามารถ กล่าวคือถ้าหากคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูอยู่ในระดับดีก็จะทำให้ครูมีกำลังใจในการทำหน้าที่ครูได้อย่างดีด้วย

2.5.1 ความหมาย และความสำคัญ

คุณภาพชีวิตการทำงาน เป็นเรื่องของสภาพแวดล้อม และสังคมที่ส่งผลให้การทำงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ผลที่เกิดขึ้นสามารถสนองตอบความต้องการและ ความพึงพอใจของสมาชิกในที่ทำงาน (Walton. 1973: 11) ส่วน ฮอดเกตท์ ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิก ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมในการที่ดี ความเครียดที่เกิดจากการทำงานลดลง สมาชิกในองค์กรเกิดความพึงพอใจในงาน และชีวิตส่วนตัว ฮอดเกตท์ ได้กล่าวถึง เรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานกับประสิทธิผลว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน คือการออกแบบที่จะช่วยปรับปรุงให้สมาชิกในองค์กรทำงานอย่างมีความสุขและมีประสิทธิผล โดยคำนึงถึงผลกระทบของพนักงานและความสำเร็จขององค์กรและก่อให้เกิดความพึงพอใจของสมาชิกในองค์กรทั้งในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (พรรษสิริ อาสาเสนีย์. 2546: 11 ; อ้างอิงจาก Hodgetts. 1993)

ในการวิจัยนี้ คุณภาพชีวิตการทำงานของครู หมายถึง สภาพแวดล้อมในการทำงานอันเกิดจากการบริหารจัดการของโรงเรียนอันเกิดจากนโยบายของรัฐบาลและ นโยบายของโรงเรียนที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจของครูและส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของครูโรงเรียนและชีวิตส่วนตัวในด้านต่าง ๆ

2.5.2 องค์ประกอบและเกณฑ์วัดคุณภาพชีวิตการทำงาน

วอลตัน (Walton. 1973: 11) กล่าวถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงานว่าประกอบด้วยคุณสมบัติ 8 ประการคือ

1. การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม (Adequate and Fair Compensation) คือการได้รับค่าตอบแทนจากการทำงาน จะต้องมีความเป็นธรรม สมเหตุสมผล และมีความเพียงพอในการดำรงชีวิตประจำวัน
2. สภาพการทำงานที่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (Safe and Healthy Working Condition) คือผู้ปฏิบัติงานจะต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และการได้รับความคุ้มครองในทรัพย์สิน

3. ความก้าวหน้าและมีความมั่นคงในหน้าที่การงาน (Growth and Security) คือ การที่ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้สมาชิกมีความก้าวหน้าและรู้สึกถึงความมั่นคงในงาน

4. การพัฒนาศักยภาพของสมาชิก (Development of Human Capacities) คือ การที่ผู้บริหารให้โอกาสสมาชิกได้รับการพัฒนาในทักษะความสามารถเพิ่มตามที่สนใจ และการให้ใช้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่

5. การบูรณาการทางสังคม (Social Integration) คือ การที่สมาชิกในที่ทำงาน รู้สึกว่าตนมีคุณค่า ได้รับการยอมรับ และความร่วมมือในการทำงานกับกลุ่มหรือเพื่อร่วมงานมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะและการรู้สึกในทางทำลายซึ่งกันและกัน

6. การมีรัฐธรรมนูญขององค์การ (Constitutionalism) คือ การที่สมาชิกในองค์การต่างรับทราบสิทธิและเสรีภาพของตนและได้รับความคุ้มครองจากกฎระเบียบโดยเสมอภาคกัน มีการเคารพในสิทธิเสรีภาพ รวมทั้งการมีมาตรฐานในการทำงานที่มีความยุติธรรมโปร่งใส สิ่งเหล่านี้ อาจเรียกว่าเป็นวัฒนธรรมขององค์การ

7. ความมีชีวิตที่สมบูรณ์ (The Total Life Space) คือ ความสมดุลของการใช้ชีวิตประจำวันของบุคคลนั้นที่มีการจัดสรรแบ่งเวลาในการประกอบอาชีพ การเดินทางการใช้เวลาว่าง และการใช้เวลาแก่ครอบครัว

8. ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในสังคม (Social Relevance) คือ การที่กิจกรรมของบุคคลในองค์การมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดคุณค่าขึ้นในชีวิต เช่นการที่หน่วยงานของตนมีความรับผิดชอบต่อสังคม ในด้านการผลิต การรักษาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

บุญแสง ชีระภากร (2533: 7-12) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์ในการชีวิตควมมีคุณภาพชีวิตในการทำงานไว้ดังนี้

1. ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเพียงพอ
2. ผลประโยชน์เกื้อกูล
3. สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ
4. ความมั่นคงในการทำงาน
5. เสรีภาพในการร่วมเจรจาต่อรอง
6. พัฒนาการและการเจริญเติบโต
7. การบูรณาการทางสังคม
8. การมีส่วนร่วมในองค์การ
9. ความมีประชาธิปไตยในการทำงาน
10. เวลาว่างของชีวิต

2.5.3 คุณภาพชีวิตของครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของข้าราชการครู ที่ไม่ใช่บุคคลในพื้นที่ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครูมีความต้องการย้ายออกบ่อย การที่มีการเปลี่ยนแปลงครูผู้สอนบ่อย มีผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาโดยทางอ้อม (วิชเทพ ภาชาฤทธิ์. 2545: 17) ปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คนมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน อันเกิดจากความแตกต่างกันในศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และภาษาของชาวไทยมุสลิม ซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ของพื้นที่ (หรือชนส่วนน้อยของประเทศ) มาเป็นเครื่องมือแบ่งแยกเพื่อนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดน รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติ ของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่ขาดความละเอียดอ่อน และแสวงหาประโยชน์ส่วนตน ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่เข้าใจกันและกัน และกลายเป็นความหวาดระแวงต่อกันในที่สุด (ชยาภรณ์ ศรีสาคร. 2534: 1)

จากสภาพความแตกต่างทางด้านศาสนา ภาษา ขนบประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้มีขบวนการโจรก่อการร้ายใช้เป็นเงื่อนไขให้เกิดความแตกแยก กรรโชกทรัพย์ การก่อการร้ายในลักษณะการลอบทำร้ายเจ้าหน้าที่ การจับตัวข้าราชการครูเพื่อเป็นตัวประกัน หรือเรียกค่าไถ่ การเผาสถานศึกษา หรือสถานราชการอื่น ๆ (กัมภณฑ์ จุนโท. 2536: 54 – 55) นอกจากนี้ยังมีขบวนการก่อการร้ายหลาย ๆ กลุ่มคือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พทค.) ขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.) และโจรจีนคอมมิวนิสต์ (จคม.) และยังพบปัญหาการแทรกแซงจากภายนอก โดยเฉพาะจากประเทศมุสลิมที่มีความรุนแรง จึงทำให้เกิดปัญหาที่หลากหลายและซับซ้อน ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน กลุ่มขบวนการก่อการร้ายต่าง ๆ ได้ใช้วิธีปฏิบัติการก่อการร้าย และโฆษณาชวนเชื่อให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และต่างประเทศว่า รัฐบาลไทยกดขี่ข่มเหงคนไทยมุสลิม และมีการติดต่อขอความช่วยเหลือจากกลุ่มประเทศมุสลิมในในด้านการเงิน อีกทั้งความพยายามสร้างความแตกแยกระหว่างคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธกับคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่ มีการใช้ความพยายามใช้อิทธิพลบังคับคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธในพื้นที่ออกนอกพื้นที่ มีการหาเงินทุนในการต่อสู้ด้วยการเรียกค่าคุ้มครองจากร้านค้า ประชาชน สวนยางพารา โรงงานอุตสาหกรรม ชุ้บังคับมิให้คนไทยมุสลิมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน มีการเผาโรงเรียน จับครูเรียกค่าไถ่ สร้างความหวาดกลัวให้กับประชาชนที่ไม่ร่วมมือ ด้วยการลอบทำร้ายหรือสังหาร (สันทัต ณ นคร. 2540: 2 ; อ้างอิงจากกองอำนวยการรักษาความสงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้. 2525: 9) ในส่วนของประธานคณะกรรมการการศึกษาสภาผู้แทนราษฎร นายวิจิตร ศรีสอ้าน อธิบายว่าได้พบสิ่งที่กระทบต่อขวัญและกำลังใจ และความต้องการย้ายของครู โดยพบว่าสาเหตุถึงความไม่ปลอดภัยในพื้นที่และเรื่องที่เกิดขึ้นนั้นมีผลต่อความรู้สึก ไม่ว่าจะเป็นการลอบฆ่าครู เผาโรงเรียนหรือการลอบวางระเบิดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ครูมีความวิตกกังวล (กรรมาธิการการศึกษสภาผู้แทนราษฎร 2546 : ออนไลน์)

ด้วยเหตุที่สภาพสังคม ประวัติศาสตร์ และขนบธรรมเนียมประเพณี และมักจะมีเหตุก่อการร้ายอยู่เสมอ ๆ ประกอบกับการที่ครูส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่อาจทำให้คุณภาพชีวิตการทำงานของครูผู้สอนในพื้นที่นี้ แตกต่างไปจากที่อื่น ๆ หรือแม้แต่คนในพื้นที่นี้เองก็ตามย่อมได้รับผลจากสภาพดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้คุณภาพชีวิตการทำงานของครูเป็นตัวแปรหนึ่งที่จะสะท้อนไปยังประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.5.4 ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่ศึกษาโดย จักรพันธ์ วงษ์บุรณชวาทย์ (เปลื้อง บัวศรี. 2535: 31 ; อ้างอิงจาก จักรพันธ์ วงษ์บุรณชวาทย์. ม.ป.ป.: 19-21) ที่ทำการสำรวจความคิดเห็นของข้าราชการที่ปฏิบัติงานในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติงานจำนวน 237 คน พบว่าปัญหาจากขบวนการโจรก่อการร้ายกลุ่มต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วน จรรยา สุวรรณทัต (เปลื้อง บัวศรี. 2535; อ้างอิงจาก จรรยา สุวรรณทัต. 2527 : 33 – 34) ศึกษาสุขภาพจิตของครูถิ่นกันดารทั่วประเทศ 250 คนพบว่าครูถิ่นกันดารขาดแรงจูงใจ ไม่พอใจในสภาพของตนเอง ขาดความอบอุ่น และความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อม ทำให้สุขภาพจิตของครูในท้องถิ่นกันดารมีความตึงเครียดทางอารมณ์ และจิตใจสูงกว่าปกติ ขณะที่เปลื้อง บัวศรี (2535 : บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพจิตของครูโดยพบว่าครูที่นับถือศาสนาพุทธ มีสุขภาพจิตดีกว่าครูที่นับถืออิสลาม โดยคะแนนสุขภาพจิตกับคะแนนการรับรู้บรรยากาศท้องถิ่นของครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ เกื้อวรกุลชัย (เปลื้อง บัวศรี. 2535 ; อ้างอิงจาก ศุภลักษณ์ เกื้อวรกุลชัย 2525 : 36) ได้ศึกษาสุขภาพจิตของครูในเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายในจังหวัดภาคใต้ 295 คน พบว่า เมื่อใช้แบบวัดสุขภาพจิต (SCL – 90) ครูในเขตแทรกซึมผู้ก่อการร้ายมีปัญหาสุขภาพจิตมากกว่าครูนอกเขตแทรกซึม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนจุมพล พูลภัทรชีวิน (2532: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าครูในโรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลสูง ส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี ได้สอนตรงตามสาขาที่เรียนมา ได้เงินเดือนตรงตามวุฒิและโรงเรียนมีโอกาสคัดเลือกครูตามที่ต้องการ ซึ่งตรงกันข้ามกับโรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลต่ำ ในส่วนที่เกี่ยวกับงานที่ทำนั้น สายฝน สุนทรพันธ์ (2535 : บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าความรู้สึกพึงพอใจในงานของครูเป็นตัวอธิบายสัมฤทธิ์ผลของโรงเรียนได้ร้อยละ 6 ซึ่งสอดคล้องกับ ดวงสมร กลิ่นเจริญ (2545: 50) ที่ศึกษาพบว่าตัวแปร ความพึงพอใจในการทำงานของครูเป็นปัจจัยด้านครู ที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา ขณะที่จิรวรรณ แดงแก้ว (2538: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีปัญหาในเรื่องบุคลากรซึ่งเป็นครูจ้างสอนส่วนหนึ่งและเป็นครูจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนอีกส่วนหนึ่ง ทำให้ขาดแรงจูงใจในการสอนเพราะได้รับเงินเดือนหรือสวัสดิการที่ไม่เท่าเทียมกัน สอดคล้องกับไพศาล คณะทอง (2539: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความพึง

พอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการพลเรือนสามัญ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการพลเรือนสามัญ โดยภาพรวมและรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผลการวิจัยของ สัจจา ศรีเจริญ (2527: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องขวัญของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใน 6 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานในโรงเรียน ด้านความมั่นคงต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียน ด้านความสำเร็จของงาน และด้านความสัมพันธ์ทั้งในและนอกโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีขวัญอยู่ในระดับสูง แต่ผลการวิจัยของ ชัยพฤติน หะยี (2541: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่มีผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนที่ปฏิบัติงานใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างกลุ่มที่มีภูมิหลังต่างกัน โดยศึกษาใน 7 ด้าน คือ ด้านลักษณะ และสภาพการปฏิบัติงาน ด้านค่าจ้างเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และเพื่อนร่วมงาน ด้านการบังคับบัญชาของผู้บริหารในหน่วยงาน ด้านความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านสถานภาพทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีขวัญในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง และศึกษาพบว่าครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรในการปฏิบัติงานทั้งหมด 7 ด้าน พบว่า มีผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง โดยมีตัวแปรด้านสถานภาพทางสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดและด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สำหรับสมเกียรติ บุญรอด (2531: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า ปัจจัยคัดสรรทางการบริหารโรงเรียนส่งอิทธิพลต่อกันและกันเป็นช่วงๆ ก่อให้เกิดอิทธิพลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน อิทธิพลที่มีค่าสูงสุดคืออิทธิพลที่ส่งผ่านจากคุณลักษณะพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน ขวัญและกำลังใจของครู และคุณภาพการสอนของครูและยังพบว่าความสามารถในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงค่อนข้างน้อยต่อขวัญและกำลังใจของครูส่วนปัจจัยด้านคุณลักษณะพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อขวัญและกำลังใจของครู แต่ว่ามีอิทธิพลทางอ้อมค่อนข้างน้อยสอดคล้องกับผลการศึกษาของจันทราณี สงวนนาม (2535: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ กับโรงเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จครูมีความพึงพอใจในงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแย้งกับผลการวิจัยของนักวิจัยหลาย ๆ ท่านที่กล่าวมา

นอกจากนี้ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูอีก ได้แก่ สุรินทร์ พิศสุวรรณ; และ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2527) ท้าวจัยเรื่องเงื่อนไขทางการเมืองที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสรุปว่า ความขัดแย้งในพื้นที่ชายแดนภาคใต้มีรากเง้าลึกซึ้งมากเกี่ยวข้องกับลัทธิความเชื่อ และรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับฝ่ายศาสนา ซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างสังคมพุทธ กับสังคมมุสลิม ความขัดแย้งขั้นพื้นฐานนี้นำไปสู่การไม่ยอมรับในอำนาจ สถานภาพและสิทธิเสรีภาพของกัน และกันระหว่างข้าราชการ และชาวไทยพุทธ ส่วนน้อย กับชาวมุสลิมพื้นเมืองส่วนใหญ่ รูปแบบของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุดของการละเมิด

สิทธิมนุษยชน คือความไม่เป็นธรรมอันเกิดจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐหรือความไม่เท่าเทียมกัน ภายใต้กฎหมายของรัฐนั่นเอง นอกจากนี้ นโยบายการผสมผสานชาวมุสลิมของรัฐบาลไทย สามารถนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งขึ้น

จตุพงศ์ แก้วใส (2540) ศึกษาเรื่องแนวโน้มการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษาใน 5 จังหวัดภาคใต้ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2540-2549) ผลการวิจัยพบว่า

1) การสรรหาข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษานใน 5 จังหวัดภาคใต้ในทศวรรษหน้า การสรรหาต้องมีความยุติธรรม เป็นธรรม และเท่าเทียมกัน ซึ่งส่วนกลางต้องกระจายอำนาจ การสรรหาครูในท้องถิ่นดำเนินการเอง โดยสรรหาจากบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านสภาพสังคมของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2) การพัฒนาข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษานใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในทศวรรษหน้านั้น ครูต้องเพิ่มทักษะการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และเพิ่มพูนความรู้โดยการเข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ และทักษะในการถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการใหม่ ๆ รวมทั้งต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้ดี โดยเฉพาะการพูด และการเขียน ส่วนผู้บังคับบัญชาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู เพื่อสร้างศรัทธา และทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

3) การธำรงรักษาข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษานใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในทศวรรษหน้านั้น ครูควรได้รับค่าตอบแทนและได้รับเงินค่าล่วงเวลาในการปฏิบัติงานส่วนบรรยายภาคในโรงเรียนและสวัสดิการครู ผู้บริหารต้องออกเยี่ยมบำรุงขวัญครู จัดสวัสดิการให้ครูมีที่อยู่อาศัย มีการประกันชีวิต การกู้เงินดอกเบี้ยต่ำ มีเบี้ยเลี้ยง เบี้ยกันดาร และให้อายุราชการทวีคูณ และเหรียญราชการชายแดนในพื้นที่ทุรกันดาร และเสี่ยงภัย รวมทั้งจัดจ้างลูกจ้างชั่วคราว หรือว่าจ้างบริษัทเอกชนในการดูแลความปลอดภัยในโรงเรียน ตลอดจนจัดตั้งหน่วยบริการประชาชนเพื่อทำหน้าที่ปฏิบัติการทางจิตวิทยา

4) การประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษานใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ทศวรรษหน้า เป็นการประเมินพฤติกรรมการทำงานของครู เพื่อพัฒนาปรับปรุงระบบงาน และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของครู และในการประเมินผลให้มีหน่วยงานกลางสร้างเกณฑ์มาตรฐาน รวมทั้งคู่มือการประเมิน และแบบประเมินที่มีมาตรฐาน

5) ด้านการพ้นจากงานของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษานใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในทศวรรษหน้า เน้นการกระจายอำนาจ การย้ายและการโอนมายังจังหวัด โดยผ่านความเห็นชอบขององค์กรคณะบุคคล ซึ่งต้องเป็นไปตามกฎระเบียบ และมีความเป็นธรรมปราศจากการใช้เงิน ส่วนการเกษียณอายุมีการเชิดชูเกียรติครูที่เกษียณอายุทุกคนโดยไม่ต้องร้องขอ

6) รูปแบบของการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษานใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2540-2549) การสรรหาข้าราชการครู ส่วนกลางมีบทบาท และหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย งบประมาณ และกระจายอำนาจให้แก่จังหวัด จัดตั้งองค์กรพิเศษด้านการสรรหาครู โดยเน้นให้โรงเรียน และกรรมการโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการสรรหาครู การพัฒนาข้าราชการครู ให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด (สปจ.) และคณะอนุกรรมการ

ข้าราชการครูสามัญประจำจังหวัด ให้ สปจ. และ อ.ก.ค.จังหวัด ประสานงานกับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ในการให้สวัสดิการผลประโยชน์เกื้อกูล ความปลอดภัย และการพิจารณาความดีความชอบเลื่อนขั้นเงินเดือน 2 ชั้น สาย ศอ.บต. แก่ข้าราชการครูในพื้นที่ การประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ในระดับจังหวัดจัดตั้งคณะกรรมการไตรภาคีที่ประกอบด้วยฝ่ายข้าราชการครูโดยตำแหน่ง ฝ่ายผู้ทรงคุณวุฒิ และฝ่ายผู้แทนครูที่มาจากการเลือกตั้ง เพื่อทำหน้าที่ประเมินผลการปฏิบัติงานของครู ส่วนในระดับโรงเรียนจัดตั้งคณะกรรมการไตรภาคีที่ประกอบด้วยฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายกรรมการโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่ประเมินผลการปฏิบัติงานของครูจากโรงเรียนไปยังจังหวัด และการพ้นจากงานของข้าราชการครูในระดับโรงเรียน ให้จัดตั้งคณะกรรมการไตรภาคีมีบุคคล 3 ฝ่ายคือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายกรรมการโรงเรียน

ศศิธร สุวรรณมณี (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความท้อแท้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานีผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความท้อแท้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดปัตตานี ในเรื่องความอ่อนล้าทางอารมณ์ ความด้อยสัมพันธภาพต่อบุคคล อยู่ในระดับต่ำ ส่วนระดับความท้อแท้ในการปฏิบัติงาน ในเรื่องความไม่สมหวังในผลสำเร็จของตน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านการจูงใจในการทำงาน ปัจจัยด้านการคำจุนในการทำงาน ปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กร มีความสัมพันธ์ทางลบกับความอ่อนล้าทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านการรับรู้บทบาทมีความสัมพันธ์ในการทำงาน ปัจจัยด้านการคำจุนในการทำงาน ปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กร มีความสัมพันธ์ทางลบกับความด้อยสัมพันธภาพต่อบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านการจูงใจในการทำงาน ปัจจัยด้านการคำจุนในการทำงาน ปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กร มีความสัมพันธ์ทางลบกับความไม่สมหวังในผลสำเร็จของตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาท ปัจจัยด้านการจูงใจในการทำงาน สามารถพยากรณ์ความท้อแท้ในการปฏิบัติงาน ในเรื่องความอ่อนล้าทางอารมณ์ ได้ร้อยละ 19.8

4. ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาท ปัจจัยด้านการจูงใจในการทำงาน สามารถพยากรณ์ความท้อแท้ในการปฏิบัติงาน ในเรื่องความด้อยสัมพันธภาพต่อบุคคล ได้ร้อยละ 10.2 ด้วยสมการพยากรณ์

5. ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาท ปัจจัยด้านการจูงใจในการทำงาน ปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กร สามารถพยากรณ์ความท้อแท้ในการปฏิบัติงาน ในเรื่องความไม่สมหวังในผลสำเร็จของตน ได้ร้อยละ 23.0

2.6 ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู

อาร์มอนด์ จินดาพันธ์ (2536: 16) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานกับการเปลี่ยนงานว่า มีความสนใจเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับผลของการเปลี่ยนงานหรือหลังจากที่ได้เปลี่ยนงานไปแล้วว่าจะเป็นอย่างไร เพราะขอบเขตของการศึกษาเรื่องนี้ในอดีตมักมีผู้สรุปว่าการเปลี่ยนงาน เป็นผลทางลบต่อองค์กร เพราะทำให้สูญเสียบุคลากร แต่ในปัจจุบันมีผู้สงสัยในข้อสรุปดังกล่าว โดยกล่าวว่าการเปลี่ยนงานนั้นมีผลทั้งทางบวกและทางลบ (อาร์มอนด์ จินดาพันธ์. 2536: 16 ; อ้างอิงจาก Boudreau; & Berger. 1985: 581-621 ; Hollenbeck; & Williams. 1986: 606-611)

อย่างไรก็ตาม นักทฤษฎีได้อธิบายว่า ถ้าหากพนักงานได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรมจากการปฏิบัติงานที่ดีทำให้เกิดความพึงพอใจแล้ว ความตั้งใจที่จะเปลี่ยนงานน่าจะต่ำหรือไม่อยากจะเปลี่ยนงานเลย ผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดีมักจะคาดหวังว่าจะได้รับค่าตอบแทนสูงตามไปด้วย แต่ถ้าหากรางวัลที่ได้รับไม่เป็นธรรมตามที่คาดหวังไว้การเปลี่ยนงานก็มักจะมีแนวโน้มสูงขึ้น และผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานที่ไม่ดี ก็จะเป็นการทำให้ความพึงพอใจในงานและจะเปลี่ยนงานด้วยเช่นเดียวกัน จึงสรุปได้ว่า ผลที่เกิดขึ้นหลังจากคนเปลี่ยนงานไปแล้วคือ การสูญเสียผู้ปฏิบัติงานที่ดี และจะต้องมีการหาคนใหม่มาแทน (อาร์มอนด์ จินดาพันธ์. 2536: 15-16)

สำหรับในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เหตุที่ครูผู้สอนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดอื่น จึงน่าจะเป็นสาเหตุทำให้ครูอยากย้ายกลับภูมิลำเนาของตนเนื่องจากมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีบางประการ เพราะพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้วิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันแตกต่างจากประชาชนที่เป็นคนไทยนับถือศาสนาพุทธ จึงอาจทำให้เกิดความไม่เข้าใจต่อกันได้บ้าง จนบางครั้งอาจนำไปสู่ความแตกแยกได้

แต่ในสภาพปัจจุบันสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ที่กำลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบจากการก่อการร้ายที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนทำให้ข้าราชการครู และประชาชนส่วนใหญ่ ได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก กล่าวคือมีการลอบทำร้ายการฆ่าทั้งประชาชนผู้บริสุทธิ์ และข้าราชการของรัฐที่นับวันเพิ่มจำนวนมากขึ้น โดยเหตุการณ์ดังกล่าวได้เกิดเป็นการฆ่ารายวัน ทำให้ประชาชนและข้าราชการที่ต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินต้องอพยพหนีออกไปอยู่กับญาติพี่น้องหรือคนที่รู้จัก เป็นจำนวนมาก ครูก็เช่นกันที่มีผู้ขอย้ายออกไปจากพื้นที่จำนวนมาก

ผู้วิจัยคิดว่าเหตุการณ์ดังกล่าวนี้จะยังทำให้ข้าราชการครูที่ยังปฏิบัติการสอนอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวก็ต้องการจะย้ายที่ทำงานด้วยเช่นกัน แต่ที่ยังไม่สามารถย้ายไปได้ อาจจะมีเหตุบางประการเช่นครอบครัว หรือระบบการบริหารจัดการ โดยที่การต้องการจะย้ายที่ทำงานของครูน่าจะทำให้ครูไม่มีสมาธิในการปฏิบัติการสอนเท่าที่ควร

นอกจากนี้ผลการวิจัยที่ระบุอย่างชัดเจนในสหรัฐอเมริกาว่า ความพอใจในงานกับการเปลี่ยนงานมีความสัมพันธ์ทางลบต่อกัน นั่นคือถ้าหากมีความพึงพอใจมากก็จะมี การเปลี่ยนงาน

น้อยลง สหสัมพันธ์ของความพอใจในงานกับการเปลี่ยนงานอยู่ระหว่าง -.13 ถึง -.42 (Scott , Mitchell; & Birnbaum. 1981 : 87)

ด้วยเหตุนี้ความตั้งใจจะย้ายที่ทำงานของครูกีย่อมจะมีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้เป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่ง

2.7 พฤติกรรมการสอนของครู

นารี อาแว (2545: 42-43) กล่าวว่า พฤติกรรมการสอนเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่ก่อให้เกิดคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นพฤติกรรมการสอนของครูจึงมีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้ของนักการศึกษาที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียน กล่าวคือ ถ้าการสอนมีคุณภาพดีแล้ว ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ ความคิด คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนเจตคติต่าง ๆ ที่มีต่อวิชาเรียนน่าจะสูงตามไปด้วย (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2539 : 35)

มีผู้เสนอเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูไว้มากมายเช่น

เบคแมน (Beckman. 1994: abstract) ได้ศึกษาลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผลพบว่าควรมี 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) มีการวางแผนที่ดี 2) มีการจัดการที่ดี 3) สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม 4) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 5) มีนวัตกรรมทางการเรียนการสอน นอกจากนี้ อาร์เทอร์ (Arthur. 1995: abstract) ก็ได้ทำการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ (2539: 25) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพบว่า กิจกรรมการสอนของครู 4 ประการ ที่แสดงความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ การวางแผนการสอนของครู การตรวจการบ้านของครู การให้นักเรียนทำงานด้วยตนเอง และเวลาที่ให้นักเรียนทำการบ้าน

จากการศึกษางานวิจัยของโครงการวิจัยสารสนเทศ เพื่อการติดตาม และการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา ได้ระบุปัจจัยด้านการเรียนการสอนที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความรู้สึกรักของนักเรียนเกี่ยวกับคุณภาพการสอนของครู ดังนี้ ครูที่มีประสิทธิภาพในการสอนจะสามารถดึงดูดนักเรียนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน กระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น กล้าถามเมื่อไม่เข้าใจ ครูที่มีประสิทธิภาพจะสามารถใช้สื่อการสอนอย่างคล่องแคล่ว แทนการอธิบาย และการเขียนกระดานดำและยังคอยติดตามผลการเรียนอย่างสม่ำเสมอ และเมื่อมีความจำเป็นครูจะจัดการสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะ ด้านพฤติกรรมของครูที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร การอุทิศเวลาของครู ในการแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 76)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู ทำให้สรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอนของครูเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน กล่าวคือ

ถ้าครูมีพฤติกรรมการสอนเหมาะสมแล้ว จะก่อให้เกิดคุณภาพการสอนและมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2.8 คุณภาพการสอนของครู

คุณภาพการสอนของครูเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539: คำนำ) สรุปว่า ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามนโยบายและเป้าหมาย ในการพัฒนาประเทศ การที่เด็กจะเจริญเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ และมีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมมีครูเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ เพราะครูนั้นเป็นผู้มีบทบาททั้งในด้านการสอนและอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ รวมทั้งการให้การอบรมเพื่อนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดี

2.8.1 ความหมายของคุณภาพการสอน

สรวงศ์ โค้วตระกูล (2544: 13) สรุปว่า การที่ครูสามารถสอนอย่างมีคุณภาพ หมายถึงการสอนของครูที่สามารถให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามความถนัด และความสามารถของทุกคน ส่วน สายชนม์ สัจจานิตย์ (2538: 5) กล่าวว่า คุณภาพการสอนหมายถึง การสอนที่ดีมีประสิทธิภาพ สามารถทำให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์การสอนที่ตั้งไว้ ฉะนั้นคุณภาพการเรียนการสอนน่าจะหมายถึงความสามารถของครูผู้สอนในการที่จะทำให้นักเรียนบรรลุผลได้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพ

2.8.2 ความสำคัญของคุณภาพการสอน

แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการกล่าวถึงนักเรียนเป็นสำคัญหรือการเรียนรู้ด้วยตนเองแต่ในกระบวนการเรียนการสอนครูผู้สอนยังมีความสำคัญอยู่เช่นเดิม จนกล่าวได้ว่า มีนักเรียนก็ต้องมีครู (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และคนอื่น ๆ : 58) การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ คือการที่ครูผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้ การที่ครูจะสามารถดำเนินการสอนได้ดีนั้นครูจะต้องมีความรู้ในเรื่องทฤษฎีการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ โมเดลการเรียนรู้ของผู้เรียน ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการสอนของครู และจะเป็นแนวทางพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ (เพราพรณ เปลี่ยนภู. 2542: 155)

คุณภาพการสอนเป็นการสอนที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญที่อำนวยความสะดวกคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูง ดังนั้น คุณภาพของการสอนจึงมีอิทธิพลต่อผลการเรียนของผู้เรียน ในรูปแบบทฤษฎีการเรียนรู้ในโรงเรียนของบลูม (Bloom. 1976) และรูปแบบของแคโรล (Carroll. 1963) ที่กล่าวว่าคุณภาพของการสอนเป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับคลอสไมเออร์ (เพราพรณ เปลี่ยนภู. 2542: 177-178 ; อ้างอิงจาก Klausmeier.) ได้เน้นว่าความสำเร็จตามเป้าหมายในการเรียนของผู้เรียนขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สอน ได้แก่ การมีสติปัญญาและความรู้ดี จิตใจดี มีทัศนคติที่ดีต่องาน มีอายุที่เหมาะสม ได้สอนตามความถนัดของตน อิทธิพลอื่น ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน (ภายในโรงเรียน

ได้แก่หลักสูตร ห้องสมุด หน่วยสนับสนุนการเรียนการสอน ภายนอกห้องเรียนได้แก่ ครอบครัว สื่อมวลชน สังคม เป็นต้น) นอกจากนี้ จิตติมา จันทเวช (2542: 12,16,18) กล่าวว่า ประสิทธิภาพของครู เป็นสิ่งที่สำคัญ สำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบและกล่าวว่าองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ บุคลิกภาพของอาจารย์ วิธีการสอน ทักษะของอาจารย์ต่อนิสิตและวิชาที่สอนความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิต รวมถึงการวัดและการประเมินผล ส่วนองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพการสอนในระดับมัธยมได้แก่ บุคลิกภาพของครูผู้สอน การมีความสามารถทางวิชาการ ทักษะของครูต่อนักเรียนและวิชาที่สอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน วิธีการสอนรวมทั้งการวัดและประเมินผล

2.8.3 ลักษณะการสอนที่มีคุณภาพ

สรวงศ์ โค้วตระกูล ได้รวบรวมงานวิจัยของ ไรอัน; เอ็มเมอร์, อีเวอร์ตัน และ แอนเดอร์สัน ; กูด และโกรว์ ; เฮาส์เนอร์ และกริฟฟี่ (สรวงศ์ โค้วตระกูล.2544 : 14-15 ; อ้างถึงใน Ryans. 1964 ; Emmer, Everton; & Anderson. 1980 ; Good; & Grows. 1979 ; Housner; & Griffy. 1983) ซึ่งเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญของครูที่ดี และมีประสิทธิภาพว่ามีลักษณะดังนี้

1. ต้องเป็นนักมนุษยนิยม (Humanist) คือเป็นผู้ยอมรับนักเรียนอย่างจริงจังให้ความอบอุ่น ให้ความสนใจนักเรียน มีความยุติธรรม และมีคุณลักษณะของครูตามทัศนะของจิตวิทยามนุษยนิยม และเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน
2. เป็นผู้ที่มีความรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนการสอน คือ ครูต้องเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้และสามารถจะให้อธิบายได้อย่างเหมาะสม และสนใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้
3. เป็นผู้ที่ยอมรับนักเรียน ครูไม่ใช่เพียงแต่สอนเท่านั้นแต่เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของนักเรียนด้วย ดังนั้นครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ
4. เป็นผู้ที่มีคุณวุฒิทางวิชาการ โดยเฉพาะในวิชาต่าง ๆ ที่ตนจะต้องสอน
5. เป็นผู้ที่น่าเชื่อถือและเป็นผู้ฟังที่ดี สามารถจะช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในกรณีที่มีความขัดแย้งกันทั้งใน และนอกห้องเรียน
6. มีทักษะในการจัดห้องเรียนให้อำนวยต่อการเรียนรู้
- 7.เป็นผู้ที่นิยมในวิธีการทางวิทยาศาสตร์และเข้าใจกฎแห่งพฤติกรรมและเป็นนักวิทยาศาสตร์พฤติกรรม
8. จะต้องมีความรู้ของชีวิต (Life Skills) คือเป็นผู้สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจได้ดี มีสุขภาพกายและจิตที่ดี

สายชนม์ สัจจนิตย์ (2538: 10-12) กล่าวสรุปคุณสมบัติที่จะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพของการสอนควร ประกอบด้วย

1. บุคลิกลักษณะของอาจารย์
2. ความรู้ความสามารถของผู้สอน
3. ความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนักศึกษา
4. ทักษะของอาจารย์ต่อนักศึกษาและวิชาที่สอน
5. การวัดและประเมินผลการเรียน
6. การใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2540: 14-17) ได้นำหลักการสอนที่มีคุณภาพของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาอธิบายให้เข้าใจง่ายขึ้นว่ามีลักษณะดังนี้

1. มีความรู้ เข้าใจเนื้อหา และขอบเขตของกฎเกณฑ์ และหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และที่จะนำมาใช้ในการสอนอย่างชัดเจน
2. มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นอย่างดี
3. รู้วิธีการและกลวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ
4. มีความรู้ในวิชาสรีรวิทยา และจิตวิทยา ความรู้ในทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้รู้จักสภาวะของสิ่งทั้งหลายและทัศนคติที่ถูกต้องต่อสิ่งเหล่านั้นอันจะเป็นเครื่องเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
5. รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความโน้มเอียง แนวความสนใจ และความถนัดโดยธรรมชาติ
6. รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านระดับสติปัญญา ความสามารถ พัฒนาการด้านต่าง ๆ และความพร้อมที่จะเรียนรู้
7. รู้ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคถ่วง หรือส่งเสริมเพิ่มพูนผลสำเร็จของการเรียนรู้และการฝึกอบรมในระดับต่าง ๆ กับรู้จักใช้เทคนิคต่าง ๆ เข้าแก้ไขหรือส่งเสริม นำการเรียนรู้ และการฝึกอบรมให้ดำเนินการก้าวหน้าไปด้วยดี
8. รู้ประวัติพื้นเพเดิม และประสบการณ์ในอดีตของผู้เรียน
9. พิจารณาสังเกตผู้เรียนในขณะที่เขามีบทบาทอยู่ในชีวิตจริงภายในกลุ่มชน หรือสังคม สามารถรู้เท่าทัน และเข้าใจพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เขาแสดงออกในขณะนั้น ๆ ว่าเป็นผู้มีปัญหาหรือไม่ อย่างไร มองเห็นสาเหตุแห่งปัญหานั้น และพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือแก้ไขได้ทันที
10. รู้ชัดเข้าใจแจ่มแจ้ง และแน่ใจว่าผลสัมฤทธิ์ที่เป็นจุดหมายนั้นคืออะไร เป็นอย่างไร และตนเองสามารถกระทำผลสัมฤทธิ์นั้นให้เกิดขึ้นได้จริงด้วย

2.8.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนที่มีคุณภาพ

การสอนที่มีคุณภาพนั้น มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ คุณภาพการสอน เช่น บุญเรือง ศรีเหรียญ (2542) พบว่า เวลาในการเรียนและคุณภาพของการสอนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญชม ศรีสะอาด (2524: บทคัดย่อ) และงานวิจัยของ พิทแมน (ราชนันท์ บุญธิมา. 2542ก: 23 ; อ้างอิงจาก Pittman. 1993: 4270-A) ; นุกูล ภูประเสริฐ (2534: 87) ; สมจิต สุวรรณบุศย์ (2534: 120) ศึกษาพบสอดคล้องกันว่า คุณภาพการเรียนการสอนของครู มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และคุณภาพของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา แต่ขัดแย้งกับผลการวิจัยของ เอกชัย กาญจนนา (2531: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า คุณลักษณะและทักษะของครูมีความสัมพันธ์น้อยมาก กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่การให้บริการกับนักเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาภาษาไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2536: 8) ศึกษาพบว่าพฤติกรรมการสอนของอาจารย์และกิจกรรมส่งเสริมวิชาการส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักศึกษาในสถาบันราชภัฏทั้ง 36 แห่งทั่วประเทศ ส่วนสุชาติ อินทรกำแหง ณ ราชสีมา (2545: 93) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักศึกษาประการหนึ่งคือความสามารถด้านการสอนของอาจารย์ที่พบว่า คุณภาพการสอนมีอิทธิพลต่อความสนใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สำหรับ สุนันทา ประไพตระกูล (2535: 125) ได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรอิสระกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรอิสระประกอบด้านนักเรียน สภาพแวดล้อมทางโรงเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรคุณภาพการสอนของครูเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ อารีเฟน อับดุลกาเดร์ (2538: 19) พบว่างานวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วม และคงอยู่ในโครงการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือไทยสำหรับชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้เรียนเรียนจบหลักสูตรนั้นมีปัจจัยที่สำคัญคือความเป็นกันเองของครูความช่วยเหลือในการเรียนจากครูผู้สอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจ ซึ่งจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของครูและการดำเนินการ ที่สนองความต้องการของผู้เรียนว่ามีบทบาทต่อการคงอยู่ของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่งและยังพบว่าผู้ที่ออกกลางคันมีความรู้สึว่าการจัดการเรียนการสอนยังไม่สนองความต้องการของตน ยังไม่มีคุณค่าที่จะเหนี่ยวรั้งให้ตนอยู่ในระบบได้ตลอดเวลาและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ก็ยังไม่สอดคล้องกับสภาพของตนมากนัก และผลการวิจัยของ อาริน สะอีดี; และคนอื่น ๆ (2540: 18) ที่ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ยังขาดประสิทธิภาพทั้งนี้ มีสาเหตุมาจากครูผู้สอน วิธีการสอน ผู้เรียน แบบเรียน อุปกรณ์การสอนและการนำไปประยุกต์ใช้

นอกห้องเรียน แต่สาเหตุสำคัญ คือ การด้อยคุณภาพของครูผู้สอนและ วิธีการสอน สอดคล้องกับ ชิตชนก เริงเซวี่ ; สุเทพ สันติวรานนท์ ; และค้วน ขาวหนู (2533) ที่พบว่าครูสอนสามัญมีคุณวุฒิ ต่ำ และสอนวิชาที่ไม่ตรงกับวุฒิ ทำให้ไม่สามารถนำนวัตกรรมทางการศึกษามาเป็นสื่อในการเรียน อาริน สะอีดี และคนอื่น ๆ (2540: 18) อธิบายว่าครูส่วนใหญ่นิยมวิธีสอนแบบสื่อสารที่เน้นกิจกรรม แต่กลับเป็นวิธีสอนที่ทำให้ครูประสบปัญหามากที่สุด ปัญหาดังกล่าว คือ ต้องใช้เวลาเตรียมการสอน มาก ครูขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและวิธีสอนขาดความรู้และประสบการณ์ในการเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม ไม่สามารถสอนได้ครอบคลุมเนื้อหาและทันตามกำหนดเวลา ไม่สามารถสนองตอบความต้องการของนักเรียน ขาดอุปกรณ์ สื่อการสอนและการมีเวลาไม่เพียงพอที่จะใช้หนังสือ เสริมบทเรียน นอกจากนี้จุ่มพล พูลภัทรชีวิน (2532 : บทคัดย่อ) พบว่าโรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลสูง และต่ำมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในเรื่องของการตรวจบันทึกการสอน และมีการติดตามผล การเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ และยังเน้นว่าการบริหารและบุคลากรเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อ สัมฤทธิ์ผลของการศึกษาเอกชนโดยทั่ว ๆ ไปและคุณภาพด้านวิชาการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการ เลือกเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชน ในเรื่องนี้ บลูม (Bloom. 1976: 118,128) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ ขององค์ประกอบของคุณภาพการสอน ได้แก่ การชี้แนะ การเสริมแรง และการมีส่วนร่วมกับผล การเรียนรู้ของผู้เรียน ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพการสอนด้านการชี้แนะ การเสริมแรงและการมี ส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับผลการเรียนรู้ เมื่อสิ้นสุดการเรียนของผู้เรียน เท่ากับ .38, .28 และ .26 ตามลำดับ นอกจากนี้คุณภาพการสอนดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับผลการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียน เท่ากับ .53 ,.24 และ .28 ตามลำดับ

สำหรับ วนิดา กิตติโชควัฒนา (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระดับ ความต้องการในการพัฒนาตนเอง ทางด้านวิชาการของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส พบว่าระดับความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูอาจารย์ใน โรงเรียนประถมศึกษาทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ขณะที่ คณิตา นิจจรัสกุล; และ คนอื่น ๆ (2536: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่าครูผู้สอนภาษาไทยของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีการใช้เทคนิคการสอน แบบใหม่มีการทำบันทึกเตรียมการสอน มีการใช้สื่อประกอบ มีการนำผลการสอนมาใช้ในการปรับ ประปรุงการเรียนการสอน แต่ความสามารถในการปรับปรุงสื่อการสอนและแนะนำการใช้สื่อการสอนแก่ เพื่อนครูภายในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ สิทธิศักดิ์ เจ๊ะสารี (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาพบวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการสอนของครูอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาจังหวัดชายแดน ภาคใต้ โดยศึกษาในด้าน 6 ด้าน คือ ด้านลักษณะความเป็นครู ด้านเทคนิคการสอน ด้านความ สัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและชุมชน ด้านการใช้อุปกรณ์การสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านผลการสอน ผลการวิจัยพบว่าระดับประสิทธิภาพการสอนของครูอิสลามศึกษาระดับ ประถมศึกษาด้านลักษณะความเป็นครูอยู่ในระดับดี ด้านเทคนิคการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนอยู่ในระดับดี ด้านการใช้อุปกรณ์การสอนอยู่ในระดับปาน กลาง ด้านการวัดและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง และด้านผลการสอนอยู่ในระดับดี

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการสอนอีกมากมาย ได้แก่อุทุมพร ทองอุไทย ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลการสอนของอาจารย์ระดับอุดมศึกษาทั้งในและนอกประเทศ โดยประยุกต์วิธีวิเคราะห์เมตาดา พบว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิผลของการสอนมี 6 ตัว คือ ลักษณะอาจารย์ วิธีการสอนสัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับศิษย์อุปกรณ์การเรียนการสอนรวมทั้งห้องปฏิบัติการ และการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการวัดผล และทัศนคติของอาจารย์ก่อนการสอน และต่อนิสิต (สายชนม์ สัจจานิตย์. 2538: 16 ; อ้างอิงจาก อุทุมพร ทองอุไทย. 2523 : บทคัดย่อ)

กัลยา สุนทรการวิโรจน์ (2538: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องปัญหาการสอนและความต้องการการนิเทศของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษาศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีปัญหาทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุปัญหาด้าน การเตรียมการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลจำนวนสูงสุดมีสาเหตุจากครูผู้สอนขาดทักษะการปฏิบัติ ส่วนด้านเนื้อหาวิชาจำนวนสูงสุดมีสาเหตุจากขาดแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมและด้านสื่อการเรียนการสอนจำนวนสูงสุดมีสาเหตุจากขาดแคลนวัสดุและอุปกรณ์ในเรื่องความต้องการนิเทศการสอนพบว่ารูปแบบการนิเทศที่ต้องการคือประชุม อบรม หรือประชุมเชิงปฏิบัติการ ในด้านการเตรียมการสอน ด้านเนื้อหาวิชา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล สำหรับด้านสื่อการเรียนการสอนครูผู้สอนต้องการเยี่ยมชมโรงเรียนที่มีผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดีเด่น

สมเกียรติ บุญรอด (2531: บทคัดย่อ) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยคัดสรรทางการบริหารโรงเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรมสามัญศึกษา โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พหุคูณและการวิเคราะห์เส้นทาง พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการสอนของครูมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่าปัจจัยอื่น ๆ โดยปัจจัยคัดสรรทางการบริหารโรงเรียนที่ส่งอิทธิพลต่อกันและกันเป็นช่วงๆก่อให้เกิดอิทธิพล ทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน อิทธิพลที่มีค่าสูงสุดคือ อิทธิพลที่ส่งผ่านจากคุณลักษณะพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน ขวัญและกำลังใจของครู และคุณภาพการสอนของครู ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจของครู มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูสูงที่สุด ปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน มีอิทธิพลค่อนข้างน้อยต่อขวัญและกำลังใจของครู และส่งอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อคุณภาพการสอนของครู ปัจจัยด้านคุณลักษณะพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อขวัญและกำลังใจครู และพบว่ามีอิทธิพลทางตรง และทางอ้อมต่อคุณภาพการสอนของครู

นกุล ภูประเสริฐ (2534: 87) ทำการศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7 และพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน ได้แก่ การที่ครูได้สอนตรงตามสาขาวิชาเอกที่ได้เรียนมา มีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามและแสดงความคิดเห็นได้อย่าง

เสรี มีความยุติธรรมในการวัดและประเมินผล เคารพในสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น มีความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียนตั้งแต่แรกสอน ตลอดจนความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน

ณรงค์กร ชำนาญเวช (2536: บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้นพื้นฐานเขตการศึกษา 2 ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นในการจัดการเรียนการสอนมีความพร้อมอยู่ในระดับน้อยความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดการเรียนการสอนกับหลักสูตรมีความสอดคล้องกันอยู่ในระดับปานกลาง และปัญหาการจัดการเรียนการสอนมีปัญหอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน

สายฝน สุคนธ์พันธ์ (2535: บทคัดย่อ) พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการบริการนักเรียนตามการประเมินของครู การประเมินและความคาดหวังของครูในปัจจุบันต่อนักเรียนในโรงเรียนการประเมินและความคาดหวังของครูในปัจจุบันต่อนาคตของนักเรียนในโรงเรียน การรับรู้ของครูเกี่ยวกับพ่อแม่ในการส่งเสริมผลก่อกำเนิดให้นักเรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน การส่งเสริมผลก่อกำเนิดของครูต่อนักเรียนในลักษณะปัจเจกบุคคล และความรู้สึกพึงพอใจในงานของครูกับตัวแปรตาม คือสัมฤทธิ์ผลของโรงเรียน ในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นิมล ชัยฤกษ์ (2537: บทคัดย่อ) ศึกษา เรื่องความต้องการเสริมสมรรถภาพของครูผู้สอนงานเลือกกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ครูผู้สอนมีความต้องการเสริมสมรรถภาพด้านความรู้ และทักษะตามเนื้อหาแขนงงานช่างอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการจัดเสริมสมรรถภาพทางด้านความรู้ในหลักสูตร ด้านความรู้ในวิธีสอน และความรู้ในทักษะตามเนื้อหาด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการไปศึกษาดูงานนอกสถานที่อยู่ในระดับมาก

สุพิน บุญชูวงศ์ (2536: บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในเขตดุสิตเกี่ยวกับประสิทธิภาพของผู้สอนที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากวิทยาลัยครูสวนดุสิตโดยศึกษาคุณภาพการสอนในด้านบุคลิกภาพทั่วไป ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและความรู้ความสามารถพิเศษ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ด้านบุคลิกภาพทั่วไป ส่วนมากมีบุคลิกภาพดี การแต่งกายดีเหมาะสมกับกาลเทศะ สะอาดเรียบร้อย ร่างกายแข็งแรง และมีความคล่องแคล่วว่องไว ร่าเริงแจ่มใส ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีวินัยในตนเอง ด้านความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ มีการให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ตั้งใจสอนและพยายามปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

คณิดา นิजरัลกุล และคนอื่นๆ (2536: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการติดตามผลการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2536 พบว่า ในด้านพฤติกรรมการสอนครูภาษาไทยมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีเทคนิคการสอนแบบใหม่ มีการทำบันทึกเตรียมการสอน มีการใช้สื่อประกอบ มีการนำผลการสอนมาใช้ในการปรับปรุงการสอน แต่ความสามารถในการปรับปรุงสื่อการสอน และแนะนำการใช้สื่อการสอนแก่เพื่อนครูอยู่ในระดับปานกลาง

อรทิพย์ อารยะทรงศักดิ์ (2537: บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่องความต้องการและปัญหาในการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอน และผู้บริหาร มีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพ ด้านการสอนอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ครูผู้สอนและผู้บริหาร มีปัญหาในการพัฒนาสมรรถภาพทางด้านการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

จุไรรัตน์ สุตรุ่ง (2538: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระงานการเรียนการสอน ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านภูมิหลังของครู ด้านการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน และด้านพฤติกรรมทั่วไป และปัจจัยดังกล่าวนี้กระทบต่อคุณภาพผลผลิตของโรงเรียน

ทองศักดิ์ วันชัย และมยุรี โอวาท (2538: บทคัดย่อ) ศึกษาประสิทธิภาพการสอนภาคปฏิบัติวิชาชีววิทยาสายวิชาเกษตรศาสตร์ ของอาจารย์คณะเกษตรศาสตร์บางพระ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์คณะเกษตรศาสตร์บางพระ มีประสิทธิภาพการสอนภาคปฏิบัติวิชาชีววิทยาสายวิชาเกษตรศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

สายชนม์ สัจจานิตย์ (2538: บทคัดย่อ) ศึกษาประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ตามทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2538 ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์สาขาศิลปะมีประสิทธิภาพการสอนอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ส่วนอาจารย์สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ และอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์มีประสิทธิภาพการสอนอยู่ในเกณฑ์ดี

ดุสิต ณ สุวรรณ (2539: บทคัดย่อ)ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรในเขตการศึกษา 2 และ 3 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการใช้หลักสูตรของผู้บริหารและครูอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่าจำนวนครู สื่อการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอน ขาดความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล และขาดการนิเทศและติดตามอย่างต่อเนื่อง

มณูญ พีชสะกะ (2539: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องสมรรถภาพด้านการสอนของครูที่มีผลต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อหาความสัมพันธ์ และการพยากรณ์ผลการวิจัยพบว่าสมรรถภาพด้านการสอนของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโดยภาพรวม อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ ทักษะขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และทักษะขั้นสูงอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ สมรรถภาพด้านการสอนของครูกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่าสมรรถภาพด้านการสอนของครูสามารถร่วมกันพยากรณ์ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน โดยมีตัวพยากรณ์ ได้แก่ ทักษะการเข้าสู่บทเรียน (X_1) ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (X_2) ทักษะการใช้คำถาม (X_3) ทักษะการเสริมแรง (X_4) ทักษะการสรุป (X_5) และทักษะการประเมินผล (X_6) มีประสิทธิภาพการพยากรณ์ร้อยละ 25.8

สามารถ ศรีจันทร์งาม (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัญหาการสอนพลศึกษาในระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเทศบาล เขตการศึกษา 2 พบว่า มีปัญหาการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีข้อเสนอในการแก้ไขเพื่อปรับปรุงปัญหา ได้แก่ การปรับปรุงหลักสูตรให้เข้ากับท้องถิ่น การให้ครูที่จบพลศึกษาโดยตรงสอนพลศึกษา ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนอุปกรณ์การศึกษาให้กับโรงเรียน และผู้บริหารให้ความสำคัญกับการเรียนพลศึกษาเท่ากับวิชาอื่น ๆ

วิชิต สุรัตน์เรืองชัย (254 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีความคิดเห็นว่าอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับมากในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ การเตรียมการสอน การใช้สื่อการสอน การดำเนินการสอน การวัดและประเมินผล และผลสัมฤทธิ์ในการสอน

อัจฉรา ธรรมาภรณ์; และปราณี ทองคำ (2543: 66) วิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมการแก้ปัญหาในวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมความคิดวิจารณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับวิธีการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมแก้ปัญหา มีความคิดวิจารณ์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทั้งโรงเรียนในเขตเมืองและเขตชนบท

วันชัย ประไพเมือง (2545: บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่องเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาใน 3 จังหวัดภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ระดับเจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนวิชาพลศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับดี

จากข้อมูลที่เป็นแนวคิดและผลการวิจัย ทำให้ทราบว่า คุณภาพการเรียนการสอน มีความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และจากผลการวิจัยส่วนใหญ่ที่พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการเรียนการสอนอยู่ค่อนข้างมาก ผู้วิจัยจึงต้องการทราบต่อไปว่าคุณภาพการสอนของคุณในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนในเขตนี้หรือไม่ จึงกำหนดให้เป็นตัวแปรหนึ่งของการวิจัยนี้

3. ปัจจัยระดับโรงเรียน

มีตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน ที่ผู้วิจัยคาดว่าจะเป็นตัวที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังต่อไปนี้

- 3.1 จำนวนครูในโรงเรียน
- 3.2 จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ
- 3.3 จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม
- 3.4 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

- 3.5 บรรยากาศของโรงเรียน
- 3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 3.7 พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม
- 3.8 การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนดังนี้

3.1 จำนวนครูในโรงเรียน

จำนวนครูในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ใช้ในการบ่งบอกถึง ความเหมาะสมของการบริหารจัดการของโรงเรียน โดยในปัจจุบันยังไม่มีเกณฑ์ใดที่เป็นข้อยุติว่าอัตราส่วนครูต่อนักเรียน โดยเฉลี่ยเท่าใดที่เหมาะสมที่สุด แต่อัตราส่วนครูต่อนักเรียนย่อมมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการของโรงเรียนแต่ละโรง เพราะโรงเรียนใดที่ครูขาดแคลน ย่อมทำให้เกิดความยากลำบากในการบริหารจัดการมากกว่าโรงเรียนที่มีครูไม่ขาดแคลน

3.1.1 สภาพจำนวนครูในโรงเรียน

วิทยากร เชียงกูล (2543: 24-28) กล่าวว่ามีการถกเถียงกันว่าครูประถมศึกษาทั่วประเทศขาดแคลนจริงหรือไม่ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ได้โต้แย้งข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติว่าหากแยกตำแหน่งผู้บริหาร และผู้ช่วยผู้บริหาร และครูที่ต้องทำหน้าที่ธุรการประมาณ 40,000 คน ออกจากจำนวนครูทั้งหมดที่สังกัด สพช. 3.6 แสนคนจะมีครูเกินเพียง 2,000 ตำแหน่ง และถ้าคิดว่า สพช. ต้องรับผิดชอบการจัดการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จะต้องเพิ่มครูให้มากขึ้นแทนที่จะลดครูลง การที่ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) ตั้งเงื่อนไขให้ไทยต้องลดอัตราส่วนครูต่อนักเรียนระดับประถมศึกษาลงจาก 1 : 18 เป็น 1 : 25 นั้นไม่มีเหตุผลทางวิชาการรองรับว่าจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างไร ตรงกันข้ามถ้าจะกลายเป็นการลดประสิทธิภาพลง

จากสถิติขององค์การศึกษาแห่งสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2538 ประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมมีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนสูง เช่นสหรัฐอเมริกา มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนในระดับประถมศึกษาเพียง 1 : 16 คน ประเทศในยุโรปมีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนในระดับประถมศึกษาเพียง 1 : 12 คน ประเทศในเอเชียที่พัฒนาแล้ว ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนในระดับประถมศึกษา 1 : 18 คน ขณะที่ประเทศด้อยพัฒนาในเอเชียมีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนในระดับประถมศึกษา 1 : 24 คน สำหรับประเทศไทยมีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา 1 : 20 คน (วิทยากร เชียงกูล. 2543: 25-26 ; อ้างอิงจาก UNESCO. World Education Report. 1998)

ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สพช.) สำรวจพบว่า ในปีการศึกษา 2544 มีครูขาดแคลนใน 68 จังหวัด รวม 37,592 คน สาขาที่ขาดแคลน อย่างมากคือ

คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และภาษาอังกฤษ สาเหตุน่าจะมาจากการเร่งขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลอย่างรวดเร็ว ขาดการสนับสนุนให้เด็กที่เรียนเก่งเข้าเรียนครู รวมทั้งรัฐบาลมีนโยบายการจำกัดอัตรากำลังคนซึ่งนอกจากจะไม่ได้อัตราใหม่แล้ว อัตราครูเกษียณอายุปีละประมาณ 3-4 พันคนยังถูกยุบเกือบทั้งหมด และที่สำคัญ คือโครงการเปลี่ยนเส้นทางชีวิตเกษียณก่อนกำหนด ของสำนักงานข้าราชการพลเรือนมีครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เข้าร่วมใน 3 รุ่น รวม 22,711 คน และยังมีโครงการต่อ ๆ ไปอีกการแก้ปัญหาโดยการเกลี้ยครูและบรรจุใหม่ทำได้ไม่ถึงร้อยละ 10 การแก้ปัญหาเชิงคุณภาพก็ทำไม่ได้เพราะคนที่เข้ามาใหม่ยังไม่มีประสบการณ์ในการสอน (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ; และคนอื่น ๆ 2545 : 59-61)

การพิจารณาอัตราส่วนครูต่อนักเรียนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาจากสภาพที่เป็นจริงของแต่ละโรงเรียนด้วย เพราะในขณะที่อัตราส่วนครูต่อนักเรียนของไทยเท่ากับ 1 : 18 ในชั้นประถมศึกษา แต่โรงเรียนประถมศึกษาบางแห่ง เช่น แม่ฮ่องสอนมีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 15.9 กรุงเทพมหานคร มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 34.9 ส่วนที่จังหวัดยะลามีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1 : 24.6 และนราธิวาสเท่ากับ 1 : 51.6 (วิทยากร เชียงกูล, 2543; อ้างอิงจาก Office of the Nation Education, Education in Thailand. 1998: 120-121) สอดคล้องกับที่วิเชทพ ภาณุฤทธิ์ (2545 : 17) กล่าวว่าในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีปัญหาขาดแคลนกำลังคนที่มีคุณภาพที่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

3.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับจำนวนครูในโรงเรียน

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับจำนวนครูในโรงเรียนได้แก่ เสริญ พิศาลวัชรินทร์ (2531: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นเด็กเล็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมทางการเรียนจากชั้นเรียนที่มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 19 คนลงมา และ 1 : 20 - 30 คนลงมา จะมีความพร้อมทางการเรียนแตกต่างกับนักเรียนที่ได้รับการเตรียมความพร้อมทางการเรียนจากชั้นเรียนที่มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 31 คนขึ้นไป เยาวลักษณ์ แสงสร้อย (2542: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าอัตราส่วนครูต่อนักเรียนเป็นตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 6 (2529: 56) ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสาเหตุที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยในเขตการศึกษา 6 พบว่า การที่มีครูไม่ครบชั้นเป็นสาเหตุที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยมากที่สุด ซึ่งโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติยังมีอัตราเฉลี่ยครูต่อนักเรียนแตกต่างกันมากในแต่ละจังหวัดหรือแม้แต่ในแต่ละอำเภอก็แตกต่างกัน เช่น ผลการวิจัยของ ประดิษฐ์ ระสิตานนท์ (2528: บทคัดย่อ) ที่ศึกษากระบวนการบริหารงานครูใหญ่ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส พบว่าอัตรากำลังครูในโรงเรียนมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถจัดให้ปฏิบัติงานตามความสามารถและความถนัดของแต่ละคนได้ แต่ละคนรับผิดชอบหลายหน้าที่โรงเรียนได้รับครูมาไม่ค่อยตรงกับความสามารถเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งในการบริหารงานของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา และ ดุสิต

ณ สุวรรณ (2539: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าปัญหาประการหนึ่งของการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรในเขตการศึกษา 2 และ 3 คือการขาดแคลนครูผู้สอน สอดคล้องกับผลการวิจัยของจรรยา พรหมสุข (2538: บทคัดย่อ) ที่วิจัยพบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เขตการศึกษา 2 มีปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เฉพาะด้าน

อย่างไรก็ตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527 ข: 69) พบว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพทางการศึกษาในหลายกลุ่มอำเภอของภาคต่าง ๆ มากที่สุดคือ อุปสรรคการเรียนการสอน รองลงมาเป็นสาธารณูปโภคในโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน อัตราการเรียน ขนาดของโรงเรียน และอัตราส่วนนักเรียนต่อครู ตามลำดับ ซึ่งความสัมพันธ์ส่วนใหญ่เป็นความสัมพันธ์ทางบวก ยกเว้นอัตราส่วนนักเรียนต่อครูซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในทางลบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2533 ก: 1 - 2) เสนอว่าการพัฒนาคุณภาพ การประถม ศึกษามีปัญหาสำคัญที่จะต้องแก้ไขประการหนึ่งคือระบบการบริหารการศึกษา การมี โรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากและการจัดกระจายอยู่ในท้องถิ่นต่างเป็นผลให้การตรวจและการนิเทศ โรงเรียนดำเนินการไม่ทั่วถึง การกระจายอัตรากำลังครูในท้องถิ่นยังไม่สมดุล กล่าวคือ โรงเรียน บางแห่งมีครูไม่เพียงพอ ในขณะที่บางแห่งมีครูเกินทำให้เกิดภาวะการล้นทุนสูงในโรงเรียนที่มี ครูเกิน นอกจากนี้การพัฒนาบุคลากรด้านการฝึกอบรมยังขาดประสิทธิภาพ

จำนวนครูในโรงเรียนน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งของตัวแปรระดับโรงเรียน ที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ เป็นตัวอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรประสิทธิผลของโรงเรียน เพราะว่าในปัจจุบันจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่พบที่มีความขาดแคลนครูผู้สอนค่อนข้างมาก เพราะมีการขอย้ายออกของครู จำนวนมากเนื่องจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงน่าสนใจว่าตัวแปรนี้ จะเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาหรือไม่อย่างไร

3.2 จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ

3.3 จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม

เนื่องจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประชาชนนับถือศาสนาที่แตกต่างกันอย่าง ชัดเจนระหว่างการนับถือศาสนาพุทธกับการนับถือศาสนาอิสลาม โดยส่วนใหญ่ประชาชนนับถือ ศาสนาอิสลาม ดังนั้นในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เช่นกัน จะมีนักเรียนที่มีความแตกต่างกันในการนับถือศาสนา กล่าวคือมีนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ ส่วน นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธมีเพียงส่วนน้อย ส่วนศาสนาและลัทธิอื่น ๆ มีจำนวนเพียงน้อยนิด หรือ แทบจะไม่มีเลย ดังที่ อิมรอน มะลูลีม (2538: 114) กล่าวว่าในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น โรงเรียน ประถมศึกษาจะมีนักเรียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนนักเรียนส่วนน้อยนับถือศาสนาพุทธ บางโรงเรียนมีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามถึง 100 % ดังนั้นระบบความเชื่อและค่านิยมของ

นักเรียนไทยพุทธกับไทยมุสลิมนั้นย่อมมีความแตกต่างกัน และที่น่าสนใจอย่างมากคือความเชื่อและค่านิยมทางศาสนา จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อวิถีชีวิตของบุคคลในชุมชนซึ่งนับรวมทั้งการศึกษาด้วย และจะพบว่ารัฐบาลทุกยุคทุกสมัยมักจะใช้การจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างบูรณาการทางการเมืองและการผสมผสานทางวัฒนธรรมในดินแดนส่วนนี้

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจว่าการที่สภาพของนักเรียนในโรงเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ และจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามแตกต่างกัน โดยที่บางส่วนมีนักเรียนไทยมุสลิมเกือบทั้งหมด ขณะที่บางโรงเรียน มีจำนวนนักเรียนไทยพุทธต่อนักเรียนไทยมุสลิมเกือบครึ่งต่อครึ่ง จึงน่าสนใจว่าสิ่งเหล่านี้ จะส่งผลกระทบต่อการจัดการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน และมีผลต่อการจัดกิจกรรมการสอนของครู และน่าจะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนต่างศาสนาต่อกันอีกด้วย ผู้วิจัยจึงกำหนดให้เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.4 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

ผู้นำ คือ ผู้ที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ หรือล้มเหลวก็ได้ในโรงเรียน ประถมศึกษาก็เช่นเดียวกัน โรงเรียนจะประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการนับว่าเป็นตัวแปรที่ได้รับความสนใจอย่างยิ่ง

3.4.1 ความหมายและความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2536: 10) กล่าวว่าภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นการใช้อิทธิพลของบุคคลหรือตำแหน่งให้ผู้อื่นยินยอมปฏิบัติตามเพื่อที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มตามที่กำหนดไว้ หรืออาจสรุปได้ว่าภาวะผู้นำคือรูปแบบของอิทธิพลระหว่างบุคคล (Interpersonal influence) โดยอธิบายว่า การเป็นผู้นำนั้นเกิดจากความสัมพันธ์ของอำนาจ 3 ประการ คือ พลังอำนาจ อิทธิพล และอำนาจหน้าที่ การเป็นผู้นำนั้นจะเกิดขึ้นต่อเมื่อสมาชิกยอมรับในอำนาจ(เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. 2527: 17) สำหรับนพมาศ ธีรเวคิน (2542: 100) กล่าวว่าภาวะผู้นำคือภาวะที่ผู้นำสามารถทำให้เกิดการบรรลุเป้าหมายของสิ่งที่หมายเอาไว้ ส่วนความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการนั้น เดวิส และโฮมส์ (บุญเรือง ศรีเหรียญ. 2542: 58 ; อ้างอิงจาก David; & Thomas. 1989) สรุปว่า คือผู้นำที่เน้นกิจกรรมการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานในห้องเรียนของครู ซึ่งลูเนนเบิร์ก และ ออร์นสไตน์ (Lunenberg; & Ornstein. 1996: 323) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กร ที่ผู้บริหารสร้างให้เกิดภาวะผู้นำที่เน้นการเรียนและการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ผู้บริหารไม่ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด ฮิล (บุญเรือง ศรีเหรียญ. 2542 : อ้างอิงจาก Hill.1996 -A) กล่าวว่า ความสำคัญของความเป็นผู้นำทางวิชาการกับกระบวนการเรียนการสอนมีความสำคัญยิ่งเพราะว่าความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในผลการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้ความเป็นผู้นำทางวิชาการเป็นลักษณะหนึ่งที่มีการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของการศึกษาจะต้องคำนึงถึงเสมอ โดยเฉพาะในการวิจัยเชิงปริมาณที่ต้องการศึกษา

คุณลักษณะของโรงเรียนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของนักเรียน สอดคล้องกับ ดวงสมร กลิ่นเจริญ (2545: 54) ที่กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการว่ามีความสำคัญเพราะผู้บริหารที่มีความสามารถในการนำความรู้ ทักษะและเทคนิควิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา ย่อมก่อให้เกิดประสิทธิผลแก่นักเรียนและโรงเรียน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการนำความรู้ แนวคิด วิธีการ ตลอดจนเทคโนโลยี ๆ ที่มีประสิทธิภาพ มาใช้ในการบริหารจัดการ ให้เกิดประโยชน์กับคณะครูและนักเรียน เช่น การนำผลการวิจัยมาพัฒนาการเรียนการสอน การส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการ ฯลฯ

เนื่องจากโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการหลักสูตร โปรแกรมการเรียนการสอนการร่วมกับสมาคมวิชาชีพ ความรอบรู้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และการมีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา (รุจิรี ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม. 2545: 30) สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าผู้บริหารโรงเรียนได้ชื่อว่าเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้รับผิดชอบในกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ คือ เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาพฤติกรรมของเด็กให้มีประสิทธิภาพตามที่สังคมต้องการ (สุวิทย์ บุญช่วย. 2534: 76-77,82) การที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียนใดต่ำอาจจะมีมาจากตัวแปรหลาย ๆ ประการแต่ตัวแปรที่สำคัญที่สุดคือตัวของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ควบคุมและรับผิดชอบกิจการทั้งปวงภายในโรงเรียน นักวิชาการการบริหารการศึกษาส่วนใหญ่มองว่างานวิชาการในโรงเรียนเป็นงานหลักและเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งวัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั่นเอง

ลีวีน และออนสไตน์, ออนสไตน์, วินเตอร์ และ สวีเนีย (Lunenberg; & Ornstein. 1996 : 322-323 ; citing Levine; & Ornstein. 1989 : 81 - 94 ; Ornstein. 1990 : 28 - 30 ; Winter; & Sweeney. 1994 : 65 - 69) กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ซึ่งมาจากผลการวิจัยมากมาย ตั้งแต่ ค.ศ. 1980 - 1990 ที่อธิบายตรงกันว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งจะพยายามดำเนินการต่อไปนี้

1. การสร้างความคาดหวังให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง แม้ว่าโรงเรียนนั้นจะอยู่ในถิ่นที่นักเรียนมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ
2. มีการออกแบบหลักสูตรที่ดี
3. มีการออกแบบโปรแกรมการเรียนการสอนที่ดี
4. มีการนิยามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการอย่างชัดเจน
5. ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของนักเรียนสูงสุด
6. เน้นเรื่องการอ่านกับทักษะทางคณิตศาสตร์
7. มีโปรแกรมการพัฒนาทีมงานที่ดี
8. เน้นการจัดระเบียบทั้งในห้องเรียนและโรงเรียน เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนการสอน
9. มีวิธีการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

10. มีการส่งเสริมและให้รางวัลแก่ครูและนักเรียน
11. เน้นการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองนักเรียน
12. สร้างบรรยากาศของโรงเรียนให้เป็นไปในทางบวก

ทริสตี นักวิชาการแห่งภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทนเนสซี สหรัฐอเมริกา ได้กล่าวถึงหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการไว้ 17 ประการคือ (รุจิร ภูสาระ; และ จันทราณี สงวนนาม. 2545 : 30-32 ; อ้างอิงจาก Trusty. 1986)

1. การส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูได้นำเอาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนไปปฏิบัติ
3. สร้างความเชื่อมั่นว่ากิจกรรมของโรงเรียนและของห้องเรียนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียน
4. สร้างความเชื่อมั่นว่าโครงการทางวิชาการของโรงเรียนเป็นผลมาจากการวิจัยและการปฏิบัติทางการศึกษา
5. มีการวางแผนร่วมกันกับคณะครูเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ทางวิชาการเพื่อให้บรรลุความต้องการของนักเรียน
6. ส่งเสริมให้ครูนำโครงการทางวิชาการไปปฏิบัติ
7. ปฏิบัติงานร่วมกับคณะครูในการประเมินผลโครงการทางวิชาการของโรงเรียน
8. ติดต่อสื่อสารกับคณะครูและนักเรียนด้วยความคาดหวังที่สูงในด้านมาตรฐานวิชาการ
9. ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทางสังคมของนักเรียน
10. ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างเชาวน์ปัญญาของนักเรียน
11. มีการจัดสรรเวลาเพื่องานวิชาการร่วมกับคณะครูไว้อย่างชัดเจน
12. ให้ความร่วมมือกับนักเรียนในการกำหนดระเบียบเพื่อแก้ปัญหาด้านวินัยของนักเรียน
13. ร่วมมือกับนักเรียนให้มีการนาระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมากำกับปัญหาวินัยนักเรียน
14. ร่วมมือกับคณะครูให้มีการนาระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมากำกับปัญหานักเรียน
15. มีการปฐมนิเทศคณะครูเกี่ยวกับโครงการของโรงเรียน
16. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะครูอย่างยุติธรรม
17. การช่วยเหลือครูในการพัฒนาระบบงาน เพื่อให้มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

3.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ

ลูเนนเบิร์ก และ ออร์นสไตน์ (Lunenberg; & Ornstein. 2004: 318) ทำการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่ประสบความสำเร็จจำนวน 149 โรงเรียนในรัฐแมสซาชูเซต โดยคัดเลือกจากโรงเรียนที่มีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูง โดยพบว่า 75 เปอร์เซ็นต์ของผู้บริหารอธิบายว่าตนเองเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงกล่าวคือเป็นผู้ที่มี

พฤติกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรให้เอื้อต่อการบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียน และมีการปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ หยาง (พิมพ์อร สดเอี่ยม. 2547: 130 ; อ้างอิงจาก Yang. 1997) ที่ศึกษาพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในไต้หวัน สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่าครูรับรู้ว่าคุณสมบัติผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับสูง ในด้านการส่งเสริมอบรมครู การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพ และ การใช้เวลากับงานทางวิชาการ ปัญหาทางพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารคือ ไม่มีเวลา ขาดความรู้ทางวิชาการ ขาดคณะทำงานทางวิชาการ งบประมาณมีไม่เพียงพอ และการประเมินครูใหญ่ยังไม่สมบูรณ์

นอกจากนี้ โบเทลโล ได้ศึกษาบทบาทของผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการพัฒนา พบว่าลักษณะของผู้นำทางวิชาการที่ประสบผลสำเร็จมีดังนี้ (พิมพ์อร สดเอี่ยม. 2547: 131 ; อ้างอิงจาก Botallo. 1997)

1. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การปรับปรุงโรงเรียนได้อย่างเจียบคม และใช้วิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วม

2. พัฒนาความเป็นมืออาชีพด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง
3. คุรรับรู้การเป็นผู้มีความรู้และความสามารถของผู้บริหาร
4. ส่งเสริมการปรับปรุงการเรียนการสอน
5. มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง

สำหรับประเทศไทย จันทรานิ สงวนนาม (2533: บทคัดย่อ) ศึกษาคุณลักษณะบางประการของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียน และความพึงพอใจในงานที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนประถมศึกษาโดยศึกษาจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มของโรงเรียนที่ได้รับการประเมินและคัดเลือกกว่าเป็นโรงเรียนดีเด่น ซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ส่วนกลุ่มที่สองเป็นโรงเรียนทั่วไปที่ไม่เคยได้รับการประเมินและไม่เคยได้รับการคัดเลือกกว่าเป็นโรงเรียนดีเด่น กลุ่มนี้ถือว่าเป็นโรงเรียนที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนของทั้งสองกลุ่มมีพฤติกรรมการเป็นผู้นำทางวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมีพฤติกรรมเป็นผู้นำทางวิชาการมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ และยังพบอีกว่าการเป็นผู้นำทางวิชาการสามารถทำนายความสำเร็จของโรงเรียนได้ นอกจากนี้ จันทรานิ สงวนนาม (2545: 121) กล่าวอีกว่าในระบบการบริหารการศึกษาไทย รวมทั้งผลการวิจัยในประเทศสนับสนุนแนวคิดที่ว่า การเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรก ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

สำหรับ บัญชา แสนทวี (2539: 183) ศึกษารูปแบบเชิงเหตุผลของตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของครูผู้สอนในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษา พบว่าความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิภาพของ

ครูผู้สอนในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน คล้ายคลึงกับผลการวิจัยของ กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536: 288) ที่พบว่าพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน และสามารถใชพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนในภาพรวมได้ค่อนข้างสูง โดยตัวพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนเอกชนที่ดีที่สุดคือ พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการ และยังพบว่า พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการ เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดโรงเรียนเอกชนที่อยู่ในภาคเหนือ และยังเป็นตัวทำนายที่ดีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ต่อพงษ์ สำราญคง (2531: บทคัดย่อ) ; ธงชัย จักกามาตร์ (2531: บทคัดย่อ) ; วีรศักดิ์ ทองเจิม (2531: บทคัดย่อ) ; ปราณี จำนงเจริญ (2533: บทคัดย่อ) และองอาจ นัยพัฒน์ (2544 : 95) ศึกษาพบในประเด็นนี้สอดคล้องกันว่าภาวะผู้นำทางวิชาการ มีอำนาจในการอธิบายความแปรปรวนในผลการเรียนรู้ของนักเรียน ขณะที่ ชิดชนก เชิงเชาว์ , อัมภา บุญช่วย และทวี ทองคำ (2541: 151) ศึกษาพบว่าการบริหารโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอนของครูมีความสัมพันธ์กัน โดยที่การบริหารโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนของครูส่งผลโดยอ้อม (Indirect Effect) ต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และสอดคล้องกับสุภาภรณ์ เกษรารัตน์ (2543 :บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่กล่าวถึงการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเช่น งานวิจัยของ อินทรา หิรัญสาย (2534: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 2 ใช้เวลาในการปฏิบัติงานเรียงตามลำดับจากมากที่สุดลงไปหาน้อยที่สุดดังนี้ คือ การบริหารงานทั่วไป งานความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน งานวิชาการ งานธุรการ งานปกครองนักเรียน และงานบริการ ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิทย์ บุญช่วย (2534: 81) ศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ และอยู่ในระดับดีเป็นส่วนน้อย ขณะที่สมศักดิ์ ด่านเดชา (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดยะลา มีประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง และจรรยา พรหมสุข (2538: บทคัดย่อ) วิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสามารถในการบริหารงานทั้ง 6 ด้านของโรงเรียนได้แก่งานวิชาการ การบริหารงานการเงินและธุรการ การบริหารงานกิจการนักเรียน การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานอาคารสถานที่ และการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทุกงานอยู่ในระดับดี ยกเว้นงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ วีรวรรณ เทพรักษ์ (2534: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส พบว่า การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับการปฏิบัติงานแต่ละด้านมาจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ งานด้านการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานห้องสมุด งานส่งเสริมการสอน งานนิเทศการศึกษา งานวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน และงานประชุมอบรมทางวิชาการตามลำดับ ผลการวิจัยของ เพ็ญพร เหมะบุปผะ (2533: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส มี

สมรรถภาพในการบริหารโรงเรียนด้านธุรการและการเงิน และด้านอาคารสถานที่มากกว่างานวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน โดยที่ผู้บริหารให้ทัศนะว่าผู้บริหารควรให้ความสำคัญและใช้เวลาในการบริหารงานวิชาการมากกว่างานด้านอื่น ส่วน จุมพล พูลภัทรชีวิน (2532: บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยพบว่ามีความแตกต่างระหว่างโรงเรียนเอกชนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงกับโรงเรียนเอกชนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ โดยพบว่าโรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลสูงจะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนกับโรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลต่ำ ในเรื่องของการบริหารงานที่เป็นระบบ มีการสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีการติดตามผลและตรวจสอบคำสั่ง มีการตรวจบันทึกการสอน และมีการติดตามผลการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ มีแผนปฏิบัติงานเป็นปฏิทิน และมีการประชุมครูอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้แล้ว เยาวลักษณ์ แสงสร้อย (2542: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยโมเดลเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่น โดยศึกษาตัวแปร 2 ระดับ คือ ตัวแปรระดับโรงเรียนและตัวแปรระดับชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน และจำนวนครั้งที่รับการอบรมงานวิชาการในช่วง 3 ปีของผู้บริหารโรงเรียนตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ อัตราส่วนครูต่อนักเรียนและระยะทางระหว่างโรงเรียนกับอำเภอ

2. ตัวแปรระดับชุมชนที่มีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยของจำนวนเงินที่ได้รับบริจาคจากบุคคลหรือหน่วยงาน หรือองค์กรในชุมชน ค่าเฉลี่ยของปริมาณความร่วมมือของผู้บริหารภายในกลุ่มของโรงเรียนและสัดส่วนของผู้บริหารโรงเรียนที่พักอาศัยอยู่ในชุมชน

อย่างไรก็ตามมีผลการวิจัยที่พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์ในระดับน้อยกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนคือผลการวิจัยของเอกชัย กาญจนนา (2531: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยภายในโรงเรียนที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าการประเมินปัจจัยภายในโรงเรียนด้านการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมการบริหารในระดับมากมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการบริหารในระดับดีและบทบาทความเป็นผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่พบว่าความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์น้อยมากกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าถ้าหากผู้บริหารให้ความสำคัญกับงานวิชาการ และพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ จะมีผลต่อความแปรปรวนในประสิทธิผลของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าในประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรดังกล่าว

3.5 บรรยายภาพของโรงเรียน

นักวิจัยและนักปฏิรูปการศึกษาให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าบรรยากาศของโรงเรียนก่อให้เกิดความแตกต่าง ในสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ของโรงเรียน และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (Sweetland; & Hoy. 2000 : 704 ; Citing Bossert. 1988 ; Brookover; et al. 1978 ; Hoy & Sabo. 1998 ; Purkey & Smith. 1983 ; Stedman. 1987)

3.5.1 ความหมาย และความสำคัญ

บรรยากาศเป็นแนวคิดทั่วไปที่เป็นพื้นฐานในการบ่งบอกคุณภาพชีวิตขององค์กร (Sweetland & Hoy. 2000 : 705) อย่างไรก็ตามนักการศึกษาให้นิยามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การไว้อย่างหลากหลายแต่ที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับธรรมชาติและ ความหมายของบรรยากาศองค์การคือ บรรยากาศเป็นคุณลักษณะภาพรวมขององค์การ เป็นสิ่งที่ เป็นพื้นฐานของความรู้สึกที่รับรู้ได้ของสมาชิกในองค์การ เป็นสิ่งที่เกิดจากพฤติกรรมที่มีความสำคัญสำหรับสมาชิก และบรรยากาศองค์การมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและเจตคติของสมาชิกในองค์การ (Poole. 1985 : 79-108)

สำหรับ ธวัช กรุดมณี (2542 : 74) กล่าวว่า แนวทางที่จะดำเนินการให้โรงเรียนประสบความสำเร็จเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้นั้น แนวทางหนึ่งที่สำคัญคือการทำให้โรงเรียนมีสุขภาพที่สมบูรณ์ เกิดบรรยากาศที่ดีที่เอื้อต่อการทำงาน การดำเนินงานสอดคล้องและครอบคลุมภารกิจหลักทั้ง 3 ระดับของโรงเรียน คือในระดับสถาบัน ระดับการจัดการ และระดับเทคนิค โดยในระดับสถาบันประกอบด้วย มิติด้านการกำหนดเป้าหมาย มิติด้านบรรณภาพของสถาบัน ระดับการจัดการประกอบด้วย มิติด้านการติดต่อสื่อสาร มิติด้านภาวะผู้นำจันท์เพื่อนร่วมงาน และมิติด้านการสนับสนุนทรัพยากร และในระดับเทคนิคประกอบด้วย มิติด้านการมุ่งเน้นวิชาการ มิติด้านขวัญในการปฏิบัติงาน และมิติด้านการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา ถ้าสามารถดำเนินงานทั้ง 3 ระดับสอดคล้องกันมีความสมบูรณ์ในทุกมิติแล้ว โรงเรียนจะมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานที่สุด

ในการวิจัยนี้บรรยากาศองค์การ หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นภาพรวมขององค์การ เป็นสิ่งที่ เป็นพื้นฐานของความรู้สึกที่รับรู้ได้ของสมาชิกในองค์การ เป็นผลอันเกิดขึ้นของการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกในโรงเรียนได้แก่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนด้วยกันเอง และกับสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นทางวิชาการและกายภาพ ตลอดจนสภาพการบริหารจัดการในโรงเรียน ได้แก่การจัดบริเวณโรงเรียน การจัดบรรยากาศการเรียนการสอน การจัดบริการต่าง ๆ ของโรงเรียน การส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการ ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อที่บุคคลมี ต่อกัน

บรรยากาศองค์การเป็นคุณลักษณะของปัจจัยภายในองค์การที่เป็นสิ่งบ่งบอกที่เป็นเอกลักษณ์และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของสมาชิก ยิ่งกว่านั้นบรรยากาศของโรงเรียน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นระยะยาวนานที่ผ่านมาจากประสบการณ์ที่สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สมาชิกในองค์การรับรู้และมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิก

3.5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับบรรยากาศของโรงเรียน

ดวงสมร กลิ่นเจริญ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าบรรยากาศในโรงเรียนเป็นปัจจัยด้านโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาสำหรับ งามอาจ นัยพัฒน์ (2544 : บทคัดย่อ) พบว่าบรรยากาศในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อความแปรปรวนในผลการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับ คักดีเครต ประกอบผล (2539 : บทคัดย่อ) ; และจันทร์ธานี สงวนนาม (2533 : บทคัดย่อ) อธิบายว่า ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จมีบรรยากาศดีกว่าโรงเรียนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ บรรยากาศของโรงเรียนทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ บรรยากาศของโรงเรียนยังสามารถบรรยากาศของโรงเรียนทำนายความสำเร็จของโรงเรียนได้ ส่วนรัช กฤตมณี (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องมิติสุขภาพองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าสุขภาพองค์การของโรงเรียนเมื่อจำแนกตามขนาดปรากฏว่า โรงเรียนประถม ศึกษาขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีสุขภาพองค์การสมบูรณ์ปานกลาง ในขณะที่โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางมีสุขภาพองค์การที่ค่อนข้างสมบูรณ์ เมื่อพิจารณาประสิทธิผลโรงเรียนพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่ามิติสุขภาพองค์การส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สวิตแลนด์ และ ฮอย สรุปว่านักวิจัยและนักปฏิบัติการศึกษา ให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าบรรยากาศของโรงเรียนก่อให้เกิดความแตกต่างในสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ของโรงเรียน และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (Sweetland & Hoy. 2000 : 704 ; citing Bossert. 1988 ; Brookover; et al. 1978 ; Hoy; Sabo; & Barnes. 1998 ; Purkey & Smith. 1983 ; Stedman. 1987) ผู้วิจัยจึงใช้ตัวแปรดังกล่าวเป็นปัจจัยในการอธิบายประสิทธิผลของโรงเรียน

3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นสิ่งหล่อหลอมให้โรงเรียนกับระบบสังคมมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน โดยเมื่อพิจารณา ระบบสังคมแบบระบบเปิด จะพบว่าโรงเรียนเป็นระบบหนึ่งของระบบสังคม ดังนั้น ผลการดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน และครูในโรงเรียนย่อมมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อชุมชนที่รายรอบโรงเรียน อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนจึงจำเป็นต้องพิจารณาในส่วนนี้ด้วย

3.6.1 ความหมายและความสำคัญ

อุทัย บุญประเสริฐ (2526) ให้ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนว่า หมายถึง การให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน การใช้แหล่งทรัพยากรชุมชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงิน สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์ ความร่วมมือหรือกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรเหล่านี้เป็นประโยชน์ร่วมกัน กัมภณท์ จุณโท (2536: 12) ให้ความหมายคล้ายคลึงกันว่า ความสัมพันธ์

ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การดำเนินการให้มีกิจกรรมและการปฏิบัติที่ส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชุมชนต่อโรงเรียน ด้วยวิธีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยกระบวนการสื่อสารสองทาง กิตติมา ปรีดีดีลิก (2532: 237) กล่าวไว้เช่นกันว่าการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึงกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อให้บุคคลในโรงเรียนและชุมชนรายรอบโรงเรียนได้รับรู้ต่อกัน เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจต่อกัน ช่วยเหลือกันและกัน

ในการวิจัยครั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การที่โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และนักเรียนได้มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุน ส่งเสริม และการบริหาร การใช้ทรัพยากรร่วมกับชุมชนตลอดจนการร่วมในงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน

ชุมชนและสังคมจะมีการติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนซึ่งมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงควรเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญคนหนึ่งโรงเรียนและในชุมชนที่จะทำให้การเรียนการสอนของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ (สุวิทย์ บุญช่วย. 2534: 77)

3.6.2 สภาพของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้ว่าจะมีการพัฒนาข้าราชการ ไม่ว่าจะเป็นการให้การศึกษา ดูงาน และการฝึกอบรม เพื่อให้มีความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานให้เข้ากับประชาชนได้ แต่อย่างไรก็ตามการบริหารงานของข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ไม่สามารถเข้ากับประชาชนได้ โดยเฉพาะความร่วมมือจากประชาชนแทบจะไม่ได้มีความร่วมมือเลย (ชยาภรณ์ ศรีสาคร. 2534: 2) สอดคล้องกับเอกสารของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2534?: 2) ที่เสนอว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการนั้นถือเป็นจักรกลที่สำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินที่จะผลักดันให้นโยบาย แผนงาน และโครงการของรัฐบาลให้บรรลุวัตถุประสงค์ แม้ว่าในทางปฏิบัติรัฐบาลจะได้ปรับปรุงแก้ไขระบบและระเบียบบริหารอยู่ตลอดเวลา และมีการปรับปรุงพัฒนาฝึกอบรมข้าราชการเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้สามารถเข้ากับประชาชนได้ แต่อย่างไรก็ตามปัญหาระหว่างข้าราชการกับประชาชนยังคงมีอยู่ โดยประชาชนรู้สึกที่ไม่อาจพึ่งพาอาศัยข้าราชการได้ข้าราชการไม่ทำงานเพื่อประชาชน ประชาชนไม่เข้าใจระบบระเบียบและแนวทางปฏิบัติของทางราชการ หรือข้าราชการไม่ให้เป็นธรรมและใช้อำนาจเกินสมควรเป็นที่เดือดร้อนแก่ประชาชน ปัญหาด้านการพูด จารีตประเพณี และกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างจากประชาชนส่วนใหญ่

3.6.3 งานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ได้แก่ งานวิจัยของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 6 (2529: 65) ที่ศึกษา พบว่าการที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน เป็นสาเหตุที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ของนักเรียนมากที่สุดในด้านชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมมาตร จัยทอง (2526: 108) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนมากที่สุดเมื่อเทียบกับงานอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการที่ผู้บริหารจะได้ชี้แจงกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนดำเนินการอยู่และจะได้แสวงหาความร่วมมือจากผู้ปกครอง

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน และชุมชน อีกมากมายเช่น

ประดิษฐ์ ระสิตานนท์ (2528) ศึกษากระบวนการบริหารของครูใหญ่ โรงเรียนประถม ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส พบว่า ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของ การบริหารงานคือ การที่ชุมชนไม่ค่อยให้ความสำคัญแก่การศึกษา และไม่ค่อยร่วมมือในการจัด การศึกษาเท่าที่ควร

กัมภณฑ์ จุนโท (2536: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เกี่ยวกับเขตการศึกษา 2 ผลการวิจัย สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีระดับการปฏิบัติงาน ปัญหา และวิธีการปฏิบัติงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ในโรงเรียนปัจจุบัน ระยะทางจากที่พักถึงโรงเรียนประเภทบ้านพัก ศาสนา ความสามารถในการพูด ภาษาหลายท้องถิ่น ภูมิลำเนาต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงาน ปัญหาและวิธีการปฏิบัติงาน ด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่แตกต่างกัน ทั้งภาพรวมและรายด้าน สำหรับปัญหาและ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัยเขตการศึกษา 2 ส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านการสื่อ ภาษา การขาดแคลนงบประมาณการไม่มีเวลาเพียงพอในการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนและได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาคือให้ทำความเข้าใจกับชุมชนโดยการเข้า ร่วมกิจกรรมชุมชนให้มากขึ้น จัดงบประมาณเพิ่มเติม และจัดหาเวลาให้เพียงพอในการปฏิบัติงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นต้น

ประยุทธ์ โชษัด (2537: บทคัดย่อ) วิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทปีงบประมาณ 2526-2536 อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ในเขตชนบทอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .001 คือ ประสบการณ์การทำงานและจำนวนครูในโรงเรียน ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ อายุ รายได้ การเข้ารับการศึกษาอบรม เจตคติที่มีต่อโครงการ ความรู้ในโครงการ และงบประมาณ สนับสนุน ตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน

ประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ได้แก่ ประสิทธิภาพการทำงานและจำนวนครูในโรงเรียน

ชิดชนก เชิงเชาว์; อัมภา บุญช่วย; และทวี ทองคำ (2540: 150) ศึกษาพบว่าองค์ประกอบด้านการบริหารโรงเรียน คือการบริหารงานทั่วไปและการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน

บีเบ๊ะ หะยีสาเมาะ (2540: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการบริหารปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนที่ถูกกลบวางเพลิง จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพปัญหาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาที่ถูกกลบวางเพลิงปี พ.ศ. 2536 ในจังหวัดปัตตานี ตามทัศนะของครูอาจารย์ไม่สอดคล้องกับทัศนะของคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนในด้านการให้บริการแก่ชุมชน ได้แก่ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่น่าอยู่จึงทำให้ชุมชนไม่อยากจะมารับบริการและในด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชนได้แก่ การวางตัวของผู้บริหารโรงเรียนทำให้ชุมชนหมดศรัทธา คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนให้ความสำคัญของสภาพปัญหาสูงที่สุด ส่วนครูอาจารย์ได้ให้ความสำคัญของสภาพปัญหาลำดับที่สาม ส่วนงานอื่นมีความเห็นสอดคล้องกัน ได้แก่ การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนยังได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน หรือกรรมการศึกษาโรงเรียนน้อยมาก โรงเรียนไม่มีแผนงานหรือโครงการในการบริการแก่ชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนไม่อุทิศเวลาในการร่วมกิจกรรมของชุมชน บุคคลในชุมชนส่วนใหญ่ยากจน เยาวชนบางส่วนติดยาเสพติด ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนน้อย ประกอบกับผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของชุมชนและหน่วยงานอื่น

สำหรับ วาด หนูมา (2540: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง การศึกษาปัจจัยและกระบวนการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อคุณภาพการศึกษา : ศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณีโรงเรียนดีเด่นรางวัลพระราชทานในจังหวัดชัยนาท และอุทัยธานี โดยการศึกษาปัจจัยและกระบวนการ ที่อยู่รอบชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อคุณภาพการศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีในหลายพื้นที่ (Multisite Case Studies) โดยศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชัยนาทและอุทัยธานี โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กอย่างละ 1 โรงเรียน โดยผู้วิจัยไปฝังตัวอยู่ 4 – 5 เดือน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และอาศัยทฤษฎีระบบ (System Theory) เป็นแนวคิด ในการวิเคราะห์ตัวแปร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อคุณภาพการศึกษา พบว่าทั้ง 2 กรณี มีชุมชนแวดล้อมโรงเรียน เป็นชุมชนดั้งเดิมทั้ง 2 แห่ง และส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ แต่ชุมชนก็ยังแบ่งเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับการดูแลที่ดี มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีและสูงกว่าระดับที่น่าพอใจของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือคุณสมบัติของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องมีเวลาในการ

สร้างความสัมพันธ์และเอื้ออาทรต่อชุมชน ความตั้งใจจริงในการพัฒนาโรงเรียน และความซื่อสัตย์ที่ชุมชนได้เห็นจึงทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และนอกจากนี้ยังมีภาวะผู้นำด้าน มนุษย์สัมพันธ์ การพูด เสียสละ การเป็นผู้มีศีลธรรมอันดีและมีความสามารถเอาชนะจิตใจของชุมชนและครูได้ กระบวนการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาขั้นนั้น ผู้บริหารและครูต้องแสดงความตั้งใจในการพัฒนาโรงเรียนและนักเรียนให้ชุมชนได้เห็น โดยผู้บริหารและครูต้องเข้าทำประโยชน์แก่ชุมชน คือ การเยี่ยมเยียนชุมชน เยี่ยมนักเรียนที่มีปัญหาเจ็บป่วย และต้องช่วยงานบุญต่าง ๆ และกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนประสานงานให้หน่วยงานอื่น ๆ มาทำประโยชน์แก่ชุมชนด้วยแล้วดึงชุมชนให้เข้าสู่โรงเรียน โดยโรงเรียนต้องสร้างศูนย์รวมใจของชุมชนขึ้นในโรงเรียนและสร้างกิจกรรมที่ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนได้สนับสนุนให้ชุมชนร่วมกิจกรรมของโรงเรียน อาทิ การตรวจตราความประพฤติ และสนใจต่อการเรียนของนักเรียน และมีการนำศรัทธาทางศาสนา มาชักจูงให้มีการบริจาคเงิน สิ่งของ และแรงงานในการพัฒนาโรงเรียนและการพัฒนานั้นจะยั่งยืนจะเกิดขึ้นเมื่อปฏิบัติเป็นระยะเวลานานจนทำให้ชุมชนรู้สึก ว่า โรงเรียนและครูเป็นสมบัติของเขา เขามีส่วนร่วมคิด วางแผนดำเนินการรับผิดชอบ ประเมินผล และรับผลประโยชน์ ทั้งนี้การเงินต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบอยู่เสมอ

จากข้อมูลข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นตัวแปรที่นำจะมีผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมาก เพราะถ้าหากโรงเรียนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน จะทำให้ชุมชนเห็นคุณค่าและอยากเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ประกอบกับจังหวัดในแถบนี้มักจะมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลในชุมชนอยู่เสมอมา จึงน่าจะเชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในพื้นที่นี้มีสภาพอย่างไรและสามารถอธิบายความแปรปรวนในประสิทธิภาพของโรงเรียนได้หรือไม่ อย่างไร

3.7 พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวการบริหารแนวใหม่ที่ถูกกำหนดไว้เป็นแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้มีการบริหารประเทศ และการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

3.7.1 ความหมายพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2547: 364) สำหรับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2546 : 23) ได้เสนอในเอกสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดีว่า

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับภารกิจ หรือโครงการที่ส่วนราชการจะดำเนินการ ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่โดยปกติของประชาชนในชุมชนนั้น การทำความเข้าใจ การปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน โดยให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น และรัฐต้องรับฟังและแก้ไขปัญหาของประชาชน จนประชาชนเกิดความพอใจ และมีส่วนร่วมในการผลักดันภารกิจให้สำเร็จ

สำหรับการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) หมายถึง กระบวนการของการให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาการบริหารที่สำคัญ อยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดการแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารของผู้บริหารให้กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา (สมยศ นาวิการ. 2545: 1)

3.7.2 ประเภทของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ประเภทของการมีส่วนร่วมนั้น โคเฮน และอัปฮอฟฟ์ ได้แบ่งการมีส่วนร่วมดังนี้ (Cohen; & Uphoff. 1980 : 213 - 218 ; ชูชาติ พวงสมจิตร. 2540: 2540 : 17 ; อ้างอิงจาก Shadid; et al. 1982 : 356)

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ ในกระบวนการบริหารนั้น การตัดสินใจนั้น เป็นประการที่สำคัญที่สุดในการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพราะเป็นการกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นจึงจะมีการเลือกนโยบาย ซึ่งแบ่งเป็นการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงการดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผน

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร การบริหารงาน การประสานความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในส่วนนี้มีส่วนสำคัญ 2 ส่วนคือ ผลประโยชน์ในเชิงปริมาณ และผลประโยชน์ในเชิงคุณภาพ และยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย และร่วมรับผลทั้งที่เป็นเชิงบวกและเชิงลบด้วยซึ่งอาจจะเป็นทั้งคุณและโทษของผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการประเมิน มีสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาคือ ความเห็นดี ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรการได้

3.7.3 ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547: 366-377) เสนอประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ก่อให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น เพราะบุคคลจะมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงเขาจึงยอมรับในการเปลี่ยนแปลงนั้นมากขึ้น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา จะมีแนวโน้มในทางที่ดี

3. ความผูกพันของสมาชิกในองค์กร
4. ความไว้วางใจของฝ่ายบริหารมีมากขึ้น
5. สามารถบริหารผู้ใต้บังคับบัญชาได้ง่ายขึ้น
6. การตัดสินใจทางการบริหารมีคุณภาพดีขึ้น ทั้งนี้เพราะการตัดสินใจทางการบริหารมาจากการที่หลายฝ่ายร่วมกันตัดสินใจ
7. การติดต่อสื่อสารจากเบื้องบนสู่เบื้องล่างดีขึ้น ช่วยให้องค์การสามารถได้รับสิ่งย้อนกลับจากสมาชิก
8. การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้การทำงานกันเป็นทีม และสามารถแก้ปัญหาที่ยากและซับซ้อนได้โดยง่าย

โดยสรุป การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยอาศัยแนวแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้มีการบริหารประเทศและการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ประกอบกับแนวคิดของโคเฮน และอัปฮอฟฟ์ (Cohen; & Uphoff, 1980: 213 - 218) ที่แบ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็น 4 ประการคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมิน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู และบุคลากรทุกฝ่ายของโรงเรียน

3.8 การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน

สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการจัดระบบการศึกษาของไทย อันเนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ที่กำหนดไว้ในมาตรา 27 วรรค 2 ให้โรงเรียนสามารถจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและปัญหาของชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 16) ดังนั้นในสภาพของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้อันมีเอกลักษณ์พิเศษของพื้นที่โรงเรียนจึงต้องมีการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพและวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ศาสนาและความเชื่อของชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากการศึกษาพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับบรรยากาศการเรียนการสอนในสถานศึกษาของรัฐ รวมทั้งหลักสูตรที่ใช้อยู่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิมถึงร้อยละ 82 มีวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียม ประเพณีปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติตามศาสนบัญญัติของมุสลิม (วิฑูรย์ ภาณุพันธุ์, 2545: 17) อิบรอฮิม อาแด กล่าวว่าปัจจุบันพฤติกรรมของนักเรียน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ค่อยเหมาะสม เช่น มีการรวมกลุ่มกันชายหญิงเข้าบ้านอยู่ร่วมกันไม่ได้ แต่งงานและมีการเที่ยวเตร่ตอนกลางคืน ซึ่งเป็นเพราะมีการเรียนการสอนอิสลามศึกษาน้อยเกินไป อีกทั้งยังขาดแคลนครูตาฎีกา ซึ่งเป็นครูสอนศาสนาอิสลามอีกด้วย จึงอยากให้

เพิ่มชั่วโมงการสอนอิสลามศึกษาให้มากขึ้นเพื่อช่วยกันกล่อมเกลাজิตใจของเยาวชนให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสมกระทรวงศึกษาธิการเปิดเวทีระดมความคิดเห็นไขปัญหาการศึกษาในภาคใต้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: ออนไลน์) จากผลการวิจัยของ ดร.ณิ บุญภิบาล (2530: 104) ทำให้เห็นว่าวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมแตกต่างจากชาวไทยพุทธ โดยชาวไทยมุสลิมมีความเคร่งครัดในหลักการปฏิบัติของศาสนา โดยเฉพาะในข้อที่จะต้องถือศีลอดปีละ 30 วัน และมากกว่า 30 วันนั้นได้มีผู้ปฏิบัติถึงร้อยละ 87.3 การบำเพ็ญนมาซวันละ 5 ครั้ง และมากกว่า 5 ครั้งถึงร้อยละ 84.7 บริจาคทานให้แก่คน 2-3 กลุ่ม และมากกว่า 3 กลุ่มขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 72.3 ฟังการสอนศาสนาเดือนละ 4 ครั้งและมากกว่า 4 ครั้ง ร้อยละ 69.5 และมีความคิดเห็นว่าการเดินทางไปทำพิธีฮัจย์ที่ประเทศซาอุดีอาระเบียนั้นมีความจำเป็นมากและจำเป็นมากที่สุดร้อยละ 84.4

ขณะที่บุญเรือง ศรีเหรียญ (2542:บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าคุณภาพของการใช้หลักสูตร ของโรงเรียนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา สำหรับบริษัท กัลยาณคุณาธุ (2535: บทคัดย่อ) วิจัยพบว่า ค่านิยมในสังคมไทยยังคงให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตรชายมากกว่าบุตรหญิง ซึ่งความคิดนี้ก็ยังจะทำให้สถานภาพของสตรี ในสังคมไทยต่ำกว่าบุรุษอยู่ต่อไป ซึ่งน่าจะมีการปรับค่านิยมนี้ต่อไป สิ่งที่น่าจะพิจารณาอีกประการคือ แนวคิดในเรื่องการไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ซึ่งไม่น่าจะมีอยู่อีกต่อไปในสังคมปัจจุบัน ซึ่งยังคงมีอยู่บ้างในพื้นที่ตัวอย่าง เนื่องจากมีคำตอบว่าไม่ต้องการให้บุตรได้รับการศึกษาร้อยละ .56 ในสังคมไทยพุทธ และร้อยละ 1.41 ในสังคมไทยมุสลิม ข้อเสนอแนะบางประการที่ได้จากการวิจัยคือ ควรปรับหลักสูตรการศึกษาในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้คนในสังคมไทยมุสลิมสามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาส่วนกลางได้ และเปลี่ยนค่านิยมทางการศึกษาให้มีความเสมอภาคโดยไม่ใช้แนวความคิดในเรื่องเพศ มาเป็นเครื่องสกัดกั้นโอกาสทางการศึกษา

สิ่งที่ต้องพิจารณาประการหนึ่งของหลักสูตรคือสภาพทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่น่าสนใจคือแนวคิดของโมฮัมหมัด อับดุลกาเดร์ (2523: 206) อธิบายถึงทัศนคติของนักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการใช้ภาษาในการเรียนการสอนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า โรงเรียนไม่ใช่สถาบันที่ทำลายภาษาถิ่นของนักเรียนแต่ควรเป็นสถาบันส่งเสริมให้เขาได้เรียนรู้ภาษาที่สอง ที่จะให้ประโยชน์แก่ชีวิตของเขา เราควรจะแก้ปัญหานี้ด้วยลักษณะคนใจกว้าง และพยายามสนองตอบความต้องการของชนกลุ่มน้อยเท่าที่พึงจะทำได้ เด็กไทยมุสลิมที่พูดภาษาไทยไม่ได้เมื่อเข้าเรียนใหม่ ๆ นอกจากไม่สามารถเรียนอ่านเขียนได้เท่ากับเด็ก ๆ ที่พูดภาษาไทยอยู่แล้ว ยังไม่สามารถเข้าใจครูที่พูดภาษาไทยว่าจะให้เขาทำอะไร เขามาอยู่ในโรงเรียนมาอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่ บางคน ไม่รู้จักครู เขาฟังครูไม่รู้เรื่อง บอกครูไม่เป็น เหนง ขยาด และขลาดกลัว ทางเดียวเท่านั้นที่เขาคิดได้และน่าจะคิดคือเมื่อไหร่จะถึงเวลากลับบ้าน และพรุ่งนี้ไม่อยากมาอีกแล้ว เด็กที่อดทนอาจจะอยู่ต่อไป จนพออ่านหนังสือได้ก็จะอ่านในเรื่องวัฒนธรรมที่แตกต่างกับครอบครัวของเขากับสิ่งแวดล้อมของเขา เช่นรูปพระรูปวัด และตัวละครที่ไม่เหมือนกับเด็ก ๆ ใกล้เคียงเขา นอกจากเด็กต้องอดทนต่อความรู้สึก

ต่าง ๆ แล้วรวมทั้งรู้สึกยากต่อการออกเสียงภาษาไทยซึ่งแตกต่างไปจากภาษาที่หนึ่งของเขา ผู้ปกครองก็ต้องอดทนต่อความรู้สึกที่ว่าลูกเขาของถูกยึดเยียดวัฒนธรรมทางศาสนาอื่นอีกด้วย

นอกจากนี้ไฉน กรองเห็น (2527: บทคัดย่อ) ศึกษาทัศนคติต่อดนตรีไทยของนิสิต นักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันการผลิตครูจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความเห็นหรือความเชื่อทาง ศาสนาอิสลามเกี่ยวกับดนตรี ผลการวิจัยนี้น่าจะมีผลต่อการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน เช่น ข้อค้นพบที่ว่าพบว่าไทยมุสลิมเห็นว่าไม่ควรเข้าร่วมในพิธีไหว้ครูดนตรีไทย ไม่ควรจัดแสดงดนตรีในงานพิธีเข้าสู่นัดและงานฮารีโยเพื่อเก็บเงินสร้างมัสยิด สุเหร่าหรือไปประกอบพิธีฮัจย์ ไม่ควรบรรเลงเพลงมหาฤกษ์ไปพร้อมๆ กับการกล่าวพรของผู้นำทางศาสนาอิสลาม และไม่ควรลีลาศ รำวง หรือประกอบอาชีพร้องเพลง นอกจากนี้ยังพบว่าการยืนตรงขณะมีการบรรเลงเพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงมหาฤกษ์ และเพลงมหาชัย ไม่ผิดต่อบทบัญญัติของศาสนา สำหรับเพลงอัลนาซีด ควรแต่งเป็นภาษาไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ ศาสนา ปราศจากเรื่องเกี่ยวกับการเสียสละ และความรัก ในด้านการสอนดนตรีไทยนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมมีความเชื่อว่าการนำเครื่องดนตรีเข้าเป็นอุปกรณ์การสอนวิชาดนตรีขับร้องในโรงเรียนราษฎร์ สอนศาสนาอิสลามเป็นสิ่งที่กระทำได้ และควรกระทำ

ในประเด็นดังกล่าวนี้สามารถ ศรีจันทร์งาม (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัญหา การสอนพลศึกษาในระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเทศบาล เขตการศึกษา 2 พบว่า มีปัญหา การเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีข้อเสนอการแก้ไขปรับปรุงปัญหา ได้แก่ การปรับปรุง หลักสูตรให้เข้ากับท้องถิ่น การให้ครูที่จบพลศึกษาโดยตรงสอนพลศึกษา ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนอุปกรณ์การศึกษาให้กับโรงเรียน นักเรียน และผู้บริหารให้ความสำคัญกับการเรียน พลศึกษาเท่ากับวิชาอื่น ๆ สอดคล้องกับ ณรงค์กร ชำนาญเวช (2536: บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษาขึ้นพื้นฐานเขตการศึกษา 2 ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นใน การจัดการเรียนการสอนมีความพร้อมอยู่ในระดับน้อยความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดการเรียน การสอนกับหลักสูตรมีความสอดคล้องกับอยู่ในระดับปานกลาง และปัญหาการจัดการเรียนการสอนมี ปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ผลการศึกษานี้คล้ายคลึงกับผลการวิจัยของ ชิดชนก เริงเขาว์ และคนอื่น ๆ (2533) ที่ได้สำรวจปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พบว่าบทเรียน เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีหรือความเชื่อของท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศาล ไชยราบ ที่ศึกษาพบว่ามีความไม่สอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน ประถมศึกษากับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ กิจกรรมที่มีความไม่สอดคล้องในระดับสูงได้แก่ การเขียนจดหมายที่ใช้คำขึ้นต้น คำว่า กราบเท้า... การฝึกกล่าวหรือเขียนคำอวยพรในโอกาสต่าง ๆ ที่ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย การฝึกให้นักเรียนทำความเคารพพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่โดยการไหว้ กิจกรรมเข้าจังหวะที่มีการจับคู่ เดินรำนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง การรำในท่ารำที่มีลักษณะการไหว้ การประดิษฐ์สิ่งของที่ใช้ใน

พิธีกรรมของวัฒนธรรมอื่น การจัดพิธีไหว้ครูโดยให้นักเรียนใช้ดอกไม้ ธูปเทียนประกอบพิธี การให้นักเรียนทำพิธีถวายบังคมในโอกาสต่าง ๆ การให้นักเรียนร่วมกิจกรรมวันลอยกระทง และการกำหนดให้นักเรียนหญิงที่เป็นนักกีฬาห่วงยางแข่งขัน กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความไม่สอดคล้องระดับปานกลาง ได้แก่ การอ่านหนังสือที่มีการกล่าวถึงการปฏิบัติของศาสนาอื่น การจัดนิทรรศการ หรือภาพในหนังสือที่เกี่ยวกับการสื่อให้เกิดความเข้าใจว่า ปุชนียวัตถุ หมายถึงวัตถุอันควรเคารพ การให้นักเรียนฝึกปฏิบัติการบินรูปคน การฝึกนั่งสมาธิตามแบบวัฒนธรรมอื่น การทำการ์ดฮาล์วของ ลูกเสือสำรองที่มีการกล่าวว่า “อาเคล้าข้าจะทำดีที่สุด” และกิจกรรมรอบกองไฟของลูกเสือที่มีการใช้กองไฟอยู่ตรงกลาง กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ การเรียนการสอนที่กำหนดให้ใช้ภาษาไทยเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการใช้ภาษาถิ่นเสริมเพื่อการสื่อความหมายของทั้งครูและนักเรียน การสอนหลักศาสนาอื่น (พิศาล ไชยราบ. 2535) ขณะที่ กัลยา สุนทรการวิโรจน์ (2538: บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่องปัญหาการสอนและความต้องการการนิเทศของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีปัญหาทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุปัญหาด้านการเตรียมการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการการวัดและประเมินผลจำนวนสูงสุดมีสาเหตุจากครูผู้สอนขาดทักษะ การปฏิบัติ ส่วนด้านเนื้อหาวิชาจำนวนสูงสุดมีสาเหตุจากขาดแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมและด้านสื่อ การเรียนการสอนจำนวนสูงสุดมีสาเหตุจากขาดแคลนวัสดุและอุปกรณ์ในเรื่องความต้องการนิเทศการสอนพบว่ารูปแบบการนิเทศที่ต้องการคือประชุม อบรม หรือประชุมเชิงปฏิบัติการ ในด้านการเตรียมการสอน ด้านเนื้อหาวิชาด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล สำหรับด้านสื่อการเรียนการสอน ครูผู้สอนต้องการเยี่ยมชมโรงเรียนที่มีผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดีเด่น

จากข้อมูลและผลการวิจัยจะเห็นว่าการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนน่าจะเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเป็นพื้นที่ที่จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับปัญหา และสภาพของท้องถิ่นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงกำหนดให้เป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าจะสามารถอธิบายความแปรปรวนในประสิทธิผลของโรงเรียนในการวิจัยนี้ประการหนึ่ง

สรุป

การศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนอันถือว่าเป็นองค์กรหนึ่งของระบบสังคม ยังเป็นประเด็นที่มีการเสนอให้มีการวิจัยค้นคว้ากันอย่างกว้างขวาง เพียงแต่พัฒนาการของการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์การได้เปลี่ยนมุมมองและรูปแบบไป จากเดิมที่มีการศึกษาเพียงระนาบเดียวที่ก่อให้เกิดการสรุปที่ผิดพลาดไปจากธรรมชาติที่เป็นจริงของข้อมูล เปลี่ยนไปเป็นการศึกษา วิจัยในลักษณะที่ครอบคลุมและเป็นไปตามธรรมชาติของข้อมูลที่เกิดจากโครงสร้างการบริหารการศึกษา การมีสายบังคับบัญชาและสภาพที่เป็นจริงที่หน่วยงานทางการศึกษา มีการจัดโครงสร้างองค์การใน

ลักษณะของหน่วยงานที่มีการลดหลั่นกันจากระดับบนลงล่าง เช่น การบริหาร งานของผู้บริหารจะมีผลกระทบต่อการสอนของครู และการสอนของครูก็จะมีผลต่อการเรียนรู้และสัมฤทธิ์ผลของนักเรียน ดังนั้นการใช้วิธีการศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียน แบบพหุระดับจะสามารถทำให้ข้อค้นพบสามารถอธิบายปรากฏการณ์ของโรงเรียนได้ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด รูปแบบการ ศึกษาดังกล่าว นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ยุคใหม่นิยมศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนและองค์กรอื่น ๆ เรียกว่า การวิเคราะห์พหุระดับ (Multilevel Analysis) นอกจากนี้ยังมีชื่อเรียกอย่างอื่นอีกเช่น การวิเคราะห์โมเดลเชิงเส้นแบบพหุระดับ (Multilevel Linear Model Analysis) การวิเคราะห์โมเดลลดหลั่นเชิงเส้น (Hierarchical Linear Models Analysis) เป็นต้น

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งตัวแปรต้นออกเป็น 3 ระดับคือ ตัวแปรต้นระดับนักเรียน ตัวแปรระดับห้องเรียน และตัวแปรระดับโรงเรียน ซึ่งเป็นไปตามสภาพธรรมชาติของโครงสร้างการศึกษาไทย แต่การออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูลมีข้อจำกัดโดยเฉพาะธรรมชาติของจำนวนห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา จะมีจำนวนห้องเรียนน้อย (ส่วนใหญ่มีเพียงห้องเดียว) ทำให้ความแปรปรวนในระดับห้องเรียนจึงเกิดขึ้นน้อย จึงเป็นข้อจำกัดของการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพหุระดับ ผู้วิจัยจึงออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุ (Causal Model) แบบสามระดับแทน ส่วนตัวแปรตามผู้วิจัยวัดจากประสิทธิผลของโรงเรียน โดยวัดจากผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการ (Non-Academic Output) อาศัยแนวคิดของแวน แดม และคนอื่นๆ (Van Damme; et al. 2002 : 396-397) โดยเป็นแบบวัดที่มีชื่อว่า “The Loso Well-Being” เป็นการวัดความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียนของนักเรียน ซึ่งเป็นการเน้นไปที่นักเรียนในฐานะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญที่สุด

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาว่าประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับใด มีตัวแปรใดบ้างในปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้นำองค์กรประกอบของประสิทธิผลของโรงเรียนให้ความสำคัญกับองค์ประกอบใดบ้าง มากน้อยอย่างไร และต้องการศึกษาว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยแต่ละระดับที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะเป็นเช่นไร โมเดลตามสมมุติฐานมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาการศึกษาต่อไป

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงอธิบาย (Explanatory Research) โดยมุ่งพัฒนาและทดสอบโมเดลตามโมเดลตามสมมุติฐาน(โมเดลตามทฤษฎี) และโมเดลที่ได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์ ภายหลังจากการเก็บข้อมูล การออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โมเดลลิสเรลในการวิเคราะห์(LISREL Model) มีลักษณะการวิเคราะห์เป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship Model) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในปีการศึกษา 2548 ซึ่งกระจายอยู่ตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 8 เขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1,234 โรงเรียน ปรากฏผลดังตาราง 4

ตาราง 4 จำนวนประชากรโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา

เขตพื้นที่การศึกษา	จำนวนโรงเรียน (โรง)
ปัตตานี เขต 1	151
ปัตตานี เขต 2	171
ยะลา เขต 1	112
ยะลา เขต 2	101
นราธิวาส เขต 1	190
นราธิวาส เขต 2	152
สตูล	163
สงขลา เขต 3	194
รวม	1,234

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนจำนวน 41 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,470 คน ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 53 คน และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 41 คน ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2548 จำนวน 41 โรง รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 1,564 คน โดยดำเนินการดังนี้

1. วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) มีขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.1. สุ่มตัวอย่างเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 8 เขต ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) มาร้อยละ 50 ได้เขตพื้นที่การศึกษามา 4 เขตเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ ปัตตานีเขต 2 นราธิวาสเขต 1 สตูล และสงขลาเขต 3 ซึ่งมีโรงเรียนจำนวน 699 โรง

1.2. ใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) เนื่องจากประชากรในการวิจัยนี้มีการเรียงอย่างเป็นระบบตามบัญชีรายชื่อโรงเรียนที่ได้จากฐานข้อมูลในอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (www.doc.obec.go.th) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างไว้ร้อยละ 5 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด จาก 699 โรง ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนจำนวน 35 โรง

จากนั้นจึงกำหนดช่วงในการสุ่มช่วงละ 20 โรง (เทียบสัดส่วนจากจำนวนโรงเรียนทั้งหมดกับจำนวนโรงเรียนที่สุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่าง) และเพื่อให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ผู้วิจัยจึงกำหนดให้มีการเก็บข้อมูลเพิ่มขึ้นจากเดิมอีกร้อยละ 1 (จำนวน 6 โรง) โดยสุ่มเพิ่มอย่างเป็นระบบเช่นเดียวกัน รวมโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 41 โรง (รายละเอียด ดังภาคผนวก ข)

1.3. เก็บข้อมูลครูผู้สอน นักเรียนและผู้บริหารโรงเรียน จากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยเก็บจากครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนที่สุ่มได้ทุกห้อง จำนวน 41 โรง มีห้องเรียนจำนวน 53 ห้อง รวมจำนวนครูผู้สอนทั้งสิ้น 53 คน และเก็บข้อมูลจากห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในห้องเดียวกับครูผู้สอน ได้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนจำนวน 1,470 คน ส่วนผู้บริหารโรงเรียนเก็บจากผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รักษาราชการแทนจำนวนโรงเรียนละ 1 คน ตามรายชื่อโรงเรียนที่สุ่มได้เช่นกัน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา ปรากฏผลดังตาราง 5

ตาราง 5 จำนวนโรงเรียน ผู้บริหาร ครูผู้สอน และจำนวนนักเรียนที่เป็นประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

เขตพื้นที่การศึกษา	ประชากร (โรงเรียน)	สุ่มตัวอย่าง 6 % (โรงเรียน)	จำนวนตัวอย่าง (ผู้บริหาร) (โรงเรียน)	จำนวนตัวอย่าง (ครูผู้สอน) (ห้องเรียน)	จำนวนตัวอย่าง (นักเรียน)
ปัตตานี เขต 2	151	10	9	12	320
นราธิวาส เขต 1	190	11	11	15	458
สตูล	164	9	10	13	374
สงขลา เขต 3	194	11	11	13	318
รวม	699	41	41	53	1,470
รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น			1,564 คน		

จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 28 พฤศจิกายน 2548 - 1 กุมภาพันธ์ 2549 จนได้ข้อมูลกลับมาหมดทุกเขตพื้นที่การศึกษา ปรากฏได้ข้อมูล จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บคืนมาได้รวมทั้งสิ้น 1,244 คน คิดเป็นร้อยละ 79.54 ได้แก่

1. โรงเรียน จำนวน 36 โรง (ผู้บริหาร จำนวน 36 คน)
2. ห้องเรียน จำนวน 45 ห้อง (ครูผู้สอน จำนวน 45 คน)
3. นักเรียน จำนวน 1,163 คน

(รายละเอียดชื่อโรงเรียน จำนวนห้องเรียน และจำนวนนักเรียนรายโรงเรียน ดังภาคผนวก ข)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยนี้ มีดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรต้น คือตัวแปรที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1.1 ปัจจัยระดับนักเรียน ประกอบด้วย

- 1.1.1 จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน
- 1.1.2 จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน
- 1.1.3 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง
- 1.1.4 รายได้ของผู้ปกครอง
- 1.1.5 จำนวนพี่น้องในครอบครัว
- 1.1.6 ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล
- 1.1.7 ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
- 1.1.8 การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน
- 1.1.9 จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม
- 1.1.10 ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน
- 1.1.11 พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

1.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน ประกอบด้วย

- 1.2.1 จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ
- 1.2.2 จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม
- 1.2.3 บรรยากาศในชั้นเรียน
- 1.2.4 จำนวนครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 1.2.5 คุณภาพชีวิตการทำงานของครู
- 1.2.6 ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู
- 1.2.7 พฤติกรรมการสอนของครู
- 1.2.8 คุณภาพการสอนของครู

1.3 ปัจจัยระดับโรงเรียน ประกอบด้วย

- 1.3.1 จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ
- 1.3.2 จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม
- 1.3.3 จำนวนครูในโรงเรียน
- 1.3.4 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

- 1.3.5 บรรยากาศของโรงเรียน
- 1.3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 1.3.7 พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม
- 1.3.8 การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน

2. ตัวแปรตาม คือประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งออกเป็น 8 ด้าน คือ ความสนใจสิ่งที่เรียน ความสัมพันธ์กับครู ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน ความสนใจในชั้นเรียน แรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน เจตคติต่อการบ้าน ความคิดที่มีต่อวิชาการ และการบูรณาการทางสังคมในห้องเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้เก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ชุด ดังนี้

1. ชุดสำหรับนักเรียน ประกอบด้วยแบบสอบถามดังนี้

- 1.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของนักเรียน
- 1.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเอาใจใส่ของผู้ปกครอง
- 1.3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน
- 1.4 แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียน
- 1.5 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู
- 1.6 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการสอนของครู
- 1.7 แบบสอบถามประสิทธิผลของโรงเรียน

2. ชุดสำหรับครูผู้สอน ประกอบด้วย

- 2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของครู
- 2.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียน
- 2.3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู
- 2.4 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู
- 2.5 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการสอนของครู
- 2.6 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
- 2.7 แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศของโรงเรียน
- 2.8 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 2.9 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร
- 2.10 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน

3. ชุดสำหรับผู้บริหาร ประกอบด้วยแบบสอบถามดังนี้

- 3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของโรงเรียน

- 3.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
- 3.3 แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศของโรงเรียน
- 3.4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 3.5 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร
- 3.6 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน

แบบสอบถามสำหรับนักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียนในการวิจัยนี้ มีรายละเอียดดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน เป็นแบบสอบถามที่วัดตัวแปรต้น และตัวแปรตาม แบ่งออกเป็นตอนได้ 7 ตอน คือ

ตอนที่ 1. แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของนักเรียน ได้แก่ การใช้ภาษาเมื่ออยู่ที่บ้าน ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง จำนวนพี่น้อง ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ของนักเรียน จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม และความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบเขียนตอบจำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับการเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยนำมาจาก มิญช์มัส วรรณมรินทร์ (2544 : 55-56) โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ โดยวัดระดับการแสดงพฤติกรรมของผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับการเอาใจใส่ในการเรียนของนักเรียน ตั้งแต่มากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด จำนวน 7 ข้อ โดยแบบสอบถามชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่น .78

ตัวอย่างแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าผู้ปกครองของนักเรียนมีพฤติกรรมตามข้อนั้น ๆ ในระดับใด แล้วกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติของผู้ปกครอง			
		มากที่สุด 4	มาก 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
0	เวลาที่นักเรียนไปขอคำปรึกษา ผู้ปกครองจะให้คำปรึกษากับนักเรียนอย่างดี		/		
00	ผู้ปกครองช่วยสอนหรือให้คำแนะนำเวลาที่นักเรียนทำการบ้าน			/	

การให้คะแนนมีเกณฑ์ดังนี้

- 4 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
- 2 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายมีเกณฑ์ดังนี้

3.26 – 4.00 หมายถึง การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

2.51 – 3.25 หมายถึง การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียนอยู่ในระดับมาก

1.76 – 2.50 หมายถึง การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียนอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.75 หมายถึง การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3. แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ผู้วิจัยปรับปรุง

จากแบบสอบถามของนารี อาแว (2545) และพิมพ์อร สดเอี่ยม (2547) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยวัดระดับการแสดงพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ตั้งแต่มากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด จำนวน 6 ข้อโดยแบบสอบถามชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่น .79

ตัวอย่างแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่า นักเรียนมีพฤติกรรมตามข้อนั้น ๆ ในระดับใด แล้วกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติของนักเรียน				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
0	วางแผนการเรียนก่อนเรียนทุกครั้ง		/			
00	ตั้งใจเรียนแม้ไม่ชอบบางวิชา				/	

การให้คะแนนมีเกณฑ์ดังนี้

5 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายมีเกณฑ์ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนเหมาะสมมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนเหมาะสมมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนเหมาะสมปานกลาง

- 1.50 – 2.49 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนเหมาะสมน้อย
 1.00 – 1.49 หมายถึง มีพฤติกรรมการเรียนเหมาะสมน้อยที่สุด

ตอนที่ 4. แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียน เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบวัดบรรยากาศในชั้นเรียนของ เดอโรค (DeRoche. 1981) แนวคิดของมัวร์ (Moors. 1978) และที่ได้ศึกษาจากแบบสอบถามของนันทนา จันทรผืน (2545) และ พิไลวรรณ แต่งขาว (2545) โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ โดยวัดระดับความเห็นของนักเรียน และครูผู้สอนที่มีต่อการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน ตั้งแต่เห็นด้วยระดับมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด จำนวน 9 ข้อโดยแบบสอบถามชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่น .75

ตัวอย่างแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าท่านเห็นด้วยในระดับใด แล้วกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความเห็นด้วย			
		มากที่สุด 4	มาก 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
0	ขณะที่ครูสอน นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข		/		
00	บรรยากาศในห้องเรียนมีความสนุกสนาน			/	
000	ห้องเรียนมีการจัดของเป็นระบบระเบียบ	/			

การให้คะแนนมีเกณฑ์ดังนี้

- 4 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด
 3 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก
 2 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย
 1 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายมีเกณฑ์ดังนี้

- 3.26 – 4.00 หมายถึง มีบรรยากาศในชั้นเรียนอยู่ในระดับดีที่สุด
 2.51 – 3.25 หมายถึง มีบรรยากาศในชั้นเรียนอยู่ในระดับดี
 1.76 – 2.50 หมายถึง มีบรรยากาศในชั้นเรียนอยู่ในระดับไม่ดี
 1.00 – 1.75 หมายถึง มีบรรยากาศในชั้นเรียนอยู่ในระดับไม่ดีที่สุด

ตอนที่ 5. แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรุ่รงจากนารี อาแว (2545) และพิมพ์อร สดเอี่ยม (2547) โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน

ประมาณค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ โดยวัดระดับการแสดงพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอน ตั้งแต่มากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด จำนวน 9 ข้อโดยแบบสอบถามชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่น .76

ตัวอย่างแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าครูผู้สอนมีพฤติกรรมตามข้อนั้น ๆ ในระดับใด แล้วกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
		4	3	2	1
0	มีการชี้แจงแนวการสอนให้นักเรียนทราบอย่างชัดเจน		/		
00	อธิบายเนื้อหาชัดเจนเข้าใจง่าย	/			

การให้คะแนนมีเกณฑ์ดังนี้

การให้คะแนนมีเกณฑ์ดังนี้

- 4 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
- 2 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายมีเกณฑ์ดังนี้

- 3.26 – 4.00 หมายถึง มีพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับดีมาก
- 2.51 – 3.25 หมายถึง มีพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับดี
- 1.76 – 2.50 หมายถึง มีพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับต่ำ
- 1.00 – 1.75 หมายถึง มีพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับต่ำมาก

ตอนที่ 6. แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการสอนของครู เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัย

ปรับปรุงมาจากสุรอุษ ณ ระนอง (2546 : 55-56) โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยวัดระดับการแสดงพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอน ตั้งแต่มากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด จำนวน 9 ข้อ โดยแบบสอบถามชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่น .81

ตัวอย่างแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าครูผู้สอนมีพฤติกรรมตามข้อนั้น ๆ ในระดับใด แล้วกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติของครู				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
0	ก่อนเริ่มสอนบทเรียนใดครูจะบอกนักเรียนให้ทราบถึงจุดประสงค์ในการสอนของการเรียนบทเรียนนั้น		/			
00	ในการจัดกิจกรรมในห้องเรียนแต่ละครั้งครูให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น				/	

การให้คะแนนมีเกณฑ์ดังนี้

- 5 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายมีเกณฑ์ดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง มีคุณภาพการสอนอยู่ในระดับดีมากที่สุด
- 3.50 – 4.49 หมายถึง มีคุณภาพการสอนอยู่ในระดับดี
- 2.50 – 3.49 หมายถึง มีคุณภาพการสอนอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.50 – 2.49 หมายถึง มีคุณภาพการสอนอยู่ในระดับต่ำ
- 1.00 – 1.49 หมายถึง มีคุณภาพการสอนอยู่ในระดับต่ำที่สุด

ตอนที่ 7. แบบสอบถามประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยใช้ผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการ โดยใช้แบบสอบถามตามแนวการวิจัยของแวน แดม; และคนอื่นๆ (Van Damme; et al. 2002 : 396-397) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยประสิทธิผลของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประเทศเบลเยียม เป็นการศึกษาแบบพหุระดับ เครื่องมือวัดประสิทธิผลนี้พัฒนาโดย แวน แลนเดกแฮม และคนอื่นๆ (Van Damme; et al. 2002 : 396-397 ; citing Van Landegham; et al. 2002) ซึ่งแวน แลนเดกแฮมได้พัฒนาเครื่องมือชื่อ The Loso Well-Being Questionnaire ที่ปรับปรุงมาจาก สมิท และวอสท์ แจนส์เซน และ สโตล (Van Damme; et al. 2002 : 396-397 : citing Smiths; & Vorst. 1980 ; Janssen. 1982 ; Stoel's. 1980) ชื่อ "Academic Self-concept" มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งใน

ภาพรวม และรายด้านทุกด้าน อีกทั้งมีข้อคำถามทั้งเชิงบวก และเชิงลบ มีทั้งหมด 8 ด้าน ในการวิจัยนี้มีค่าความเชื่อมั่นดังนี้

1. ความสนใจในสิ่งที่เรียน จำนวน 8 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น .77
2. ความสัมพันธ์กับครู จำนวน 10 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น .81
3. ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน จำนวน 4 ข้อค่าความเชื่อมั่น .75
4. ความสนใจในชั้นเรียน จำนวน 9 ข้อค่าความเชื่อมั่น .83
5. แรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน จำนวน 4 ข้อค่าความเชื่อมั่น .62
6. เจตคติต่อการบ้าน จำนวน 5 ข้อค่าความเชื่อมั่น .78
7. ความคิดที่มีต่อวิชาการ จำนวน 9 ข้อค่าความเชื่อมั่น .90
8. การบูรณาการทางสังคมในห้องเรียน จำนวน 10 ข้อค่าความเชื่อมั่น .87

ตัวอย่างแบบสอบถาม

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่า เห็นด้วยในระดับใด แล้วกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความเห็นด้วย				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
0	ข้าพเจ้ารู้สึกมีความสุขกับการเรียนทุกวิชา		/			
00	สำหรับข้าพเจ้าแล้วหลายๆ อย่างที่ต้องเรียน เป็นสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ (-)				/	
000	ข้าพเจ้าพบว่าเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่เรียนน่าสนใจ	/				

การให้คะแนนมีเกณฑ์ดังนี้

ข้อที่เป็นข้อความทางบวก			ข้อที่เป็นข้อความทางลบ		
ระดับมากที่สุด ให้	5	คะแนน	ระดับมากที่สุด ให้	1	คะแนน
ระดับมาก ให้	4	คะแนน	ระดับมาก ให้	2	คะแนน
ระดับปานกลางให้	3	คะแนน	ระดับปานกลาง ให้	3	คะแนน
ระดับน้อย ให้	2	คะแนน	ระดับน้อย ให้	4	คะแนน
ระดับน้อยที่สุด ให้	1	คะแนน	ระดับน้อยที่สุด ให้	5	คะแนน

การแปลความหมายมีเกณฑ์ดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง ประสิทธิภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด
 3.50 – 4.49 หมายถึง ประสิทธิภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก
 2.50 – 3.49 หมายถึง ประสิทธิภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง
 1.50 – 2.49 หมายถึง ประสิทธิภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย
 1.00 – 1.49 หมายถึง ประสิทธิภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ชุดที่ 2 แบบสอบถาม สำหรับครูผู้สอน เป็นแบบสอบถามที่วัดตัวแปรต้นแบ่งออกเป็น
 ตอนได้ 9 ตอน คือ

ตอนที่ 1. แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของครู มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ
 (Check List) และแบบเขียนตอบ โดยถามเกี่ยวกับ การนับถือศาสนาของครู ภูมิสำเนาของครู เขต
 พื้นที่การศึกษาที่ปฏิบัติงาน จำนวนปีที่ปฏิบัติงาน และความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู มีจำนวน
 5 ข้อ

ตอนที่ 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียน ใช้แบบสอบถามเช่นเดียว
 กับของนักเรียน

ตอนที่ 3. แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู ผู้วิจัยพัฒนาจาก
 แบบสอบถามของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2540) โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า
 (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยวัดระดับความรู้สึกพึงพอใจของครูผู้สอน ตั้งแต่มากที่สุดจนถึงน้อย
 ที่สุด จำนวน 17 ข้อ โดยแบบสอบถามชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่น .85

ตัวอย่างแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าท่านมีความรู้สึกพึงพอใจในระดับใด แล้วกา
 เครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความรู้สึกพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
0	เงินเดือนที่ได้รับ	5	4	3	2	1
00	ความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน				/	
000	สภาพงานในโรงเรียนที่กำลังปฏิบัติ	/				

การให้คะแนนมีเกณฑ์ดังนี้

ระดับมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ระดับมาก	ให้	4	คะแนน
ระดับปานกลาง	ให้	3	คะแนน

ระดับน้อย	ให้	2	คะแนน
ระดับน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน
การแปลความหมายมีเกณฑ์ดังนี้			
4.50 – 5.00	หมายถึง	มีคุณภาพชีวิตการทำงานในระดับดีที่สุด	
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีคุณภาพชีวิตการทำงานในระดับดี	
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีคุณภาพชีวิตการทำงานในระดับปานกลาง	
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีคุณภาพชีวิตการทำงานในระดับไม่ดี	
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีคุณภาพชีวิตการทำงานในระดับไม่ดีที่สุด	

ตอนที่ 4. แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู ใช้แบบสอบถามเช่นเดียวกับของนักเรียน

ตอนที่ 5. แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการสอนของครู ใช้แบบสอบถามเช่นเดียวกับของนักเรียน

ตอนที่ 6. แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ผู้วิจัยปรับปรุงจากงานวิจัยของพิมพ์อร สดเอี่ยม ที่พัฒนาจากแบบวัดภาวะผู้นำทางวิชาการของ ฮอลลิงเจอร์ และเฮก (พิมพ์อร สดเอี่ยม. 2547: 175-176 ; อ้างอิงจาก Hallinger; & Heck. 1996) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่มี 4 ช่วงคะแนน โดยแบบสอบถามชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่น .95

ตัวอย่างแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าผู้บริหารมีการปฏิบัติอยู่ระดับใด แล้วกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		เป็นประจำ 4	บ่อยครั้ง 3	นานๆครั้ง 2	ไม่เคย 1
0	ให้เวลากับงานวิชาการอย่างมาก		/		
00	กระตุ้นให้อาจารย์ตระหนักในการเรียนรู้ของนักเรียน			/	
000	ส่งเสริมให้ครูผู้สอนเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ	/			

การให้คะแนนมีเกณฑ์ดังนี้

เป็นประจำ	ให้	4	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน

นาน ๆ ครั้ง	ให้	2	คะแนน
ไม่เคย	ให้	1	คะแนน

การแปลความหมายมีเกณฑ์ดังนี้

3.26 – 4.00	หมายถึง	มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับสูงที่สุด
2.51 – 3.25	หมายถึง	มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับสูง
1.76 – 2.50	หมายถึง	มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับต่ำ
1.00 – 1.75	หมายถึง	มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับต่ำที่สุด

ตอนที่ 7. แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศของโรงเรียน ผู้วิจัยปรับปรุงจากงานวิจัยของราชันย์ บุญธิมา (2541ก: 166) ที่พัฒนาจากแบบวัดบรรยากาศของกลุ่ม (Group Atmosphere Scale) ของฟีดเลอร์ (ราชันย์ บุญธิมา, 2541ก: 166; อ้างอิงจาก Fieldler. 1967) มีจำนวน 6 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราจำแนกความหมาย (Semantic Differential Scale) แบ่งออกเป็น 7 ระดับ โดยแบบสอบถามชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่น .93

ตัวอย่างแบบสอบถาม

(0) ไม่มีความเป็นมิตร	1	2	3	4	5	6	7	มีความเป็นมิตร
(00) ไม่มีความอบอุ่น	1	2	3	4	5	6	7	มีความอบอุ่น

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม เกณฑ์ในการให้คะแนนแบบสอบถามมีดังนี้

ไม่ดีที่สุด	เท่ากับ	1	คะแนน
ไม่ดี	เท่ากับ	2	คะแนน
ค่อนข้างไม่ดี	เท่ากับ	3	คะแนน
ปานกลาง	เท่ากับ	4	คะแนน
ค่อนข้างดี	เท่ากับ	5	คะแนน
ดี	เท่ากับ	6	คะแนน
ดีที่สุด	เท่ากับ	7	คะแนน

การแปลความหมายของคะแนน แปลค่าคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามดังนี้

1.00 – 1.49	หมายถึง	ไม่ดีที่สุด
1.50 – 2.49	หมายถึง	ไม่ดี
2.50 – 3.49	หมายถึง	ค่อนข้างไม่ดี
3.50 – 4.49	หมายถึง	ปานกลาง
4.50 – 5.49	หมายถึง	ค่อนข้างดี
5.50 – 6.49	หมายถึง	ดี
6.50 – 7.00	หมายถึง	ดีที่สุด

ตอนที่ 8. แบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้วิจัย
ปรับปรุงจากเครื่องมือในงานวิจัยของ กัมภณท์ จุนโท (2536) และ ชิตชนก เชิงเชาว์; อัมภา
บุญช่วย; และทวี ทองคำ (2541) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่มี 5 ช่วง
คะแนน จำนวน 11 ข้อ โดยแบบสอบถามชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่น .95

ตัวอย่างแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่ามีการปฏิบัติอยู่ระดับใด แล้วกาเครื่องหมาย /
ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		เป็นประจำ 5	บ่อย ครั้ง 4	บาง ครั้ง 3	นาน ๆ ครั้ง 2	ไม่ เคย 1
0	เปิดโอกาสให้ชุมชนใช้อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ของโรงเรียน		/			
00	เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน				/	
000	ไปเยี่ยมเยียนบ้านของนักเรียน	/				

การให้คะแนนมีเกณฑ์ดังนี้

เป็นประจำ	ให้	5	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	4	คะแนน
บางครั้ง	ให้	3	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้	2	คะแนน
ไม่เคย	ให้	1	คะแนน

การแปลความหมายมีเกณฑ์ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากที่สุด
3.50 – 4.49 หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมาก
2.50 – 3.49 หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนปานกลาง
1.50 – 2.49 หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนน้อย
1.00 – 1.49 หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนน้อยที่สุด

ตอนที่ 9. แบบสอบถามเกี่ยวกับการการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยพัฒนาโดย
อาศัยแนวคิดของโคเฮน และ อับฮอฟฟ์ (Cohen; & Uphoff. 1980) โดยประกอบด้วยด้านต่าง ๆ
4 ด้านคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมใน

การรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมิน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่มี 5 ช่วงคะแนน มีจำนวนทั้งหมด 17 ข้อ โดยแบบสอบถามชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่น .95

ตัวอย่างแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าผู้บริหารมีการปฏิบัติอยู่ในระดับใด แล้วกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
0	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน		/			
00	ผู้บริหารมีการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นจากชุมชน				/	

การให้คะแนนมีเกณฑ์ดังนี้

ระดับมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ระดับมาก	ให้	4	คะแนน
ระดับปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ระดับน้อย	ให้	2	คะแนน
ระดับน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

การแปลความหมายมีเกณฑ์ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 10. แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ผู้วิจัยปรับปรุง

จากเครื่องมือในงานวิจัยของ บุญเรือง ศรีเหรียญ (2542) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่มี 5 ช่วงคะแนน มีจำนวนทั้งหมด ประมาณ 12 ข้อ โดยแบบสอบถามชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่น .94

ตัวอย่างแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าท่านเห็นด้วยในระดับใด แล้วกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความเห็นด้วย				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
0	หลักสูตรสถานศึกษาควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมมือ		/			
00	การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาต้องให้สอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตของชุมชน				/	
000	ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน	/				

การให้คะแนนมีเกณฑ์ดังนี้

ระดับมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ระดับมาก	ให้	4	คะแนน
ระดับปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ระดับน้อย	ให้	2	คะแนน
ระดับน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

การแปลความหมายมีเกณฑ์ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ชุดที่ 3 แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน เป็นแบบสอบถามที่วัดตัวแปรต้น แบ่งออกเป็นตอนได้ 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1. แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของโรงเรียน เป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) และแบบเขียนตอบเกี่ยวกับข้อมูลของโรงเรียน ได้แก่ จำนวนครูในโรงเรียน จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม และประสบการณ์ของผู้บริหาร จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ใช้แบบสอบถาม ฉบับเดียวกับของครูผู้สอน

ตอนที่ 3. แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศของโรงเรียน ใช้แบบสอบถามฉบับเดียวกับของครูผู้สอน

ตอนที่ 4. แบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ใช้แบบสอบถามฉบับเดียวกับของครูผู้สอน

ตอนที่ 5. แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ใช้แบบสอบถามฉบับเดียวกับของครูผู้สอน

ตอนที่ 6. แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ใช้แบบสอบถามฉบับเดียวกับของครูผู้สอน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังต่อไปนี้

1. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) การหาความเที่ยงตรงของคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยและบทที่ 1 ให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน(ภาคผนวก ก) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา การวิจัย และการวัดและประเมินผล ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามของตัวแปรที่วัดหรือไม่ เครื่องมือครอบคลุมหรือไม่อย่างไร โดยอาศัยความเห็นพ้องกัน (Consensus) ของผู้เชี่ยวชาญ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เดินทางไปพบเพื่อปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญเป็นรายบุคคล แล้วจึงนำความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญมาสรุป และคัดเลือกข้อที่ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเหมาะสม ส่วนข้อที่ไม่เหมาะสม ผู้วิจัยได้ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอ จากนั้นจึงปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมอีกครั้งหนึ่งก่อนนำไปทดลองใช้

2. ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ผู้วิจัยหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของเครื่องมือทุกฉบับที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ภายหลังจากการทดลองใช้และการหาค่าความเชื่อมั่นแล้ว วิเคราะห์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – total Correlation) โดยค่าที่ถือว่าใช้ได้ คือค่าที่สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากกว่า .20 (รายละเอียดดังภาคผนวก ง)

3. ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อให้งานวิจัยน่าเชื่อถือผู้วิจัย นำแบบสอบถามทุกฉบับไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ โดยทดลองใช้กับทุกกลุ่มคือนักเรียน ครูผู้สอน และผู้บริหารโรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษายะลาเขต 2 จำนวนกลุ่มละ

40 คน โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach. 1990 : 202-204) และเมื่อเก็บข้อมูลจริงผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดคือ ข้อมูลจากนักเรียนจำนวน 1,163 คน ครูผู้สอน จำนวน 45 คน และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 36 คนมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่าค่าความเชื่อมั่นที่ได้ทั้งสองครั้งมีความใกล้เคียงกัน (รายละเอียดดังภาคผนวก ง) แสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือได้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ทำหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้ง 4 เขตคือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล จำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 41 โรงเรียน
2. ผู้วิจัยได้ประสานผ่านทางโทรศัพท์ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต เพื่อขอให้ช่วยกำกับผู้บริหารและครูผู้สอน ในการตอบแบบสอบถามกลับคืนมา โดยขอความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา หรือ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้แจกแบบสอบถามและรวบรวมส่งคืนมายังผู้วิจัย โดยแจกและเก็บคืนในวันที่มีการประชุมประจำเดือนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยขอให้ชี้แจงความเป็นมาของการวิจัยและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เพราะผู้วิจัยตระหนักดีว่าในสถานการณ์ที่เกิดความไม่สงบขึ้นมามีโอกาสของการได้แบบสอบถามกลับคืนมาน่าจะน้อยกว่าในสถานการณ์ปกติ
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ แบ่งเป็นแบบสอบถามจากนักเรียนจำนวน 1,470 ได้รับคืนมา 1,163 ชุด คิดเป็นร้อยละ 79.12 แบบสอบถามจากครูผู้สอน จำนวน 53 ชุด ได้รับคืนมา 45 ชุด คิดเป็นร้อยละ 84.90 และแบบสอบถามจากผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 41 ชุด ได้รับคืนมา 36 ชุด คิดเป็นร้อยละ 87.80 รวม รวมแบบสอบถามทั้งหมดที่ส่งไปเก็บข้อมูลจำนวน 1,564 ชุด ได้รับคืนมาจำนวน 1,244 ชุด คิดเป็นร้อยละ 79.54

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีลำดับขั้นตอนดังนี้ดำเนินการดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows Version 11.0 และโปรแกรม PRELIS 2.72 (ส่วนหนึ่งของโปรแกรม LISREL Version 8.72) เพื่อการคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน เช่น จำนวน ร้อยละ การกระจาย ความโด่ง ความเบ้

2. การวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนซึ่งเป็นตัวแปรตามของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 (สำหรับผลการวิเคราะห์ตัวแปรต้นรายละเอียด ดังภาคผนวก ค) โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows Version 11.0 เพื่อหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งภาพรวมและรายด้าน

3. การวิเคราะห์หาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรประสิทธิผลของโรงเรียน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยใช้โปรแกรม LISREL Version 8.72

4. การวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship Model) ของตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียน ตัวแปรปัจจัยระดับครูผู้สอน และตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และ 4 โดยใช้โปรแกรม LISREL Version 8.72 ผลการวิเคราะห์จะแสดงถึงตัวแปรต้นที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรต้นใดที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจะถูกตัดออกไป จากนั้นจึงทำการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลตามสมมุติฐานกับโมเดลที่ได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์ หากโมเดลทั้งสองไม่กลมกลืนกันจะต้องปรับโมเดลด้วยการปรับเมตริกในโมเดล ซึ่งเป็นการตัดเส้นทางอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออกทีละเส้น โดยเริ่มจากเส้นทางที่มีนัยสำคัญทางสถิติค่าต่ำที่สุดออกก่อนแล้วตรวจสอบค่าสถิติที่ได้ จากนั้นจึงพิจารณาตัดเส้นทางอิทธิพลอื่น ๆ ออกทีละเส้นตามลำดับของความไม่มีนัยสำคัญ และเพิ่มเส้นทางที่ผลการวิเคราะห์จากโปรแกรมได้เสนอให้เพิ่มเส้นทางนั้น ๆ โดยยึดเกณฑ์การตัดค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางที่มีค่าน้อยกว่า 0.08 ออก (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ และสมชาติ สว่างเนตร. 2535 : 54)

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาถึงความกลมกลืนของโมเดลตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ χ^2 มีค่าต่ำที่ $df > 0$, $P > .05$, GFI เข้าใกล้ 1.00 , AGFI เข้าใกล้ 1.00, RMR เข้าใกล้ 0.00 (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542 : 53 – 57)

ค่าอิทธิพลของตัวแปรต้นต่อตัวแปรตามในการวิจัยนี้ จะเป็นไปในรูปของคะแนนมาตรฐานที่แปลความหมายว่า เมื่อตัวแปรต้นเปลี่ยนแปลงไปหนึ่งหน่วยคะแนนมาตรฐาน (Z-score) จะมีผลต่อตัวแปรตาม เท่ากับค่า p ที่ปรากฏ ตัวอย่าง เช่น ค่าอิทธิพลของจำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเรียนต่อในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามของนักเรียน p เท่ากับ .50 หมายความว่า การที่จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้านเพิ่มขึ้น 1 คะแนนมาตรฐานทำให้ความตั้งใจเรียนต่อในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามของนักเรียน เพิ่มขึ้น .50 คะแนนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน ครูผู้สอน และผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแบ่งการนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบของประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 3 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยกำหนดให้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแทนความหมายในการวิจัยนี้ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันดังนี้

n	แทน	จำนวนตัวอย่าง
%	แทน	ร้อยละ
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
P	แทน	ค่าระดับความน่าจะเป็น (Probability) หรือระดับนัยสำคัญทางสถิติ
p	แทน	ค่าอิทธิพลของตัวแปรต้นที่ส่งผลต่อตัวแปรตามในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน
df	แทน	ค่าระดับชั้นความเป็นอิสระ
χ^2	แทน	ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square) ที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐานความกลมกลืน
GFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)
AGFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)
RMR	แทน	ค่าดัชนีมาตรฐานรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Standardized Root Mean Square Residual)

ตัวแปรต้นระดับนักเรียน

1. S-YAWEЕ แทน จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน
2. S-SOUTH แทน จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน
3. S-PARED แทน ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง
4. S-INCOM แทน รายได้ของผู้ปกครอง
5. S-NUMBS แทน จำนวนพี่น้องในครอบครัว
6. S-ATTENG แทน ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล
7. S-ATTENP แทน ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา
8. S-PARCAR แทน การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน
9. S-LAMAD แทน ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน
10. S-ISSTUD แทน จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม
11. S-BELEAN แทน พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

ตัวแปรต้นระดับห้องเรียน

1. C-BHUDA แทน จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ
2. C-ISALAM แทน จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม
3. C-CLACLI แทน บรรยากาศในชั้นเรียน
4. C-HOMETE แทน จำนวนครูที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้
5. C-QWLIFE แทน คุณภาพชีวิตการทำงานของครู
6. C-MOVEAT แทน ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู
7. C-BETECH แทน พฤติกรรมการสอนของครู
8. C-QUTECH แทน คุณภาพการสอนของครู

ตัวแปรต้นระดับโรงเรียน

1. SH-ISLANU	แทน	จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม
2. SH-BHUNU	แทน	จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ
3. SH-TEANUM	แทน	จำนวนครูในโรงเรียน
4. SH-ACADLE	แทน	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
5. SH-SCHCLI	แทน	บรรยากาศของโรงเรียน
6. SH-SCHREL	แทน	ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
7. SH-PARADM	แทน	พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม
8. SH-CURRAD	แทน	การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน

ตัวแปรตาม

S-EFFECTL1	แทน	ประสิทธิผลของโรงเรียนระดับนักเรียน
C-EFFECTL2	แทน	ประสิทธิผลของโรงเรียนระดับห้องเรียน
SH-EFFECTL3	แทน	ประสิทธิผลของโรงเรียนในภาพรวม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาใน จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด ชายแดนภาคใต้

1.1.1 การตรวจสอบค่าการกระจายของข้อมูล ก่อนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิง
สาเหตุ ปรากฏผลดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าการกระจายของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

ตัวแปร	ความเบ้ (Skewness)	ความโด่ง (Kurtosis)
ระดับนักเรียน (n=1,163)		
ประสิทธิผลของโรงเรียนระดับนักเรียน	0.11	0.65
จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาอาหรับเมื่ออยู่ที่บ้าน	-0.77	-1.40
จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน	0.86	-1.25
ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง	0.21	0.34
รายได้ของผู้ปกครอง	5.01	37.08
จำนวนพี่น้องในครอบครัว	1.06	1.58
ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของ รัฐบาล	0.61	-1.62
ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียน เอกชนสอนศาสนา	-0.46	-1.78
การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน	-0.32	-0.24
ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน	-0.28	-1.37
จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม	-1.00	-0.98
พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน	-0.27	-0.06
ระดับห้องเรียน (n=45)		
ประสิทธิผลของโรงเรียนระดับห้องเรียน	0.17	-0.761
จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ	-0.52	-1.81
จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม	0.52	-1.81
บรรยากาศในชั้นเรียน	0.69	1.54
จำนวนครูที่มีภูมิสำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้	-2.56	4.76
คุณภาพชีวิตการทำงานของครู	-0.90	1.79
ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู	2.55	6.38
พฤติกรรมการสอนของครู	0.29	-0.97
คุณภาพการสอนของครู	0.20	0.47
ระดับโรงเรียน (n=36)		
ประสิทธิผลของโรงเรียนในภาพรวม	0.25	0.03
จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม	0.74	-0.68

(ตาราง 6 ต่อ)

ตัวแปร	ความเบ้ (Skewness)	ความโด่ง (Kurtosis)
จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ	2.24	4.24
จำนวนครูในโรงเรียน	0.03	0.50
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	-0.15	-0.43
บรรยากาศของโรงเรียน	-0.41	-0.87
ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	0.00	-0.33
พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม	0.11	0.19
การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน	0.44	-0.47

จากตาราง 6 แสดงว่า ค่าการกระจายของข้อมูลของตัวแปรต่าง ๆ ในการวิจัยนี้มีการกระจายที่มีแนวโน้มการกระจายแบบโค้งปกติ (Normal Distribution) ค่าความเบ้ที่แสดงถึงค่าการกระจายแบบโค้งปกติ คือค่าที่เข้าใกล้ 0 ส่วนค่าความโด่งที่แสดงถึงค่าการกระจายแบบโค้งปกติ คือค่าที่ไม่เกิน - 3 ถึง +3

1.1.1 การวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ปรากฏผลดังตาราง 7

ตาราง 7 ค่าสถิติเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวแปร	n	$\bar{X}$	S	ระดับ
ความสนใจในสิ่งที่เรียน	1,163	3.79	.58	มาก
ความสัมพันธ์กับครู		3.40	.54	ปานกลาง
ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน		3.55	.67	มาก
ความสนใจในชั้นเรียน		3.19	.59	ปานกลาง
แรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน		3.57	.57	มาก
เจตคติต่อการบ้าน		3.32	.60	ปานกลาง
ความคิดที่มีต่อวิชาการ		3.45	.52	ปานกลาง
การบูรณาการทางสังคมในห้องเรียน		3.42	.57	ปานกลาง
ประสิทธิผลของโรงเรียนในภาพรวม		3.45	.41	ปานกลาง

จากตาราง 7 แสดงว่าประสิทธิผลของโรงเรียนในภาพรวม ซึ่งได้จากองค์ประกอบที่เป็นผลรวมจากตัวแปรระดับนักเรียนและระดับห้องเรียนครูผู้สอนรวมกันและองค์ประกอบด้านในอื่น ๆ รวมกันพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านความสนใจในสิ่งที่เรียน ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน และแรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน อยู่ในระดับมาก

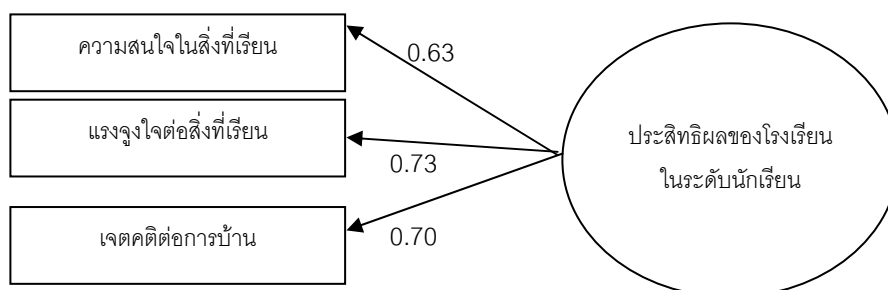
สรุปได้ว่าประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยแยกวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ออกเป็น 3 ระดับ คือ

2.1 ผลการวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระดับนักเรียน

เนื่องจากตัวแปรตามในการวิเคราะห์ครั้งนี้เป็นประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงประกอบ กล่าวคือตัวแปรนี้วัดจากตัวแปรเชิงเดี่ยวจำนวน 3 ตัวแปร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของตัวแปรตามในการวิจัยนี้ ผลการวิเคราะห์ปรากฏผลดังภาพประกอบ 6 และนำเสนอผลค่าสถิติดังตาราง 8

ภาพประกอบ 6 น้ำหนักของตัวแปรตามจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ของตัวแปรประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระดับนักเรียน

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์น้ำหนักของตัวแปรตาม ประสิทธิภาพของโรงเรียนในระดับนักเรียน จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

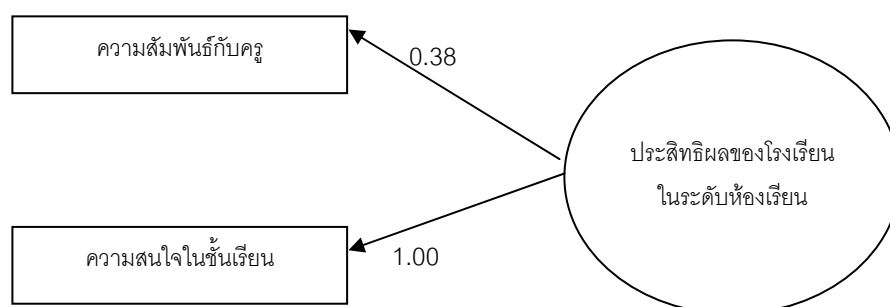
ตัวแปรบ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระดับนักเรียน	น้ำหนัก องค์ประกอบ (b) (n = 1,163)	R ²	ลำดับ
ความสนใจในสิ่งที่เรียน	0.63**	0.40	3
แรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน	0.73**	0.53	1
เจตคติต่อการบ้าน	0.70**	0.48	2

** $P < .01$, $\chi^2 = 0.00$ ($P = 1.00$, $df = 0$), $GFI = 1.00$, $AGFI = 1.00$, $RMR = 0.00$

R² หมายถึง ความผันแปรร่วมระหว่างองค์ประกอบและตัวแปร

จากตาราง 8 แสดงว่า น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปร 3 ตัวแปรที่บ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระดับนักเรียน มีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยประสิทธิผลของโรงเรียนในระดับนักเรียน ให้ความสำคัญกับแรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน ($b = 0.73$) เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ เจตคติต่อการบ้าน ($b = 0.70$) และความสนใจในสิ่งที่เรียน ($b = 0.63$) เป็นลำดับสุดท้าย ทั้งนี้ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระดับนักเรียน มีความผันแปรร่วมกับตัวแปรข้างต้นร้อยละ 53, 48 และร้อยละ 40 ตามลำดับ

2.2 การวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระดับห้องเรียนผลการวิเคราะห์ปรากฏผลดังภาพประกอบ 7 และนำเสนอผลค่าสถิติดังตาราง 9

ภาพประกอบ 7 น้ำหนักของตัวแปรตาม จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ของตัวแปร ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระดับห้องเรียน

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์น้ำหนักของตัวแปรตาม ประสิทธิภาพของโรงเรียนในระดับห้องเรียนจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

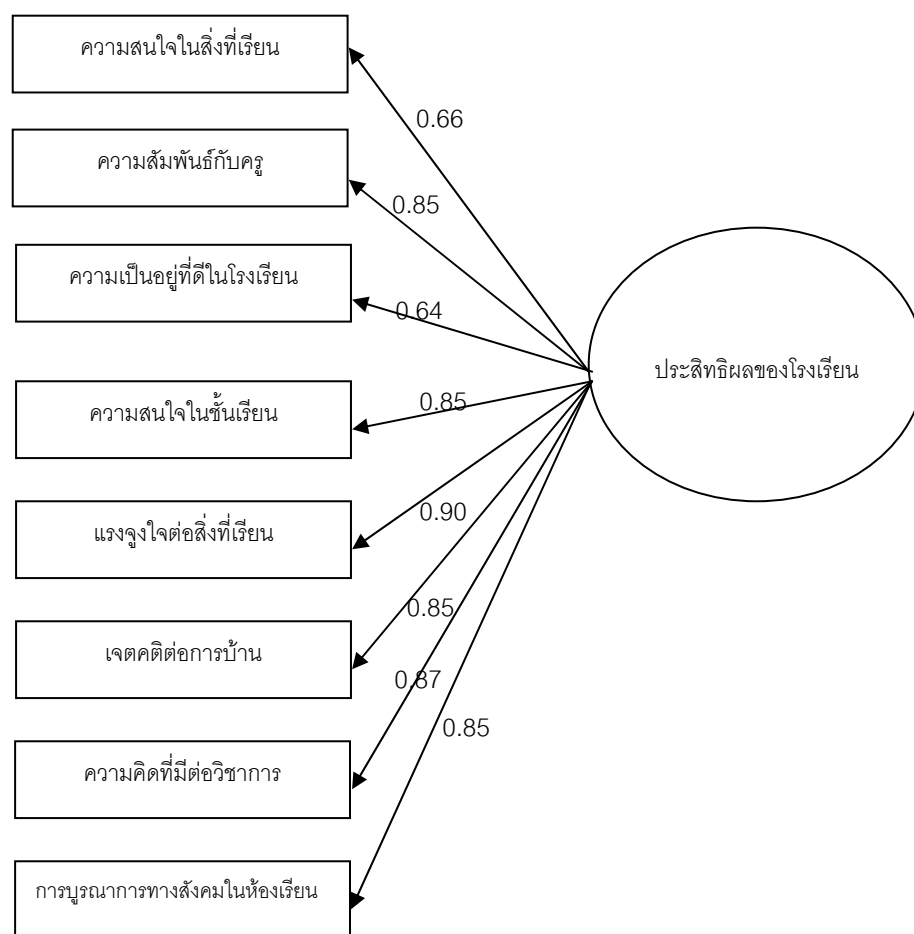
ตัวแปรบ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระดับห้องเรียน	น้ำหนัก องค์ประกอบ (b) (n = 1,163)	R ²	ลำดับ
ความสัมพันธ์กับครู	0.38**	0.14	2
ความสนใจในชั้นเรียน	1.00**	1.00	1

** $P < .01$, $\chi^2 = 0.00$ ($P = 1.00$, $df = 0$), $GFI = 1.00$, $AGFI = 1.00$, $RMR = 0.00$

R² หมายถึง ความผันแปรร่วมระหว่างองค์ประกอบและตัวแปร

จากตาราง 9 แสดงว่า น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปร 2 ตัวแปรที่บ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระดับห้องเรียน มีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยประสิทธิผลของโรงเรียนในระดับห้องเรียน ให้ความสำคัญกับความสนใจในชั้นเรียน ($b = 1.00$) และความสัมพันธ์กับครู ($b = 0.38$) ตามลำดับ ทั้งนี้ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระดับห้องเรียน มีความผันแปรร่วมกับตัวแปรข้างต้นร้อยละ 100 และร้อยละ 14 ตามลำดับ

2.3 ผลการวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบ ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในภาพรวม ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังภาพประกอบ 8 และนำเสนอผลค่าสถิติดังตาราง 10

ภาพประกอบ 8 หน้าหน้าของตัวแปรตามจากการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในภาพรวม

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์น้ำหนักของตัวแปรตาม ประสิทธิภาพของโรงเรียนในภาพรวม จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ตัวแปรซึ่งประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในภาพรวม	น้ำหนัก องค์ประกอบ (b) (n = 1,163)	R ²	ลำดับ
ความสนใจในสิ่งที่เรียน	0.66**	0.44	6
ความสัมพันธ์กับครู	0.85**	0.73	3
ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน	0.64**	0.41	7
ความสนใจในชั้นเรียน	0.85**	0.73	3
แรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน	0.90**	0.81	1
เจตคติต่อการบ้าน	0.85**	0.72	4
ความคิดที่มีต่อวิชาการ	0.87**	0.76	2
การบูรณาการทางสังคมในห้องเรียน	0.85**	0.71	5

** $P < .01$, $\chi^2 = 4.23$ ($P = 0.98$, $df = 12$), $GFI = 1.00$, $AGFI = 1.00$, $RMR = 0.00$

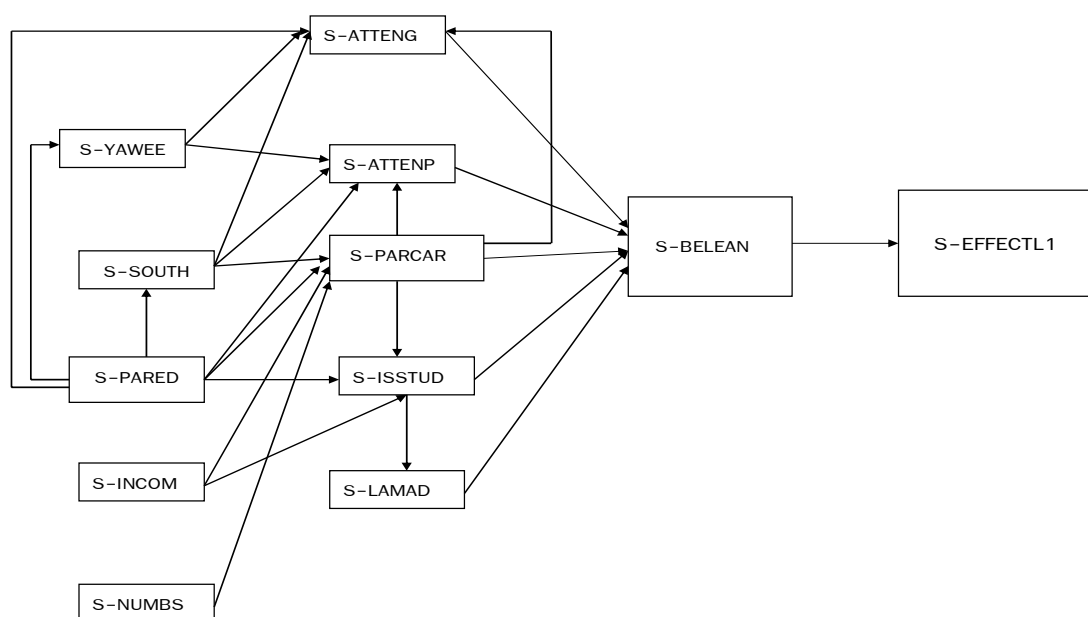
R² หมายถึง ความผันแปรร่วมระหว่างองค์ประกอบและตัวแปร

จากตาราง 10 แสดงว่า น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปร 8 ตัวแปรที่บ่งชี้ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยประสิทธิภาพของโรงเรียน ให้ความสำคัญกับแรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน ($b = 0.90$) เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ความคิดที่มีต่อวิชาการ ($b = 0.87$), ความสนใจในชั้นเรียน ($b = 0.85$) และความสัมพันธ์กับครู ($b = 0.85$) (R^2 มีค่ามีค่าเท่ากัน) , เจตคติต่อการบ้าน ($b = 0.85$) การบูรณาการทางสังคมในห้องเรียน ($b = 0.85$) (R^2 มีค่าต่ำกว่าจึงถูกจัดให้เป็นลำดับที่ห้า) , ความสนใจในสิ่งที่เรียน ($b = 0.66$) และความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน ($b = 0.64$) เป็นลำดับสุดท้าย ทั้งนี้ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความผันแปรร่วมกับตัวแปรข้างต้นร้อยละ 81, 76, 73, 73, 72, 71, 44 และร้อยละ 41 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

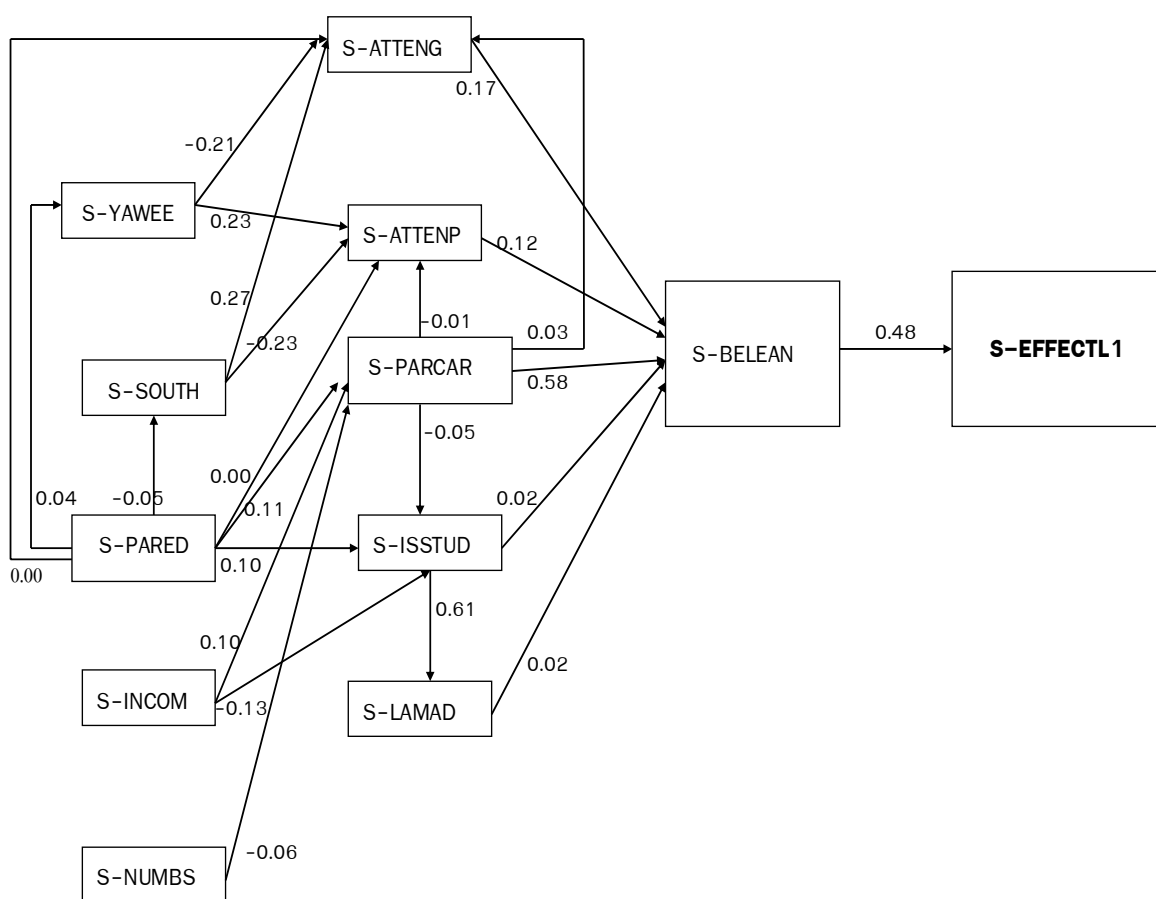
3.1 ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ คือ การหาค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุ (Path coefficient) ของตัวแปรระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีตัวแปรต้นระดับนักเรียนดังนี้คือ จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง จำนวนพี่น้องในครอบครัว ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน และพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และมีตัวแปรตาม คือ ประสิทธิผลของโรงเรียนในระดับนักเรียน คือ ความสนใจในสิ่งที่เรียน แรงจูงใจในการเรียน และเจตคติต่อการบ้าน โดยมีโมเดลตามสมมุติฐานของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปร ดังภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 โมเดลตามสมมุติฐานแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากโมเดลสมมุติฐาน ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ความกลมกลืนของโมเดลตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับนักเรียน ที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1,163 คน โดยกระจายอยู่ตามห้องเรียนต่าง ๆ จำนวน 45 ห้องเรียน การวิเคราะห์ครั้งแรก ได้ผลการวิเคราะห์ตามภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก่อนการปรับโมเดล

จากภาพประกอบ 10 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต้น และตัวแปรตามด้วยค่าดัชนีแสดงความกลมกลืนของข้อมูลเชิงประจักษ์กับโมเดลตามสมมุติฐานผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 11

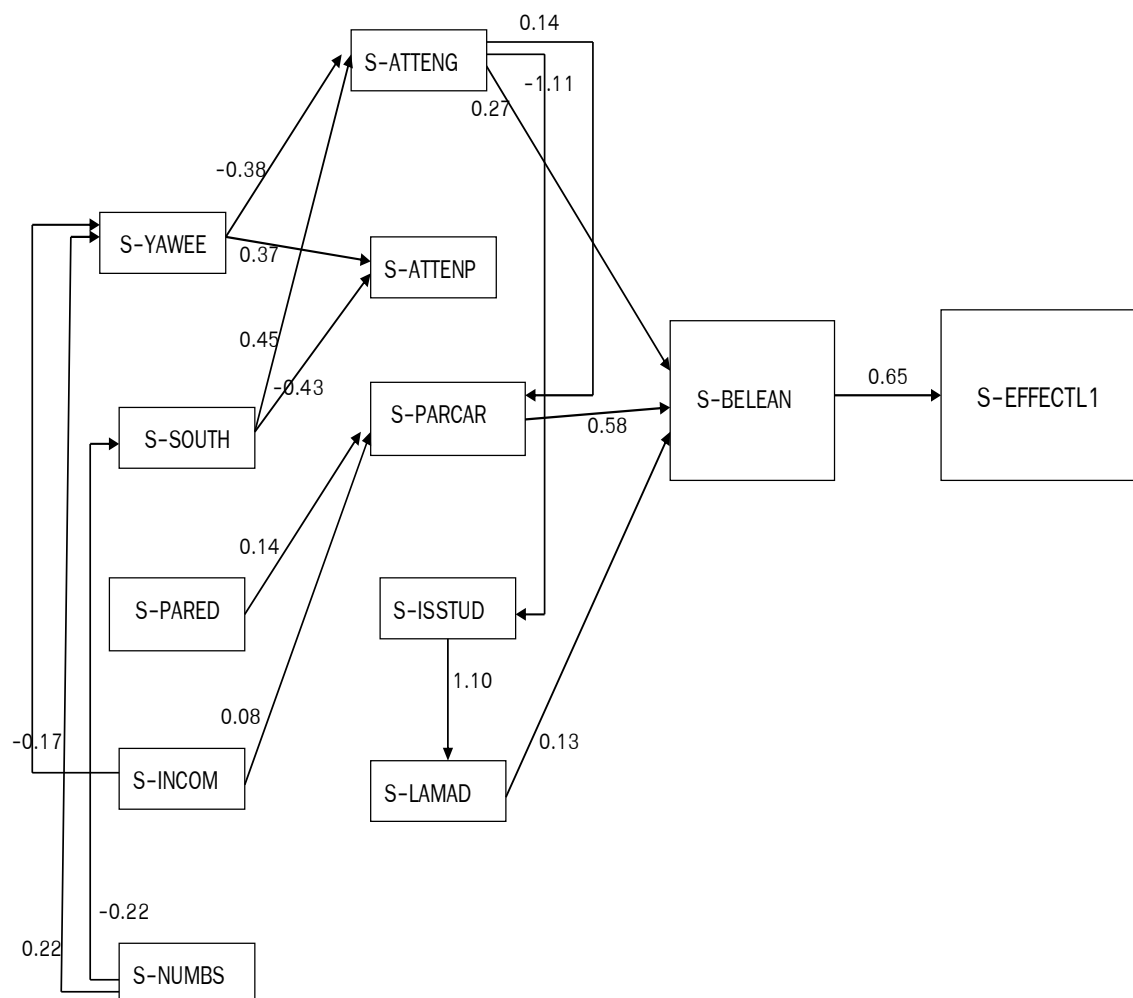
ตาราง 11 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้ก่อนการปรับโมเดล

ชนิดของสถิติ	ค่าสถิติ
ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) ที่ $df=40$	3360.55
ระดับความน่าจะเป็น (Probability Level)	0.00
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)	0.67
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index)	0.37
ค่าดัชนีมาตรฐานรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Standardized Root Mean Square Residual)	0.24

จากตาราง 11 แสดงว่าค่าไค-สแควร์ (3360.55) มีค่าสูงมาก ค่าระดับความน่าจะเป็นบ่งชี้ว่าค่าไค-สแควร์มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P=0.00$) แสดงว่าโมเดลตามสมมุติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพราะโมเดลตามสมมุติฐานที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จะต้องมีความไค-สแควร์ต่ำ ยิ่งเข้าใกล้ศูนย์มาก แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์มาก (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542 : 53) สำหรับค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนมีค่า 0.67 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้มีค่า 0.37 อยู่ในเกณฑ์ไม่ดีเช่นกัน เกณฑ์ที่กำหนดคือค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ต้องมีค่าเข้าใกล้ 1.00 จึงจะถือว่าโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542 : 54) สำหรับค่าดัชนีมาตรฐานรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเท่ากับ 0.24 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่พอใช้ได้ เพราะเกณฑ์ค่าดัชนีมาตรฐานรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษที่ดีควรเข้าใกล้ 0.00 ฉะนั้น เมื่อพิจารณาทั้งหมดแล้วจะเห็นว่าค่าสถิติส่วนใหญ่ยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งแสดงว่าโมเดลตามสมมุติฐานดังภาพประกอบ 8 นี้ยังไม่กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีบ่งชี้ต่าง ๆ ดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องปรับโมเดลด้วยการปรับเมตริกในโมเดล ซึ่งเป็นการตัดเส้นทางอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออกทีละเส้น โดยเริ่มจากเส้นทางที่มีนัยสำคัญทางสถิติค่าต่ำที่สุดออกก่อนแล้วตรวจสอบค่าสถิติที่ได้ จากนั้นจึงพิจารณาตัดเส้นทางอิทธิพลอื่น ๆ ออกทีละเส้นตามลำดับของความไม่มีนัยสำคัญและเพิ่มเส้นทางที่ผลการวิเคราะห์จากโปรแกรม

ได้เสนอให้เพิ่มเส้นทางนั้น ๆ โดยยึดเกณฑ์การตัดค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางที่มีค่าน้อยกว่า 0.08 ออก (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ และสมชาติ สว่างเนตร. 2535 : 54) เมื่อผู้วิจัยดำเนินการปรับจนได้โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากที่สุดดังภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้จากการปรับโมเดล ครั้งสุดท้าย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งปรากฏดังภาพประกอบ 11 ผู้วิจัยจึงตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลจากค่าสถิติต่าง ๆ เพื่อดูว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ ปรากฏดังตาราง 12

ตาราง 12 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับนักเรียนที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้จากการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย

ชนิดของสถิติ	ค่าสถิติ
ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) ที่ $df=30$	34.13
ระดับความน่าจะเป็น (Probability Level)	0.28
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)	1.00
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index)	0.99
ค่าดัชนีมาตรฐานรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Standardized Root Mean Square Residual)	0.01

จากตาราง 12 แสดงว่าค่าไค-สแควร์มีค่าต่ำ(34.13) ค่าระดับความน่าจะเป็นบ่งชี้ว่าค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P=0.28$) ซึ่งแสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สำหรับค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนและค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้มีค่าเท่ากับ 1.00 และ 0.99 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าที่เท่ากับ 1 และเข้าใกล้ 1 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ส่วนค่าดัชนีมาตรฐานรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษมีค่าเท่ากับ 0.01 ซึ่งเข้าใกล้เกณฑ์ที่กำหนดคือ เข้าใกล้ 0.00 จะเห็นว่าค่าดัชนีเป็นไปตามเกณฑ์ของทุกเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงว่าโมเดลครั้งสุดท้ายที่ได้จะมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสองและค่าอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุระดับนักเรียนที่อธิบายประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ปรากฏดังตาราง 13

ตาราง 13 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสองและค่าอิทธิพลของตัวแปรเชิงสาเหตุระดับนักเรียนที่อธิบายประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้จากการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	R ²	p
ประสิทธิผลของโรงเรียนระดับนักเรียน	พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน	0.31	0.65
พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน	ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล	0.50	0.27
	การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน		0.58
	ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน		0.13
การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน	ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล	0.04	0.14
	ระดับการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน		0.14
	รายได้ของผู้ปกครองนักเรียน		0.08
ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล	จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน	0.04	-0.38
	จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน		0.45
จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน	รายได้ของผู้ปกครองนักเรียน	0.07	-0.17
	จำนวนพี่น้องในครอบครัว		0.22
ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม. 1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา	จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน	0.36	0.37
	จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน		-0.43
การไปเรียนศาสนาอิสลามของนักเรียน	ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล	0.82	-1.11
ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน	จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม	0.67	1.10
จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน	จำนวนพี่น้องในครอบครัว	0.05	-0.22

R² หมายถึง ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง

จากตาราง 13 แสดงว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนในระดับนักเรียน ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกเพียงตัวเดียวจากพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน หมายความว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมการเรียนที่ดีย่อมส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนสูงขึ้น ในทางตรงข้ามถ้านักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนที่ไม่ดีจะส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนต่ำลง โดยตัวแปรพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนในประสิทธิผลของโรงเรียนได้ประมาณร้อยละ 31.00

พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากการเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียนมากที่สุด รองลงมาคือความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล และความถี่ในการ

ทำละหมาดของนักเรียน หมายความว่า นักเรียนที่ได้รับการเอาใจใส่จากผู้ปกครองต่อการเรียนที่ดีจะทำให้มีพฤติกรรมการเรียนที่ดี นักเรียนที่ตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาลจะมีพฤติกรรมการเรียนที่ดี และนักเรียนที่มีความถนัดในการทำละหมาดมาก จะส่งผลให้มีพฤติกรรมการเรียนที่ดีด้วยตัวแปรทั้ง 3 ตัวนี้ สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนประมาณร้อยละ 50

การเอาใจใส่ของผู้ปกครองของนักเรียนต่อการเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาลและระดับการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนในปริมาณเท่ากันและยังได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากรายได้ของผู้ปกครองของนักเรียนในลำดับต่อมาเช่นกัน ซึ่งหมายความว่านักเรียนที่มีความตั้งใจเรียนในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาลสูงและการที่ผู้ปกครองนักเรียนมีระดับการศึกษาที่สูงจะส่งผลให้การเอาใจใส่ของผู้ปกครองของนักเรียนต่อการเรียนสูงขึ้นด้วย เช่นเดียวกัน ผู้ปกครองที่มีรายได้สูงจะส่งผลให้ผู้ปกครองมีการเอาใจใส่นักเรียนสูงขึ้นด้วยเช่นกัน โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัวนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนต่อการเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียนประมาณร้อยละ 4

ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาลของนักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงลบจากจำนวนนักเรียนใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน หมายความว่า การที่นักเรียนใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้านมาก จะส่งผลให้ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาลลดลง สำหรับการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้านส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาลของนักเรียน ซึ่งหมายความว่านักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้านมากขึ้นเท่าใด จะส่งผลให้ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาลสูงมากยิ่งขึ้น ตัวแปรทั้ง 2 ตัวนี้ ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนต่อความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาลของนักเรียนได้ประมาณร้อยละ 4.00

จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้านได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงลบจากรายได้ของผู้ปกครองนักเรียน หมายความว่า การที่ผู้ปกครองที่มีรายได้สูงจะมีผลทำให้การใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้านของนักเรียนลดน้อยลง ส่วนจำนวนพี่น้องในครอบครัวจะส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้านของนักเรียน หมายความว่า ครอบครัวของนักเรียนที่มีจำนวนพี่น้องจำนวนมากจะมีการใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้านของนักเรียนมากตามไปด้วย โดยตัวแปรทั้งสองนี้จะร่วมกันอธิบายความแปรปรวนในการใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้านของนักเรียนได้ประมาณร้อยละ 7.00

ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามของนักเรียน ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงลบ จากจำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน หมายความว่า การที่นักเรียนใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้านมากขึ้นเท่าใด ก็จะมีผลทำให้ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามลดลง ในขณะที่เดียวกันการใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้านของนักเรียนส่งผลทางตรงเชิง

บวกต่อความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม กล่าวคือนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้านจะมีความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสูงขึ้น โดยตัวแปรทั้งสองตัวร่วมกันอธิบายความแปรปรวนในความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 36

จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลามได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงลบจากความตั้งใจเรียนต่อชั้นม.1 ในโรงเรียนรัฐบาล หมายความว่า ยิ่งนักเรียนที่มีความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาลมากขึ้นเท่าไรจะทำให้นักเรียนมีต้องการไปเรียนศาสนาอิสลามลดลง โดยตัวแปรนี้อธิบายความแปรปรวนในการไปเรียนศาสนาอิสลามของนักเรียนได้ประมาณร้อยละ 82

ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากจำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม นั่นหมายความว่า การที่นักเรียนไปเรียนศาสนาอิสลามเพิ่มขึ้น มีผลทำให้นักเรียนมีความถี่ในการทำละหมาดเพิ่มสูงขึ้น โดยตัวแปรนี้อธิบายความแปรปรวนในตัวแปรการทำละหมาดของนักเรียนได้ประมาณร้อยละ 67

จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงลบจากจำนวนพี่น้องในครอบครัว นั่นหมายความว่า ครอบครัวนักเรียนที่มีพี่น้องจำนวนมากจะนิยมใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้านลดลง โดยตัวแปรนี้อธิบายความแปรปรวนของจำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้านได้ประมาณร้อยละ 5

เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลโดยรวม (TE) ของตัวแปรเชิงสาเหตุระดับนักเรียนที่อธิบายประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏดังตาราง 14

ตาราง 14 ค่าอิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลโดยรวม (TE) ของตัวแปรเชิงสาเหตุระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อ
ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวแปรตาม	ตัวแปรต้น	ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ														
		พฤติกรรมกรเรียน ของนักเรียน			ความตั้งใจในการเรียนต่อ ชั้นม.1 ในโรงเรียนรัฐบาล			การเอาใจใส่ของ ผู้ปกครองต่อการเรียน			จำนวนนักเรียนที่ไป เรียนศาสนาอิสลาม			ความถี่ในการทำละหมาด ของนักเรียน		
		DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
1.ประสิทธิผลของโรงเรียนระดับ ห้องเรียน	0.65	-	0.65	-	0.13	0.13	-	0.37	0.37	-	0.09	0.09	-	0.08	0.08	
2.พฤติกรรมกรเรียนของ นักเรียน	-	-	-	0.27	-0.07	0.20	0.58	-	0.58	-	0.14	0.14	0.13	-	0.13	
3.การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อ การเรียน	-	-	-	0.14	-	0.14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4.จำนวนนักเรียนที่ไปเรียน ศาสนาอิสลาม	-	-	-	-1.11	-	-1.11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5.ความถี่ในการทำละหมาดของ นักเรียน	-	-	-	-	-1.22	-1.22	-	-	-	1.10	-	1.10	-	-	-	

ตาราง 14 (ต่อ)

ตัวแปรตาม	ตัวแปรต้น			ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ											
	จำนวนนักเรียนที่ใช้			จำนวนนักเรียนที่ใช้			ระดับการศึกษาของ			รายได้ของผู้ปกครอง			จำนวนพี่น้องในครอบครัว		
	ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน	ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่บ้าน	ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่บ้าน	ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่บ้าน	ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่บ้าน	ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่บ้าน	ผู้ปกครอง	ผู้ปกครอง	ผู้ปกครอง	รายได้ของผู้ปกครอง	รายได้ของผู้ปกครอง	รายได้ของผู้ปกครอง	จำนวนพี่น้องในครอบครัว	จำนวนพี่น้องในครอบครัว	จำนวนพี่น้องในครอบครัว
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
1.ประสิทธิภาพผลของโรงเรียนในกลุ่มนักเรียน	-	-0.05	-0.05	-	0.06	0.06	-	0.05	0.05	-	0.04	0.04	-	-0.02	-0.02
2.พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน	-	-0.07	-0.07	-	0.09	0.09	-	0.08	0.08	-	0.06	0.06	-	-0.04	-0.04
3.ความตั้งใจในการเรียนต่อ ม.1 โรงเรียนของรัฐบาล	-0.38	-	-0.38	0.45	-	0.45	-	-	-	-	0.06	0.06	-	-0.18	-0.18
4.ความตั้งใจการเรียนต่อ ม.1 โรงเรียนศาสนา	0.37	-	0.37	-0.43	-	-0.43	-	-	-	-	-0.06	-0.06	-	0.18	0.18
5.การเอาใจใส่ของผู้ปกครอง	-	-0.05	-0.05	-	0.06	0.06	0.14	-	0.14	0.08	0.01	0.09	-	-0.03	-0.03
6.การไปเรียนศาสนา	-	0.42	0.42	-	-0.50	-0.50	-	-	-	-	-0.07	-0.07	-	0.20	0.20
7.การทำละหมาด	-	0.46	0.46	-	-0.55	-0.55	-	-	-	-	-0.08	-0.08	-	0.22	0.22
8.การใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-0.17	-	-0.17	0.22	-	0.22
9.การใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่บ้าน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-0.22	-	-0.22

จากตาราง 14 แสดงว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนในระดับนักเรียน ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากตัวแปรเพียงตัวเดียว คือ พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ($p=0.65$) แต่ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรต่อไปนี้ คือ ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล ($p=0.13$) การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน ($p=0.37$) จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม ($p=0.09$) ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน ($p=0.08$) จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน ($p=-0.05$) จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน ($p=0.06$) ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ($p=0.05$) รายได้ของผู้ปกครอง ($p=0.04$) และจำนวนพี่น้องในครอบครัว ($p=-0.02$)

พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล ($p=0.27$) การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน ($p=0.58$) ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน ($p=0.13$) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมได้รับจากความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล ($p=-0.07$) จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม ($p=0.14$) จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน ($p=-0.07$) จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน ($p=0.09$) ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ($p=0.08$) รายได้ของผู้ปกครอง ($p=0.06$) และจำนวนพี่น้องในครอบครัว ($p=-0.04$)

การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล ($p=0.14$) ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ($p=0.14$) และรายได้ของผู้ปกครอง ($p=0.08$) ส่วนอิทธิพลทางอ้อม ได้รับจากจำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน ($p=-0.05$) จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน ($p=0.06$) รายได้ของผู้ปกครอง ($p=0.01$) และจำนวนพี่น้องในครอบครัว ($p=-0.03$)

จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลามได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงลบจากความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล ($p=-1.11$) เพียงตัวเดียว ส่วนอิทธิพลทางอ้อมได้รับจากจำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน ($p=0.42$) จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน ($p=-0.05$) รายได้ของผู้ปกครอง ($p=-0.07$) และจำนวนพี่น้องในครอบครัว ($p=0.20$)

ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากจำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม ($p=1.10$) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมได้รับจากความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล ($p=-1.22$) จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน ($p=0.46$) จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน ($p=-0.55$) รายได้ของผู้ปกครอง ($p=-0.08$) และจำนวนพี่น้องในครอบครัว ($p=0.22$)

ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากจำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน ($p=0.45$) และได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงลบจากจำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน ($p=-0.38$) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมได้รับจากรายได้ของผู้ปกครอง ($p=0.06$) และจำนวนพี่น้องในครอบครัว ($p=-0.18$)

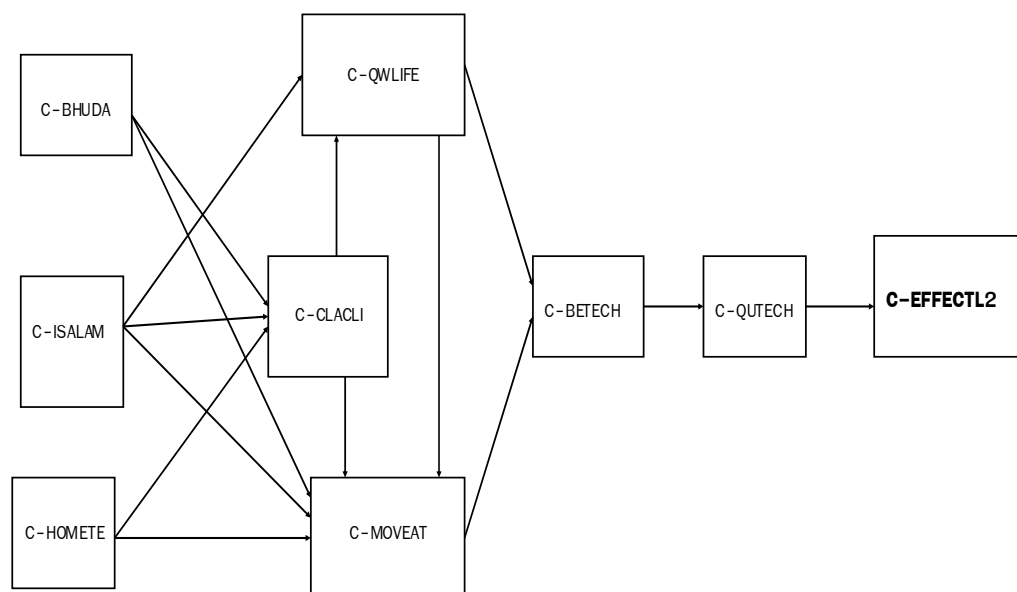
ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากจำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน ($p=0.37$) และได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงลบจากจำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน ($p=-0.43$) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมได้รับจากรายได้ของผู้ปกครอง ($p=0.06$) และจำนวนพี่น้องในครอบครัว ($p=0.18$)

จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้านได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากจำนวนพี่น้องในครอบครัว ($p=0.22$) และได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงลบจากรายได้ของผู้ปกครอง ($p=-0.17$) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมไม่ได้รับจากตัวแปรใด ๆ เลย

จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้านได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงลบจากจำนวนพี่น้องในครอบครัว ($p=-0.22$) เพียงตัวแปรเดียวและไม่มีอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรใด ๆ

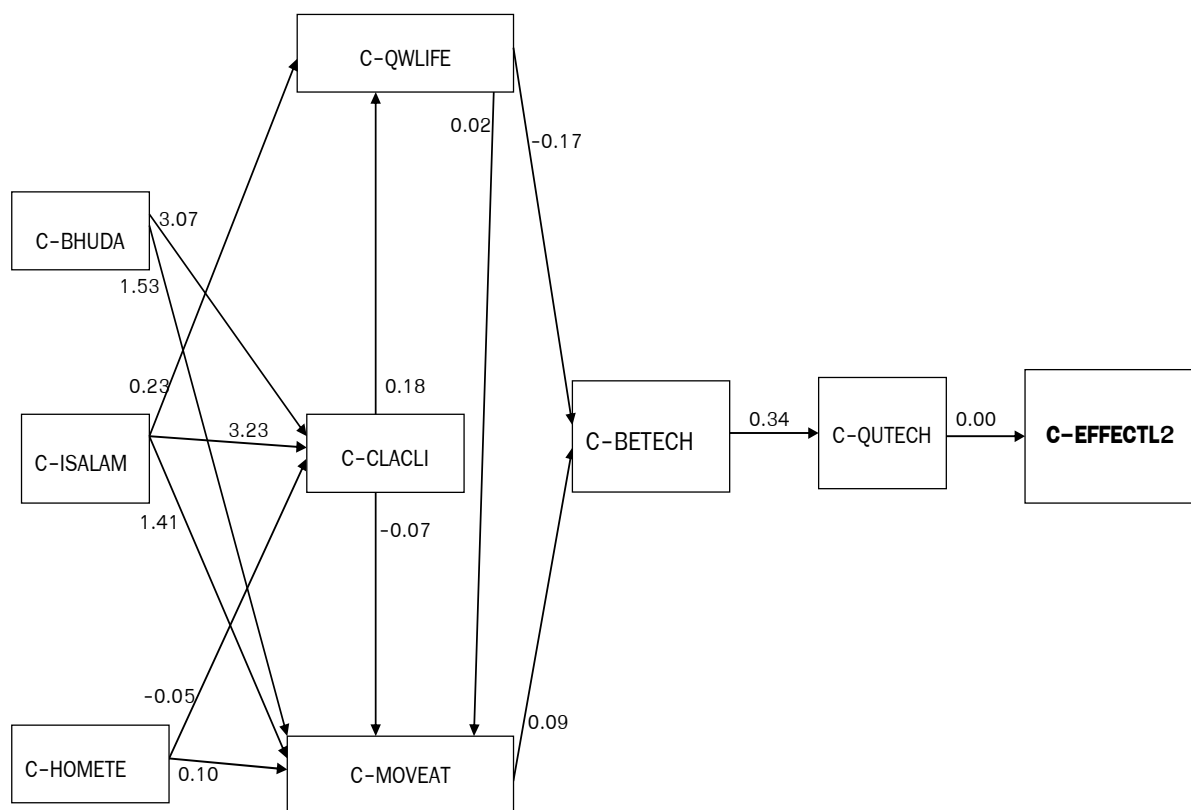
3.2 ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยระดับห้องเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ คือ เพื่อหาค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรระดับห้องเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีตัวแปรต้นในระดับห้องเรียน ดังนี้คือ จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ และจำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม บรรยากาศในชั้นเรียน จำนวนครูที่มีภูมิสำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู พฤติกรรมการสอนของครู และคุณภาพการสอนของครู และมีตัวแปรตามคือประสิทธิผลของโรงเรียนในระดับห้องเรียนคือ ความสัมพันธ์กับครู และความสนใจในชั้นเรียน มีโมเดลตามสมมุติฐานของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต่าง ๆ ดังภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 โมเดลตามสมมุติฐานแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับห้องเรียน
ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากโมเดลตามสมมุติฐาน ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ความกลมกลืนของโมเดลตามสมมุติฐานกับ
ข้อมูลเชิงประจักษ์ ก่อนการปรับโมเดล ปรากฏผลดังภาพประกอบ 13

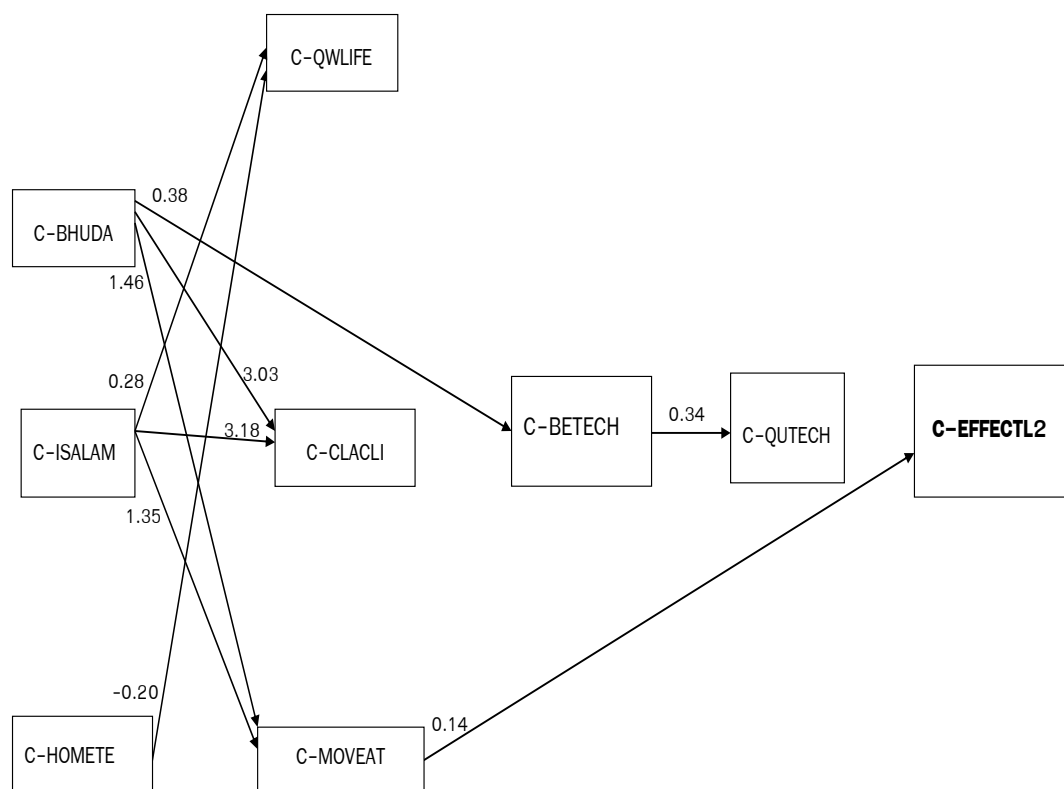
ภาพประกอบ 13 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีต่อ
ประสิทธิผลโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก่อนการปรับโมเดล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งปรากฏภาพประกอบ 13 ผู้วิจัยจึงตรวจสอบความกลมกลืนของ
โมเดลจากค่าสถิติต่าง ๆ เพื่อดูว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ ปรากฏดังตาราง 15

ตาราง 15 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับห้องเรียนที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้จากการปรับโมเดลครั้งแรก

ชนิดของสถิติ	ค่าสถิติ
ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) ที่ $df=21$	11.72
ระดับความน่าจะเป็น (Probability Level)	0.95
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)	0.94
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index)	0.88
ค่าดัชนีมาตรฐานรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Standardized Root Mean Square Residual)	0.88

จากตาราง 15 แสดงว่า ค่าไค-สแควร์ (11.72) มีค่าต่ำ ค่าระดับความน่าจะเป็นบ่งชี้ว่า ค่าไค-สแควร์ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P=0.95$) แสดงว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนและค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้มีค่าเท่ากับ 0.94 และ 0.88 ตามลำดับ ค่าดัชนีมาตรฐานรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษมีค่าเท่ากับ 0.88 ซึ่งจากค่าดังกล่าว อธิบายได้ว่า โมเดลดังกล่าวกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการตัดค่าเส้นทางที่มีค่าน้อยกว่า 0.08 ออก (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์และสมชาติ สว่างเนตร. 2535 : 54) แล้วตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลใหม่จนได้โมเดลสุดท้ายที่กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ปรากฏผลดังภาพประกอบ 14

ภาพประกอบ 14 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้จากการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย

จากผลการปรับโมเดลที่ปรากฏดังภาพประกอบ 14 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเกณฑ์ความกลมกลืนของโมเดลจากค่าสถิติต่าง ๆ เพื่อดูว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ ผลการตรวจสอบปรากฏดังตาราง 16

ตาราง 16 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรปัจจัยระดับ
ห้องเรียนที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้จากการ
ปรับโมเดลครั้งสุดท้าย

ชนิดของสถิติ	ค่าสถิติ
ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) ที่ $df=26$	7.56
ระดับความน่าจะเป็น (Probability Level)	1.00
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)	0.96
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index)	0.94
ค่าดัชนีมาตรฐานรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Standardized Root Mean Square Residual)	0.06

จากตาราง 16 แสดงว่าค่าไค-สแควร์มีค่าต่ำ (7.56) ค่าระดับความน่าจะเป็นบ่งชี้ว่าค่าไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P=1.00$) ซึ่งแสดงว่ารูปแบบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สำหรับค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนและค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้มีค่าเท่ากับ 0.96 และ 0.94 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์เพราะเป็นค่าที่เข้าใกล้ 1 ส่วนค่าดัชนีมาตรฐานรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษมีค่าเท่ากับ 0.06 ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในเกณฑ์เพราะเป็นค่าที่เข้าใกล้ 0.00 จึงสรุปได้ว่าโมเดลครั้งสุดท้ายที่ปรับแล้วมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลจากการปรับโมเดลในระดับห้องเรียนครั้งสุดท้ายมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง และค่าอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุระดับห้องเรียนที่อธิบายประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏดังตาราง 17

ตาราง 17 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสองและค่าอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุระดับ
ห้องเรียนที่อธิบายประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้จาก
การปรับโมเดลครั้งสุดท้าย

ตัวแปรตาม	ตัวแปรต้น	R ²	p
ประสิทธิผลของโรงเรียนระดับห้องเรียน	ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู	0.02	0.14
ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู	จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม	0.01	1.35
	จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ		1.46
คุณภาพชีวิตการทำงานของครู	จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม	0.10	0.28
	จำนวนครูที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้		-0.20
พฤติกรรมการสอนของครู	จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ	0.14	0.38
บรรยากาศในชั้นเรียน	จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม	0.02	3.18
	จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ		3.03
คุณภาพการสอนของครู	พฤติกรรมการสอนของครู	0.11	0.34

R² หมายถึง ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง

จากตาราง 17 แสดงว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนระดับห้องเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครูเพียงตัวแปรเดียว ซึ่งหมายความว่า การที่ครูมีความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานมากขึ้น จะทำให้ประสิทธิผลของโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น โดยตัวแปรนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนประสิทธิผลของโรงเรียนได้ประมาณร้อยละ 2

ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครูได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากจำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธมากที่สุด รองลงมาคือจำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งหมายความว่า ครูนับถือศาสนาพุทธและครูที่นับถือศาสนาอิสลามมีความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานสูง โดยครูที่นับถือศาสนาพุทธมีความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานมากกว่าครูที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยตัวแปรทั้งสองร่วมกันอธิบายความแปรปรวนในความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครูได้ประมาณร้อยละ 1

คุณภาพชีวิตการทำงานของครูได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากจำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม หมายความว่า เมื่อมีครูที่นับถือศาสนาอิสลามมากขึ้นจะทำให้ครูมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น นอกจากนี้คุณภาพชีวิตการทำงานของครูได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงลบจากครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งหมายความว่า การมีครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มากขึ้นทำ

ให้คุณภาพชีวิตการทำงานลดลง โดยตัวแปรทั้งสองตัวนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนในคุณภาพชีวิตการทำงานของครูประมาณร้อยละ 10

พฤติกรรมการสอนของครูได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวก จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ หมายความว่า การที่มีครูที่นับถือศาสนาพุทธมากขึ้นจะทำให้ครูมีพฤติกรรมการสอนที่ดี โดยตัวแปรนี้อธิบายความแปรปรวนในพฤติกรรมการสอนของครูได้ประมาณร้อยละ 14

บรรยากาศในชั้นเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม และจำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ หมายความว่า การที่ครูนับถือศาสนาอิสลามและนับถือศาสนาพุทธจะทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนดีขึ้น โดยครูที่นับถือศาสนาอิสลามทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนดีขึ้นมากกว่าครูที่นับถือศาสนาพุทธ เล็กน้อย หมายความว่าไม่ว่าจะเป็นครูที่นับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาอิสลามก็ไม่ได้ทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนแตกต่างกัน โดยตัวแปรทั้งสองนี้รวมอธิบายความแปรปรวนในบรรยากาศในชั้นเรียนได้ประมาณร้อยละ 2

คุณภาพการสอนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากพฤติกรรมการสอนของครู หมายความว่า ครูที่มีพฤติกรรมการสอนที่ดีจะทำให้คุณภาพการสอนของครูสูงขึ้นด้วย โดยตัวแปรนี้สามารถทำนายคุณภาพการสอนได้ประมาณร้อยละ 11

เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลโดยรวม (TE) ของตัวแปรเชิงสาเหตุระดับห้องเรียนที่อธิบายประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏดังตาราง 18

ตาราง 18 เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลโดยรวม (TE) ของตัวแปรเชิงสาเหตุระดับห้องเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวแปรตาม	ตัวแปรต้น			ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ											
	ความตั้งใจที่จะย้าย			จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลามของครู			จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธของครู			ภูมิสำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้			พฤติกรรมการสอนของครู		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
1.ประสิทธิผลของโรงเรียนระดับห้องเรียน	0.14	-	0.14	-	0.19	0.19	-	0.21	0.21	-	-	-	-	-	-
2.ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู	-	-	-	1.35	-	1.35	1.46	-	1.46	-	-	-	-	-	-
3.คุณภาพชีวิตการทำงานของครู	-	-	-	0.28	-	0.28	-	-	-	-0.20	-	-0.20	-	-	-
4.พฤติกรรมการสอนของครู	-	-	-	-	-	-	0.38	-	0.38	-	-	-	-	-	-
5.บรรยากาศในชั้นเรียน	-	-	-	3.18	-	3.18	3.03	-	3.03	-	-	-	-	-	-
6.คุณภาพการสอนของครู	-	-	-	-	-	-	-	0.13	0.13	-	-	-	0.34	-	0.34

จากตาราง 18 แสดงว่าประสิทธิผลของโรงเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากตัวแปรความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครูเพียงตัวเดียว ($p=0.14$) แต่ได้รับอิทธิพลทางอ้อม จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม และจำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ โดยมีค่าอิทธิพลเส้นทาง $p=0.19$ และ 0.21 ตามลำดับ

ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากจำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม ($p=1.35$) และจำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ ($p=1.46$) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมไม่ได้รับจากตัวแปรใด ๆ

คุณภาพชีวิตการทำงานของครูได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากจำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม ($p=0.28$) และได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงลบ จากจำนวนครูที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ($p=-0.20$)

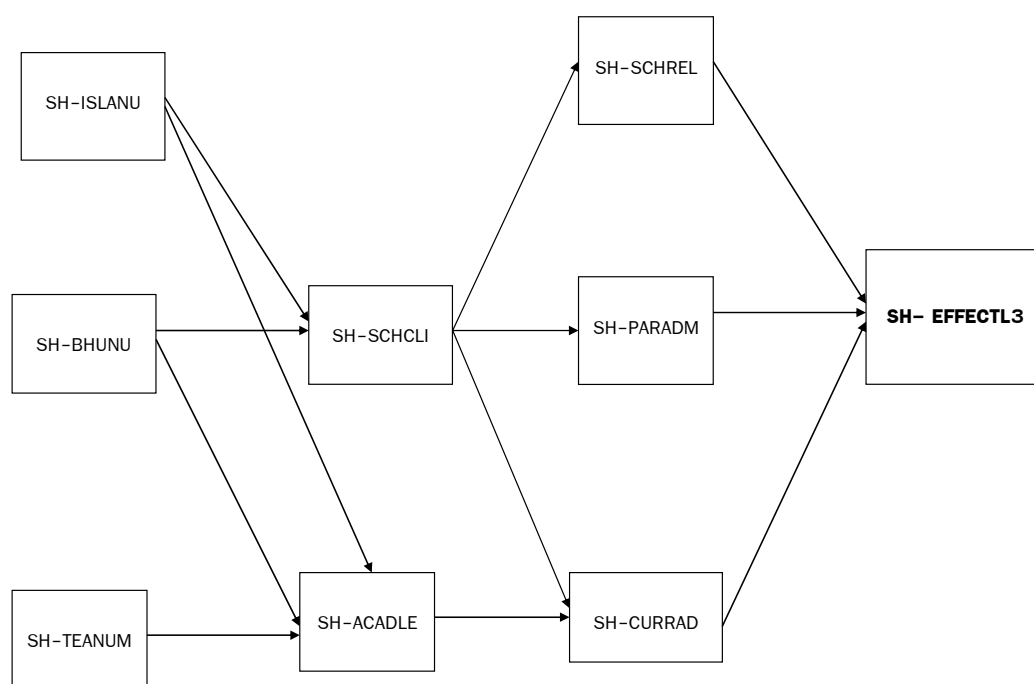
พฤติกรรมการสอนของครูได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากจำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ ($p=0.38$) เพียงตัวแปรเดียว ส่วนอิทธิพลทางอ้อมไม่มี

บรรยากาศในชั้นเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากจำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม ($p=3.18$) และจำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ ($p=3.03$)

คุณภาพการสอนของครูได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากพฤติกรรมการสอนของครู ($p=0.34$) และได้รับอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกจากจำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ ($p=0.13$)

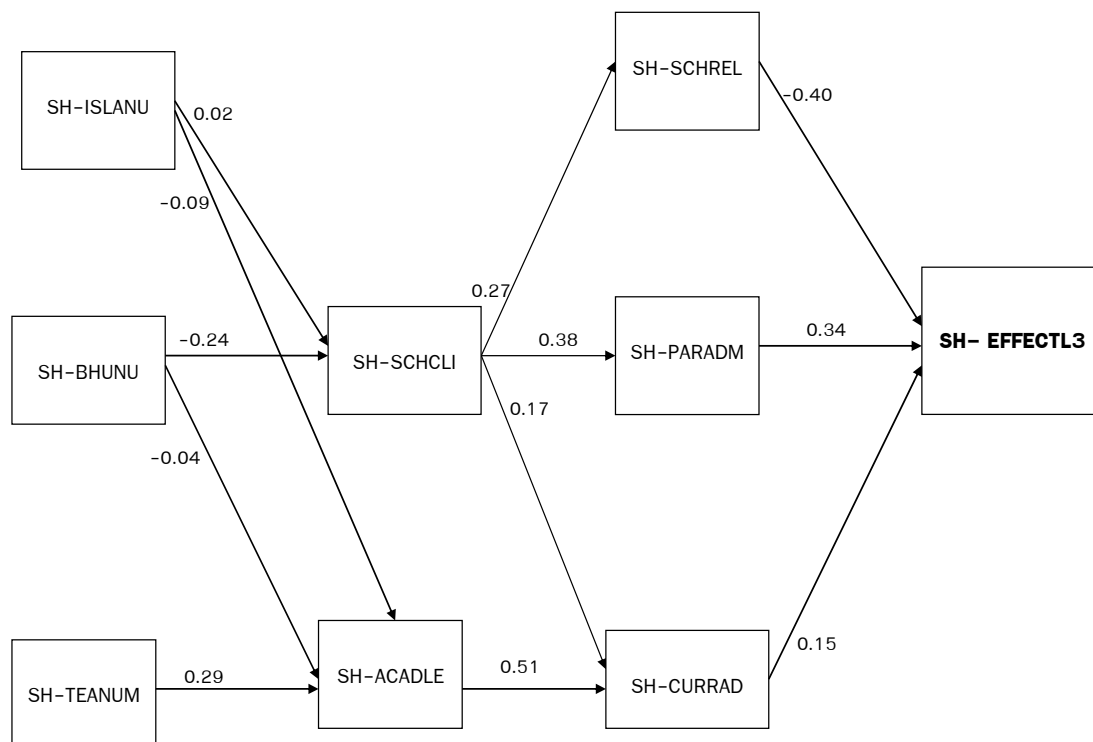
3.3 ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับโรงเรียน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ปัจจัยระดับโรงเรียน เพื่อหาค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมี ตัวแปรต้นระดับโรงเรียน ดังนี้คือ พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และบรรยากาศของโรงเรียน และตัวแปรตามคือ ประสิทธิผลของโรงเรียนในภาพรวม โดยมีโมเดลตามสมมุติฐานของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต่าง ๆ ดังภาพประกอบ 15

ภาพประกอบ 15 โมเดลตามสมมุติฐานแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากโมเดลสมมุติฐาน ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ความกลมกลืนของโมเดลตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ปรากฏผลดังภาพประกอบ 16

ภาพประกอบ 16 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน
ที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก่อนการปรับโมเดล

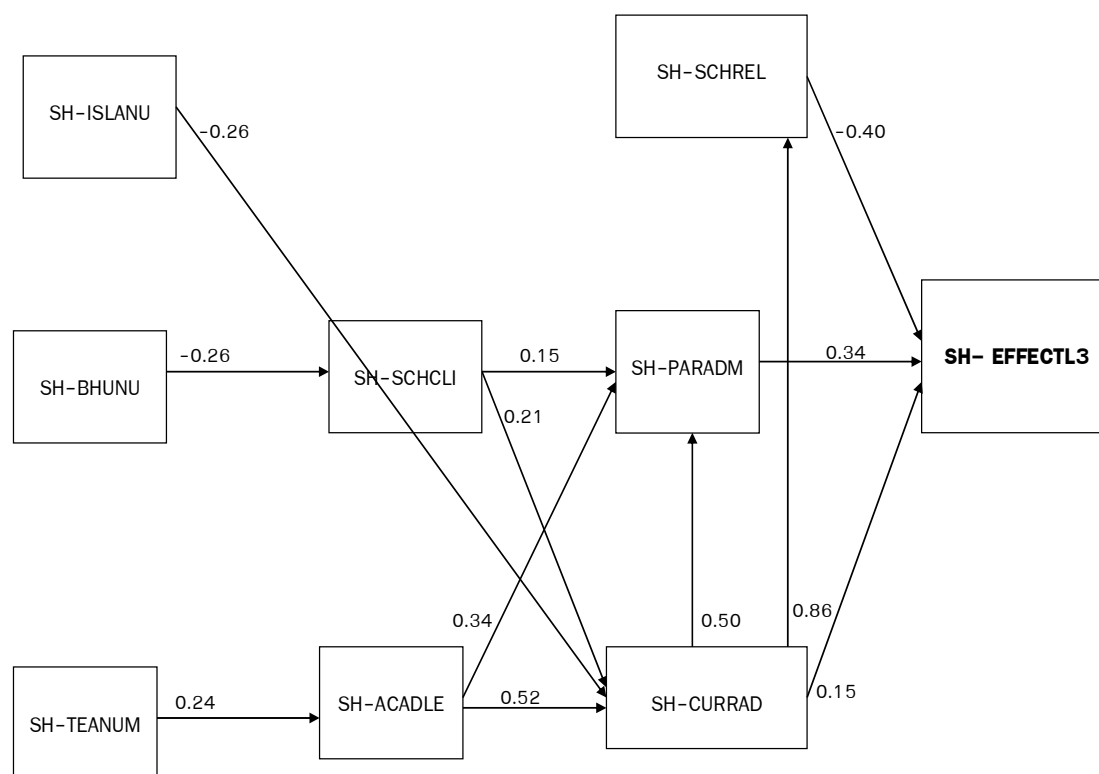
จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งปรากฏภาพประกอบ 16 ผู้วิจัยจึงตรวจสอบความกลมกลืนของ
โมเดลจากค่าสถิติต่าง ๆ เพื่อดูว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ ดังปรากฏในตาราง 19

ตาราง 19 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรปัจจัยระดับ
โรงเรียนที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ก่อนการปรับโมเดล

ชนิดของสถิติ	ค่าสถิติ
ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) ที่ $df=21$	76.49
ระดับความน่าจะเป็น (Probability Level)	0.00
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)	0.67
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index)	0.30
ค่าดัชนีมาตรฐานรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Standardized Root Mean Square Residual)	0.24

จากตาราง 19 แสดงว่า ค่าไค-สแควร์ มีค่าสูง (76.49) ค่าระดับความน่าจะเป็นบ่งชี้ว่าค่าไค-สแควร์ มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P=0.00$) แสดงว่า โมเดลไม่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนมีค่าเท่ากับ 0.67 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้มีค่าเท่ากับ 0.30 ค่าดัชนีมาตรฐานรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษมีค่าเท่ากับ 0.240 ซึ่งจากค่าดังกล่าวอธิบายได้ว่า โมเดลดังกล่าวไม่กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงได้ใช้เกณฑ์ในการตัดค่าเส้นทางที่มีค่าน้อยกว่า 0.08 ออก (ประจักษ์ เปี่ยมสมบูรณ์ และสมชาติ สว่างเนตร. 2535 : 54) แล้วตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลใหม่จนได้โมเดลสุดท้ายที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ปรากฏผลดังภาพประกอบ 17

ภาพประกอบ 17 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรปัจจัยระดับ
โรงเรียนที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้จากการปรับ
โมเดลครั้งสุดท้าย

จากผลการปรับโมเดลครั้งสุดท้ายที่ปรากฏดังภาพประกอบ 17 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความ
กลมกลืนของโมเดลจากค่าสถิติต่าง ๆ เพื่อดูว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ ผลการตรวจสอบ
ปรากฏดังตาราง 20

ตาราง 20 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้จากการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย

ชนิดของสถิติ	ค่าสถิติ
ค่าไค-สแควร์ (Chi-square) ที่ $df=21$	15.65
ระดับความน่าจะเป็น (Probability Level)	0.79
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)	0.91
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index)	0.81
ค่าดัชนีมาตรฐานรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Standardized Root Mean Square Residual)	0.09

จากตาราง 20 แสดงว่า ค่าไค-สแควร์ (15.65) มีค่าต่ำกว่าระดับความน่าจะเป็นบ่งชี้ว่าค่าไค-สแควร์ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P=0.79$) แสดงว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนมีค่าเท่ากับ 0.91 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้มีค่าเท่ากับ 0.81 ค่าดัชนีมาตรฐานรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษมีค่าเท่ากับ 0.09 ซึ่งจากค่าดังกล่าวอธิบายได้ว่า โมเดลดังกล่าวกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงสรุปได้ว่าโมเดลครั้งสุดท้ายที่ปรับแล้วมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลจากการปรับโมเดลในระดับโรงเรียนครั้งสุดท้ายมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสองและค่าอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุระดับโรงเรียนที่อธิบายประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏดังตาราง 21

ตาราง 21 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง และค่าอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุระดับ
โรงเรียนที่อธิบายประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
จากการปรับโมเดลครั้งสุดท้าย

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	R ²	p
ประสิทธิผลของโรงเรียน	- พฤติกรรมการบริหารมีส่วนร่วม	0.10	0.34
	- การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน		0.15
	- ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน		-0.40
พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม	- ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	0.62	0.34
	- บรรยากาศของโรงเรียน		0.15
	- การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน		0.50
การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน	- ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	0.35	0.52
	- บรรยากาศของโรงเรียน		0.21
	- จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม		-0.26
ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	- การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน	0.72	0.86
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	- จำนวนครูในโรงเรียน	0.06	0.24
บรรยากาศของโรงเรียน	- จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ	0.07	-0.26

R² หมายถึง ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง

จากตาราง 21 แสดงว่าประสิทธิผลของโรงเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจาก พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม และรองลงมาคือ การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน หมายความว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนจะดีขึ้นหากผู้บริหารมีพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมสูง มีการบริหาร หลักสูตรของโรงเรียนที่ดี แต่พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อ ประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยตัวแปรทั้งสองร่วมกันอธิบายความแปรปรวนในประสิทธิผลของโรงเรียน ประมาณร้อยละ 10

พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจาก การบริหารหลักสูตร ของโรงเรียนมากที่สุด รองลงมาคือภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และบรรยากาศของโรงเรียน ตามลำดับ หมายความว่า มีการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนที่ดี ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการสูง และบรรยากาศ ในโรงเรียนดีจะส่งผลให้พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสูงขึ้น โดยตัว แปรทั้งสามตัวรวมกันอธิบายความแปรปรวนในการบริหารแบบมีส่วนร่วมได้ประมาณร้อยละ 62

การบริหารหลักสูตรของโรงเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมากที่สุด รองลงมา คือ บรรยากาศของโรงเรียน หมายความว่า การที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการสูง และมีการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนที่ดี จะส่งผลให้การบริหารหลักสูตรของโรงเรียนดีขึ้น ส่วนจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามส่งอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน หมายความว่า การที่โรงเรียนมีจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามจำนวนมากจะส่งผลให้การบริหารหลักสูตรของโรงเรียนลดลง ตัวแปรทั้งสามตัวนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนในการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนได้ประมาณร้อยละ 35

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวก จากการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน หมายความว่า หากโรงเรียนมีการบริหารหลักสูตรที่ดีจะทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ดีขึ้น โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ประมาณร้อยละ 72

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวก จากจำนวนครูในโรงเรียน หมายความว่า เมื่อจำนวนครูในโรงเรียนเพิ่มขึ้นจะทำให้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสูงขึ้นด้วย โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนในภาวะผู้นำทางวิชาการได้ประมาณร้อยละ 6

บรรยากาศของโรงเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงลบ จากจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ หมายความว่า หากโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธมากขึ้นจะทำให้บรรยากาศของโรงเรียนไม่ดีขึ้น โดยจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธอธิบายความแปรปรวนในบรรยากาศของโรงเรียนได้ประมาณร้อยละ 7

เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลโดยรวม (TE) ของตัวแปรเชิงสาเหตุระดับโรงเรียนที่อธิบายประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏดังตาราง 22

ตาราง 22 ค่าอิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลโดยรวม (TE) ของตัวแปรเชิงสาเหตุระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อ
ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวแปรตาม	ตัวแปรต้น	ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ														
		การบริหารแบบมีส่วนร่วม			การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน			ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน			ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร			บรรยากาศของโรงเรียน		
		DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
1.ประสิทธิผลของโรงเรียน		0.34	-	.34	0.15	-0.17	-0.03	-0.40	-	-0.40	-	0.10	0.10	-	0.05	0.05
2.การบริหารแบบมีส่วนร่วม																
รวม		-	-	-	0.50	-	0.50	-	-	-	0.34	0.26	0.60	0.15	0.10	0.26
3.การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน																
โรงเรียน		-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.52	-	0.52	0.21	-	0.21
4.ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน																
โรงเรียนกับชุมชน		-	-	-	0.86	-	0.86	-	-	-	-	0.44	0.44	-	0.18	0.18

ตาราง 22 (ต่อ)

ตัวแปรตาม	ตัวแปรต้น			ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ					
	จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนา			จำนวนครูในโรงเรียน			จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ		
	อิสลาม								
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
1. ประสิทธิภาพของโรงเรียน	-	0.01	0.01	-	0.02	0.02	-	-0.01	-0.01
2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม	-	-0.13	-0.13	-	0.15	0.15	-	-0.07	-0.07
3. การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน	-0.26	-	-0.26	-	0.13	0.13	-	-0.05	-0.05
4. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	-	-0.22	-0.22	-	0.11	0.11	-	-0.05	-0.05
5. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	-	-	-	0.24	-	0.24	-	-	-
6. บรรยากาศของโรงเรียน	-	-	-	-	-	-	-0.26	-	-0.26

จากตาราง 22 แสดงว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา ได้รับอิทธิพลทางตรง เชิงบวก จากตัวแปรพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม ($p=0.34$) และการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ($p=0.15$) ส่วนทางตรงเชิงลบได้รับอิทธิพลจากตัวแปร ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ($p=-0.04$) สำหรับอิทธิพลทางอ้อมได้รับอิทธิพลจากตัวแปรการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ($p=-0.17$) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ($p=0.10$) บรรยากาศของโรงเรียน ($p=0.05$) จำนวนครูในโรงเรียน ($p=0.02$) และจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ($p=0.01$) จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ (-0.01)

พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมได้รับอิทธิพลทั้งทางตรงเชิงบวกจากการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ($p=0.05$) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ($p=0.34$) และบรรยากาศของโรงเรียน ($p=0.15$) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมได้รับจากตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ($p=0.26$) บรรยากาศของโรงเรียน ($p=-0.13$) จำนวนครูในโรงเรียน ($p=0.15$) จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ ($p=-0.07$)

การบริหารหลักสูตรของโรงเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากภาวะผู้นำทางวิชาการ ($p=0.52$) บรรยากาศของโรงเรียน ($p=0.21$) ส่วนอิทธิพลทางตรงเชิงลบได้รับจากจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ($p=-0.26$) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมได้รับจากจำนวนครูในโรงเรียน ($p=0.13$) และจำนวนของนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ ($p=-0.05$)

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้รับเฉพาะอิทธิพลทางตรงเชิงบวก จาก ตัวแปรการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ($p=0.86$) ส่วนอิทธิพลทางอ้อมได้รับจากภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ($p=0.44$) บรรยากาศของโรงเรียน ($p=0.18$) จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ($p=-0.22$) จำนวนครูในโรงเรียน ($p=0.11$) จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ ($p=-0.05$)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารได้รับอิทธิพลเฉพาะทางตรงเชิงบวกจากจำนวนครูในโรงเรียน ($p=0.24$) เพียงอย่างเดียวและไม่ปรากฏตัวแปรอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

บรรยากาศของโรงเรียนได้รับเฉพาะอิทธิพลทางตรงเชิงลบจากจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ ($p=-0.26$) เพียงตัวแปรเดียว ส่วนตัวแปรอื่น ๆ จะไม่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อบรรยากาศของโรงเรียน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการวิจัยนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยต้องการหาคำตอบว่าประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับใด น้ำหนักขององค์ประกอบของประสิทธิผลของโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบใดบ้างอย่างไร และค้นหาว่า ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยเชิงในระดับนักเรียน ห้องเรียน และระดับโรงเรียนมีลักษณะอย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

กรอบแนวคิดในการวิจัยนี้เป็นการศึกษาตัวแปรต้นทั้ง 3 ระดับที่คาดว่าจะจะเป็นปัจจัยเชิง สาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดภาคใต้ โดยปัจจัยต่าง ๆ มีดังนี้

ปัจจัยระดับนักเรียน ประกอบด้วย 1) จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน 2) จำนวน นักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน 3) ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง 4) รายได้ของผู้ปกครอง 5) จำนวนพี่น้องในครอบครัว 6) ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล 7) ความ ตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 8) การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการ เรียน 9) ความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียนประกอบด้วย 1) จำนวนครูที่นับ ถือศาสนาพุทธ 2) จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม 3) บรรยากาศในชั้นเรียน 4) จำนวนครูที่มีภูมิ ลำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 5) คุณภาพชีวิตการทำงานของครู 6) ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงาน ของครู 7) พฤติกรรมการสอนของครู 8) คุณภาพการสอนของครู

ปัจจัยระดับโรงเรียน ประกอบด้วย 1) จำนวนครูในโรงเรียน 2) จำนวนนักเรียนที่นับถือ ศาสนาอิสลาม 3) จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ 4) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 5) บรรยากาศของโรงเรียน 6) ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 7) พฤติกรรมการบริหารแบบ มีส่วนร่วม 8) การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน

ตัวแปรตามในการวิจัยครั้งนี้คือ ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) ประสิทธิภาพของโรงเรียนระดับนักเรียน ได้แก่ ความสนใจในสิ่งที่ เรียน แรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน และเจตคติต่อการบ้าน 2) ประสิทธิภาพของโรงเรียนระดับห้องเรียน ได้แก่ ความสัมพันธ์กับครู และความสนใจในชั้นเรียน 3) ประสิทธิภาพของโรงเรียนในภาพรวม ได้แก่ ความ สนใจในสิ่งที่เรียน ความสัมพันธ์กับครู ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน ความสนใจในชั้นเรียน แรงจูงใจต่อ สิ่งที่เรียน เจตคติต่อการบ้าน ความคิดที่มีต่อวิชาการ และการบูรณาการทางสังคมในห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 36 คน ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 45 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,163 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,244 คน คิดเป็นร้อยละ 79.54

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามจำนวน 3 ฉบับ

ฉบับที่	ตอนที่	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ฉบับที่ 1 สำหรับ นักเรียน	1.	ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน 1. ภาษาที่นักเรียนใช้พูดเมื่อนักเรียนอยู่ที่บ้าน 2. ระดับการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน 3. รายได้รวมของผู้ปกครองนักเรียนเฉลี่ยต่อเดือน 4. จำนวนพี่น้องในครอบครัว 5. ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 6. จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม 7. ความถี่ในการทำละหมาด
	2.	แบบสอบถามการเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน
	3.	แบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน
	4.	แบบสอบถามบรรยากาศในชั้นเรียน
	5.	แบบสอบถามพฤติกรรมการสอนของครู
	6.	แบบสอบถามคุณภาพการสอนของครู
	7.	แบบสอบถามประสิทธิผลของโรงเรียน
ฉบับที่ 2 สำหรับ ครูผู้สอน	1.	ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม 1. การนับถือศาสนาของครู 2. ภูมิลำเนาเดิมของครู 3. เขตพื้นที่ที่ปฏิบัติงานสอน 4. จำนวนปีที่ปฏิบัติการสอน

ฉบับที่	ตอนที่	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
	2.	แบบสอบถามความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู
	3.	แบบสอบถามพฤติกรรมการสอนของครู
	4.	แบบสอบถามคุณภาพการสอนของครู
	5.	แบบสอบถามคุณภาพชีวิตการทำงานของครู
	6.	แบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
	7.	แบบสอบถามบรรยากาศของโรงเรียน
	8.	แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
	9.	แบบสอบถามการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน
	10.	แบบสอบถามการบริหารแบบมีส่วนร่วม
ฉบับที่ 3 สำหรับ ผู้บริหาร	1.	ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน 1. จำนวนนักเรียนในโรงเรียน 2. จำนวนครูในโรงเรียน 3. ประสบการณ์ในตำแหน่งบริหารสถานศึกษา
	2.	แบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
	3.	แบบสอบถามบรรยากาศของโรงเรียน
	4.	แบบสอบถามการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
	5.	แบบสอบถามการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน
	6.	แบบสอบถามการบริหารแบบมีส่วนร่วม

คุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับไปทดลองใช้กับนักเรียน 40 คน ครู 40 คน และผู้บริหารโรงเรียน 10 คน แล้วหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ ด้วยการคำนวณค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมและหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach) (รายละเอียดดังภาคผนวก ง)

ในการตอบคำถามของการวิจัยข้อที่ 1 วิจัยใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows Version 11.1 การตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2,3 และข้อ 4 ผู้วิจัยใช้โปรแกรมลิสเรล 8.72 (LISREL 8.72)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปได้ดังนี้

1. ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านความสนใจในสิ่งที่เรียน ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน และแรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน อยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่าประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบของประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าน้ำหนักองค์ประกอบของคุณลักษณะทั้ง 8 คุณลักษณะของประสิทธิผลของโรงเรียนมีค่าเป็นบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยในระดับนักเรียน ตัวแปรที่บ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียนให้ความสำคัญกับแรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียนเป็นลำดับแรก รองลงมาคือเจตคติต่อการบ้าน และความสนใจในสิ่งที่เรียนตามลำดับ ในระดับห้องเรียนให้ความสำคัญกับ ความสนใจในชั้นเรียน และความสัมพันธ์กับครูตามลำดับ สำหรับในภาพรวมของโรงเรียน ประสิทธิผลของโรงเรียน ให้ความสำคัญกับแรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน เป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ความคิดที่มีต่อวิชาการ ความสนใจในชั้นเรียน ความสัมพันธ์กับครู เจตคติต่อการบ้าน การบูรณาการทางสังคมในห้องเรียน ความสนใจในสิ่งที่เรียน และความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน ตามลำดับ

3. ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปได้ดังนี้

3.1 ปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก คือพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก โดยเรียงลำดับค่าอิทธิพลจากมากไปหาน้อย คือ การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล การไปเรียนศาสนาอิสลาม ความถี่ในการทำละหมาด จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นได้เมื่ออยู่ที่บ้าน ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และรายได้ของผู้ปกครองตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงลบคือ จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษายาวีเมื่ออยู่ที่บ้าน และจำนวนพี่น้องในครอบครัวตามลำดับ

3.2 ปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก คือ ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก โดยมีค่าอิทธิพลเรียงตามลำดับ จากมากไปน้อยตามลำดับ คือ

จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม การนับถือศาสนาพุทธของครู พฤติกรรมการสอนของครู ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบ คือ จำนวนครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.3 ปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก คือ พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ตามลำดับ ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก ได้แก่ บรรยากาศของโรงเรียน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และจำนวนครูในโรงเรียน จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนตัวแปรที่ส่งอิทธิพลทางอ้อมเชิงลบ ได้แก่ จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ

สรุปผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. ความสอดคล้องของโมเดลตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พัฒนาขึ้นเป็นโมเดลตามสมมุติฐาน ทั้ง 3 ระดับ คือโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในระดับนักเรียน ระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียน มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิง

อภิปรายผล

1. ความสอดคล้องของโมเดลตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัยนี้พบว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ผู้วิจัยกำหนดมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในทุกระดับ คือปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียน และพบว่าตัวแปรต่าง ๆ ในแต่ละระดับมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมจิตร อุดม (2547) สเตียร์ (Steers, 1977 : 8) ที่พบว่าปัจจัยด้านโรงเรียน ด้านชีวิตสังคมของผู้บริหาร ด้านพฤติกรรมการบริหาร ด้านครู และปัจจัยด้านโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน นอกจากนี้มีผลการวิจัยที่สนับสนุนการค้นพบนี้ โดย เรด และคนอื่นๆ (Reid ;et al. 1988 : 24–29) แมน และลอเรนซ์ (Mann. 1989 : 77 ; citing Mann & Lawrence. 1983) ได้สรุปจากการสังเคราะห์งานวิจัยจำนวนมากยืนยันว่า ปัจจัยด้านการบริหารงาน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้บริหาร และปัจจัยด้านโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน สำหรับในประเทศไทยพบว่ามีผลการวิจัยในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ งานวิจัยที่พบว่าปัจจัยด้านโรงเรียน ด้านชีวิตสังคมของผู้บริหาร ด้านพฤติกรรมการบริหาร ด้านครู ด้านนักเรียน และปัจจัยด้านชุมชน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเช่นกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2533 : 13 ; กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ.

2536 : 335 ; บุญเรือง ศรีเหรียญ. 2542 : บทคัดย่อ) จากผลการวิจัยนี้ทำให้ได้ข้อสรุปว่าในการบริหารโรงเรียนนั้นมีปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน จึงจำเป็นที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับทุกปัจจัยที่ค้นพบจากการวิจัยนี้และผลการวิจัยอื่นๆ

2. ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยนี้ศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร สอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพนักเรียนในระดับประถมศึกษาในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา เมื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละของระดับประเทศ ทุกกลุ่มประสบการณ์ ทุกปีการศึกษา และร้อยละของนักเรียนที่มีผลการเรียนที่น่าพอใจก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน คือน้อยกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศทุกปี ปัญหาคุณภาพของนักเรียนดังกล่าว อาจเกิดจากปัจจัยของสังคมหลายประการ แต่ปัจจัยที่สำคัญคือ การบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน (สมพงษ์ หนูเนื้อ. 2536 : 8) นอกจากนี้ผลการค้นพบนี้ยังสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในเขตการศึกษา 2 ที่ปรากฏว่าประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของเขตการศึกษา 2 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกจังหวัด ยกเว้นจังหวัดสงขลา มีผลการดำเนินงานการศึกษาอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 เป็นส่วนใหญ่ (กรมวิชาการ. 2547)

ผลการวิจัยที่สนับสนุนถึงประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ผลการวิจัยของ ณรงค์กร ชำนาญเวช (2536 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตการศึกษา 2 มีความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นในการจัดการเรียนการสอนมีความพร้อมอยู่ในระดับน้อย ความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดการเรียนการสอนกับหลักสูตรมีความสอดคล้องอยู่ในระดับปานกลาง สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และ ผลการวิจัยของ จรูญ พรหมสุข (2538 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตการศึกษา 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในด้าน วิชาการมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญคือการขาดแคลนครูเรียน และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน

ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลการสังเคราะห์ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2543? : 10-15) และสำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (2545 : 19) ได้พบว่า

ปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาของหลักสูตร แบบเรียน และสื่อการสอนที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียนไทยมุสลิม เนื้อหาบางอย่างที่เป็นหลักสูตรของ กรมวิชาการมีสาระขัดกับหลักศาสนาอิสลาม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ส่วนปัญหาของนักเรียนพบว่า นักเรียนจบออกมาแล้วมีประสิทธิภาพและคุณภาพไม่ดีพอ สอบเข้าเรียนต่อไม่ได้ นักเรียนไทยมุสลิมไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ เช่น การแต่งกายด้วยชุดลูกเสือเนตรนารี ระเบียบว่าด้วยการกู้ยืมเงินเรียนที่จะต้องเสียดอกเบี้ย ปัญหา นักเรียนขาดทักษะภาษาไทย เพราะนักเรียนไม่นิยมใช้ภาษาไทย แต่จะใช้ภาษามลายูท้องถิ่น หรือ ภาษายาวี เพราะเป็นภาษาที่นักเรียนใช้ในการสื่อสารที่บ้าน ปัญหาที่ผู้ปกครองและนักเรียนนิยมไปเรียนโรงเรียนปอเนาะ แทนที่จะส่งไปเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ทำให้นักเรียนมาเรียนด้วยความรู้สึกถูกบังคับเป็นต้น ในส่วนของครูและผู้บริหารพบว่าเกิดจากปัญหาที่ครูส่วนใหญ่ไม่ใช่ครูในท้องถิ่นทำให้มีปัญหาด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และการเรียนรู้ประเพณี และวัฒนธรรม ปัญหาคุณภาพชีวิตการทำงาน อันได้แก่ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ครูตกเป็นเป้าหมายของการก่อการร้ายอยู่เสมอ ๆ ปัญหาที่ตามมาคือครูขอย้ายออกจากพื้นที่ทำให้ขาดแคลนครูตามมา

นอกจากนี้ งานวิจัยที่สะท้อนถึงปัญหาการจัดการศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น ผลการวิจัยที่ศึกษาพบว่าจำนวนนักเรียนที่ได้รับ และที่ไม่ได้รับการศึกษาของสังคมไทย พุทธกับมุสลิมมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในสังคมไทยมุสลิมมีถึง ร้อยละ 54.92 ในขณะที่สังคมไทยพุทธมีผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 15.12 เท่านั้นและพบว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นเพศชายที่เป็นผู้นำครอบครัว (รัชนี้ กัลยาณคุณาวุฒิ. 2535?: บทคัดย่อ) และยังมีผลการศึกษาที่พบว่าสมรรถภาพในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในอยู่ในระดับปานกลางในทุกด้าน (เพ็ญพร เหมบุปผกะ. 2533: บทคัดย่อ) และมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการสอนและความต้องการการนิเทศของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนมีปัญหาทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง (กัลยา สุนทรการ-วิโรจน์. 2538: บทคัดย่อ) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ศึกษา ความต้องการ และปัญหาในการพัฒนาสมรรถภาพ ด้านการสอนของครูสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการ วิจัยพบว่า ครูผู้สอน และผู้บริหาร มีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพ ด้านการสอนอยู่ในระดับมากในทุกด้าน (อรทิพย์ อารยะทรงศักดิ์. 2537: บทคัดย่อ) นอกจากนี้ยังศึกษาพบความไม่สอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม เช่น การเขียนคำขึ้นต้นจดหมายที่ใช้คำว่า กราบเท้า...การเขียนและการกล่าวคำอวยพรในโอกาสต่างๆ ที่ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การฝึกให้นักเรียน ทำความเคารพพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่

โดยการให้ การเรียนการสอนโดยใช้ภาษาไทยกลาง การสื่อความหมาย ของครูและนักเรียน และการสอนหลักศาสนาเป็นต้น (พิศาล ไชยราบ. 2535)

จากข้อมูลและผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าปัญหาการจัดการศึกษาที่ทำให้ประสิทธิผล ของโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง มีสาเหตุมาจากเหตุผลหลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ประสิทธิผลของโรงเรียนมีความเกี่ยวพันอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และศาสนา ซึ่งแตกต่างไปจากการจัดการศึกษาในภูมิภาคอื่นของประเทศไทยอย่างชัดเจน จากผลการวิจัยและเหตุผลที่กล่าวมานี้ จึงสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยในครั้งนี้ ยังพบว่าประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าในด้านความสนใจในสิ่งที่เรียน กล่าวคือ พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงความสนใจในเนื้อหาวิชา การเห็นความสำคัญ ความจำเป็นและประโยชน์ของการเรียนการสอนในโรงเรียน ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน ได้แก่ความรู้สึกภาคภูมิใจที่มีต่อโรงเรียน ความรู้สึกถึงความร่มรื่นน่าอยู่ภายในโรงเรียน และแรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน ได้แก่ ความรู้สึกที่จะทำงานให้ดีกว่าเดิมอยู่เสมอ ความกล้าหาญในการทำสิ่งที่ดีกว่าให้สำเร็จ การทุ่มเทความสามารถในการเรียนอย่างเต็มที่ อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงโอกาสของการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพราะนักเรียนเห็นความสำคัญ เห็นประโยชน์ของการเรียน และมีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียน มีความรู้สึกภูมิใจต่อโรงเรียน และมีแรงจูงใจต่อการเรียนหนังสือ มีความทุ่มเทต่อการเรียน สิ่งดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นโอกาสของการพัฒนาการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

3. น้ำหนักองค์ประกอบของประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา จาก 8 องค์ประกอบให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลักด้านต่างๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับสำคัญคือองค์ประกอบด้านแรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียนมากที่สุด รองลงมาคือองค์ประกอบด้านความคิดที่มีต่อวิชาการ และความสนใจในสิ่งที่เรียนตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าองค์ประกอบด้านแรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน หมายถึงความรู้สึกของนักเรียนในการที่จะทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ความกล้าหาญที่จะทำในสิ่งที่ดีกว่า การทุ่มเทความสามารถเพื่อการเรียนอย่างเต็มที่ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลของโรงเรียน เพราะเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความสามารถของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนโดยตรง จึงน่าจะทำให้เป็นองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญที่สุด องค์ประกอบด้านความคิดที่มีต่อวิชาการ หมายถึง ความคิดเห็นโดยรวมของนักเรียนเกี่ยวกับความรู้สึกต่องานวิชาการการเรียน เช่น ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนผ่านมา ความมั่นใจในผลการสอบของตน ความสามารถในการอธิบายเนื้อหาที่เรียนผ่านมา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนที่สื่อถึงสภาพในผลการเรียนรู้ของนักเรียนจึงทำให้องค์ประกอบด้านนี้มีน้ำหนักความสำคัญรองลงมาจากด้านแรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน สำหรับองค์ประกอบด้านความสนใจในสิ่งที่เรียน ที่หมายถึง

พฤติกรรมของนักเรียนในการสนใจใฝ่รู้ต่อบทเรียน เช่น การแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการเรียน การตั้งใจฟังครูอธิบาย การรับผิดชอบงานที่ครูมอบหมาย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลของโรงเรียนเพราะเป็นสิ่งสะท้อนถึงพฤติกรรมที่นักเรียนเกิดการเรียนรู้และผลของการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติของนักเรียน จึงน่าจะเป็นเหตุผลในการที่ทำให้องค์ประกอบด้านนี้มีน้ำหนักความสำคัญในอันดับต่อมา และที่น่าสนใจคือองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านเป็นองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญที่สามารถบ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ทุกองค์ประกอบ ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2

4. ปัจจัยเชิงสาเหตุในระดับต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถอภิปรายผลโดยแยกตามกลุ่มต่าง ๆ ได้ดังนี้

4.1 ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับนักเรียน พบว่ามีตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมีเพียงตัวแปรเดียว คือ พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ส่วนตัวแปรที่ส่งผลทางอ้อม ได้แก่ การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม ความถี่ในการทำละหมาด จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เมื่ออยู่ที่บ้าน จำนวนนักเรียนการใช้ภาษาอาหรับเมื่ออยู่ที่บ้าน ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง และจำนวนพี่น้อง ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยข้อที่ 1 ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปรายผลเป็นรายตัวแปรตามลำดับดังนี้

4.1.1 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลของโรงเรียน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของบราวน์แมน (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2526 : 19; อ้างอิงจาก Brownman. 1995) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้ของนักเรียนคือพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ซึ่งหมายความว่า พฤติกรรมของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ ลักษณะและการสร้างนิสัยในการเรียนของนักเรียน ความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน การเตรียมความพร้อมในการเรียน การเอาใจใส่ต่อบทเรียน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนดังกล่าวเหล่านี้ ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิจัยหลายคน ได้แก่ เพ็ญ จรุงธรรมพินิจ (2530: 121-127) ทศนีย์ บุญเติม (2538: 196) ศรีระพร จันทโนทก (2538: 86) สนทยา เขมวรัตน์ (2542: บทคัดย่อ) ราชันย์ บุญธิมา (2542ก : บทคัดย่อ) ทิพวรรณ กมลพัฒนานนท์ (2543: 130) นารีอาแว (2545: บทคัดย่อ) พิมพ์อร สดเอี่ยม (2547: บทคัดย่อ) และงานวิจัยในต่างประเทศ เช่น

ฮิลเลียร์ด (Hilliard. 1995) แบกซ์เตอร์ (Baxter. 1997) และ แมพพิน (Mappin. 1997) ซึ่งช่วยสนับสนุนข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ โดยอธิบายได้ว่าการที่นักเรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจเรียน มีความกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลาจะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นซึ่งส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนสูงขึ้น

4.1.2 ผลการวิจัยพบว่า ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาลส่งอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกผ่านพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนไปยังประสิทธิผลของโรงเรียนข้อค้นพบนี้อธิบายได้ว่า การที่นักเรียนมีความมุ่งมั่น และตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล อาจจะทำให้ให้นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่ในการเรียนมากขึ้น และส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนที่ดีขึ้น และส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนสูงขึ้น ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนที่มีความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล อาจมองเห็นแนวทางในการประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ หลังจากเรียนจบชั้น ม. 6 หรือมีโอกาสก้าวหน้ากว่าการไปเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หรืออาจเป็นเพราะการที่นักเรียนจะเข้าเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนที่มีชื่อเสียง จะต้องมีการสอบแข่งขัน จึงอาจทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของทัศนีย์ พรหมไพจิตร (2541: 109) ที่ศึกษาพบว่าเจตคติต่อการเรียนมีความสัมพันธ์กับความต้องการในการเรียนต่อของเยาวชนไทยมุสลิม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของนารี อาแว (2545: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า ปัจจัยระดับนักศึกษา คือเจตคติต่อการเรียนพยาบาลและพฤติกรรมเรียน มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของหัวหน้าภาควิชา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยของ วู้ด (ราชันย์ บุญธิมา. 2542ก : 24 ; อ้างอิงจาก Wood.1993 : 274) ; ไอร์สเตด (Kirestead.1994 : 732) ; ราชันย์ บุญธิมา (2542ก : 350) ; คาร์เพนเตอร์และ ฟลิชแมน (ทัศนีย์ พรหมไพจิตร. 2541: 109 ; อ้างอิงจาก Carpenter; & Fleishman. 1987 : 7–105) ; เยาวเรศ จันทะแสน (2545: บทคัดย่อ) ; บลูม (Bloom. 1976) ; ลิสกา (ทัศนีย์ พรหมไพจิตร. 2541 : 109 ; อ้างอิงจาก Liska. 1984 : 61–74) ที่พบว่า เจตคติต่อการเรียนของนักเรียนส่งผลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

4.1.3 ผลการวิจัยพบว่า ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาลส่งอิทธิพลทางตรงเชิงลบ ไปยังตัวแปรจำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม ซึ่งอธิบายได้ว่าการที่นักเรียนมีความตั้งใจเรียนในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาลมากขึ้น อาจทำให้นักเรียนไม่ค่อยมีเวลาในการไปเรียนศาสนาอิสลาม เพราะต้องทุ่มเทเวลาให้กับการศึกษาตำราในวิชาสามัญอย่างมากเพราะ

นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีปัญหาในการเรียนมากกว่านักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอันเกิดจากการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งใช้ภาษายาวีในชีวิตประจำวัน จึงทำให้นักเรียนเหล่านี้ต้องเพิ่มความพยายามในการทำความเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น ดังผลการวิจัยของ จีรรัตน์ สาครินทร์; นิฟาริต ระเด่นอาหมัด; และวิมล แซ่อึ้ง (2534: 65) วิจัยพบว่าทำให้นักเรียนใช้ภาษายาวีในชีวิตประจำวันทำให้มีปัญหาด้านการศึกษาวិชาสามัญซึ่งต้องใช้ภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะส่งผลต่อการศึกษาระดับต่อ ๆ ไปด้วย เนื่องจากนักเรียนกลุ่มนี้ใช้ทั้งภาษายาวีและภาษาไทย ในขณะที่ต้องไปเรียนกับกลุ่มเพื่อนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่หนึ่งย่อมต้องมีปัญหาในด้านความเข้าใจมากกว่าเพราะต้องเรียนรู้ถึงสองภาษาในเวลาเดียวกัน โดยพบว่า นักเรียนเหล่านี้จะมีปัญหาด้านการอ่านและมีผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านในระดับต่ำ และพบอีกว่านักเรียนที่ใช้ภาษาที่พูดที่บ้านต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่พูดภาษาไทยกลาง และภาษาไทยถิ่นใต้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในขณะที่กลุ่มที่พูดภาษายาวี และภาษาไทยถิ่นใต้ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด ด้วยเหตุนี้จึงอาจทำให้นักเรียนที่ตั้งใจเรียนต่อในโรงเรียนของรัฐบาลไม่มีเวลาไปเรียนศาสนาอิสลามตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนต้องไปเรียนในช่วงตอนเย็นหลังเลิกเรียน หรือไปเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ เพราะการไปเรียนศาสนาอิสลามด้วย และต้องเรียนวิชาสามัญด้วยอาจทำให้นักเรียนรู้สึกเหนื่อย อ่อนเพลีย และเป็นภาระที่หนัก ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาน่าจะอธิบายเหตุที่ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้

4.1.4 ผลการวิจัยพบว่า การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และส่งอิทธิพลทางอ้อมไปยังประสิทธิผลของโรงเรียน ผลการวิจัยนี้ ไวเฟล และฮาลเลอร์ (ทศนีย์ พรหมไพจิตร. 2541 : 104 ; อ้างอิงจาก Woefel & Haller. 1971) อธิบายว่าอิทธิพลทางความคิดของบิดา มารดาจะถ่ายทอดความเชื่อต่าง ๆ ไปสู่เด็ก โดยเด็กจะรับเอาความคิดความเชื่อเหล่านี้ และมีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมตามความเชื่อนี้ การที่ผู้ปกครองเอาใจใส่ต่อเด็กอาจทำให้ผู้ปกครองตั้งความคาดหวังแก่ตัวเด็ก จึงเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนที่ดีขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิจัยหลาย ๆ คน ได้แก่ประเสริฐ เตชะนาราเกียรติ (2532 : 75) ; อุบลวรรณ บัวอ่อน (2537 : 115) ; แวน มีเตอร์ และแอชเชอร์ (ชิตชนก เริงเซาว์; อัมภา บุญช่วย; และ ทวี ทองคำ. 2541 ; อ้างอิงจาก Van Meter & Asher. 1973) ; สุชาดา อินทรกำแหง ณ ราชสีมา (2545 : 93) นักวิชาการเหล่านี้ศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนคือการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครอง และความสัมพันธ์ ภายในครอบครัว บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในบ้านของนักเรียน และมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าตัวแปรความเชื่อของพ่อแม่ ความคาดหวังและพฤติกรรมของพ่อแม่มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนของลูกได้แก่เยาวเรศ จันทะแสน (2545: บทคัดย่อ) ; (คัตนางค์ มณีสรี และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์.

2541: 53 ; อ้างอิงจาก Grolinck; & Ryan. 1989 ; Grolinck, Ryan; & Deci. 1991 ; Parsons, Adler; & Kaczala. 1982 ; Sigel. 1982) สรุปได้ว่าการเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียนของนักเรียน มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

4.1.5 ผลการวิจัยพบว่า จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียน และส่งอิทธิพลทางอ้อมไปยังประสิทธิผลของโรงเรียน และยังพบว่าความถี่ในการทำละหมาดของนักเรียนส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ข้อค้นพบนี้อธิบายได้ว่าการที่นักเรียน ที่นับถือศาสนาอิสลามไปเรียนศาสนาอิสลามมากขึ้น จะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการละหมาดที่ดีขึ้น เป็นไปตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม และสิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนที่ดี และส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในที่สุด ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ การที่นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามได้ประพฤติตนตามคำสอนและแนวทางของศาสนา โดยการไปเรียนศาสนาหลังจากการเรียนตามปกติ หรือการไปเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประพฤติตนตามหลักศาสนา จึงทำให้นักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลามมีการทำละหมาดที่สูงขึ้น และการที่นักเรียนทำละหมาดที่ครบถ้วน อาจทำให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีวินัยต่อตนเองสูงขึ้น จึงทำให้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการเรียนที่ดี และส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในที่สุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของโนรี ใจใส และคนอื่น ๆ (2531 : บทคัดย่อ) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2534 : 1) ที่พบว่าชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามมีความเชื่อ และเคร่งครัดในคำสอนของศาสนาจะนิยมให้ลูกไปเรียนศาสนาอิสลามที่ปอเนาะ ทั้งนี้เพราะปอเนาะทำให้เด็กได้รู้หลักการศาสนา ซึ่งเป็นกฎข้อบังคับของมุสลิมที่กำหนดว่าทุกคนจะต้องเรียนรู้ศาสนา

สรุปได้ว่าการที่นักเรียนไปเรียนศาสนาอิสลาม และการที่นักเรียนมีความถี่ในการทำละหมาดมากขึ้นส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนที่ดี และส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนสูงขึ้น

4.1.6 ผลการวิจัยพบว่า จำนวนนักเรียนที่ใช้ภาษาอาหรับเมื่ออยู่ที่บ้าน ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล และส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังพบว่า จำนวนนักเรียนที่พูดภาษาอาหรับเมื่ออยู่ที่บ้านส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวก ต่อความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จากผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้ อธิบายได้ว่านักเรียนที่ใช้ภาษาอาหรับเมื่ออยู่บ้าน ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยลดลง เพราะไม่ค่อยได้ใช้ภาษาไทย เมื่อต้องมาเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา นักเรียนจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยในการเรียน ทำให้มีปัญหาทางการเรียน จึงส่งผลให้ไม่อยากเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล ในทางตรงกันข้ามนักเรียนเหล่านี้จะอยากไปเรียนในโรงเรียน

เอกชนสอนศาสนาอิสลาม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสำออง หิรัญบุรณะ ; สุไร พงษ์ทองเจริญ และ ประพาศน์ พฤทธิประภา. 2527?: 6) ที่ศึกษาพบว่าประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่นิยมพูดภาษาไทย หรือพูดภาษาไทยไม่ได้เลย เพราะ ส่วนมากใช้ภาษายาวีในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทวรรณ ภู่อ่าง. (2521: 55) ที่ศึกษาพบว่าชาวไทยมุสลิม นิยมพูดภาษายาวีในชีวิตประจำวัน ประมาณร้อยละ 70 - 80 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทห่างไกล การดำเนินชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิมเกือบจะไม่ต้องพูดและใช้ภาษาไทยเลย ทำให้ผู้ที่พูดภาษาไทยไม่ได้มาก่อนไม่กระตือรือร้นที่จะศึกษาการใช้ภาษาไทย สำหรับผู้ที่พูดภาษาไทยได้บ้างแล้ว เมื่อไม่มีโอกาสและความจำเป็นในการพูด และการใช้ภาษาไทยในที่สุดก็ลืมภาษาไทย ซึ่งจริรัตน์ สาครินทร์; นิพัรัตน์ ระเด่นอาหมัด; และวิมล แซ่อึ้ง (2534: 65) วิจัยพบว่าการใช้ภาษายาวีในชีวิตประจำวัน ทำให้มีปัญหาด้านการศึกษาวิชาสามัญซึ่งต้องใช้ภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะส่งผลต่อการศึกษาระดับต่อ ๆ ไปด้วย เนื่องจากนักเรียนกลุ่มนี้ใช้ทั้งภาษายาวีและภาษาไทย ในขณะที่ต้องไปเรียนกับกลุ่มที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่หนึ่งย่อมต้องมีปัญหาในด้านความเข้าใจมากกว่าเพราะต้องเรียนรู้ถึงสองภาษาในเวลาเดียวกัน โดยพบว่า นักเรียนเหล่านี้จะมีปัญหาด้านการอ่านและมีผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านในระดับต่ำ และพบอีกว่านักเรียนที่ใช้ภาษาที่พูดที่บ้านต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่พูดภาษาไทยกลาง และภาษาไทยถิ่นใต้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในขณะที่กลุ่มที่พูดภาษายาวี และภาษาไทยถิ่นใต้ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่พบในทำนองเดียวกัน ได้แก่ ผลการวิจัยของภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (สำออง หิรัญบุรณะ; สุไร พงษ์ทองเจริญ; และประพาศน์ พฤทธิประภา. (2527?: 1) ศึกษาในเทศก์ เขต 2 (2533: 6) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 6 (2529: 64) พัทธรา ทศนวิจิตรวงศ์ (2540: บทคัดย่อ) ดวงเดือน คันทพรหม (2543: บทคัดย่อ) มิณฐมนัส วรณมรินทร์ (2544: บทคัดย่อ) งานวิจัยเหล่านี้พบสอดคล้องกันว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลหรือส่งผลในรูปแบบที่เป็นสาเหตุทั้งโดยตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ ความถนัดทางภาษา และเจตคติต่อภาษาไทย สำหรับสุชาติ อินทรกำแหง ณ ราชสีมา (2545 : 94) วิจัยชี้ชัดลงไปว่า ปัจจัยด้านการใช้ภาษาถิ่น คือการใช้ภาษาถิ่นในการเรียนการสอน การใช้ภาษาถิ่นในชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน อย่างไรก็ตาม สุนทรค์ สฟโชค (2529 ; บทคัดย่อ) ศึกษาพบแตกต่างจากผลการวิจัยนี้โดยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนตามหลักสูตรการฝึกหัดครูของนักเรียนที่พูดสองภาษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระดับปริญญาตรีทุกหลักสูตร นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มที่พูดสองภาษากลุ่มที่พูดภาษาเดียวในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มที่พูดภาษาเดียวนอกสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ผลการวิจัยแย้งกันอาจเป็นเพราะผลการวิจัยของ สุนทรค์ สฟโชค (2529) เป็นการวิจัยกับนักศึกษาในระดับปริญญาตรีซึ่งสามารถปรับตัวได้ดีกว่าเพราะมีวุฒิภาวะสูงกว่า ส่วนการวิจัยนี้ศึกษากับนักเรียนระดับประถมศึกษา จึงสรุปได้

ว่า การที่นักเรียนใช้ภาษายาวีในชีวิตประจำวัน ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 โรงเรียนของรัฐบาล แต่ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

4.1.7 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน และส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนไปยังประสิทธิผลของโรงเรียน ผลการวิจัยนี้อธิบายได้ว่า การที่ผู้ปกครองนักเรียนมีระดับการศึกษาสูงขึ้นมากเท่าใด จะส่งผลให้ผู้ปกครองเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนมากขึ้นและทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมเรียนที่ดีขึ้น จึงส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนดีขึ้นในที่สุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวิชาการหลาย ๆ ท่านได้แก่ ชิดชนก เชิงเชาว์; อัมภา บุญช่วย; และทวี ทองคำ (2541: บทคัดย่อ) พบว่าคุณลักษณะส่วนตัวของนักเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ได้แก่ ตัวแปรที่บ่งชี้สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Social – economic Status) ของนักเรียนซึ่งวัดได้จากอาชีพของบิดา และการสนับสนุนของครอบครัว ซึ่งวัดได้จากอัตราการขาดเรียนของนักเรียน ไรท์และบิน (วีณา สมสด. 2540 : 68 ; อ้างอิงจาก Wright; & Been. 1974: 277-284) ศึกษาอิทธิพลของสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมในการอำนวยความสะดวกการเรียนในวิทยาลัย ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ เพศ รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดา และการศึกษาของมารดา สรุปได้ว่า นิสิตที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและ สังคมสูงจะสามารถประสบผลสำเร็จในการเรียนในวิทยาลัยได้ดีกว่านิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า

ผลการวิจัยที่สนับสนุนว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนได้แก่ ผกาทิพย์ กระหม่อมทอง (2522: บทคัดย่อ) เพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง (2522: บทคัดย่อ) ; ช่อทิพย์ ราศีเกรียงไกร (2523: บทคัดย่อ) และ สมพิศ เจียมศักดิ์ศรี (2529: บทคัดย่อ) ศึกษาได้ผลสอดคล้องกันว่าตัวบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ได้แก่ การศึกษา อาชีพ และรายได้ของผู้ปกครอง คัดนางค์ มณีศรี และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541 : 51) ที่ศึกษาพบว่า ทัศนคติทางการศึกษาของลูกได้รับอิทธิพลจากระดับการศึกษาของพ่อ ความคาดหวังของพ่อแม่ และรายได้ของพ่อแม่มีผลทางตรงและผลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก ชีรพงษ์ แก่นอินทร์ (2532: บทคัดย่อ) ; ชัยยุทธ ทองทิพย์ (2537 : บทคัดย่อ) ; อุบลวรรณ บัวอ่อน (2537 : บทคัดย่อ) ; ซอร์บอน (Sorbon. 1981) และ ลูคัส และคนอื่น ๆ (Lucas; et al. 1999) พบว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ญาณิ ยัมมมงคล (2536: บทคัดย่อ) วิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีบิดามารดามีการศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับ อุดมศึกษามีลักษณะเป็นผู้นำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยนี้สรุปได้ว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีอิทธิพลทางตรงต่อ

การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนไปยังประสิทธิผลของโรงเรียน

4.1.8 ผลการวิจัยพบว่า รายได้ของผู้ปกครองส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวก ต่อการเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน และส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ข้อค้นพบนี้อธิบายได้ว่า การที่ผู้ปกครองมีรายได้มากขึ้นจะทำให้ผู้ปกครองเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น และส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนดีขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศจำนวนมากได้แก่ ผลการวิจัยของทัศนีย์ พรหมไพจิตร (2541: 100) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสของเยาวชนไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ศึกษาพบว่าปัจจัยด้านประชากร (เพศชาย และอายุน้อย) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ผู้ปกครองประกอบอาชีพกรรมกร เป็นผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และการมีปริมาณผลผลิตต่ำ) มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนไทยมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ซอร์บอร์ม (ชิตชนก เชิงเซาว์; อัมภา บุญช่วย; และทวี ทองคำ. 2541: 135; อ้างอิงจาก Sorborm. 1981) ; มอทเลย์ (ธีรยุทธ รัชชะ. 2545: 92 ; อ้างอิงจาก Motley. 1970) ศึกษาพบว่าอาชีพบิดา รายได้ของครอบครัวส่งผลต่อการเรียน

จากข้อค้นพบนี้สรุปได้ว่า รายได้ของผู้ปกครองส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเอาใจใส่ของผู้ปกครองและส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

4.2 ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับห้องเรียน พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมีเพียงตัวแปรเดียวคือ ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู นอกจากนั้นจะส่งอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก ซึ่งได้แก่ จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ และจำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ยังค้นพบว่า ตัวแปรจำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลามส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครู และพบว่าจำนวนครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครู พฤติกรรมการสอนของครูส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณภาพการสอนของครู และจำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการสอนของครูและส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพการสอนของครู ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 2 โดยสามารถอภิปรายผลเป็นรายตัวแปร ดังนี้

4.2.1 ผลการวิจัยพบว่า ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งหมายความว่า การที่ครูมีความตั้งใจจะย้ายที่ทำงาน ส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนดีขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของโบเดรีย และเบอร์เกอร์ (อารมณ จินดาพันธ์,

2536 : 16; อ้างอิงจาก Boudreau; & Berger. 1985 : 581-621) ฮอลแลนด์ และวิลเลียม (อาร์มอนด์ จินดาพันธ์, 2536 : 16 ; อ้างอิงจาก HollenBeck & Williams. 1986: 606-611) ที่กล่าวสอดคล้องกันว่า ในอดีตมักมีผู้สรุปว่าการเปลี่ยนงานเป็นผลทางลบต่อองค์กร เพราะทำให้สูญเสียบุคลากร แต่ในปัจจุบันมีผู้สงสัยในข้อสรุปดังกล่าว โดยพบว่า การเปลี่ยนงานนั้นมีผลทั้งทางบวกและทางลบต่อองค์กร แต่แนวคิดของนักทฤษฎีโดยทั่วไป อธิบายไปในทางเดียวกันว่า ถ้าหากพนักงานได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรมจากการปฏิบัติงานที่ดีทำให้เกิดความพึงพอใจแล้ว ความตั้งใจที่จะเปลี่ยนงานน่าจะต่ำ หรือไม่อยากจะเปลี่ยนงานเลย (อาร์มอนด์ จินดาพันธ์, 2536: 15-16) นอกจากนี้ผลการวิจัยของสกอต มิทเชล และบินบาม (Scott, Mitchell & Birnbaum. 1981:87) ที่ศึกษาพบว่าความพึงพอใจในงานกับการเปลี่ยนงานมีความสัมพันธ์ทางลบต่อกัน นั่นคือถ้าหากมีความพึงพอใจในงานมากก็จะมี การเปลี่ยนแปลงงานน้อยลง สำหรับในการวิจัยนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่ครูตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานจำนวนมากขึ้น ส่งอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในทางที่ดีขึ้น อาจเป็นเพราะขณะนี้ได้เกิดเหตุการณ์ ความไม่สงบขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะทำให้ครูมีความตั้งใจจะย้ายที่ทำงานกันมากขึ้น และ น่าจะส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนต่ำ แต่ที่เป็นไปในทางตรงกันข้าม อาจจะเป็นเพราะการที่ ข้าราชการครู และข้าราชการอื่นที่ปฏิบัติงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความพึงพอใจต่อสวัสดิการ และการได้รับเงินค่าเสี่ยงภัย และเงินเพิ่มพิเศษที่รัฐบาลจ่ายให้เดือนละ 1,000-1,500 บาท จึงอาจเป็น แรงจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้ข้าราชการครูมีความมุ่งมั่นปฏิบัติงานต่อไป จึงทำให้ประสิทธิผลของโรงเรียน สูงขึ้น เหตุผลอีกประการหนึ่ง อาจเป็นเพราะการที่ทางราชการมีนโยบายที่เปิดโอกาสให้มีการโยกย้าย โรงเรียน สำหรับข้าราชการครูที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเหนือจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงทำให้โรงเรียน ได้มีโอกาสรับครูอัตราจ้างที่เป็นคนในท้องถิ่นเข้ามาสอน ซึ่งความเข้าใจต่อกันในหมู่คนท้องถิ่นเดียวกัน ย่อมมีมากกว่า

4.2.2 ผลการวิจัยพบว่า จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลามส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อ คุณภาพชีวิตการทำงานของครู และยังส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อบรรยากาศในชั้นเรียน ผลการวิจัย นี้อธิบายว่าการที่ครูนับถือศาสนาอิสลามทำให้คุณภาพชีวิตการทำงานของครูดีขึ้น ที่ผลการวิจัยเป็น เช่นนี้ อาจเป็นเพราะครูที่นับถือศาสนาอิสลามจะมีความรู้ทั้งในด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และ ภาษาของท้องถิ่น และความสามารถในวิชาชีพครู จึงทำให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตของชุมชน ได้รับการยอมรับจากชุมชน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข จึงส่งผลให้คุณภาพชีวิตการทำงานดี ขึ้น ส่วนข้อค้นพบที่ว่า การที่ครูนับถือศาสนาอิสลามส่งผลให้บรรยากาศในชั้นเรียนดีขึ้น อาจเป็นเพราะ ว่าครูที่นับถือศาสนาอิสลามสามารถปรับตัวเข้ากับนักเรียนได้ดี เพราะนักเรียนส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาอิสลามเช่นเดียวกัน ดังนั้นครูที่นับถือศาสนาอิสลามย่อมเข้าใจวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนวิถี ชีวิตของนักเรียนได้ดี อีกทั้งยังสามารถใช้ภาษาายาวีเพื่อการสื่อสารกันอย่างเข้าใจดีกว่าในกรณีที่

นักเรียนไม่เข้าใจภาษาไทย จึงน่าจะทำให้เกิดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ดี จากผลการวิจัยนี้ สรุปได้ว่าการนับถือศาสนาอิสลามของครูส่งอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และยังส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อบรรยากาศในชั้นเรียนอีกด้วย

4.2.3 ผลการวิจัยพบว่า จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการสอนของครู และส่งอิทธิพลทางอ้อมไปยังคุณภาพการสอน ข้อค้นพบจากผลการวิจัยที่พบว่าครูที่นับถือศาสนาพุทธมีพฤติกรรมการสอนที่ดี อาจจะเป็นเพราะครูที่นับถือศาสนาพุทธมีความพยายามให้นักเรียนเรียนต่อในโรงเรียนของรัฐบาลซึ่งมีการแข่งขันสูง จึงส่งผลให้ครูเหล่านั้นพยายามหาวิธีการเพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนต่อในโรงเรียนชั้นนำ จึงทำให้ครูมีพฤติกรรมการสอนที่ดี ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วณิดา กิตติโชควัฒนา (2537: บทคัดย่อ) ที่พบว่าความต้องการในการพัฒนาตนเองทางด้านวิชาการของครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส มีความต้องการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิมล ชัยฤกษ์ (2537 : บทคัดย่อ) อรทิพย์ อารยะทางศักดิ์ (2537 : บทคัดย่อ) และณิดา นิจจรัสกุลและคนอื่น ๆ (2536 : บทคัดย่อ) และวันชัย ประไพเมือง (2545 : บทคัดย่อ) ที่พบในทำนองเดียวกันว่าครูในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความต้องการการพัฒนาด้านพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับมาก และมีการปรับปรุงพัฒนาการสอนให้ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอจึงเป็นเหตุให้ผลการวิจัยเป็นไปอย่างที่ปรากฏ ผลการวิจัยนี้สรุปได้ว่าการนับถือศาสนาพุทธของครู ส่งอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสอนของครู และส่งอิทธิพลทางอ้อมไปยังคุณภาพการสอนของครูด้วย อย่างไรก็ตามในงานวิจัยดังกล่าวไม่ได้ระบุว่าครูที่นับถือศาสนาใดที่มีความต้องการในการพัฒนาตนเองด้านการเรียนการสอน แต่ผู้วิจัยเห็นว่าครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ มีความต้องการในการพัฒนาตนเอง จึงได้สรุปดังที่กล่าวมาแล้ว

4.2.4 ผลการวิจัยพบว่า จำนวนครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน อธิบายได้ว่า การที่ครูมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูลดลง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ความหมายของการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีนั้นครูจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี มีความเครียดในการทำงานน้อย สมาชิกในองค์กรเกิดความพึงพอใจในงานและชีวิตส่วนตัว (พรพรสิริ อาสาเสนีย์, 2546 : 11 อ้างอิงจาก Hodgetts. 1993) เมื่อพิจารณาตามนิยามดังกล่าวจะเห็นว่าสถานการณ์ปัจจุบันจังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาต่าง ๆ ที่ไปกระทบต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูมากมาย เช่น ผลการวิจัยของชยาภรณ์ ศรีสาคร (2534 : 1) กัมภณฑ์ จุนโท (2536: 54-55) สันทัด ณ นคร (สันทัด ณ นคร. 2540 : 2; อ้างอิงจาก กองอำนวยการรักษาความสงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2525: 9) จิรวัฒน์ แดงแก้ว (2538: บทคัดย่อ) ไพศาล คณะทอง

(2539: บทคัดย่อ) ชัยพฤกษ์ หะยี (2541: บทคัดย่อ) สมเกียรติ บุญรอด (2531: บทคัดย่อ) จตุพงศ์ แก้วใส (2540: บทคัดย่อ) และศศิธร สุวรรณมณี (2545: บทคัดย่อ) ผลการวิจัยเหล่านี้ระบุว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาความขัดแย้งทางด้านสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีความซับซ้อนมาโดยตลอดมีขบวนการโจรก่อการร้ายการก่อความไม่สงบโดยอาศัยเงื่อนไขทางด้านเชื้อชาติและศาสนามาเป็นชนวนของปัญหา มีการทำร้ายร่างกายชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและข้าราชการครูไม่ว่าจะเป็นการลอบทำร้ายครู การเผาโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ทำให้คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูไม่ดี ครูอยู่ด้วยความหวาดระแวง การบริหารจัดการในโรงเรียนก็ทำด้วยความยากลำบาก เช่น มีปัญหาการลอบเผาโรงเรียนจึงทำให้ต้องหยุดเรียนบ่อย ๆ การลอบทำร้ายครู หรือแม้แต่การดำเนินชีวิตประจำวันก็ต้องคอยหวาดระแวงว่าอาจจะถูกปองร้าย ได้ตลอดเวลาทำให้ครูเกิดความเครียด และไม่มีขวัญกำลังใจในการทำงาน จึงทำให้คุณภาพชีวิตการทำงานของครูลดลง

4.2.5 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสอนของครูส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกไปยังคุณภาพการสอนของครู ข้อค้นพบนี้อธิบายได้ว่า พฤติกรรมการสอนของครูที่ดีมีผลทำให้คุณภาพการสอนของครูสูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่ครูมีความพยายามพัฒนาการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพเช่น มีการวางแผนการสอนที่ดี ครูมีวิธีการสอนที่หลากหลาย มีการใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมทำให้เกิดคุณภาพการสอนที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับการสรุปของนารี อาแว (2545: 42-43) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการสอนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดคุณภาพการเรียนการสอน ผลการวิจัยที่สนับสนุนข้อค้นพบนี้ได้แก่ ผลการวิจัยของ บุญเรือง ศรีเหรียญ (2545: บทคัดย่อ) บุญชม ศรีสะอาด (2524: บทคัดย่อ) พิทแมน (ราชันย์ บุญธิมา. 2542ก: 23, อ้างอิงจาก Pittman. 1993: 4270-A) นกุล ภูประเสริฐ (2534: 87) สมจิต สุวรรณบุคย์ (2534: 120) ที่ศึกษาพบในทำนองเดียวกันว่า คุณภาพการสอนของครูส่งอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

4.3 ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับโรงเรียน พบว่า ตัวแปรที่ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของโรงเรียน 3 ปัจจัย คือ พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ตัวแปรที่ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงลบคือความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่วนตัวแปรที่ส่งอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก ได้แก่ภาวะผู้นำทางวิชาการ บรรยากาศของโรงเรียน จำนวนครูในโรงเรียน จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม และตัวแปรที่ส่งอิทธิพลทางลบคือจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยข้อที่ 3 โดยสามารถอภิปรายผลเป็นรายตัวแปรได้ดังนี้

4.3.1 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน

ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ผลการวิจัยนี้อธิบายได้ว่า การที่ผู้บริหารมีพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมสูง จะส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนดีขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้น ผู้บริหารจะเน้นกระบวนการให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการคิด การตัดสินใจ การมีส่วนในการดำเนินการ การมีส่วนในการประเมินและชื่นชม เป็นต้น จึงทำให้ผู้ร่วมงานมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในผลงานนั้น ๆ (Cohen & Uphoff. 1980 : 213 - 218; ชูชาติ พ่วงสมจิตร. 2540 : 17) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนดีขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมจิตร อุดม (2547) ที่ศึกษาพบว่าพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชน และผลการวิจัยของลัดดา ผลวัฒนะ (2547 : บทคัดย่อ) ที่ทำการวิจัยเชิงทดลอง โดยพบว่ากลุ่มทดลองที่ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีระบบบริหารแตกต่างจากกลุ่มควบคุมที่มีระบบปรึกษาหารือหลังการพัฒนาย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าระบบบริหารแบบให้กลุ่มมีส่วนร่วมเป็นระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจสูงกว่าเกณฑ์ประเมิน

4.3.2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า หากผู้บริหารโรงเรียนมีกระบวนการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนได้ดีจะทำให้เกิดประสิทธิผลของโรงเรียนสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญเรือง ศรีเหรียญ (2542 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า คุณภาพของการใช้หลักสูตรของโรงเรียนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการที่ผู้บริหารมีการวางแผนการจัดการเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ การจัดหาเอกสารหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการประเมินหลักสูตรของโรงเรียนที่มีคุณภาพจะทำให้การเรียนการสอนตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูมีความเข้าใจหลักสูตร และมีการประเมินหลักสูตรเพื่อการพัฒนาที่ย่อมจะส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 27 วรรคสองให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะสภาพปัญหาและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนดังนั้นเมื่อมีการยืดหยุ่นให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้มากกว่าที่ผ่านมาจึงอาจทำให้การบริหารหลักสูตรของโรงเรียนมีความสอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของบริบทในจังหวัดชายแดนภาคใต้มากยิ่งขึ้นจึงทำให้ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนดีขึ้น

4.3.3 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนส่งอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ข้อค้นพบจากการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าการที่โรงเรียนได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากขึ้น แต่ทำให้ประสิทธิผลของโรงเรียนลดลง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของปีเปาะ หะยีสาแมะ (2540: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนที่ถูกловวางเพลิง จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพปัญหาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาที่ถูกловวางเพลิงปี พ.ศ. 2536 ในจังหวัดปัตตานี ตามทัศนะของครูอาจารย์ไม่สอดคล้องกับทัศนะของคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนในนงานการให้บริการแก่ชุมชน ได้แก่ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่น่าอยู่จึงทำให้ชุมชนไม่อยากจะมารับบริการและในนงานการร่วมกิจกรรมของชุมชนได้แก่ การวางตัวของผู้บริหารโรงเรียนทำให้ชุมชนหมดศรัทธา คณะกรรมการศึกษาโรงเรียนให้ความสำคัญของสภาพปัญหาสูงที่สุด ส่วนครูอาจารย์ได้ให้ความสำคัญของสภาพปัญหาลดลง ส่วนงานอื่นมีความเห็นสอดคล้องกัน ได้แก่ การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนยังได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน หรือกรรมการศึกษาโรงเรียนน้อยมาก โรงเรียนไม่มีแผนงานหรือโครงการในการบริการแก่ชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนไม่อุทิศเวลาในการร่วมกิจกรรมของชุมชน บุคคลในชุมชนส่วนใหญ่ยากจน ชาวชนบางส่วนติดยาเสพติด ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนน้อย ประกอบกับผู้บริหาร ไม่เห็นความสำคัญของชุมชนและหน่วยงานอื่น นอกจากนี้ผลการวิจัยของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 6 (2529 : 65) ชิดชนก เจริญ, อำภา บุญช่วย และทวี ทองคำ (2540 : 150) วาด หนูมา (2540 : บทคัดย่อ) ที่วิจัยพบในทำนองเดียวกันว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน จากการที่ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีอิทธิพลเชิงลบต่อประสิทธิผลของโรงเรียน แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูจะพยายามทำความเข้าใจในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนอย่างมากแล้วก็ตาม แต่ก็มีเหตุผลบางประการที่มีความละเอียดอ่อนในปัญหา กล่าวคือความเกี่ยวพันของปัญหาอันเกิดจากความแตกต่างกันของศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่หมักหมม มาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งอาจทำให้เกิดความหวาดระแวงระหว่างประชาชนที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกัน อันมีผลทำให้การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นไปด้วยความยากลำบากยิ่ง แต่สิ่งหนึ่งที่สะท้อนจากการค้นพบนี้คือการแก้ปัญหาสังคมโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนายังมีปัญหายู้อีกมากมาย ที่ยังดำเนินการไม่สอดคล้องกับสภาพและวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งรัฐบาลควรหาช่องทางศึกษาและแก้ปัญหาโดยเร็วที่สุด เพราะว่าโรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันหลักขององค์กรทางสังคมที่ทำหน้าที่ขัดเกลา (Socialization) อบรม ป้อนเพาะให้ผู้เรียน

เป็นคนดี คนเก่ง และใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข จึงจำเป็นจะต้องมีการพัฒนา ฝึกอบรมให้ผู้บริหารสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่เข้าถึงวิถีชีวิต และประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน

4.3.4 ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศของโรงเรียนส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารหลักสูตร และส่งผลทางอ้อมไปยังประสิทธิผลของโรงเรียน ผลการวิจัยนี้อธิบายได้ว่า การที่โรงเรียนมีบรรยากาศในการทำงานที่ดีจะส่งผลให้ การบริหารหลักสูตรของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนด้วย เพราะเมื่อบรรยากาศในโรงเรียนดี โอกาสที่ผู้บริหารจะได้รับความร่วมมือร่วมใจจากครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก็เป็นไปได้โดยง่าย ผลจากตัวแปรดังกล่าวมาแล้วจะส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดวงสมร กลิ่นเจริญ (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าบรรยากาศในโรงเรียนเป็นปัจจัยด้านโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน อาชีวศึกษา สำหรับ งบอาจ นัยวัฒน์ (2544: บทคัดย่อ) พบว่าบรรยากาศในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อความแปรปรวนในผลการเรียนรู้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับ ศักดิ์ศิเรศ ประกอบผล (2539: บทคัดย่อ) ; และจันทราณี สงวนนาม (2533: บทคัดย่อ) อธิบายว่าผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จมีบรรยากาศดีกว่าโรงเรียนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ บรรยากาศของโรงเรียนทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ บรรยากาศของโรงเรียนยังสามารถบรรยายของโรงเรียนทำนายความสำเร็จของโรงเรียนได้ ส่วน ธวัชกรุดมณี (2542: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องมิติสุขภาพองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า สุขภาพองค์กรของโรงเรียนเมื่อจำแนกตามขนาดปรากฏว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีสุขภาพองค์กรสมบูรณ์ปานกลาง ในขณะที่โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางมีสุขภาพองค์กรที่ค่อนข้างสมบูรณ์ เมื่อพิจารณาประสิทธิผลโรงเรียนพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่ามิติสุขภาพองค์กรส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สวีทแลนด์ และ ฮอย (Sweetland; & Hoy.) สรุปว่านักวิจัยและนักปฏิบัติการศึกษาให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าบรรยากาศ ของโรงเรียนก่อให้เกิดความแตกต่างในสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้นักเรียน และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (Sweetland; & Hoy. 2000 : 704 ; citing Bossert. 1988 ; Brookover et al. 1978 ; Hoy & Sabo. 1998 ; Purkey & Smith. 1983 ; Stedman. 1987) จากข้อค้นพบนี้ทำให้สรุปได้ว่าบรรยากาศของโรงเรียนส่งผลให้ผู้บริหารสามารถบริหารแบบมีส่วนร่วมได้ดี และส่งผลให้การบริหารหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในที่สุด

4.3.5 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารส่งอิทธิพลทางตรง

เชิงบวกต่อการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน และพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม และส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ข้อค้นพบนี้อธิบายได้ว่าในการบริหารโรงเรียนหากผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำทางวิชาการสูง จะส่งผลให้การบริหารหลักสูตรของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารด้วย อันจะส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนดีขึ้นในที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิชาการหลายท่านได้แก่ ลูเนนเบิร์ก และ ออนสไตน์ (Lunenberg & Ornstein. 1996 : 318) ทำการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่ประสบความสำเร็จจำนวน 149 โรง ในรัฐแมสซาชูเซต โดยคัดเลือกจากโรงเรียนที่มีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูง โดยพบว่า 75 เปอร์เซ็นต์ของผู้บริหารอธิบายว่าตนเองเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูง กล่าวคือเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการอุทิศเวลาเพื่อพัฒนาทรัพยากรให้เอื้อต่อการบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียน และมีการปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่อย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ หยาง (พิมพ์อร สดเอี่ยม. 2547 : 130 ; citing Yang. 1997) ที่ศึกษาพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในไต้หวัน สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่าครูรับรู้ว่าคุณสมบัติผู้บริหารมีพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับสูง ในด้านการส่งเสริมอบรมครู การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพ และการให้เวลากับงานทางวิชาการ ปัญหาทางพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารคือ ไม่มีเวลา ขาดความรู้ทางวิชาการ ขาดคณะทำงานทางวิชาการ งบประมาณมีไม่เพียงพอ และการประเมินครูใหญ่ยังไม่สมบูรณ์

สำหรับประเทศไทย มีงานวิจัยที่สนับสนุนผลการวิจัยนี้ได้แก่ ผลการวิจัยของ บัญชา แสนทวี (2539 : 183) ที่ศึกษารูปแบบเชิงเหตุผลของตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของครูผู้สอนในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิภาพของครูผู้สอนในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน คล้ายคลึงกับผลการวิจัยของ กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536 : 288) ที่พบว่าพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลโรงเรียนและสามารถใช้พยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนในภาพรวมได้ค่อนข้างสูง โดยตัวพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนเอกชนที่ดีที่สุดคือ พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการ และยังพบว่า พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดในโรงเรียนเอกชนที่อยู่ในภาคเหนือ และยังเป็นตัวทำนายที่ดีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ต่อพงษ์ ส้าราญคง (2531 : บทคัดย่อ) ; ธงชัย จักกามาตร์ (2531 : บทคัดย่อ) ; วีรศักดิ์ ทองเจิม (2531 : บทคัดย่อ) ; ปราณี จำนงเจริญ (2533 : บทคัดย่อ) และองอาจ นัยพัฒน์ (2544 : 95) ศึกษาพบในประเด็นนี้สอดคล้องกันว่าภาวะผู้นำทางวิชาการมีอำนาจในการอธิบายความแปรปรวนในผลการเรียนรู้นักเรียน ขณะที่ ชิดชนก เชิงเชาว์ , อำภา บุญช่วย และทวี ทองคำ (2541 : 151) ศึกษาพบว่าการบริหารโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนของครูมีความสัมพันธ์กันโดยที่การบริหารโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนของครูส่งผลโดยอ้อม (Indirect Effect) ต่อประสิทธิผลของ

โรงเรียน และสอดคล้องกับสภามารณ์ เกษรรัตน์ (2543 :บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่าพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการเป็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงจะเป็นผู้ที่พยายามที่จะส่งเสริมให้ครูบรรลุเป้าหมายทางวิชาการ การส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการในโรงเรียน การสนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการให้ไปสู่ตัวนักเรียนโดยตรง การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะทำให้ประสิทธิผลของโรงเรียนดีขึ้น

4.3.6 ผลการวิจัยพบว่า จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามส่งอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ผลการวิจัยนี้อธิบายได้ว่า การที่จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามจำนวนมาก จะส่งผลให้ผลการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนลดลง ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะการที่โรงเรียนมีนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามจำนวนมาก และมีนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธอยู่ด้วย จึงอาจจะทำให้เกิดความยุ่งยากในการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะว่าจากข้อมูลพื้นฐานพบว่า ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ (62%) ซึ่งครูเหล่านี้ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสถานศึกษาที่ต้องมีการบูรณาการหลักสูตรอิสลามศึกษาเข้ากับหลักสูตรแกนกลาง ประกอบกับครูที่นับถือศาสนาพุทธจะไม่ค่อยเข้าใจในหลักศาสนาอิสลามอย่างแท้จริง จึงอาจทำให้การบริหารหลักสูตรเกิดปัญหายุ่งยากขึ้นได้ อันอาจจะทำให้ประสิทธิผลของโรงเรียนลดลง

นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ ส่งอิทธิพลทางอ้อมเชิงลบผ่านบรรยากาศของโรงเรียน ไปยังประสิทธิผลของโรงเรียน ที่เป็นเช่นนี้อาจอธิบายได้ว่า การที่โรงเรียนใดมีจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลามในอัตราส่วนที่สูงจะมีก่อให้เกิดความยุ่งยากในการบริหารจัดการโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนเกิดขึ้นเช่น ในการเรียนจะต้องจัดทำหลักสูตรที่สนองตอบทั้งนักเรียนไทยพุทธ และไทยมุสลิมที่เสมอภาคกันและต้องแยกกันสอน เมื่อถึงคาบสอนวิชาเกี่ยวกับศาสนา ถ้าในโรงเรียนนั้น ๆ มีครูจำนวนน้อยก็จะยิ่งเกิดปัญหามากยิ่งขึ้น ในการทำอาหารกลางวันก็เช่นกันโรงเรียนจะต้องทำอาหารที่บริการแก่นักเรียนไทยพุทธและไทยมุสลิม ในการจัดการเรียนการสอนจะเกิดปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้ภาษา เพราะนักเรียนไทยพุทธมักจะใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ ในชีวิตประจำวัน ในขณะที่นักเรียนไทยมุสลิมจะให้ภาษายาวี เมื่อเข้ามาในอยู่ในโรงเรียนจะทำให้ครูเกิดความยุ่งยากในการสื่อสาร ถ้าครูไม่มีความรู้ทั้งภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษายาวีพร้อมกันด้วยปัญหายุ่งยากอย่างมานี้ น่าจะพออธิบายได้ว่า การที่โรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทั้งนักเรียนไทยพุทธและไทยมุสลิมอยู่ในโรงเรียนเดียวกันจะทำให้ประสิทธิผลของโรงเรียนไม่ดี

4.3.7 ผลการวิจัยพบว่า จำนวนครูในโรงเรียนส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน และส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ผลการวิจัยนี้อธิบายได้ว่า การที่โรงเรียนมีจำนวนครูมากขึ้น จะส่งผลให้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเพิ่มขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เสริญ พิศาลวัชรินทร์ (2531: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นเด็กเล็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมทาง การเรียนจากชั้นเรียนที่มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 19 คนลงมา และ 1 : 20 - 30 คนลงมา จะมีความพร้อมทางการเรียนแตกต่างกับนักเรียนที่ได้รับการเตรียมความพร้อมทางการเรียนจากชั้นเรียนที่มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 31 คนขึ้นไป งานวิจัยของ เยาวลักษณ์ แสงสร้อย (2542: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่าอัตราส่วนครูต่อนักเรียนเป็นตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 6 (2529: 56) ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสาเหตุที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยในเขตการศึกษา 6 พบว่าการที่มีครูไม่ครบชั้นเป็นสาเหตุที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยมากที่สุด ซึ่งโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติยังมีอัตราเฉลี่ยครูต่อนักเรียนแตกต่างกันมากในแต่ละจังหวัดหรือแม้แต่ในแต่ละอำเภอก็แตกต่างกัน ศึกษา และ ดุสิต ณ สุวรรณ (2539: บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าปัญหาประการหนึ่งของการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรในเขตการศึกษา 2 และ 3 คือการขาดแคลนครูผู้สอน

ผลการวิจัยนี้สรุปว่าจำนวนครูในโรงเรียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน และส่งผลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนด้วย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากข้อค้นพบในการวิจัยนี้ตามลำดับดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่าประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยนี้สะท้อนถึงสภาพจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาว่ายังมีปัญหาอยู่หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสิทธิผลของโรงเรียนในด้านความสัมพันธ์กับครู ความ

สนใจในชั้นเรียน เจตคติต่อการบ้าน ความคิดที่มีต่อวิชาการ และการบูรณาการสังคมในชั้นเรียน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการ การการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงเกี่ยวกับความมั่นคง คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม ควรตระหนักและควรร่วมมือกันในการหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกัน เพราะผลจากการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเนื่องจากพื้นที่นี้เป็นพื้นที่พิเศษที่มีการ จัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เพื่อทำหน้าที่ประสานในการพัฒนา ดังนั้นรัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญจริงใจในการพัฒนา และเร่งแก้ปัญหาอันเกิดจากสภาพสังคม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน และควรใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาสังคม

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าประสิทธิผลของโรงเรียนในด้านความสนใจในสิ่งที่เรียน ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน และแรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงโอกาสของการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพราะนักเรียนเห็นความสำคัญ เห็นประโยชน์ของการเรียน และมีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียน มีความรู้สึกภูมิใจต่อโรงเรียน และมีแรงจูงใจต่อการเรียน หนังสือ ดังนั้นควรนำผลการวิจัยดังกล่าวเพื่อเป็นข้อมูลหนึ่งในการพิจารณา วางแผน นโยบายการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1.2 จากผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าตัวแปรต้น ของปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน การเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียน ความตั้งใจเรียนต่อชั้น ม.1 ในโรงเรียนของรัฐบาล จำนวนนักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม เป็นต้น ปัจจัยระดับห้องเรียน ได้แก่ ความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม พฤติกรรมการสอนของครู และปัจจัยระดับผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียน เป็นต้น เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาล ผู้บริหารระดับกระทรวง กรม และเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาห้องที่เป็นกรณีพิเศษ และแนวทางสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงตัวแปรต้นทั้ง 3 ระดับร่วมกัน กล่าวคือปัจจัยในระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน เพราะตัวแปรต่าง ๆ ที่พบในการวิจัยนี้สะท้อนสภาพ วัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ศาสนา และภาษา ที่มีความแตกต่างกันระหว่างประชาชนในพื้นที่ และมีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ

1.1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลามมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครู จากผลการวิจัยนี้ สะท้อนว่าครูที่นับถือศาสนาอิสลามมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่

ดี ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายให้มีหลักสูตรฝึกอบรม ให้แก่ข้าราชการครูที่นับถือศาสนาอื่น เพื่อให้เข้าใจวิถีชีวิต หลักศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนภาษาที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1.4 จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ส่งอิทธิพลต่อการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน และพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม และส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในที่สุด ผู้บริหารระดับกระทรวง และระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้กับผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด เพราะเป็นตัวแปรหลักที่ส่งอิทธิพลต่อตัวแปรอื่นๆ หลายตัว โดยอาจจะจัดหลักสูตรฝึกอบรมพร้อมกันทั่วประเทศ เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติงานวิชาการอันเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.5 จากผลการวิจัยที่พบว่า การที่นักเรียนที่ไปเรียนศาสนาอิสลาม ทำให้นักเรียนมีความถี่ในการทำละหมาดสูงขึ้น และส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียน และประสิทธิผลของโรงเรียน จากผลการวิจัยนี้รัฐบาลควรที่กำหนดนโยบายในการส่งเสริมการเรียนรู้ศาสนาอิสลามให้แก่ นักเรียน อย่างเต็มที่และมีความเพียงพอ เหมาะสม โดยพยายามลดการไปเรียนศาสนาอิสลามตามบ้านครู หรือที่อื่นๆ หลังเวลาเรียนที่ต้องทำให้นักเรียนมีภาระมากขึ้น และเรียนไม่ทันคนอื่น ๆ โดยอาจจะจัดให้มีการสอนศาสนาอิสลามขึ้นในโรงเรียนที่มีความต้องการ ให้การเรียนการสอนมีมาตรฐาน และรัฐบาลให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง เช่นการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การสนับสนุนงบประมาณ การพัฒนาครูสอนศาสนาให้มีคุณภาพ และส่งเสริมให้การเรียนศาสนาในโรงเรียนเป็นรูปธรรม

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ

1.2.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ในฐานะที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการโดยตรง ควรจะนำข้อมูลมาพิจารณา และดำเนินการพัฒนาในตัวแปรที่สามารถพัฒนาได้เช่น พฤติกรรมการสอนของครูที่พบว่า มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู และประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนก็ควรจัดให้มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาวิธีการสอน ที่สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หรือ ข้อค้นพบที่พบว่า การที่นักเรียนไปเรียนศาสนาอิสลาม ทำให้นักเรียนมีความถี่ในการละหมาดเพิ่มขึ้น และส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนและประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้บริหารจึงควรกำหนดให้ครูส่งเสริมให้นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามได้เรียนศาสนาอิสลามในโรงเรียน และควร

ส่งเสริมให้นักเรียนมีการละหมาด โดยอาจจะจัดให้มีห้องละหมาดและอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกต่อการทำละหมาดของนักเรียน

1.2.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ความสำคัญกับตัวแปรองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้ง 8 องค์ประกอบในการวิจัยนี้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน ดังนั้นครู และผู้บริหารโรงเรียนสามารถพัฒนานักเรียนได้โดยตรง จึงควรที่จะนำมาพิจารณา และจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับองค์ประกอบดังกล่าวเพื่อให้โรงเรียนมีประสิทธิผลสูงขึ้น

1.2.3 จากผลการวิจัยที่พบว่าความสัมพันธ์ชุมชนส่งอิทธิพลเชิงลบต่อประสิทธิผลของโรงเรียน แสดงให้เห็นว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังไม่ประสบผลสำเร็จ หรือยังไม่สอดคล้องกับสภาพและวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้บริหารจึงควรมีการปรับปรุงตนเอง โดยการศึกษาสภาพและวิถีชีวิตของชุมชน และควรจัดการบริหารงานโรงเรียนโดยการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมจากคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้นำชุมชน สำหรับเขตพื้นที่การศึกษาอาจจะจัดให้มีหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้บริหารให้สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1.2.4 จากผลการวิจัยที่พบว่า พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน จากผลการวิจัยนี้ผู้บริหารควรนำมาพิจารณาเพื่อปรับปรุง พัฒนาระบบการบริหารงานของตนเพื่อให้เกิดการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอาจจะจัดหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1.2.5 จากข้อผลการวิจัยที่พบว่า การบริหารหลักสูตรส่งอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรพิจารณาและดำเนินการให้การบริหารหลักสูตรเป็นไปตามหลักวิชาการ และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นเพื่อให้โรงเรียนมีประสิทธิผลสูง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอาจจะจัดให้มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โมเดลความสัมพันธ์เชิง

สาเหตุ และใช้โมเดลลิสเรลในการวิเคราะห์ การออกแบบการวิเคราะห์ยังคงเป็นแบบระนาบเดียว (Single Level) เนื่องจากมีข้อจำกัดของการวิเคราะห์แบบโมเดลลดหลั่นเชิงเส้นแบบพหุระดับ (Multi Level Analysis) เพราะว่าโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ส่วนใหญ่มีห้องเรียนเดียว จึงไม่สามารถใช้โปรแกรม HLM ในการวิเคราะห์ข้อมูล และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนควรมีการศึกษาโดยใช้โมเดลลดหลั่นเชิงเส้น แบบพหุระดับ เพราะเป็นโมเดลการวิเคราะห์ที่เป็นไปตามธรรมชาติของข้อมูลทางการศึกษาที่มีการลดหลั่นกันเป็นระดับ การวิเคราะห์โดยใช้โมเดลลดหลั่นเชิงเส้นแบบพหุระดับจะช่วยให้ผลการวิจัยมีความคลาดเคลื่อนน้อย และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูลที่อยู่ต่างระดับกันได้ ดังนั้นในการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนควรใช้การวิเคราะห์วิธีดังกล่าวหากไม่มีข้อจำกัดของความแปรปรวนในตัวแปรระดับต่าง ๆ

2.2 ควรมีการวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้ตัวแปรอื่น ๆ เช่นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสภาพ และวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียน เพื่อจะทำให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมทุกด้าน และควรวิจัยโดยใช้วิธีเชิงคุณภาพผสมผสานด้วยจะทำให้ได้ข้อค้นพบที่หลากหลาย

2.3 ควรศึกษาวิจัยระดับประสิทธิผลของโรงเรียนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประเภทต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น โรงเรียนเอกชนสามัญ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สถาบันปอเนาะ เพื่อจะได้มีข้อมูลในการวางแผนแก้ปัญหาการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปพร้อม ๆ กัน

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. (2536). **ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน**. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กรมการปกครอง. (2546?). **คู่มือการปฏิบัติราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. กรุงเทพฯ: สำนักกิจการความมั่นคงภายใน ศูนย์ประสานงานปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรมฯ.
- กรมวิชาการ. (2535). **การศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปรการจัดการศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2533**. กรุงเทพฯ: cursสภาดพรว้า.
- _____. (2538?). **หลักสูตรอิสลามศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2537) ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)**. ยะลา: ฝ่ายโครงการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประจำเขตการศึกษา 12.
- _____. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2547). **รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2544**. กรุงเทพฯ: สำนักงานทดสอบทางการศึกษา.
- กรมสามัญศึกษา. (2544). **รายงานการวิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา**. กรุงเทพฯ: โฆษิตการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544?). **แผนเร่งรัดพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ 2542-2544**. ม.ป.พ. อัดสำเนา.
- _____. (2545). **รายงานการวิจัยการศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
- _____. (2546). **ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. สืบค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2547, จาก <http://www.moe.go.th/pongpol/>.
- _____. (2547). **ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ**. สืบค้นเมื่อ 17 กันยายน 2547, จาก <http://www.moe.go.th/>.

- กอบกุล รังสิยะโรจน์. (2526). **ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางบ้านและโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- กองบรรณาธิการ. (2543, มกราคม-เมษายน). วิถีชีวิตอันสันติสุขของชุมชนบ้านดิ่งชัน. **รุสมิแล วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 21(1): 1-11.
- กฤษฎี อุทัยรัตน์. (2544, 19 ธันวาคม). บริหารคนด้วยคุณภาพ : ทำให้ง่ายไว้ดีกว่า. **ผู้จัดการรายวัน**. หน้า 39.
- การศึกษาของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : บางอย่างที่ต้องปรับปรุง. (2543, 13-19 สิงหาคม). **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**. หน้า 27.
- การส่งเสริมการรู้หนังสือแก่ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้. (2538, 14 ตุลาคม). **สยามรัฐ**. หน้า 19.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. **การศึกษาสถานการณ์ โรงเรียนภาคใต้ยังไม่เลวร้าย**. (2546). สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2546, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/2002/05/21/edu/indsc7.psp?news=edu2.html>.
- กัมภณฑ์ จุนโท. (2536). **การปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัย เขตการศึกษา 2**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- กัลยา สุนทรการวิโรจน์. (2538). **ปัญหาการสอนและความต้องการนิเทศของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดนราธิวาส**. วิทยานิพนธ์ศึกษา ศษ.ม. (การประถมศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- กิติมา ปรีดีติลก. (2532). **การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: อักษราพัฒนา.
- เกษม วัฒนชัย, องคมนตรี. (2545). **การผลิตและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์ดี.
- ขนบธรรมเนียมบางประการของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้. (2533, กุมภาพันธ์). **วารสารพัฒนาชุมชน**. 27(2): 47-50.
- ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. (2519). **ไทยมุสลิม**. กรุงเทพฯ : แพร์พิทยา.

- คณิตา นิจจุลกุล; และคนอื่นๆ. (2536). **การติดตามผลการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2536**. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- คอลิด บุษะมัญญ. (2538). **จิตลักษณะและปัจจัยทางชีวสังคมบางประการที่มีผลต่อการยอมรับนโยบายทางการศึกษา ด้านการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยของเด็กนักเรียนไทยมุสลิมในจังหวัดสงขลา**. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คัตนางค์ มณีสรี; และ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2541, กรกฎาคม-ธันวาคม). อิทธิพลของพ่อแม่ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทัศนคติทางการศึกษา และอัตมโนทัศน์ของนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 5 เขตกรุงเทพมหานคร. **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. 11(2): 51-72.
- คณะกรรมการผู้แทนราษฎรด้านการศึกษา. (2546). **การศึกษาชี้สถานการณ์โรงเรียนภาคใต้ยังไม่เลวร้าย**. สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2546, จาก [http:// www.bangkokbiznews.com/2002/05/21/edu/indsc7.psp?news=edu2.html](http://www.bangkokbiznews.com/2002/05/21/edu/indsc7.psp?news=edu2.html).
- จตุพงศ์ แก้วใส. (2540). **แนวโน้มการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษาใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2540-2549)**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- จรัญ มะลูลีม; กิติมา อมรทัต; และ พรพิมล ตรีโชติ. (2539). **ไทยกับโลกมุสลิม : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรัญ จัวนาน. (2537). การศึกษากับการพัฒนาภาคใต้. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 9(ฉบับพิเศษ 1): 46-57.
- จรัญ พรหมสุข. (2538). **ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 2**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ; ทวี สอนมาลี; และ ปรินญา อุดมทรัพย์. (2530). **รายงานการวิจัย เรื่อง การปกครองท้องถิ่นที่ต่างวัฒนธรรม : สถานการณ์ในบริเวณ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้และแนวทางแก้ไข**. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- จันทราณี สงวนนาม. (2533). **คุณลักษณะบางประการของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียน และความพึงพอใจในงานที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียน ประถมศึกษา**. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- _____. (2545). **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย.
- จรัสรัตน์ สาครินทร์; นิฟาริต ระเด่นอาหมัด; และ วิมล แซ่อึ้ง. (2534, มิถุนายน). การศึกษาปัญหาด้านความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนไทยมุสลิมศึกษาปีที่ 3 ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 7(18): 65-74.
- จิตติมา จันทเวช. (2542). **การศึกษาความสอดคล้องของผลการประเมินประสิทธิภาพการ สอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจากการประเมินด้วยตนเองและผู้อื่น**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จิรวัดน์ แดงแก้ว. (2538). **การใช้งบประมาณหมวดเงินอุดหนุนของโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 2**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- จิราพร ขุนนะ. (2540). **องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การประถมศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- จุไรรัตน์ สุตรุ่ง. (2538). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนที่ได้รับ รางวัลพระราชทานในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2532). **รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของ โรงเรียนเอกชน**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- เจตหล้า สุนทรวิภาต. (2534). **คุณลักษณะของผู้นำและประสิทธิผลของงานในภาค วิชาของคณะศึกษาศาสตร์ในประเทศไทย**. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- เจ้ฐะฐั้น เจ้อุบง. (2534? : 17). **โครงการพัฒนาในรายงานการดำเนินงานการวิจัยและการพัฒนาการเรียนรู้และการใช้ภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้.**
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ณากา ชันชู. (2544). **สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนราธิวาส.** วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. . (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- ณากา ชวยโต; และ ดวงเดือน พันธมนานิน. (2533). **รายงานการวิจัยลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการบวชในพุทธศาสนาของชาวไทยในภาคใต้.** กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เนลิยา บุรีภักดี. (2538). **หลักพัฒนศึกษาศาสตร์.** กรุงเทพฯ : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย.
- _____. (2544?). **การวิจัยเชิงระบบ. วารสารพัฒนศึกษาศาสตร์ ศาสตร์แห่งการเรียนรู้และถ่ายทอดพัฒนา. 2(1): 135-145.**
- ไฉน กรองเห็น. (2527). **ทัศนคติต่อดนตรีไทยของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันการผลิตครูจังหวัดชายแดนภาคใต้.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม. : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. ถ่ายเอกสาร.
- ชยาภรณ์ ศรีสาคร. (2534). **นโยบายกับการแก้ไขปัญหาการบริหารงาน จังหวัดชายแดนภาคใต้.** สารนิพนธ์ ร.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ช่อทิพย์ ราศรีเกรียงไกร. (2523). **ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต (สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชรพุดดิน หะยิ. (2541). **การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่มีผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูอาสาสมัครศึกษานอกโรงเรียนที่ปฏิบัติงานใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างกลุ่มที่มีภูมิหลังต่างกัน.** วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษานอกระบบโรงเรียน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร

- ชัยวัฒน์ สถาอานนท์. (2527). อิสลามกับความรุนแรง : การศึกษาเฉพาะกรณีเหตุการณ์รุนแรงในสี่จังหวัดภาคใต้ ประเทศไทย พ.ศ. 2519-2524. ใน **สี่จังหวัดภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชน**. หน้า 80-176. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชัยยุทธ ทองทิพย์. (2537). แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาการมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ชิตชนก เชิงเชาว์; ณรัล ศรีวิหะ; และ วิรุทธิ์ แสงงาม. (2544, พฤษภาคม-สิงหาคม). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดปัตตานี. **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. 7(2): 127-147.
- ชิตชนก เชิงเชาว์; และคนอื่นๆ. (2533). รายงานการวิจัยเรื่อง การสำรวจปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชิตชนก เชิงเชาว์; สุเทพ สันติวรานนท์; และ คำน ขาวหนู. (2533, กันยายน). สภาพและปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 6(17): 85-98.
- ชิตชนก เชิงเชาว์; อำภา บุญช่วย; และ ทวี ทองคำ. (2541, พฤษภาคม-สิงหาคม). การวิเคราะห์โครงสร้างขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. 4(2): 132-157.
- _____. (2541). การวิเคราะห์โครงสร้างขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2546, จาก <http://www.edures.pn.psu.ac.th/Database/Detail/a0015.htm>.
- ชูชาติ บุญชู. (2525). การยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของครูประถมศึกษาในจังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2540). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร*.
วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- ญาณี ยี่มมงคล. (2536). *ลักษณะการเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ณรงค์ ณ เชียงใหม่. (2545, พฤษภาคม-ธันวาคม). การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *รุสมิแล วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*. 23(2- 3): 1-7.
- ณรงค์ พ่วงพิศ. (2542, 24 พฤศจิกายน). ปัญหาในสิ่งจังหวัดภาคใต้ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2501-2506). *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. ฉบับพิเศษ วันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี : 96-108.
- ณรงค์กร ชำนาญเวช. (2536). *สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตการศึกษา 2*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การประถมศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- ดรุณี บุญภิบาล. (2530). *รายงานการวิจัย การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส กับจังหวัดสตูล ซึ่งมีผลกระทบต่อการปกครอง*. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ. (2533). *ความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิต การทำงานและจริยธรรมของคนไทย*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน คันทะพรหม. (2543). *ความสัมพันธ์ระหว่างความถนัดทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดวงสมร กลิ่นเจริญ. (2545, กรกฎาคม-กันยายน). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา. *วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา*. 17(43): 50 - 55.

- ดุษฎี โยเหลา; ประสิทธิ์ สารสันต์; และ ยุทธนา ไชยจุล. (2543, พฤษภาคม). แบบการบริหารการจัดการกับความขัดแย้ง และการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา. **วารสารพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. 6(1): 47-49.
- ดุสิต ณ สุวรรณ. (2539). **ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในเขตการศึกษา 2 และ 3**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- ต่อพงษ์ สำราญคง. (2531). **อิทธิพลของปัจจัยคัดสรรทางการบริหารโรงเรียนที่มีต่อคุณภาพของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 12**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- เต็มดวง เสวตจินดา. (2534). **ธรรมชาติและชีวิต 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้**. สงขลา : โรงพิมพ์ไชนา.
- ถวิล เกื้อกุลวงศ์. (2530). **การบริหารการศึกษามัยใหม่ ทฤษฎีวิจัย และปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ถวิล บ่อน้ำใจ. (2536). **รูปแบบขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- ทองศักดิ์ วันชัย และ มยุรี โอวาท. (2538). **ประสิทธิภาพการสอนภาคปฏิบัติวิชาชีพสายวิชาเกษตรศาสตร์ของอาจารย์คณะเกษตรศาสตร์บางพระ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล**. คณะเกษตรศาสตร์บางพระ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.
- ทวีศิลป์ สารเสน. (2543). **ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียน ด้านครูผู้สอนกับความพึงพอใจของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา**. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทศพล สังข์ทิดนุ. (2533). **ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางบ้านกับสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 10**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (มัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- ทัศนีย์ บุญเต็ม. (2538). **ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 : การวิเคราะห์เส้นทางตามโมเดลลิשראלที่มีตัวแปรแฝง**. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ทัศนีย์ พรหมไพจิตร. (2541, พฤษภาคม- สิงหาคม). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสของเยาวชนในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. 4(2): 100-113.
- ทิพวรรณ กมลพัฒนานนท์. (2543). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (การบริหารและนโยบายสังคม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เกียรติชัย นาคกลัด. (2536). **ความเข้าใจระเบียบการประเมินผลการเรียนของครูในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา เขตการศึกษา 2**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การประถมศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- ธงชัย จักกามาตร์. (2531). **อิทธิพลของปัจจัยคัดสรรทางการบริหารโรงเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษาภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2541). **ทฤษฎีองค์การและการออกแบบ**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2544). **ทฤษฎีองค์การและการออกแบบ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ชนพร ศรีพงษ์. (2537). **แบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาล สถาบันอุดมศึกษาเอกชน กรุงเทพฯ**. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธวัช กรุดมณี. (2542). **มิติสุขภาพองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ธวัชชัย พินประเสริฐ. (2545, พฤษภาคม-ธันวาคม). ดอกไม้บานกับโครงการทักษิณพัฒนา. **รัฐมิแล วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 24(1): 27-31.

- ธีระ รุญเจริญ. (2545). รายงานการวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- ธีรพงศ์ แก่นอินทร์. (2532). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรบางตัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ธีระยุทธ รัชชะ. (2545, มกราคม-เมษายน). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ด้านศิลปะของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.). วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 8(1): 91-107.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2535, เมษายน – พฤษภาคม). การวิเคราะห์ประมาณค่าส่วนประกอบความแปรปรวน. วารสารข่าวการวิจัยการศึกษา. 15 (4) : 9-14.
- _____. (2538). วิธีวิทยาการขั้นสูงด้านการวิจัยและสถิติ. วารสารวิธี วิทยาการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 7(2): 1-36.
- _____. (2542). โมเดลลิสเรส : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพมาศ ธีรเวคิน. (2542). จิตวิทยาสังคมกับชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นัฐพงศ์ เทพจारी. (2534). ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลามของคนในมุสลิมชนบท จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีต่อพฤติกรรมด้านสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิต. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- นันทนา จันทรผั่น. (2545). การศึกษาเชิงตัวแปรที่สัมพันธ์กับความคาดหวังในอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย ด้วยการวิเคราะห์พหุระดับ. ปริญญาโท กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นันทวรรณ ภู่อ่าง. (2521). ปัญหาชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

- นารี อาแว. (2545). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของหัวหน้าภาควิชา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชน**. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นาวาลย์ ปานากาแข็ง. (2544). **คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- นิคม นาคอ้าย. (2539). **การพัฒนาเทคนิควิธีวิเคราะห์เชิงสาเหตุแบบพหุระดับ : การประยุกต์ใช้โปรแกรมเอชแอลเอ็ม**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นิมล ชัยฤกษ์. (2537). **ความต้องการการเสริมสมรรถภาพของครูผู้สอนงานเลือกกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา สามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การประถมศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- นิมิต ยศกิจ. (2541). **ขวัญของครูประถมศึกษาในโรงเรียนเสี่ยงภัยในสามจังหวัดภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- นิยม สารรัตน์. (2524). **การเปรียบเทียบเจตคติ และแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างผู้เรียนในโปรแกรมวิทยาศาสตร์ กับโปรแกรมศิลปภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เขตการศึกษา 9**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นุกูล ภูประเสริฐ. (2534). **องค์ประกอบบางประการที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นุกูล รัตนากุล. (2541, มกราคม- เมษายน). **แนวคิดในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. รุสมิแล วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 19(1): 50-52.
- โนรี ใจใส และคนอื่นๆ. (2531). **รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการศึกษาทั่วไปแก่นักศึกษาชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กระทรวงมหาดไทย.

- บัญชา แสนทวี. (2539). **การศึกษารูปแบบเชิงสาเหตุของตัวแปรเชิงเหตุผลของตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูผู้สอนในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.**
 ปรินุญานินพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บัญญัติ จันทน์เสนะ. (2544). **แนวความคิดการบริหารราชการ. จุลสาร ศอ.บต. ยะลา :**
 ห้างหุ้นส่วนจำกัดยะลาการพิมพ์.
- บรรจง ฟ้างูสง, เครือศรี วิเศษสุวรรณภูมิ; และ นพปฎล วิเศษสุวรรณภูมิ. (2541, พฤษภาคม-สิงหาคม). รายงานการวิจัยผลของนันทนาการต่อบุคลิกภาพของนักเรียนไทยมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมด้านที่อยู่อาศัยและสภาพสังคม เศรษฐกิจของครอบครัวที่แตกต่างกัน. **รูสมิแล วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.** 19(2): 87-93.
- บีเบาะะ หะยีสาเมาะ. (2540). **การปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนที่ถูกลอบวางเพลิง จังหวัดปัตตานี.**
 วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2524). **รูปแบบของผลการเรียนในโรงเรียน. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ด.**
 (การวัดผลและการวิจัยทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเรือง ศรีเหรียญ. (2542). **การใช้รูปแบบระดับชั้นลดหลั่นสอดแทรกเชิงเส้น เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางการศึกษาที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน.**
 ปรินุญานินพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเรือน หมั่นทรัพย์. (2538). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยม โรงเรียนในสังกัดคาทอลิก. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ :**
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญลือ จันทร. (2542). **ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม.**
 (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- บุญแสง ชีระภากร. (2533,มกราคม). การปรับปรุงคุณภาพชีวิตการทำงาน. **จุลสารพัฒนาข้าราชการพลเรือน.** 25 (1) : 5-12.

ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2527?). **สมบัติไทยมุสลิมภาคใต้ การศึกษาคตินายบ้านมุสลิม.**

จังหวัด. กรุงเทพฯ : มติชน.

_____. (2540). **บุหงาบัตตานี คติชนไทยมุสลิมชายแดนภาคใต้.** กรุงเทพฯ : มติชน.

ประพาศน์ พุทธิประภา. (2528). **เอกสารคำสอน อันเนื่องด้วยเรื่องการวางแผนภาษาในภาคใต้ของประเทศไทย และ ภาษาในการศึกษาและสังคมปริทัศน์เชิงสหวิทยาการ.**

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

ประกิจ ประจันปัจฉิม. (2526). **การปรับปรุงและส่งเสริมปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลาม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. (วิชาการปกครอง).

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ประดิษฐ์ ระสิตานนท์. (2528). **การศึกษากระบวนการบริหารงานของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส.**

ปริญญาโท กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. ถ่ายเอกสาร.

ประมุข ต้นจัญญ. (2534). **รายงานการวิจัย คุณสมบัติของครูที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา กรณีศึกษาในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา.**

โครงการวิจัยของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา.

ประยุทธ์ โขขัต. (2537). **ปัจจัยที่มีผลส่งต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทใน**

จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน). ปัตตานี :

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.

ประสาธน์ มีแต้ม. (2543, มกราคม-เมษายน). **ความผิดพลาดเชิงนโยบายของรัฐในโครงการทอผ้าชายไทย-มาเลย์. รุสมีแล วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 21(1)**

ประโยชน์ คุณต์กาญจนากุล. (2532). **การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ในวิทยาลัยครู.** วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน).

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

: 12-19.

ประสิทธิ์ สาระสันต์. (2542). **พฤติกรรมการบริหารที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา.** ปริญญาโท วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ประเสริฐ เตชะนาราเกียรติ. (2532). **ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านนักเรียน องค์ประกอบด้านครู สภาพแวดล้อมทางบ้าน และสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.**
- ประเสริฐ เทพศร. (2536). **รูปแบบของตัวแปรที่ส่งผลต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ ก.ศม. พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.**
- ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์. (2541). **การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของหน่วย ศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.**
- ประสงค์ ราชณสุข. (2532). **รายงานการวิจัยการศึกษาผลการทดลองใช้แบบฝึกเสริมทักษะ การพูด ภาษาไทยแก่เด็กชาวเขา. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร**
- ประสงค์ ราชณสุข; และคนอื่นๆ. (2523). **รายงานการวิจัยการศึกษาปัญหาและวิธีแก้ไขการ พูดภาษาไทย ของเด็กชาวเขา. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.**
- ปราณี จำนงเจริญ. (2533). **การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 11 ที่ได้ จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์พหุระดับ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สถิติการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.**
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์; และสมชาติ สว่างเนตร. (2535). **การวิเคราะห์เส้นโยงด้วยลิสรล : สถิติสำหรับนักวิทยาศาสตร์สังคมและพฤติกรรม. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์**
- เปรมสุริย์ เชื้อมทอง. (2536). **จิตลักษณะของผู้บริหารและสภาวะการณ์ของกลุ่มที่ เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.**
- เปลื้อง บัวศรี. (2535). **การเปรียบเทียบสุขภาพจิตและบรรยากาศท้องถิ่นตามการรับรู้ของ ครูในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.**

- ปิยนถ บุนนาค. (2534). **นโยบายการปกครองของรัฐต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2475-2516)**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา คัมภีร์ปกรณ. (2536). **การวิจัยเกี่ยวกับองค์การทางการศึกษาในประมวลสาระชุดวิชา การวิจัยการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 10-12**. บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปรีดา บุญพุทธร. (2541). **แรงจูงใจในการเรียนต่อในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของนักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี**. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ผลวิจัยการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโรงเรียน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. (2540, 5 มีนาคม). **แนวหน้า**. หน้า 18.
- ผกาทิพย์ กระหม่อมทอง. (2522). **การศึกษาเปรียบเทียบความมุ่งหวังของบิดาเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรในเขตเมืองและชนบทของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต (สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ผะอบ นะมาตร. (2521, ธันวาคม). **ทัศนคติและความรู้สึกของข้าราชการที่เป็นอุปสรรคต่อนโยบายบูรณาการทางการเมืองและการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของไทย ศึกษากรณีชาวไทยมุสลิมภาคใต้**. **วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. (1): 8.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2545, มีนาคม). **ยุทธวิธีในการเรียนและการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่น**. **วารสาร สานปฏิรูป**. 90-120.
- แผนกวิชาประถมศึกษา. (2537). **คุณลักษณะของครูและแนวทางการผลิตครูที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้**. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 9 (ฉบับพิเศษ): 28-45.
- พจน์ เทียมศักดิ์. (2543, มกราคม-มีนาคม). **ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและโรงเรียน**. **วารสารเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์**. 21(1): 26-40.
- พล แสงสว่าง. (2537). **การศึกษาปัญหาการสอนกลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 9 (ฉบับพิเศษ 1): 61-67.
- พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์. (2545). **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พรรษศิริ อาสาเสถียร. (2546). **การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของวิศวกร บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน)**. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2540). **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิก. พัทธรา ทศนวิจิตรวงศ์. (2540). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์**. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลและการวิจัยทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัชรี สิมพักษ์. (2542). **ความสัมพันธ์ระหว่างแบบการคิด แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- พิทยา เพชรรักษ์. (2541). **บทบาทของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด ในเขตการศึกษา 2**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- พิมพ์อร สดเอี่ยม. (2547). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของสาขาวิชาในระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันราชภัฏ**. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิไลวรรณ แดงขาว. (2545). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ**. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิศาล ไชยราบ. (2535). **การศึกษาระดับความไม่สอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา กับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พิสุทธิ บุญเจริญ. (2541ก, มกราคม-เมษายน). **ระบบการจัดการศึกษาอิสลามศึกษาในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้**. รุสมิแล วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 19(1): 14-19.
- _____. (2541ข, พฤษภาคม-สิงหาคม). **เราเงาะฮ์ (Raadhah) : พื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเด็กไทยมุสลิมวัย 3 ขวบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. รุสมิแล วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 19(2) : 66-73.

- _____. (2541ค, กันยายน-ธันวาคม). TADIKA : การจัดการศึกษาเพื่อศาสนาโดยแท้จริง. **รูสมิแล วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 19(3) : 70-78.
- _____. (2542, มกราคม-เมษายน). ปอเนาะ (Pondok) : แหล่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์วัย 12 ปีขึ้นไปในจังหวัดชายแดนภาคใต้. **รูสมิแล วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 20(1) : 67-72.
- พีรยศ ราฮิมมูลา. (2541, มกราคม-เมษายน). บทบาทของอุละมาอ์ปัตตานีในอดีตกับการพัฒนาสังคมการศึกษาและวัฒนธรรมมุสลิมในดินแดนปัตตานี. **รูสมิแล วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 19(1) : 7-13.
- _____. (2545). นานาทศนะเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้. สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม, จาก http://www.geocities.com/blusing_2001/knowledge/nanatassana.html
- เพ็ญ จรุงธรรมพินิจ. (2530). **ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสภาพแวดล้อมภายในครอบครัวลักษณะของนักเรียน และลักษณะของครูกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญพร เหมบุปผะ. (2533). **สมรรถภาพในการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ในจังหวัดนราธิวาส**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง. (2522). **อิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพ่อแม่ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ไพศาล คณะทอง. (2539). **การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการพลเรือนสามัญ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัด 5 จังหวัดภาคใต้**. ปริญญาโท กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้. ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญแข ประจันปัจฉินก; และอ้อมเดือน สดมณี. (2529). **การยึดหลักทางศาสนาในการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทยและแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง**. รายงานวิจัยฉบับที่ 34. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- เพราพรรณ เปี้ยนญู่. (2542). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์
อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ไพฑูรย์ เวทการ. (2532). **รายงานการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบด้านลักษณะนักศึกษา
สภาพแวดล้อมทางบ้านและสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยครูที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนของนักศึกษาในโครงการครูทายาท**. ลำปาง : วิทยาลัยครูลำปาง.
- ภรณ์ (กิริติบุตร) มหานนท์. (2529). **การประเมินประสิทธิผลขององค์การ**. กรุงเทพฯ :
O.S.Printing House.
- ภิญโญ ตันพิทยคุปต์. (2524?). **รายงานการวิจัย เรื่อง ความเชื่อในศาสนาอิสลามของ
ไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้**. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สงขลา.
- มณีรัตน์ โฉมปราชญ์. (2542). **แรงจูงใจในการเรียนต่อในหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียน
สายสามัญ วิธีเรียนทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของนักเรียนที่จบการศึกษา
ภาคบังคับในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.
(การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- มัญญ พืชสะกะ. (2539). **สมรรถภาพด้านการสอนของครูที่มีผลต่อทักษะกระบวนการทาง
วิทยาศาสตร์ของนักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา**. วิทยานิพนธ์
ศษ.ม. (การประถมศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. (ม.ป.ป.). **ทัศนคติของชาวไทยมุสลิมต่อทาง
ราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2529). **รายงานการสัมมนาทางวิชาการอิสลามศึกษา เรื่อง อิสลาม : วิธีการ
ดำเนินชีวิต**. (เอกสารประกอบการสัมมนา 20-22 กรกฎาคม 2528). ปัตตานี : โครงการ
จัดตั้งวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- _____. (2534?). **รายงานการดำเนินงานการวิจัยและ การพัฒนาการเรียนรู้อ และการใช้
ภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี.
- _____. (2540). **สรุปผลการสนทนาทางวิชาการโครงการสนทนากับสื่อมวลชน เรื่อง
สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. โครงการจัดตั้งสมุทรรัฐเอเซียตะวันออกเฉียงใต้
ศึกษา. (เอกสารฉบับที่ 1/2541 วันที่ 26 สิงหาคม 2540 ณ ห้องประชุมสถาบัน
วัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).

- มะเนาะ ยูเด็น; และคนอื่นๆ. (2526). **ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา) กับการบริหารของรัฐ : ศึกษากรณีศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้**. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- มานิชญ์ บุญญานวัตร. (2527, กันยายน-ธันวาคม). ความก้าวหน้าทางการศึกษาของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้. **รูสมิแล วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 8(1): 13-22.
- มณฑารัตน์ ชูพินิจ. (2540). **องค์ประกอบในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรีสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การวัดผลและวิจัยการศึกษา). ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี.
- มิญช์มนัส วรรณมหินทร์. (2544). **ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- โมฮัมหมัด อับดุลกาเดร์. (2523). **ภาษากับความเป็นปึกแผ่นของประเทศ**. รายงานการสัมมนาเรื่องนโยบายและการพัฒนาการสอนภาษาในสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- มูฮำหมัดอายุบ ปาทาน. (2546). **ผ่าขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.) องค์การนำสถานการณ์ศักยภาพจากอดีตถึงปัจจุบัน**. สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2546, จาก <http://www.geocities.com/bluesing201/knowledge/pattanimovement.html>.
- ยงยุทธ ปรีชากุล. (2543). **ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนมสารคาม**. ปริญญาโท กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ยัดฟอง อินทโกษี. (2537). **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัย จังหวัดยะลา**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวเรศ จันทะแสน. (2545). **ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับผลการเรียนของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4**. ปริญญาโท กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

- เยาวลักษณ์ แสงสร้อย. (2542). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยโมเดลเชิงเส้นตรงระดับ
ลดหลั่น**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วัดและประเมินผลการศึกษา). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- รังสรรค์ ทิมพันธ์พงษ์. (2527?). **รายงานการวิจัย การศึกษาปัจจัยบางประการที่มีผลกระทบ
ต่ออัตราการมาเรียนของนักเรียนประถมศึกษา**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ.
- รัชนี้ กัลยาณคุณาวุฒิ. (2535?). **งานวิจัย เรื่อง แนวโน้มทางการศึกษา : เปรียบเทียบสังคม
ไทยพุทธและไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. สงขลา: ภาควิชาสารัตถศึกษา
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่. ถ่ายเอกสาร.
- ราชันย์ บุญริมา. (2542 ก). **ปัจจัยที่เอื้อต่อผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย**. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด.
(การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- _____. (2542 ข). **การวิเคราะห์พหุระดับ**. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษา
และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัตนา ศรีเหรียญ. (2544). “ครู : สถาปนิกและวิศวกรสังคม” ในสู่เส้นทางวิชาชีพครู. **วารสาร
ข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2511). **ทัศนคติของโต๊ะครูต่อการปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอน
ศาสนาอิสลาม**. วิทยานิพนธ์ ปรศ.ม. (รัฐศาสตร์). พระนคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- _____. (2546). **โรงเรียนนิติบุคคล**. กรุงเทพฯ : วัฒนพานิช.
- รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร. (2536). แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลและประสิทธิภาพ
ขององค์กร. ใน **เอกสารประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎี และแนวปฏิบัติในการบริหาร
การศึกษา หน่วยที่ 9-12**. หน้า 163-216. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รุจิร ภูสาระ, และ จันทราณี สงวนนาม. (2545). **การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ:
บุ๊คพอยท์.
- ลออ ภูวิกรมย์. (2540). **แนวโน้มการประถมศึกษาในทศวรรษหน้าของจังหวัดปัตตานีที่
สอดคล้องกับโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การประถมศึกษา).
ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.

- ลัดดา ผลวัณณะ. (2547). การพัฒนาระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพของ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา).
ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- วนิดา กิตติโชควัฒนา. (2537). ความต้องการในการพัฒนาตนเองด้านวิชาการของครู
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดนครราชสีมา.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การประถมศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- วรารณ วิหคโต. (2536). การวิเคราะห์ข้อดีข้อด้อยของครูที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย : การเปรียบเทียบ
ระหว่างเทคนิค โอแอลเอส เซฟเพอร์เรท อีเควชั่น กับเทคนิค เอช แอล เอ็ม.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- วลัยรัตนา ว่องนัยรัตน์. (2530). การวิเคราะห์องค์ประกอบของประสิทธิภาพการสอน
ตามการประเมินของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
(การวิจัยทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- วัฒนธรรม ระยับศรี. (2546). คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการครูในเขต
อุตสาหกรรม : กรณีศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ.
ปริญญาโท กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัฒนา พุ่มเล็ก. (2512). การศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนที่มีความสามารถในการเรียนรู้สูงกับนักเรียนที่มีความสามารถในการ
เรียนต่ำ ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์
ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วัน เดชพิชัย; และคนอื่นๆ. (2543). รายงานการวิจัยประเมินผลโครงการทักษิณพัฒนา
ปี 2543. ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
กับโครงการทักษิณพัฒนา. กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4.
- วันชัย ประไพเมือง. (2545). เจตคติที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเห็นผู้เรียนเป็น
สำคัญของครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ใน 3 จังหวัดชายแดน
ภาคใต้. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (พลศึกษา). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

- วาท หนูมา. (2540). *การศึกษาปัจจัยและกระบวนการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อคุณภาพการศึกษา : ศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณีโรงเรียนดีเด่นรางวัลพระราชทานในจังหวัดชัยนาทและอุทัยธานี*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย เอียดบัว. (2534). *ลักษณะจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรมทางวิชาการของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปริญญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2541). *กระบวนการทัศน์ใหม่ : การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลในคู่มือพัฒนาโรงเรียนด้านการเรียนรู้*. เอกสารพัฒนากระบวนการเรียนรู้อันดับที่ 4 โครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- _____. (2542). *พลังการเรียนรู้ : ในกระบวนการทัศน์ใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : SR Printing Limited Partnership.
- _____. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ : ผู้เรียนสำคัญที่สุด สูตรสำเร็จหรือกระบวนการ*. นนทบุรี : เอส อาร์ พรินติ้ง ลิมิเต็ด พาร์ตเนอร์ชิพ.
- วิชเทพ ภาชาฤทธิ์. (2545, 19 กรกฎาคม). ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทางออกของปัญหา. *แนวหน้า*. หน้า 17.
- วิชิต สุรัตน์เรืองชัย. (2542). *รายงานการวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิทยากร เชียงกุล. (2543). *ยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อแก้วิกฤติของชาติ*. กรุงเทพฯ : เอมี เทรดิง.
- วินัย ครุวรรณพัฒน์. (2523). *ทัศนะของคนไทยใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้*. เอกสารวิชาการของสถาบันเอเชีย ลำดับที่ 6 มีนาคม 2525. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรัตน์ บัวขาว. (2534). *ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา กับผู้อำนวยการ การประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดนราธิวาส*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.

- วิโรจน์ สารรัตนะ; และ อัญชลี สารรัตนะ. (2545). **ปัจจัยทางการบริหารกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ข้อเสนอผลการวิจัยเพื่อการพัฒนาและการวิพากษ์**. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ์.
- วิศิษฐ์ อ่อนมิตร. (2526). **ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางครอบครัวกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิสุทธิ์ ราษฎร์. (2532). **ปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียนที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน**. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วีณา สมสุด. (2540, กรกฎาคม-ธันวาคม). องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะเกษตรศาสตร์ บางพระ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. 10(2): 65-77.
- วีรพล สุขสว่าง. (2537). **ประเพณีในรอบปีของชาวไทยในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี**. ปรินญาณินพนธ์ ศศ.บ. (ไทยคดีศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สงขลา. ถ่ายเอกสาร.
- วีรวรรณ เทพรักษ์. (2534). **การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- วีระศักดิ์ ทองเจิม. (2531). **อิทธิพลของปัจจัยคัดสรรทางการบริหารโรงเรียนที่มีต่อคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 4**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วีระวัฒน์ ประทีปรัตน์. (2542). **การศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการทหารอากาศ กองป้องกันทางอากาศ**. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศศิธร สุวรรณมณี. (2545). **ปัจจัยที่มีผลส่งต่อความท้าทายในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.

- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2536). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักศึกษาครู. *วารสารการวิจัยเพื่อการพัฒนา*. 71 (21) : 1-11.
- ศักดิ์ศรี ศิริศรี. (2535). *องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง*. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคใต้ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศักดิ์เศเรศ ประกอบผล. (2539). *การศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตภาคกลาง*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี; และคนอื่น ๆ. (2545). *รายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2544/2545 : ฝ่าวิกฤติการปฏิรูปการศึกษา สู่สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- ศึกษาธิการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษา. ยกระดับ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้. (2545, 21 พฤษภาคม). *กรุงเทพธุรกิจ*. หน้า 7.
- ศึกษาธิการของรัฐบาลกว่าล้านพัฒนาการศึกษาภาคใต้. (2545, 28 สิงหาคม). *คมชัดลึก*. หน้า 22.
- ศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 2. (2533, สิงหาคม- มีนาคม). มุมมองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษาเขต 2. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*. (15-16): 1-12.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2535, มิถุนายน – ตุลาคม). “การวิเคราะห์พหุระดับสำหรับการวิจัยทางการศึกษา”. *วารสารข่าวการวิจัยการศึกษา*. 15(5) : 3-14.
- ศรีนวล วรรณสุธี. (2536). *รูปแบบขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีระพร จันทโนทก. (2538). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี และคนอื่นๆ. (2543, พฤษภาคม-สิงหาคม). พลวัตทางสังคมกับปัญหาความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *รูสมิแล วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*. 21(2): 47-53.
- ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. (2537?). *สรุปผลการดำเนินงานประจำปี 2537*. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.
- _____. (2543?). *บทบาท ศอ.บ.ต. กับการแก้ปัญหาและพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้*. กองประสานการพัฒนาสังคม.
- สถาพร ปิ่นเจริญ. (2545, มกราคม – มิถุนายน). ความแตกต่างที่ไม่แตกต่างของคำว่าประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ. *วารสารมจร.วิชาการสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*. 5(10): 57-60.
- สนทยา เขมวิรัตน์. (2542). *ตัวแปรบางประการที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพชั้นสูง สายวิชาบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการพระนคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สนาน ธรรมรส. (2541). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ : กรณีศึกษา กลุ่มโรงเรียนปรางสาทเยอ อำเภอไทรบุรี จังหวัดศรีสะเกษ*. ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต. (การจัดการการพัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมเกียรติ บุญรอด. (2531). *อิทธิพลของปัจจัยคัดสรรทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษาภาคกลาง*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- สมจิต สุวรรณบุปย์. (2534). *อิทธิพลของปัจจัยคัดสรรทางการบริหารโรงเรียนที่มีต่อคุณภาพของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 12*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

- สมจิตร อุดม. (2547). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมนึก สุขวัฒนาภิรมย์. (2538). **บทบาทในการส่งเสริมประเพณีเกี่ยวกับศาสนาอิสลามของกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้. ถ่ายเอกสาร.
- สมบุรณ์ นัยช่วย. (2541). **การปฏิบัติงานของครูอัตราจ้าง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- สมพงษ์ หนูเนื้อ. (2536). **ปัญหาการบริหารโครงการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- สมพิศ เจียมศักดิ์ศรี. (2529). **ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังทางครอบครัวกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สมยศ นาวิการ. 2545. **การบริหารเพื่อความเป็นเลิศ**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- สมลวย สุตยไธ. (2541). **รูปแบบของผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ ดำเดชา. (2544). **ทักษะการบริหารงานและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2540). **รายงานผลการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการพลเรือน**. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการศึกษาและสังคม. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมาน แก้วคำไสย์. (2545). **บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. (2542). **พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สัจจา ศรีเจริญ. (2527). **ขวัญของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สันทัต ณ นคร. (2540). **เจตคติของชาวไทยมุสลิมในตำบลกรงปินัง กิ่งอำเภอกงปินัง จังหวัดยะลาต่อการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. . (ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- สมมารถ จุ้ยทอง. (2526). **การใช้ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนเพื่องานบริหารโรงเรียนของจังหวัดชลบุรี**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน. ถ่ายเอกสาร.
- สามารถ ศรีจันทร์งาม. (2541). **ปัญหาการสอนพลศึกษาในระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเทศบาล เขตการศึกษา 2**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (พลศึกษา). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- สายฝน สุนทรพันธ์. (2535). **อิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางสังคมของโรงเรียนต่อสัมฤทธิ์ผลของโรงเรียน**. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล. (สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สายชนม์ สัจจันต์ย์. (2538). **ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ตามทัศนะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2538**. กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สิทธิโชค วรานุสันติกุล. (2546). **จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและการประยุกต์**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สิทธิศักดิ์ เจ๊ะสารี. (2536). **ประสิทธิภาพการสอนของครูอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.

- สุกัญญา ศิริตันติกร. (2512). **สภาพแวดล้อมทางบ้านที่มีผลต่อการเรียนคณิตศาสตร์
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุนันท์ ศลโกสม. (2516). **ความสัมพันธ์ระหว่างความถนัดทางการเรียน การปรับตัว ความ
ตั้งใจเรียน ความวิตกกังวลในการเรียน ความมุ่งหวังของผู้ปกครอง และฐานะทาง
เศรษฐกิจของผู้ปกครองกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 7**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุชาดา อินทรกำแหง ณ ราชสีมา. (2545, มกราคม-เมษายน). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของ
นักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวง
สาธารณสุข. **วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 6(1) : 71-100.
- สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร; เขียวนันท์ วาณิชย์ศุภวงศ์; และ ปุณวิวัฒน์ อุบล. (2541, กันยายน-
ธันวาคม). การส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ :
กรณีศึกษาจากการประเมินผลโครงการทักษิณพัฒนา กองอำนวยการรักษาความมั่นคง
ภายในภาค 4 กองทัพภาคที่ 4. **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. 4(3) : 313-324.
- สุเทพ สันติวรานนท์; และคนอื่นๆ. (2541?, กันยายน-ธันวาคม). ความคิดเห็นของประชาชนและ
ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อข้อปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามตาม
คำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี กรณีศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. **วารสาร
สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**.
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 4(3) : 327-343.
- สุทิน ฉิมโฉม; และ เตือนจิตต์ จิตต์อารี. (2527). **รายงานการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบ
ที่สัมพันธ์กับคะแนนความสามารถพื้นฐานและอัตราการเลื่อนชั้นของโรงเรียน
ประถมศึกษาในเขตยากจนและเขตไม่ยากจน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุนันทา ประไพตระกูล. (2535). **การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรคัดสรร
กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาคณิตศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- สุนทรี โคมิน; และ สนิท สมัครงการ. (2522). **ระบบค่านิยมไทย**. (เอกสารประกอบการสัมมนา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา) 15 – 19 ตุลาคม 2522 ณ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุนิสา สิริวิพันธ์. (2541, กันยายน-ธันวาคม). ลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 2. **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. 4(3) : 346-353.
- สุบิน จันทะนันท์. (2543). **การศึกษาปัญหาการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด** สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาณี สนธิรัตน์. (2530?). **วิธีเพิ่มสมรรถภาพในการเรียน**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2539). **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพัตรา วิจิตรโสภ. (2532). **การศึกษาองค์ประกอบบางประการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์** **ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพิน บุญชูวงศ์. (2536). **รายงานผลการวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในเขต** **ดุสิตเกี่ยวกับประสิทธิภาพของผู้สอนที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากวิทยาลัย** **ครูสวนดุสิต**. ศูนย์วิจัยและบริการทางการศึกษา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- สุภากร จันทวานิช. (2529). **รายงานผลการศึกษาสภาพสังคม-วัฒนธรรมของพื้นที่บริเวณ** **ชายฝั่งตะวันออก**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุภาภรณ์ เกษรรัตน์. (2543). **ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานของโรงเรียน** **มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การจัดการพัฒนาสังคม). คณะพัฒนาสังคม กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุยงค์ สฟโชค. (2529). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรการฝึกหัดครูของ** **นักศึกษาที่พูดสองภาษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. ปรินิพนธ์ กศ.ม. สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. ถ่ายเอกสาร.
- สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์. (2548). **ปัจจัยเชิงพระระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน** **มัธยมศึกษาของรัฐในกรุงเทพมหานคร** วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา) : นครราชสีมา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล นครราชสีมา. ถ่ายเอกสาร

- สุวิทย์ บุญช่วย. (2534, มิถุนายน). บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่องานบริหารทั่วไป งานด้านวิชาการ และงานด้าน กิจการนักเรียน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี*. 17(18) : 76-83.
- สุวิมล เขียวแก้ว และคนอื่น ๆ. (2545, กันยายน-ธันวาคม). รูปแบบการบริหารงานวิชาการในเขต พื้นที่การศึกษาสำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 8(3): 260-271.
- สุรพงษ์ ปนาทกุล. (2527?). *รายงานการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมของ โรงเรียน สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นกับอัตราการออกกลางคันของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2531). *คุณลักษณะทางสังคมของชาวไทยมุสลิม และการสนองตอบ ต่อรัฐบาล*. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.
- สุระวุฒิ ณ ระนอง. (2546). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของ สถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ คอ.ม. (หลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระ จอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. ถ่ายเอกสาร.
- สุรัตน์ ไชยชมภู. (2535). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความตั้งใจในการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเล ตะวันออก*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: บริษัทด้าน สุทธาการ พิมพ์.
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ. (2543, พฤษภาคม-สิงหาคม). ผู้นำความขัดแย้งและความรุนแรง : สภาวการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *รูสมิแล วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*. 21(2) : 37-46.
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ; และ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2527). *สี่จังหวัดภาคใต้กับปัญหา สิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ มูลนิธิ โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สุไร พงษ์ทองเจริญ. (2520). *วิธีสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- สุวิทย์ คุณกิตติ. 2546. *กระทรวงศึกษาธิการเปิดเวทีระดมความคิดแก้ปัญหาการศึกษาภาคใต้*. สืบค้นเมื่อ 14 กันยายน 2546, จาก <http://www.dailynew.co.th>.
- เสริญ พิศาลวัชรินทร์. (2531). *เปรียบเทียบความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นเด็กเล็กตามคุณลักษณะของครูผู้สอนในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2525). *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 6. (2529). *รายงานการวิจัยความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสาเหตุที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ในเขตการศึกษา. เขตการศึกษา 6 : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 6*.
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2527). *รายงานการวิจัยการศึกษาสาเหตุของการตกต่ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. ประจวบคีรีขันธ์ : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 1. (2547?). *แนวดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา สท. 1*. กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานฯ กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเจเอ็นที.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2539). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539)*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). *โครงการศึกษาแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2545?). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า พ.ศ. 2545 - 2549*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2527 ก). *รายงานการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียนและโรงเรียนที่สัมพันธ์กับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอที่มีความหนาแน่นต่างกัน*. สำนักงานฯ : โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษา สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2527 ข). *รายงานการวิจัยเรื่อง การวิจัยและประเมินผลประสิทธิภาพของการประถมศึกษา องค์กำหนดประสิทธิภาพของการประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

- _____. (2530). รายงานการวิจัยเรื่อง **ประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพันธ์พิชชี.
- _____. (2533 ก). รายงานผลการวิจัยเรื่อง **ความเสมอภาคของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา : โครงการวิจัยสารสนเทศเพื่อการติดตามและพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา**. กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2533 ข). รายงานผลการวิจัยเรื่อง **ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน สำนักนายกรัฐมนตรี
- _____. (2539). **ประสิทธิภาพการใช้ครู : กรณีศึกษาระดับปฐมวัยศึกษา**. โครงการวิจัยประสิทธิภาพการใช้ครู สำนักงานฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2540). **ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ฐานพิมพ์.
- _____. (2542?). รายงานผลการประเมินพฤติกรรม ด้านการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ศูนย์ส่งเสริมเครือข่ายการวิจัยการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2544). **สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2543**. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- _____. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2536?). **รายงานผลการวิจัย การติดตามผลการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2536**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2543). **1 ปี การปฏิรูปการศึกษาเอกชน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2541) **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544**. กรุงเทพฯ : อรรถผลการพิมพ์.
- _____. (2545?). **แผนการศึกษา ศาสนา ศิลป และวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2559)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2546). **คู่มือคำอธิบายและแนวทางปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.**

2546. กรุงเทพฯ : บริษัท สิริบุตการพิมพ์ จำกัด.

สำนักงานประสานงานมวลชน. (2542, มิถุนายน). การเผยแพร่ภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้.

นิตยสารกรมการปกครอง เทศกาล. 94 : 34-36.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2546). **รายงานสรุปการติดตามและประเมินผลการ**

ปฏิรูปการศึกษาในวาระครบรอบ 4 ปี ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติ.

กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2542). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย**

พุทธศักราช 2540. กองการประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. (ม.ป.ป.). **รายงานการประเมินผล**

แผนพัฒนาการศึกษาชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ: สำนักฯ.

_____. (2536?). **แผนพัฒนาการศึกษาชายแดนภาคใต้ของกระทรวงศึกษาธิการ.**

กรุงเทพฯ: ศูนย์สภาลาดพร้าว.

_____. (2540?). **รายงานการประเมินผลและแผนพัฒนาการศึกษาชายแดนภาคใต้ของ**

กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2545). **แผนปฏิบัติการจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2546-2549) ของ**

กระทรวงศึกษาธิการ. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักพิเศษและพัฒนามาตรฐานการศึกษา. (2544). **พัฒนาการของคุณภาพนักเรียน**

ประถมศึกษาและแนวทางการประเมิน. กรุงเทพฯ: การศาสนา.

_____. (2545). **รายงานผลการดำเนินงานการจัดสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียน 5**

จังหวัดชายแดนภาคใต้. (เอกสาร สนม. ที่ 55/2545). กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมทางการศึกษา. (2545). **สภาพการณ์ชายแดน**

ภาคใต้ที่มีผลต่อการจัดการศึกษาและบุคลากรครู เสนอต่อคณะกรรมการ

ศึกษา สภาผู้แทนราษฎรและคณะ. (เอกสารประกอบการประชุม วันอังคารที่ 16

กรกฎาคม 2545).

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2. (2537). **แผนพัฒนาการศึกษา**

ศาสนา และการวัฒนธรรมส่วนภูมิภาค เขตภาคใต้ชายแดนระยะ 17 ปี พ.ศ.

(2538-2554). สำนักงานฯ. สงขลา: สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขต

การศึกษา 2

- _____. (2546). **ข้อมูลพื้นฐาน การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2 ปีการศึกษา 2545**. สงขลา: สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตการศึกษา 2.
- _____. (2546?). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2546**. ยะลา : สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2.
- สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2 และ มูลนิธิ 35 ปี เขตการศึกษา 2 (ปารมีสมเด็จหลวงปู่ทวด ปีกาญจนากิเชก). (2546). **การวิจัยเพื่อการพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้**. (เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ วันที่ 6 –7 สิงหาคม 2546 ณ โรงแรมยะลาชางลี อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เอกสาร ลำดับที่ 46/2546).
- สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2; ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้; และ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543?). **แนวทางพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้**. (เอกสารประกอบการประชุม โต๊ะกลมผู้นำท้องถิ่น 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้).
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์. (2539). **การประเมินผลหลักสูตรและการสอน**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2542). การวิเคราะห์หุ้ระดับของ PATH MODEL : Multi Level Analysis Path Model. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. หน้า 1-14.
- สำออง หิรัญบุรณะ; สุไร พงษ์ทองเจริญ; และ ประพาศน์ พฤทธิประภา. (2527?). **รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาของเด็กภาคใต้ในการเรียนภาษาไทยกลาง**. โครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2526. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2531). **กลุ่มชาติพันธุ์ : ชาวไทยมุสลิม**. กรุงเทพฯ: กองทุนสง่าจิระอัมพร.
- หะสัน หมัดหมาน. (2540, มกราคม-เมษายน). ศาสนาอิสลามกับการพัฒนาการศึกษา : แนวความคิดของมุหัมมัดอัब्ดุลห์ (1849-1905). **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. 3(1): 133-145.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2544). **รายงานการวิจัยการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542**. สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- อดุลย์ ทองก้อน. (2532). **ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาในการบริหารกับประสิทธิผลโรงเรียนเอกชน สังกัดอาชีวศึกษา**. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อนันต์ ทิพย์รัตน์ และคนอื่น ๆ. (2533). **รายงานการวิจัย เรื่อง การวิจัยและประเมินผลจากการปฏิบัติตามนโยบายที่เกี่ยวกับการเรียนรู้และการใช้ภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. ปัตตานี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- อภันตรี อารีกุล. (2533). **ปัจจัยทางการศึกษาและปัจจัยอื่นบางประการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลชนชั้นนำ โครงสร้างอำนาจชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษากรณีชุมชนในจังหวัดปัตตานี**. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 6(17).
- อภิชาติ บัวทอง. (2541). **การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 3**. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- อรรถิพย์ อารยะทรงศักดิ์. (2537). **รายงานการวิจัย เรื่อง ความต้องการและปัญหาในการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้**. ปัตตานี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- อรรณพ เนียมคง. (2538). **นโยบายการศึกษาของรัฐบาลต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2500-2516)**. วิทยานิพนธ์ อศ.ม. (ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- อรนุช ชีรทีป. (2535). **การศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปรการจัดการศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2533**. กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- อรพินท์ ชูชม. (2522). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เดิม สภาพแวดล้อมทางบ้าน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทักษะทางการเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อรัญ ก้าวพานิช. (2535). **การปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 2**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.

- อจันรา ธรรมาภรณ์; และ ปราณี ทองคำ. (2543, มกราคม-เมษายน). การพัฒนาชุดกิจกรรมการแก้ปัญหาในวิชาวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความคิดวิจารณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. 6(1): 66-77.
- อจันรา วงศ์วัฒนามงคล. (2533). **ตัวแปรทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา**. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (พฤติกรรมศาสตร์) สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อาคม ใจแก้ว. (2542). **รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยกำหนดปัญหาอุปสรรคการวางแผนโครงการชุมชนพึ่งตนเองในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล**. สงขลา: ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อาทร คุรรรณ. (2541?). **รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้**. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อารง สุทธาสาสน์. (2520, เมษายน). ชนกลุ่มน้อยกับการเมือง. **วารสารสังคมศาสตร์**. 14(2) : 79.
- _____. (2525, กุมภาพันธ์ - มีนาคม). อิทธิพลของศาสนาและวัฒนธรรมต่อปัญหาสี่จังหวัดภาคใต้. **วารสารการศึกษาแห่งชาติ**. 16(13) : 15.
- _____. (2529). **ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้**, กรุงเทพฯ : ประชาพิทักษ์.
- อารมณ จินดาพันธ์. (2536). **ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความตั้งใจที่จะเปลี่ยนงานของข้าราชการครูสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน**. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อาริน สะอีดี; และคนอื่น ๆ. (5 มีนาคม, 2540). ผลวิจัยการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโรงเรียน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. **แนวหน้า**. หน้า 18.
- อารี เพ็ชรมุด; และคนอื่น ๆ. (2520). **อิทธิพลของสถาบันการสังคมที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยพุทธและไทยมุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราช**. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อารีเฟน อับดุลกาเดร์. (2538, 14 ธันวาคม). การส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือแก่ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้. **สยามรัฐ**. หน้า 19.

- อินทรา หิรัญสาย. (2534). **การบริหารเวลาและประสิทธิภาพการบริหารงานตามภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 2. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา).** ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ถ่ายเอกสาร.
- อิมรอน มะลูลีม. (2538). **วิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลไทยกับมุสลิมในประเทศไทย : กรณีศึกษากลุ่มมุสลิมในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้.** กรุงเทพฯ: อิสลามิกอะเคเดมี.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2526). **เอกสารการสอนชุดวิชาโรงเรียนกับชุมชน หน่วยที่ 8 – 15**
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อุทัย หิรัญโต. (2521). **มุสลิมในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุมาพร หล่อสมฤดี. (2527). **รายงานการวิจัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน และโรงเรียน ที่สัมพันธ์กับคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอที่มีความหนาแน่นต่างกัน.** โครงการวิจัยวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อุบลวรรณ บัวอ่อน. (2537). **ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านครู ด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อมทางบ้าน และด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง.** วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การประถมศึกษา). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- เอกชัย กาญจนนา. (2531). **ปัจจัยภายในโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์.** วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เอมอร จังศิริพรปกรณ. (2542, มกราคม-มิถุนายน). **การพัฒนาตัวบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในกรุงเทพมหานคร. วารสารวิธีวิทยาการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 12(1): 64-82.**
- อำภา บุญช่วย. (2537). **การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์.
- อำภา บุญช่วย; และคนอื่นๆ. (2544, พฤษภาคม-สิงหาคม). **การสังเคราะห์งานวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ที่ศึกษาในพื้นที่ภาคใต้. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 7(2).**

- Al-Shahrani, A.A. (1989). ***An Analysis of Variables Related to Biological Achievement at the 12th Grade Level in the Southwestern Region of Saudi Arabia***. Doctoral Dissertation. The Ohio State University. Photocopied.
- Allen, William W.; & Toma, Eugenia F. (1995). ***A New Framework for Public Education in Michigan***. Retrieved January 6, 2003, from <http://www.pilot.mus.edu:/user/allenwi/pub-edu/tille-pg.htm>.
- Anderson, Tiffany Chane'l. (2001). ***The Leadership Styles of Effectiveness Beginning Principals : Transformational or Transactional***. Retrieved December 16, 2003, from <http://www.thailis.uni.net.th/dao/printarticles.nsp>.
- Banner, David K.; & Gagne, T. Elaine. (1995). ***Designing Effective Organizations : Traditional & Transformational Views***. New Jersey : Sage Publications.
- Baxter, Joseph Tumey, JR. (1997, Dec.). "Faculty Perceptions of Accessibility" and Quality of College Graduate Programs Offered via Internet," ***Dissertation Abstracts International-A***. (CD-ROM). 58(6) : 2096.
- Beckman, Martin T. (1994, May). Personality Characteristics of Effective Teachers. ***Dissertation Abstracts International***. 54 (11): 3933-A.
- Bedeian, Arthur G.; & Zammuto, Raymond F. (1991). ***Organizations : Theory and Design***. Chicago : The Dryden Press.
- Blase, Jo.; & Blase, Joseph. (2004). ***Handbook of Instructional Leadership***. 2 nd. ed. California : Crown Press.
- Bloom, B. S. (1976). ***Human Characteristics and School Learning***. New York : McGraw - Hill.
- Bobbett , Jacqueline Jeanine. (2001). ***School Culture , Teacher Efficacy , and Decision Making in Demonstrably Effective and Ineffective Schools***. Retrieved January 6, 2003, from <http://www.thailis.uni.net.th/dao/printarticles.nsp>.
- Boonruangrutana, Samreng. (1978). ***A Model of School Effects***. Doctoral Dissertation of Philosophy in Education, University of Illinois at Urbana-Campaign. Photocopied.
- Borich, Gary D. (1988). ***Effective Teaching Methods***. Ohio : Merrill Publishing Company.
- Bossert, S. (1988). ***School Effects*** . Handbook of Research on Educational Administration. New York : Longman.

- Brookover, W.B.; et al. (1978). Elementary School Social Climate and School Achievement. *American Educational Research Journal*, 15: 301-18.
- Brown, Robert Stephen. (2001). *A Study of the Relationship Between Curricular Leadership and Effectiveness at the Middle School Level*. Retrieved January 6, 2003, From, <http://www.thailis.uni.net.th/dao/printarticles.nsp>.
- Burstein, Leigh. (1980) The Analysis of Multi-level Data in Education Research and Evaluation, in *Review of Research in Education*. 8 : 158–233.
- Carroll, J.B. (1963). "A Model of School Learning" *Teachers College Record*. V. 64 (8) pp. 23–33.
- _____. (1993). *Human Cognitive Ability : A Survey of Factor-Analysis Studies*. New York : Cambridge University Press.
- Chriest, F.M. (1964). *Foreign Accent*. Englewood Cliffs. New Jersey : Prentice-Hall.
- Clarke, Alan.; & Dawson, Ruth. (1999). *Evaluation Research: An Introduction to Principles ,Methods and Practice*. London : SAGA Publications.
- Cohen, John M.; & Uphoff, Norman T. (1980). *Participation 's Place in Rural Development*. Seeking Clarity Through Specificity world Development. Vol. 8.
- Conell, Pual T. (1984). "Variables Influencing QWL. And Job Performance in an Encoding Task". In *Human Factor in Organizational Design and Management*. pp.373-377.
- Cones, J.M; & Uphill, N.T. (1977). *Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Erudition*. New York : The Rural Development Committee Cents for Intentional Audits.
- Creemers, Bert P.M. (1993). "Towards a theory on Educational Effectiveness." in Paper *Presented at the Annual Meeting of the International Congress for School Effectiveness and Improvement*. Norrkoping, Sweden.
- _____. (1994). *The Effective Classroom*. London : Cassell.
- Creemers, Bert P.M.; & Reynold. (1996). "Issues and Implications of International Effectiveness Research.", in *International Journal of Educational Research*. 25 (3) :257-266.
- Creemers, Bert P. M.; & Scheerens, Jaap. (1989). "Conceptualizing School Effectiveness", in *International Journal of Educational Research*. 13 : 691-706.

- Cronbach, Lee J. (1990). ***Essentials of Psychological Testing***. 5th ed. New York: HarperCollins.
- Daft, Richard L. (1986). ***Organization Theory and Design***. New York : West Publishing.
- Davis, Gary.; & Margaret, A. Thomas. (1989). ***Effective Schools and Effective Teacher***. Boston : Allyn and Bacon.
- Denison R. Daniel. (1990). ***Corporate Culture and Organizational Effectiveness***. New York : John Wiley; & sons.
- DeRoche, Edward F. (1981). ***An Administrator's Guide for Educating programs and Personals*** . Boston : Allyn Bacon.
- Duttweiler, Patricia Cloud. (1990). A Broader Definition of Effective Schools: Implications from Research and Practice, T.J. Sergiovanni and J.H. Moore, Eds., ***Target 2000: A Compact for Excellence in Texas's Schools***. Austin, TX: Texas Association for Supervision and curriculum Development.
- Earley, Peter; Fidler, Brian.; & Ouston, Janet. (1996). ***Improvement through Inspection?: Complimentary Approaches to School Development***. London : David Fulton Publishers.
- Edmonds, R.R. (1979). Effective School for the Urban Poor. ***Educational Leadership***. 37(10): 15-24.
- _____. (1992). Making public school effective. ***Social Policy***, (12): 56 – 60.
- Edmonds, Ronald. (1979). Some Schools Work and More Can. ***Social Policy***. 9(2) 28-32
- Eggen, Paul.; & Kauchak. (1994). ***Education Psychology***. New York : Macmilan College Publishing Company, Inc.
- Farrell, Michael. (1999). ***Key Issues for Primary School***. London: Routledge.
- Fraser , B. J.; Walberg, H. J.; Welch, W. W. & Hattie, J. A. (eds). (1987). Synthesis of Educational Productivity Research. in ***International Journal of Educational Research***. 11 (2).

- Garro, Garita. Gilberto. (1986). The Relationship Between School Effectiveness and Selected Variables Associated with Principle 's Effectiveness in Public Academic Secondary School in San Jose, Costa Rica. (CD-ROM). **Dissertation Abstract International**. 47 (5) : 1546–A : November.
- Gibson James L.; et al. (1991). **Organization**. Boston : Homewood.
- Goodman, P.S.; & Penning, J.M. (1977). Toward a workable framework. In P.S. Goodman & J.M. Pennings, J.M. Penning (Eds.), **New perspectives on Organizational effectiveness**. pp. 147 - 184. San Francisco: Jossey-Bass.
- Gillham, David P. (2000). **Professional Staff and Parent Perceptions of School Effectiveness of Seventh – day Adventist K – Schools in the North America Division**. Retrieved January 6, 2003, from <http://www.thailis.uni.net.th/dao/printarticles.nsp>.
- Goldstein, Harvey. (1986). "Multilevel Mixed Linear Model Analysis Using Iterative Generalized Least Squares" **Biometrika**, V.73 (1) pp. 43-56.
- _____. (1991). "Better ways to compare schools? . **Journal of Educational Statistics**. V.16 (2) pp. 89 – 92.
- _____. (2004). **Methods in School Effectiveness Research**. Retrieved December 15, 2004, from <http://www.ioe.ac.uk/ngpesona/School-effectiveness-methodology.pdf> 20/1/2004.
- Greese, Michael.; & Earley, Peter. (1999). **Improving Schools and Governing Bodies : Making a Difference**. London : Routledge.
- Hallinger, P.; & Heck, R.H. (1996). Reassing the principal's role in school effectiveness : A review of the empricial research, 1980-1995. **Educational Administration Quarterly**, 32(1) : 62.
- Harris, Alma. (1989). **Improving Ineffective Departments in Secondary Schools in Education Management & Administration**. V.26(3). pp.269-278.
- Heck, Ronald H.; Larsen, Terry J.; & Marcoulides, George A. Instructional Leadership and School Achievement: Validation of a Casual Model. in **Educational Administration Quarterly**. V.26 (2) (May1990) pp.94-125.
- Hersey, P. and Blanchard, K.H. (1982). **Management of Organizational Behavior: Utilizing Human Resource**. 4th ed. Englewood Cliffs, NJ; Prentice Hall.

- Hilliard, Robert Irwin. (1995, June). "The Effects of Examinations and The Assessment Process o The Learning Activities of Undergraduate Medical Students,"
Dissertation Abstracts International-A. (CD-ROM). 55(12) : 3760.
- Hoy, Wayne K.; & Miskel, Cecil G. (2001). ***Educational Administration Theory, Research ,and Practice***. 6th ed. New York : McGraw -Hill.
- _____. (2005). ***Educational Administration Theory, Research ,and Practice***. 7th ed. New York : McGraw -Hill.
- Hoy, Waye K.; & Ferguson, J. (1985). A Theoretical Framework and Exploration of Organizational Effectiveness of School. In ***Educational Administration Quarterly***. 21. pp. 117 –34.
- Hoy, Waye K.; Sabo, D.; & Barnes, K. (1998, Spring). Organizational heath and faculty Trust: A view from the middle level. ***Research in Middle Level Education Quarterly***, pp. 21-39.
- Ivancevich, John M.; & Matteson Michael T. (1999). ***Organization Behavior and Management*** . Singapore : McGraw -Hill.
- Janssen, P. 1982. ***Vragenlijst studiebeleving*** (Study experience questionnaire). Leuven, Belgium: K.U. Leuven, Afdeling Psychodiagnostiek en Psychologische Begeleiding, Centrum Voor Schoolpsychologie.
- Kanjanawasee, Sririchai. (1989). ***Alternative Strategies for Policy Analysis : An Assessment of School Effects on Students' Cognitive and Affective Mathematics Outcomes in Lower Secondary Schools in Thailand***. Doctoral Dissertation in Education ; University of California Los Angeles. Photocopied.
- Klausmeir, H. J. (1961). ***Learning and Human Abilities Psychology***. New York : Harper and Brather.
- Lastra P-S, Eduardo F. (2001). ***School Effectiveness : A Study of Elementary Public Schools in Mexican City***. Retrieved January 6, 2003, from <http://www.thailis.uni.net.th/dao/printarticles.nsp>.
- Leibold , Gary A. (2000). ***An Examination of the Relationship Between Social Bonding and School Effectiveness as Perceived by Secondary Students***. Retrieved January 6, 2003, from <http://www.thailis.uni.net.th/dao/printarticles.nsp>.

- Levacic, Rosalind. (1995). ***Local Management of Schools : Analysis and Practice***.
Buckingham : Open University Press.
- Lightfoot, S.L. (1986). "On Goodness in Schools : Themes of Empowerment", ***Peabody Journal of Education***. V. 63, pp12-28.
- Lin , Helen Chou. (1999). ***A Study of Principal 's Leadership Style and School Effectiveness in Selected Public Secondary School in New Jersey***.
Retrieved January 6, 2003. from <http://www.thailis.uni.net.th/dao/printarticles.nsp>.
- Logan Lloy. (1996). ***School Development Plan : Old Wine or New ?***. Retrieved January 9, 2003, from <http://www.ug.edu.au/education/edudeve.htm/>.
- Lucus, T.; et al. 1990. ***Promoting the Success of Latino Language-Minority Students*** : 60 : 3 (Aug), 135-140.
- Lunenberg C. Fred.; & Ornstein C. Allan. (1996). ***Educational Administration : Concepts And Practices***. California : Wadsworth Publishing.
- _____. (2004). ***Educational Administration : Concepts And Practices***. 4th ed.
California : Wadsworth Publishing.
- Luthans, Fred. (1989). ***Organizational Behavior***. 5th. ed. New York : McGraw-Hill.
- Mackenzie, Sarah (Sally) V. (2000). ***Collective Efficacy and Collaborative Climate in Main High Schools***. Retrieved January 6, 2003, from
<http://www.thailis.uni.net.th/dao/printarticles.nsp>.
- Madaus, G. F. (1980). ***School Effectiveness***. New York : McGraw-Hill.
- Mann, Dale. (1989, September.). Effective Schools as a Dropout Prevent Strategies.
NASSP Bulletin. 73.(518) : 77.
- Manuel , B.D.V. (1983). ***A Study of the Relationships Between Socioeconomic Characteristics and Aspects of Mathematical Achievement of Primary School Children of Grades Four and Six in Costa Rica***. (CD-ROM) ***Dissertation Abstracts International***. 43 : 2583 –A.
- Mappin, David Arthur. (1997, December). Designing Simulation Environments for the Preparation of School Administrators, ***Dissertation Abstracts International -A***. (CD- ROM). 58(6) : 2007.
- Moors, Rudolf H. (1978). ***Evaluating Educational Environments : Procedures, Measures, Indications and Policy Implication***. San Francisco : Jossey-Bass.

- Morgan, Lynne M. (1997, August). Effective Clinical Teaching as Perceived by First And Second Year Nursing Student in a Career Ladder Program .
Dissertation Abstracts International. 43 : 2583–A.
- Nevo, David. (1995). ***School-Based Evaluation: A Dialogue for School Improvement***. Oxford: Pergamon.
- Owen, Robert G. (1995). ***Organizational Behavior in Education***. 5th ed. Boston : Allyn and Bacon.
- _____. (1991). ***Organizational Behavior in Education***. 4th. ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.
- Perkey, Stewart C.; & Smith, Marshall S. (1983 March). Effective Schools : A Review. ***The Elementary School Journal***. 83(4) : 427 – 452.
- Person, J.L. (1993). An Examination of the Relationship Between Participative Management and Perceived Institutional Effectiveness in North Carolina Community Colleges. ***Dissertation Abstracts International***, 53(9),3071 – A.
- Poole, M. S. (1985). Communication and Organization Climate : Review, Critique, and a New Perspective. In ***Organizational Communications : Traditional Themes and New Directions***. pp. 79-108.
- Pounder, James. (1999) . “Organizational Effectiveness in Higher Education.” In ***Educational management Administration***. V. 27(4) pp. 389-400.
- Raudenbush, S.W.; & Bryk, A.S. (1986). “A Hierarchical Model for Studying School Effects” ***Sociology of Education***. V. 59 pp.1 – 17.
- Reid, Ken.; Hopkins, David.& and Holly, Peter. (1988). ***Towards the Effective School : The Problems and Some Solution***. Oxford : Basil Blackwell.
- Reid; et al. (1988). ***Towards the Effective School : The Problems and Some Solution***. Oxford : Basil Blackwell.
- Richard D. Irwin. (1998). ***Organizations Rational, Natural, and Open Systems***. New Jersey : Prentice Hall.
- _____. (1991). ***Organizations Behavior–Structure–Processes***. Boston : Homewood.

- Robbins, Stephen P. (1979). ***Organizational Behavior : Concepts and Controversies***. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice–Hall.
- _____. (1989). ***Organizational Behavior Concepts, Controversies, and Applications***. 4 th ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.
- _____. (1997). ***Managing Today!***. New Jersey : Prentice-Hall.
- _____. (1998). ***Organizational Behavior Concepts, Controversies, and Applications***. 8 th ed. Upper Saddle River, New Jersey : Prentice-Hall.
- Scheerens, Jaap.; & Creemers, Bert.P.M. (1988). ***Development in School Effectiveness***. New Jersey : Prentice-Hall.
- Scott, Richard W. (1992). ***Chester I Barnard and the Guardians of the Managerial state***. Lawrence : University of Kansas Press .
- _____. (1998). ***Organizations : Rational , Natural and Open Systems***. New Jersey : Prentice Hall.
- Scott, William G.; Terence R. Mitchell and Philip H. Birnbaum. 1981. ***Organization Theory***. Homewood, Illinois : Irwin.
- Sergiovanni, Thomas J. (1991). ***The Principalsip: A Reflective Practice Perspective***. 2 nd ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Soltic, J.M. (1984). Factors Contributing to Thirteen year olds' Interest and Educational Achievement of Writing. ***Dissertation Abstracts International-A***. CD-ROM, 44(11),40408.
- Sorborn, D. (1981). Structural Equation Models with Structured Mean, in K.G. Joreskog and H. Wold, (eds). ***System Under Indirect Observation : Causality, and Prediction***. Amsterdam : North Holland.
- Stedman, L C. (1987). It's time we changed the effective schools formula. ***Phi Delta Kappa***, 69(3), 215-224
- Steers, R.M. (1977). ***Organizational Effectiveness : A Behavioral View***. California : Goodyear Publishing.
- Stemler, Steven Edward. (2001). ***Examining School Effectiveness at the Fourth Grade : A Hierarchical Analysis of the Third International Mathematics and Science Study (TIMSS)***. Retrieved January 6, 2003, from <http://www.thailis.uni.net.th/dao/printarticles.nsp>.

- Stogdill, R.M. (1974). **Handbook of Leadership**. New York : The Free Press.
- Stringfield, Sam. (2002). **Science Making a Difference : Let's be Realistic! in School Effectiveness and School Improvement**. V.13 (1) pp.15-29.
- Sweetland, Scott R. & Hoy, Wayne K. (2000 Dec). School Characteristics and Educational Outcomes : Toward and Organizational Model of Student Achievement in Middle Schools. in **Educational Administration Quarterly**. 36 (5) : 703-729.
- _____. (2000 Oct). School Effectiveness : The Underlying Dimension. In **Educational Administration Quarterly**. 34 (4) : 462-483.
- Teddlie, Charles.; & Reynolds, Davis. (2000). **The International Handbook of School Effectiveness Research**. London : Falmer Press.
- Thrupp, Martin. (2002). The Debate about School Effectiveness and Improvement: Commentary in School. **Effectiveness and School Improvement**. V.13 (1) pp.1-14.
- Townsend, Tony. (2004). **Tomorrow's Teacher: Success through Standards Conference Plenary : What We have Learned from 20 Years of School Effectiveness and School Improvement Research, and What This Means for School, and Teachers**. (Online). Retrieved December 18, 2004, from <http://www.zu.ac.ae/edu> 2002/
- Turk, Clifford P. (2001). **A Study of the Leadership Qualities, and Characteristics of Principals form California's Distinguished and Underperforming High School**. Retrieved April 10, 2003, from <http://www.thailis.uni.net.th/dao/printarticles.nsp>.
- Uline L. Cynthina.; et al. (1998, Oct). School Effectiveness : The Underlying Dimensions. **Educational Administration Quarterly**. 34(4) : 462-483.
- Van, Damme Jan.; et al. (2002). A New Study on Educational Effectiveness in Secondary Schools in Flanders : An Introduction. **School Effectiveness and School Improvement**. 13 (4) : 383-397.

- Verona, Gail S. (2001). ***The Influence of Principal Transformational Leadership Style on High School Proficiency Test Results in New Jersey Comprehensive and Vocational – Technical high schools***. Retrieved December 18, 2004. from <http://www.thailis.uni.net.th/dao/printarticles.nsp>.
- Walberg, H. J. (1976). Psychology of Learning Environments : Behavioral, Structural, or Perception?." Shulman, L. S. (ed.). In ***Review of Research in Education***. V.4.
- Walton, Richard E. (May – June, 1973). "Improving the Quality of Work life". ***Harvard Business Review***. V. 52(3) pp. 12–16.
- Walsh, Mike (1999). ***Building a Successful School***. London : Kogan Page.
- Webber, George. 1971. ***Inner-City Children Can Be Taught to read: Four Successful Schools***. Occasional Paper No. 18. Washington, DC: Council for Basic Education.
- Worthington, L.H.; & Grant, C.W. (1971). Factor of academic success: A multivariate analysis. ***Journal of Education Research***. 65, 7 – 10.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผศ.ดร.สุรัชย์ มีชาญ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล
2. ผศ.รท.ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง ตำแหน่ง อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล
3. ดร.มารศรี สุธานี ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา
4. ดร.ทัศนาศ แสงศักดิ์ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา
5. ดร.กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ ตำแหน่ง ผู้จัดการโรงเรียนอุดมศึกษา กรุงเทพฯ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา
6. ผศ.ดร.โสภณ พวงสุวรรณ ตำแหน่ง อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา
7. ดร.ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช ตำแหน่ง ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายมาตรฐานและการประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล
8. ดร.มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการระดับ 9 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา
9. อ.เสน่ห์ โอบุญธรรม ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนระดับ 9 โรงเรียนวัดเขาวัง ราชบุรี ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา

ภาคผนวก ข
รายชื่อโรงเรียน จำนวนห้องเรียน และจำนวนนักเรียนที่เป็นตัวอย่าง
ในการวิจัย

รายชื่อโรงเรียน จำนวนห้องเรียน และจำนวนนักเรียนที่เป็นตัวอย่าง

ชื่อโรงเรียน	จำนวนห้องเรียน (จำนวนครู)	จำนวนนักเรียน
ปัตตานี เขต 2		
1. บ้านนาค้อใต้	1	16
2. บ้านดอนเค็ด	1	9
3. ตลาดนัดบาซาเอ	2	59
4. กูระ	1	27
5. ตันหยงเปาว์	1	49
6. บ้านทุ่งโพธิ์	1	34
7. บ้านบูदन	1	29
8. บ้านตูปะ	1	17
รวม 8 โรงเรียน	9 คน	240
สงขลา เขต 3		
1. ทองอยู่ญ์ตุกุล	1	14
2. วัดนาหมอศรี	1	18
3. บ้านห้วยบอน	2	74
4. บ้านวังใหญ่	1	43
5. บ้านคูหา	1	26
6. วัดนิคมประสาท (บุญชอบสาครินทร์)	1	22
7. บ้านใหม่	1	18
8. บ้านควนหัวช้าง	1	4
9. บ้านปอน้ำส้ม	1	9
10. วัดขุนตัดหวาย	1	9
รวม	11	237

ชื่อโรงเรียน	จำนวนห้องเรียน (จำนวนครู)	จำนวนนักเรียน
นราธิวาส เขต1		
1. บ้านจืองา	1	24
2. บ้านอีโยะ	1	22
3. บ้านฮูเตหฺวอ	1	22
4. บ้านตะโละเน็ง	1	20
5. บ้านยี่งอ	3	86
6. บ้านพนาทักษิณ	1	24
7. บ้านไอร์แยง	1	43
8. บ้านเจ๊ะเก	1	40
9. ชุมชนสัมพันธ์(บ้านลาโละ)	1	27
10. บ้านกลุปี	2	51
รวม	13	359
สตูล		
1. บ้านกูบังจามัง	1	13
2. บ้านปากบารา	2	69
3. บ้านทางงอ	1	12
4. บ้านทำน้ำเค็มใต้	1	13
5. บ้านเจ๊ะบิลัง	2	56
6. บ้านควน	2	84
7. บ้านท่าแลหลา	1	31
8. บ้านนางแก้ว	2	49
รวม	12	327
รวมจำนวนทั้งสิ้น (36 โรงเรียน)	45	1,163

หมายเหตุ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 1,244 คน

ห้องเรียน จำนวน 45 ห้อง (ครูผู้สอน จำนวน 45 คน)

โรงเรียน จำนวน 36 โรง (ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 36 คน)

นักเรียน จำนวน 1,163 คน

ภาคผนวก ค

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรต้นระดับนักเรียน
ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ลักษณะตัวแปรต้นระดับนักเรียน ตัวแปรระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานตัวแปรต้นระดับนักเรียน ที่วัดได้จากนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏผลดังนี้

ข้อ	ตัวแปร	n	%	$\bar{X}$	S	ระดับ
1.	จำนวนนักเรียนที่ใช้เมื่ออยู่ที่บ้าน	1,163		-	-	-
	1.1 ภาษายาวี	796	68.4	-	-	-
	1.2 ภาษาท้องถิ่นใต้	354	30.4	-	-	-
	1.3 ภาษาไทยกลาง	13	1.1	-	-	-
2.	ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง	1,163		-	-	ส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา
	2.1 ไม่ได้เรียน	52	4.5	-	-	-
	2.2 ระดับประถมศึกษา	743	63.9	-	-	-
	2.3 มัธยมศึกษาตอนต้น	173	14.9	-	-	-
	2.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย	153	13.2	-	-	-
	2.5 อนุปริญญา	1	.1	-	-	-
	2.6 ปริญญาตรี	35	3.0	-	-	-
	2.7 สูงกว่าปริญญาตรี	6	.5	-	-	-
3.	รายได้ของผู้ปกครอง	1,163	-	5,319	7,534.5	ต่ำมาก
4.	จำนวนพี่น้องในครอบครัว	1,163	-	4.32	2.25	มาก
5.	การทำละหมาดของนักเรียน	1,162				
	5.1 ทำละหมาดทุกวัน	396	34.0	-	-	-
	5.2 บางวันทำละหมาด บางวันไม่ทำ (ไม่แน่นอน)	477	41.0	-	-	-
	5.3 ไม่ทำละหมาด	289	24.8	-	-	-

ข้อ	ตัวแปร	n	%	$\bar{X}$	S	ระดับ
6.	ความถี่ในการทำละหมาด (เฉลี่ย) (มีค่าระหว่าง 1.00-5.00)	-	-	2.83	1.98	ปานกลาง
7.	การไปเรียนศาสนาอิสลาม	1,163		-	-	-
	7.1 เรียนศาสนา	842	72.4	-	-	-
	7.2 ไม่เรียนศาสนา	321	27.6	-	-	-
8.	สถานที่เรียนศาสนา	847				
	8.1 ปอเนาะ	225	26.6	-	-	-
	8.2 บ้านครู	211	24.9	-	-	-
	8.3 ตลาด	351	41.4	-	-	-
	8.4 มัสยิด	49	5.8	-	-	-
	8.5 ไม่ระบุ	11	1.3	-	-	-
9.	เวลาที่เรียนศาสนา	821				
	9.1 เฉพาะวันจันทร์-ศุกร์	94	11.5	-	-	-
	9.2 เฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์	610	74.3	-	-	-
	9.3 เรียนทุกวัน	107	13.0	-	-	-
	9.4 ไม่แน่นอน	10	1.2	-	-	-
10.	ความตั้งใจในการเรียนต่อชั้น ม.1					
	10.1 จำนวนนักเรียนที่ตั้งใจเรียนต่อโรงเรียนรัฐบาล	410	35.3	-	-	-
	10.2 จำนวนนักเรียนที่ตั้งใจเรียนต่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา	714	61.1	-	-	-
	10.3 ตั้งใจไม่เรียนต่อ	39	3.4	-	-	-

ข้อ	ตัวแปร	n	%	$\bar{X}$	S	ระดับ
11.	การเอาใจใส่ของผู้ปกครอง (มีค่าระหว่าง 1.00-4.00)	-	-	2.72	.64	มาก
12.	พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน (มีค่าระหว่าง 1.00-5.00)	-	-	3.46	.70	ปานกลาง
13.	บรรยากาศในชั้นเรียน (มีค่าระหว่าง 1.00-4.00)	-	-	3.07	.47	ดี
14.	พฤติกรรมการสอนของครู (มีค่าระหว่าง 1.00-4.00)	-	-	3.28	.44	ดีมาก
15.	คุณภาพการสอนของครู (มีค่าระหว่าง 1.00-5.00)	-	-	4.46	.63	ดี

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรต้นระดับห้องเรียน ที่วัดได้จากครูผู้สอน
โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ปรากฏผลดังนี้

ข้อ	ตัวแปร	n	%	$\bar{X}$	S	ระดับ
1.	การนับถือศาสนาของครู	45				
	1.1 จำนวนครูที่นับถือศาสนาพุทธ	28	62.2	-	-	-
	1.2 จำนวนครูที่นับถือศาสนาอิสลาม	17	37.8	-	-	-
2.	ภูมิลำเนาของครู	45				
	2.1 จำนวนครูที่มีภูมิลำเนาอยู่ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้	40	88.9	-	-	-
	2.2 จำนวนครูที่มีภูมิลำเนาอยู่นอก 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้	5	11.1	-	-	-

ข้อ	ตัวแปร	n	%	$\bar{X}$	S	ระดับ
3.	เขตพื้นที่การศึกษา	45				
	3.1 ปัตตานี เขต 2	9	17.8	-	-	-
	3.2 นราธิวาส เขต 1	13	28.9	-	-	-
	3.3 สตูล	12	26.7	-	-	-
	3.4 สงขลา	11	25.7		-	-
4.	จำนวนปีที่ทำการสอนในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้	-	-	12	-	-
5.	ความตั้งใจจะย้ายที่ทำงานจาก 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้	45				
	5.1 ไม่คิดเลย	34	75.6	-	-	-
	5.2 คิดย้ายในบางครั้ง	7	15.6	-	-	-
	5.3 คิดบ่อย ๆ	1	2.2	-	-	-
	5.4 ไม่เคยคิด แต่เพิ่งคิดเมื่อมี เหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น	2	4.4	-	-	-
	5.5 ตั้งใจจะย้ายแน่ ๆ	1	2.2	-	-	-
6.	ความตั้งใจจะทำงานที่ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	45				
	6.1 ตั้งใจจะอยู่ที่เดิม	40	88.9	-	-	-
	6.2 คิดจะย้ายบ้างเหมือนกัน	3	6.7	-	-	-
	6.3 คิดจะย้ายอยู่บ่อย ๆ	1	2.2	-	-	-
	6.4 ตั้งใจจะย้ายแน่ ๆ	1	2.2	-	-	-
7.	พฤติกรรมการสอนของครู (ครูตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-4.00)	-	-	3.32	.35	ดีมาก

ข้อ	ตัวแปร	n	%	$\bar{X}$	S	ระดับ
8.	คุณภาพการสอนของครู (ครูตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-5.00)	-	-	4.04	.41	ดี
9.	พฤติกรรมการสอนของครู (ครูและนักเรียนตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-4.00)	-	-	3.31	.25	ดีมาก
10.	คุณภาพการสอนของครู (ครูและนักเรียนตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-5.00)	-	-	4.29	.33	ดี
11.	คุณภาพชีวิตการทำงานของครู (ครูตอบ)(มีค่าระหว่าง 1.00-5.00)	-	-	3.42	.49	ปานกลาง
11.	ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหาร (ครูตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-4.00)	-	-	3.93	.58	สูงที่สุด
12.	บรรยากาศของโรงเรียน (ครูตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-7.00)	-	-	5.35	1.06	ค่อนข้างดี
13.	ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน (ครูตอบ) (มีค่าระหว่าง1.00-5.00)	-	-	3.76	.62	มาก
14.	การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน (ครูตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-5.00)	-	-	3.75	.55	มาก
15.	พฤติกรรมการบริหารแบบ มีส่วนร่วม(ครูตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-5.00)	-	-	3.95	.53	มาก

**3. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรต้นระดับโรงเรียน ของโรงเรียน
ประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏผลดังนี้**

	ตัวแปร	n	%	$\bar{X}$	S	ระดับ
1.	จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมด	9,984				-
	1.1 จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนา พุทธ	2,237	22.4	-	-	-
	1.2 จำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนา อิสลาม	7,747	77.6	-	-	-
2.	จำนวนครูในโรงเรียน (มีค่าระหว่าง 4.00-32.00 คน)	-	-	15.81	7.73	-
3.	ประสบการณ์ในตำแหน่งบริหาร (มีค่าระหว่าง 1.00-32 ปี)	-	-	11.78	8.10	-
4.	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร (ผู้บริหารตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-4.00)	-	-	3.37	.45	สูงที่สุด
5.	บรรยากาศของโรงเรียน (ผู้บริหารตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-7.00)	-	-	5.77	.98	ดี
6.	ความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน (ผู้บริหารตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-5.00)	-	-	3.76	.62	มาก
7.	การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน (ผู้บริหารตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-5.00)	-	-	3.53	.46	มาก

	ตัวแปร	n	%	$\bar{X}$	S	ระดับ
8.	พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม (ผู้บริหารตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-5.00)	-	-	4.23	.42	มาก
9.	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร (ครูและผู้บริหารตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-4.00)	-	-	3.65	.35	สูงที่สุด
10.	บรรยากาศของโรงเรียน (ครูและผู้บริหารตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-7.00)	-	-	5.57	.75	ดี
11.	ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน (ครูและผู้บริหารตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-5.00)	-	-	3.82	.42	มาก
12.	การบริหารหลักสูตรของโรงเรียน (ครูและผู้บริหารตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-5.00)	-	-	3.64	.33	มาก
13.	พฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม (ครูและผู้บริหารตอบ) (มีค่าระหว่าง 1.00-5.00)	-	-	4.09	.33	มาก

ภาคผนวก ง

ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

ฉบับที่	ตอนที่	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	จำนวนข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเชื่อมั่น		
					เดิม	ทดลองใช้	เก็บข้อมูลจริง
ฉบับที่ 1 สำหรับ นักเรียน	1.	ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน					
		1. ภาษาที่นักเรียนใช้พูดเมื่อนักเรียนอยู่ที่บ้าน	1	-	-	-	-
		2. ระดับการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน	1	-	-	-	-
		3. รายได้รวมของผู้ปกครองนักเรียนเฉลี่ยต่อเดือน	1	-	-	-	-
		4. จำนวนพี่น้องในครอบครัว	1	-	-	-	-
		5. ความตั้งใจในการเรียนต่อ ม.1	2	-	-	-	-
		6. การไปเรียนศาสนานอกเหนือจากเรียนในห้องเรียน	2	-	-	-	-
		7. ความถี่ในการทำละหมาด	2	-	-	-	-
	2.	แบบสอบถามการเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการเรียนของนักเรียน	7	.36-.58	.90	.71	.78
	3.	แบบสอบถามพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน	6	.50-.60	-	.90	.79
	4.	แบบสอบถามบรรยากาศในชั้นเรียน	9	.36-.50	-	.73	.75
	5.	แบบสอบถามพฤติกรรมการสอนของครู	9	.36-.48	-	.86	.76
	6.	แบบสอบถามคุณภาพการสอนของครู	9	.45-.55	.89	.86	.81
	7.	แบบสอบถามประสิทธิภาพของโรงเรียน	44	.19-.49			
		1. ความสนใจในสิ่งที่เรียน	8		.88	.68	.77
		2. ความสัมพันธ์กับครู	10		.88	.85	.81
		3. ความเป็นอยู่ที่ดีในโรงเรียน	4		.86	.64	.75
		4. ความสนใจในชั้นเรียน	9		.86	.85	.83
		5. แรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน	4		.82	.66	.62
		6. เจตคติต่อการบ้าน	5		.82	.75	.78
		7. ความคิดที่ต่อวิชาการ	9		.80	.89	.90
		8. การบูรณาการสังคมในห้องเรียน	10		.89	.84	.87
ฉบับที่ 2 สำหรับ ครูผู้สอน	1.	ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม					
		1. การนับถือศาสนาของครู	1	-	-	-	-
		2. ภูมิลำเนาเดิมของครู	1	-	-	-	-
		3. เขตพื้นที่ที่ปฏิบัติงานสอน	1	-	-	-	-
	2.	จำนวนปีที่ปฏิบัติงานสอน	1	-	-	-	-
		2. แบบสอบถามความตั้งใจที่จะย้ายที่ทำงานของครู	2	-	-	-	-
		3. แบบสอบถามพฤติกรรมการสอนของครู	9	.22-.60	-	.70	.73

ฉบับที่	ตอนที่	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	จำนวนข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเชื่อมั่น		
					เดิม	ทดลองใช้	เก็บข้อมูลจริง
	4.	แบบสอบถามคุณภาพการสอนของครู	9	.36-.63	-	.80	.78
	5.	แบบสอบถามคุณภาพชีวิตการทำงาน ของครู	17	.29-.75	.89	.90	.85
	6.	แบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร	11	.74-.90	-	.88	.95
	7.	แบบสอบถามบรรยากาศของโรงเรียน	6	.76-.90	-	.94	.93
	8.	แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน	11	.57-.79	-	.91	.92
	9.	แบบสอบถามการบริหารหลักสูตรของ โรงเรียน	12	.63-.88	-	.91	.94
	10.	แบบสอบถามการบริหารแบบ มีส่วนร่วมผู้บริหารโรงเรียน	17	.62-.88	-	.94	.95
ฉบับที่ 3 สำหรับ ผู้บริหาร	1.	ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน 1. จำนวนนักเรียนในโรงเรียน 2. จำนวนครูในโรงเรียน 3. ประสิทธิภาพในตำแหน่งบริหาร สถานศึกษา	1 1 1	- - -	- - -	- - -	- - -
	2.	แบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร	11	.43-.77	-	.88	.89
	3.	แบบสอบถามบรรยากาศของโรงเรียน	6	.59-.89	-	.94	.93
	4.	แบบสอบถามการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	11	.42-.63	-	.91	.85
	5.	แบบสอบถามการบริหารหลักสูตรของ โรงเรียน	12	.51-.88	-	.91	.92
	6.	แบบสอบถามการบริหารแบบ มีส่วนร่วมผู้บริหารโรงเรียน	17	.38-.74	-	.94	.90

ผู้ที่สนใจแบบสอบถาม โปรดติดต่อที่

ศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (ราชบัณฑิต)

หรือที่ผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายถาวร เล้งเอียด
วัน เดือน ปี เกิด	16 ธันวาคม 2513
สถานที่เกิด	อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ หมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี 70150 โทรศัพท์(032)261790-7ต่อ4040 มือถือ 086-5446115
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	รองคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ประวัติการทำงาน	
ปี พ.ศ. 2536	รับราชการครู ตำแหน่งอาจารย์ 1
ปี พ.ศ. 2542	รับราชการในตำแหน่ง ครูใหญ่
ปี พ.ศ. 2543	รับราชการในตำแหน่งผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษากิ่งอำเภอ
ปี พ.ศ. 2547	รับราชการในตำแหน่งผู้ตรวจราชการประจำเขตพื้นที่ การศึกษาจังหวัดพัทลุง
ปี พ.ศ. 2548	รับราชการในตำแหน่งอาจารย์ผู้สอนประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ปี พ.ศ. 2548	รับราชการในตำแหน่งรองคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ หมู่บ้านจอมบึง
ประวัติการศึกษา	
ปี พ.ศ. 2532	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีบรรพตพิทยาคม อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง
ปี พ.ศ. 2536	ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ. การประถมศึกษา) เกียรตินิยมอันดับ 2 วิทยาลัยครุสุราษฎร์ธานี
ปี พ.ศ. 2540	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม. การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
ปี พ.ศ. 2550	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด. การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ